EL TEMPS

6/12 agost 1990

Any VII - No. 320 - Setmanari d'informació general - 300 Ptes.

Festes privades a Nova York

Una nit a Manhattan

L'Obra busca adeptes

Opus Dei: ¿secta o església?

Entrevista a Fang Lizhi

Parla el Sakharov xinès

Els mecanismes de la seducció

El sexe als ulls

CAROLYN DAVIDSON

PRODUCTES PER A LA JUBILACIO

Per afrontar el futur amb confiança, actuï avui.

Per afrontar el futur amb tranquil·litat i seguretat plena, pensi i actuï avui. Ara ho té molt fàcil: Caixa de Catalunya li ofereix tres solucions per planificar el seu futur:

- Pla de Pensions.
- Pla de Jubilació Garantit.
- Llibreta Previsió.

Com avanç, li recordem alguns consells bàsics per a una bona elecció:

— Informi-se'n bé. Actuï amb coneixement i convenciment; el millor pla, a la seva mida, només és un.

— No es deixi portar per previsions massa optimistes.

— Consideri el seu Pla de Pensions com un complement de la seva pensió de jubilació de la Seguretat Social.

— Determini vostè mateix com i quant vol estalviar sense deixar-se influir exclusivament pels avantatges fiscals.

Pensi-s'ho bé. La seva jubilació és important. Li oferim els 560 punts d'informació de Caixa de Catalunya.

Amb tota confiança

CAIXA DE CATALUNYA

La vocació d'Alacant

Alacant ha celebrat aquests dies els 500 anys del seu accés oficial a la condició de "ciutat". Un paper signat per Ferran el Catòlic l'any 1490 –i que en aquella petita vila de 3.000 habitants no va tenir cap transcendència efectiva– s'ha convertit en l'emblema de l'autocelebració d'un present suposadament digne de tota satisfacció, de commemoració d'una història molt peculiarment interpretada, i d'un futur que es mira com a envejablement esplendorós. Amb una inversió de 750 milions de pessetes, incomparablement més generosa que allò que es va gastar tot el País Valencià sencer per commemorar els set segles i mig del seu naixement.

Perquè, a més, Alacant no ha celebrat la seua fundació, ni la seua integració en el Regne de València (petit detall oblidat), ni cap *fet* realment transcendental per a la seua història: ha volgut celebrar, únicament i en solitari, la seua pròpia "categoria" de ciutat. Una celebració en la qual han estat absents dos elements essencials: la dimensió crítica i la dimensió valenciana.

Sembla com si de l'antic lema folklòric de "la millor terreta del món", hom hagués volgut passar, aprofitant el centenari, a "la millor ciutat del món". Com si Alacant fóra només l'Esplanda, la mar blava, la llum,... i un projecte de ciutat de fires, turistes i serveis. Com si l'estat dels barris vells no fóra cap problema, ni l'aïllament i marginalitat del nou barri suburbial, ni la feblesa de la integració social, ni la inconsistència de la vida cultural i associativa. Ni sobretot, la pèrdua accelerada d'alguna forma de personalitat pròpia com a conjunt social urbà, com a ciutat, com a capital. Perquè, ¿de què vol ser capital la ciutat d'Alacant? ¿Quina consistència té un projecte de "capitalitat" abstracta d'un inconcret Mediterrani? ¿Quina ciutat pot ser capital –i per tant centre real d'atracció i d'influència– d'alguna cosa, si no comença per ser capital del seu entorn més pròxim?

Això és el que sembla que l'Alacant oficial (el de les celebracions satisfetes) ignora o vol oblidar: un projecte de ser la capital del sud del País Valencià, i de trobar en aquesta funció la seua autèntica grandesa. Per contra el projecte que ha estat presentat als alacantins és una visió "benidormitzada" del seu futur, una ciutat desconnectada moralment i culturalment del seu entorn, centrada exclusivament en ella mateixa, és a dir en el buit. I Alacant, que té molts motius d'orgull com a ciutat, mereix un futur més sòlid i més seu. Ser la segona capital del País Valencià és –hauria de ser– una realitat molt més important i profitosa que ser una vaga "capital" del no-res.

Focs i cendres

En 48 hores s'han cremat al País Valencià més hectàrees de muntanya que en els quatre anys anteriors. Ho reconeixen les autoritats competents, i fa la sensació que ho consideren una desgràcia accidental. Com les riuades, quan arriben. Com si fóra una cosa que no es pot evitar, i a la qual cal resignar-se. Efectivament, al País Valencià els últims anys havia baixat espectacularment el nombre d'hectàrees cremades. Per dues raons: la primera, i principal, perquè ja se n'havien cremat tantes que en queden moltes menys per cremar; i la segona, perquè s'havien posat en marxa uns principis d'acció i de prevenció. Aviat s'ha vist que no era prou. S'ha comprovat que els mitjans de vigilància i control (mecànics i humans) eren suficients per als anys de condicions favorables, però no per a les condicions de perill i per a les autèntiques emergències. Evitar els incendis o controlar-los des del primer moment, conservar i refer els escassos boscos que ens queden, no és cosa de mitges mesures. És cosa d'una política decidida, de prioritats urgents. De no estar a la mercè d'un mal dia o d'un mal vent. De les cendres d'enguany haurien de sorgir les bases d'aquesta nova política. Si no, les cendres s'acumularan cada any, i en seran molts, que es tornen a repetir les condicions favorables al foc.

EL TEMPS. SETMANARI D'INFORMACIO GENERAL. **Director:** Oriol Castanys. **Subdirector**: Josep Maria Pasqual. **Redacció:** Miquel Alberola, Eduard Company, Xavier Duran, Ismael López Belda, Sílvia Montfort, Nel.lo Pellicer, Albert Punsola, Jordi Sebastià, Xulio Ricardo Trigo, Albert Vicent, Miquel Payeras (Palma de Mallorca), M. Carme Grau Ribot (Andorra), Pau Echauz (Lleida), Cinta Bellmunt (Tarragona), Patrícia Alberola (Alacant), Bernat Joan Marí (Eivissa), Univers Bertrana (Perpinyà). **Fotògrafs:** Xesc Amengual, Rafa Gil, Domènec Umbert. **Rúbriques:** Ramon Barnils, Fabià Estapé, Joan F. Mira, Valentí Puig, Joan de Sagarra, Josep Sandoval, Josep M. Sanmartí. **Col.laboradors:** Adolf Beltran, Joan A. Benach, Francesc Caballero, Antoni Castel, Jaume Comelles, Llibert Ferri, Carles Gàmez, Daniel Giralt Miracle, José Luis Guarner, Juan M. Játiva, Ronan Killeen, Enric A. Llobregat, Josep M. Lluró, Assumpció Maresma, Josep V. Marqués, Josep Morell, Manel Ollé, Vera Orlova, Vicent Partal, Toni Picazo, Miquel Porta Perales, Antoni Reig, André Ricard, Enric Satué, Josep Lluís Sirera, Andreu Sotorra, Ferran Torrent, Manuel Vázquez Montalban, Vicenç Villatoro. EDITA: Edicions del País Valencià, SA. Consell d'administració: Rafael Mansanet (president) **Editor:** Eliseu Climent **Direcció, redacció, administració, publicitat i subscripcions**: Avda. del Baró de Càrcer, 40, 13. 46001 València. Telèfon: (96) 352 48 69. Fax: (96) 352 09 83. **Redacció de Barcelona:** Carrer de Casanova, 46, 4-2. 08011 Barcelona. Telèfon: (93) 323 00 71. Fax: (93) 323 35 41. **Redacció de Mallorca:** Plaça de Caterina de Thomàs, 4, 4rt, B. 07001 Palma de Mallorca. Telèfon: (971) 72 07 63. **Fotolits**: Gràfiques Papallona. **Fotomecànica color**: Añón. **Impressió:** Gràfiques Morvedre. Depòsit Legal: V.853-1984

EL 320 TEMPS

6/12 agost 1990

Any VII Setmanari d'informació general - 300 Ptes

PAÍS

10 Eduard COMPANY

Opus Dei: ¿secta o església? L'Obra busca adeptes.

14 Miquel PAYERAS

El rei Mides.
Entrevista a Francesc Obrador, batlle de Calvià.

18 Albert PUNSOLA

"Aquesta terra és nostra".
La llarga lluita dels parcers de Montagut.

22 Miquel ALBEROLA

Els ingredients del 'suquet'.
Pere Portabella explica la història del 'suquet de peix'.

INTERNACIONAL

30 Tiziano TERZANI

Parla el Sakharov xinès.
Entrevista a Fang Lizhi.

34 Antoni REIG

Itàlia, 'l'imbroglio' de la CIA i la P2.

38 Assumpció MARESMA

"No serveix de res que et donin la raó".
Entrevista a Jordi Parpal. ¿Què fa un polític quan plega?

42 Albert MAS-GRIERA

VIATGES
Israel: llet, mel i 'falafel'.

46 Sergi PAMIES

Joan Pueyo: pel seu art....
Entrevista al vídeo-escultor Joan Pueyo.

48 Toni PICAZO

Qui té por de la moda infantil.

CRÍTICA

50 José Luis GUARNER

CINEMA
Celia.

51 Juan M. JATIVA

DISCOS
Dinastia.

52 Jaume COMELLAS

MUSICA
Música sense festa.

SUMARI

6/12 agost 1990

Any VII - Núm 320- Setmanari d'informació general - 300 Ptes

53 Joan-Anton BENACH

TEATRE

La infidel, major d'edat.

54 Isabel OLESTI

Festes a la gran poma. Anar de 'party' per Nova York.

65 Joan F. MIRA

Un alacantí a part. Entrevista al cardiòleg i intel.lectual Emili Rodríguez Bernabeu.

69 Jordi JOVE MESTRES

'Made in Florida'. Exposició d'art nord-americà.

LLIBRES

72 Manel OLLÉ

El prometatge del príncep Felip. *Ivonne, princesa de Borgonya*

CIENCIA I MEDI AMBIENT

77 Martí DOMINGUEZ

La fletxa de Cupido. ¿Quin és l'origen biològic de l'amor?

80 Josep PENUELAS

Els satèl.lits espien els animals.

84 Josep Ma. TRIGO

El cel a l'agost.

ECONOMIA

86 Sílvia MONTFORT

Catedrals de consum. El 'boom' dels centres comercials.

90 Sílvia MONTFORT

P. Loeffelhardt, l'intermediari que vingué del fred. Entrevista a P. Loeffelhardt, expert en comerç amb la Unió Soviètica.

RÚBRIQUES

6 R. BARNILS V. PUIG

OPINIÓ

7 P. CALDERS F. TORRENT

OPINIÓ

28 Josep Ma. SANMARTÍ

DES D'EL RETIRO

36 Antoni CASTEL

Castro s'enfronta a la història.

61 SANDOVAL & GÀMEZ

Aquell atractiu que es diu Don.

76 Andrés TRAPIELLO

El somni de Trieste

95 Fabià ESTAPÉ

EL PRONÒSTIC

96 Francesc CABANA

¿Què farem amb la supercaixa?

97 A. BARCELÓ J. M. FONALLERAS

MOBILIARI

98 Joan F. MIRA

CONTRAPUNT

OPINIÓ

Ramon Barnils

Ja tenim Corín Tellado

L'extraordinari, i ben explicable, i molt merescut, èxit de vendes, de públic i de popularitat de *Mossèn Tronxo,* novel.la de mossèn Ballarín, ha provocat un cert escàndol en determinats medis refinats, potser refistolats, del món, tan delicat, de l'alta literatura.

Aquest escàndol es basa en el fet, comprovable, que la novel.la és dolenta. No tan sols mediocre.

Les persones escandalitzades per aquest èxit són les mateixes que quan es dignen baixar al carrer assenyalen, acusadorament, que en el nostre sistema cultural no tenim literatura de quiosc, no pornogràfica, ni de fets diversos.

I ara que es troben a les mans, i a les llistes d'èxits un vell exemplar de literatura, de quiosc, de literatura de porteria, de llibre per a la tieta, per matar l'estona al metro, ideal per a basar-hi una tesi doctoral de tres anys de durada i pagada amb beques, sobre les tendències lectores de la nostra majoria silenciosa (Subtítol: "Canya i cordill a finals del segle XX"). Ara van i no la identifiquen. Quinquennis sencers plorant perquè no tenim una Corín Tellado, i els passa el Ballarín pel davant fent voleiar la sotana i ni se n'adonen.

Hi ha una escusa, perquè si tan clar fos fins i tot els especialistes se n'haurien adonat. L'excusa és que a les nostres llistes setmanals d'èxits editorials hi val tot.

Aqueste llistes, termòmetres més o menys ajustats però en tot cas indicatius, apareixen els periòdics dels països on es llegeix un mínim. El que passa és que, tret d'aquí, als altres països només s'hi compten els llibres d'un mínim d'ambició literària. A França els llibres més venuts no són pas els de Modiano, ni als Estats Units els de Wolfe, ni al Perú els de Vargas Llosa, sinó els de lladres i serenos, novel.les rosa, terror i religions i sexe i finances (els autors dels quals lamento no poder posar, perquè no surten a les llistes d'èxits).

L'etapa de normalització que estem vivint aquí fa que encara entre tots ho haguem de fer tot, i que val més que n'hi sobrin que no pas que n'hi faltin. Les nostres llistes d'èxtis encara barregen els llibres de qualitat si més no teòrica, amb els de màxim consum per mòdic que sigui. Ben contemplades, les nostres llistes d'èxits són una prova que sí que en tenim, de Corins Tellados. I no pas només d'avui.

Normalitzem-nos: "Mossèn Tronxo" a la televisió, en cent capítols, i Capri (¿massa fi?) de protagonista.

Valentí Puig

Anglaterra i Alemanya

N'hi hagué prou amb les declaracions del ministre Jonathan Ridley: de colp i volta, als *pubs* britànics tothom parlà de nou del perill alemany. Un testimoni no gaire discret ha dit que la senyora Thatcher sol afirmar que Anglaterra mai no podrà refiar-se dels alemanys perquè ja li ha pertocat guanyar-los dues guerres. Altres esperits malignes han recordat una carta de Napoleó III a lord Augustus Loftus, ambaixador britànic a Berlín: "Podeu ben bé dir que Alemanya no és poder agressiu, però ¿qui pot dir quan deixarà d'ésser-ho? ¿Qui pot dir que qualsevol dia no busqui unificar entre les seves fronteres les províncies russo-alemanyes del Bàltic?

Era l'any 1868 i Napoleó aleshores acabava dient que els anglesos havien decidit retirar-se del terreny polític d'Europa, una abstenció que era una desgràsia per a Europa i també ho seria per a Anglaterra. Un segle després, la CEE encara no ha convençut tots els ciutadans britànics i els dos partits hegemònics quedarien migpartits si el debat recomencés. L'envestida de Ridley contra els alemanys és poca cosa en comparació amb la rancúnia *tory* contra la burocràcia de Brussel.les. A causa de les normes comunitàries han canviat les mides dels sostenidors i el color del carnet de conduir i també han desaparegut les lliures –com a mesura de pes– i les unces; compareixen els quilos i els grams. La vella Anglaterra i els seus vells coronels Blimp tenen por. En tot cas, fins l'any 1999 no hauran de demanar mig litre de cervesa en comptes de la vella *pint.*

Fins ahir, els anglesos haurien volgut creure que la seva illa era un continent i Europa, un illot ple d'espècies salvatges que feien pudor d'all, escopien per terra o tenien el cap quadrat. Ara veuen que necessiten molta paciència i que, sobretot, han de competir. El ministre Nicholas Ridley ha dimitit i la revista que li havia fet l'entrevista recupera terreny: és *The Spectator*, dirigida ara per Dominic Lawson, fill del ministre que també va dimitir no fa gaire –i també bon director de la mateixa revista, fa un grapat d'anys–. En questions de *stablishment* encara n'hem d'aprendre molt.

Ridley va dir allò que molts creuen però que ningú no pot dir: vet aquí que una enquesta d'urgència al seu districte electoral demostrava un suport fantàstic i d'altres enquestes significaven una adhesió notòria de bons sectors de l'opinió pública. Qualsevol dia, Ridley retornarà per dir de bell nou –per bé que amb una mica més de diplomàcia– que no és bo que els països europeus estiguin governats per una comissió europea que no ha estat elegida a les urnes. Aleshores no li podran dir –com ara– que quan l'entrevisten beu dues copes.

Pere Calders

L'home i les seves màquines

Som una colla d'insensats. Després d'il.lusionar-nos com criatures en cada cosa que inventem, ens ve la por d'ésser destruïts per la nostra obra. I no es tracta pas d'una por gratuïta, perquè ens clavem uns espants de mort, sovint amb baixes vistes.

Aquest segle vint que es troba a les portes de passar a una altra vida ha estat pròdig en creacions i en perfeccionaments sensacionals. No és possible de referir-se a tots en un article curt, però tothom en té uns quants a la punta de la llengua: els motors d'explosió (i les explosions sense motor), les transmissions a grans distàncies del so i de la imatge, la desintegració de l'àtom i tot allò que l'àtom ha desintegrat o amenaça de desintegrar, la conquista de velocitats embogidores per terra, mar i aire, els avanços prodigiosos de la informàtica...

És del domini públic que hi ha moltes més coses, però em voldria referir, només, als ordinadors de paret i de sobretaula, per raons de furiosa actualitat. Tan felices que ens les prometíem i resulta que ara, fet i fet al cap de quatre dies de la seva naixença, se'ns comencen a rebel.lar. Encara no hem inventat (que jo sàpiga) els ordinadors amb intel.ligència pròpia, que pensin i treballin pel seu compte, i ja ens trobem que els de les primeres generacions se'ns planten amb desfetes de programes. Quan s'havia aconseguit que emmagatzemessin milers, centenars de milers i fins i tot milions de dades, ens demostren que ho poden llençar tot per la borda en qüestió d'un obrir i tancar d'ulls.

Jo tinc un ordinador senzill, dels més barats. Només el faig servir com a superació de la màquina d'escriure i, en aquest sentit, m'ha proporcionat moments engrescadors. Però de debò que ja em temia alguna cosa, perquè cada vegada que cometo un error (la carn és feble) ell es para amb una certa insolència i em plantifica un menú a la pantalla, acompanyant-lo d'un xiulet irritant. És com si em volgués dir: "Havíem quedat amb tals caràcters, tals amplades de la línia, tals espais... Si ara vols canvis, asserena't, estigues pel que fas i prem la tecla adequada".

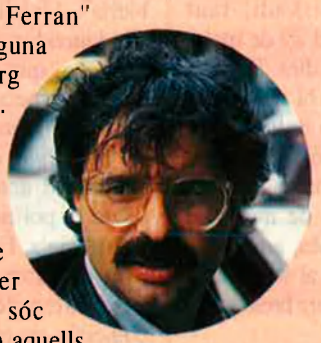
He sofert més d'una humiliació. No m'estranya que si els equips d'estar per casa es comporten així, els poderosos de l'espècie puguin donar disgustos grossos i ensorrar empreses.

Ferran Torrent

L'aventura burocràtica

Un incident en una notaria fou el que em decidí a traduir-me el nom al valencià, és a dir, donar-li carta oficial, perquè de fet ja el tenia. Era l'any 1981 quan uns amics meus i jo creàrem una societat mercantil, i la visita a cal notari es féu obligatòria. Com que la societat en qüestió fou desastrosa, evitaré recordar-la. Excepte el DNI, la resta de documents personals anaven amb el nom en valencià. Resulta però, que l'únic paper que tenia valor documental era just el DNI, de manera que, quan el senyor notari llegia en veu alta els integrants de la societat, deia "Fernando Torrent Llorca, también conocido por Ferran..." El desgavell que creava aquella situació era tan enorme, que en compte de trobar-me en una notaria pensava que em llegien la fitxa policial. A l'endemà vaig anar al jutjat a canviar-me el nom.

Succeí que tenia el DNI recentment renovat i el funcionari em digué que tornés poc abans de renovar-me'l de nou. No vaig tornar-hi perquè em vaig oblidar. El "tambien conocido por Ferran" s'ha repetit alguna vegada al llarg d'aquests anys. A més, quan habite en un hotel sempre avise al recepcionista que si demanen per Ferran aquest sóc jo. Sobretot, en aquells hotels del domini lingüístic. Aprofitant que renove el DNI he tornat a jutjat del poble. La senyoreta funcionària em diu que no té impresos, que potser en uns dies en tindrà. Així que arriben el reomplirà i l'enviarà al jutjat de Catarroja. ¿Catarroja? que jo pregunte. Sí, confirma ella, el jutge de Catarroja donarà conformitat al seu desig. Entre que vinguen els impresos i l'autoritat que fa el cas decidisca potser passaran uns dies, o unes setmanes. El més d'agost és inhàbil. Amb una mica de sort, el nou d'octubre em nacionalitzen. Escolte, diga-li al jutge de Catarroja que em fa molt feliç que em reconega el nom. De la seua part.

Les cartes al director han de ser el més breu possible, màxim trenta ratlles mecanografiades i han d'anar signades. EL TEMPS agraeix tota la correspondència adreçada a aquesta secció però per motius d'espai no en garanteix la publicació

La premsa i les nacions sense estat d'Europa

Del 25 al 27 del maig proppassat tingué lloc a Barcelona la 2a. Assemblea General de la Conferència de les Nacions sense Estat d'Europa Occidental, a la qual hi assistiren una seixantena d'organitzacions provinents d'aquests països, amb quasi un total de 300 representants. A més d'acordar-s'hi d'estendre el seu àmbit a tot Europa, a fi de donar-hi cabuda a les nacions de l'Est que tampoc no gaudeixen d'un estat propi, s'hi aprovà la "Declaració Universal dels Drets Col.lectius dels Pobles", que a partir d'ara esdevindrà un codi comú, inexistent fins el present, de referències i de treball. La trascendència d'aquest fet ha quedat palesa en el ressò que n'ha fet la premsa internacional. Així, el setmanari gallec *A nosa terra* del 31 de maig, hi dedicava una pàgina sencera, on ja s'hi incloïa, si bé com a esborrany, "la declaració dels Drets dels Pobles". A Euskadi, tant *Punto y hora*, del 27 de maig, com l'*Egin* dels dies 27, 28 i 30 d'aquest mes hi dedicaven una informació exhaustiva. *L'urimbombu* cors en parla, així mateix, en els seus números del 10 i 31 de maig; el *Tutto udine* friülès, amb dues planes, ho tracta al seu cinquè número i l'*Emgany* bretó en fa referència al 55.

Contràriament, EL TEMPS, el setmanari català d'actualitat més important, tot i que podia haver cobert la informació amb prou facilitat i rigor, donant a l'acte la importància que mereixia, no n'ha dit ni piu. I aquest silenci em dol, perquè jo tenia una gran esperança posada en aquest setmanari. Sobretot perquè sabia que els homes i dones que el feren possible ara fa sis anys. havien passat tota mena de tribulacions i de perills en nom de les idees de llibertat i democràcia que defensaren sota el franquisme. I perquè, tal com escriví En Francesc Pérez i Moragon a l'"Editorial" del primer número, EL TEMPS no pertanyia "a cap grup de pressió econòmica important, ni a cap força política establerta". Això li donava un aire d'independència i credibilitat absoluta, que li permetia denunciar especulacions, humiliacions i injustícies, i proposar noves vies de comunicació nacional i una visió diferent sobre la política i les inquietuds socials. És per tot plegat, i per tant com aquesta darrera assemblea de la CONSEU coincidia de ple amb els postulats primigenis d'aquest setmanari, a més de vindicar-ne una concreció arreu dels pobles sense estat d'Europa, que em dol aquest silenci. Que em dol, potser no tan sols com a silenci, sinó com a possible connivència amb els estats. Amb uns estats que fan mans i mànigues per emmudir la possibilitat d'estructurar una nova Europa fonamentada lliurement en el veritable respecte entre els pobles.

En Camus deia que un país val generalment, allò que val la seva premsa. Jo no sé si es pot filar tan prim en aquestes matèries. Però, almenys, sí que es podria reflexionar un xic més sobre la informació que donem i la que passem de llarg, i sobre com la nostra desídia informativa pot retratar el nostre compromís polític i nacional.

Jordi Bilbeny,
Arenys de Mar

Sobre la entrevista a Amós Oz

Arran de la publicació de l'entrevista "Feu la pau, no l'amor" amb l'escriptor Amós Oz en el núm. 315 de la seva revista, li escric, només, per aclarir al seu col.laborador Albert Mas-Griera que el comentari amb què comença parlant de l'escriptor i en el qual es lamenta de la manca d'obres de l'autor israelià traduïdes al català no és cert. Més textualment diu: "Per desgràcia encara no hi ha cap traducció catalana d'aquest excel.lent novel.lista...". Caldria que l'autor de l'entrevista sabés que una de les obres de joventut de l'autor, del 1968, és *El meu Mikhael*, traduïda per Eduard Feliu dins la biblioteca "A tot vent", d'Edicions Proa, núm. 166.

Li agrairia que aquesta notícia pogués arribar a l'interessat en vista a la seva tasca professional.

Oriol de Gualba Martí, Barcelona (Barcelonès)

¿Esport català?

Hi ha ocasions que d'una manera inesperada t'adones de fets que t'obliguen a reflexionar-hi molt seriosament.

Per exemple, el diumenge 24 de juny, mirant el programa esportiu del migdia de TVE vaig poder veure una competició atlètica internacional per seleccions on participaven entre altres països: Espanya, Holanda, Portugal, Suïssa i Escòcia. Com tots sabem, Escòcia és un país sense sobirania política, que forma part del Regne Unit, fet, però, que no li impedeix, gràcies a un cert estatus d'autogovern, de participar amb les seves pròpies seleccions nacionals en les competicions esportives internacionals d'aquells esports que es podrien considerar populars en aquell país, com són el futbol, golf, rugbi i atletisme, entre d'altres.

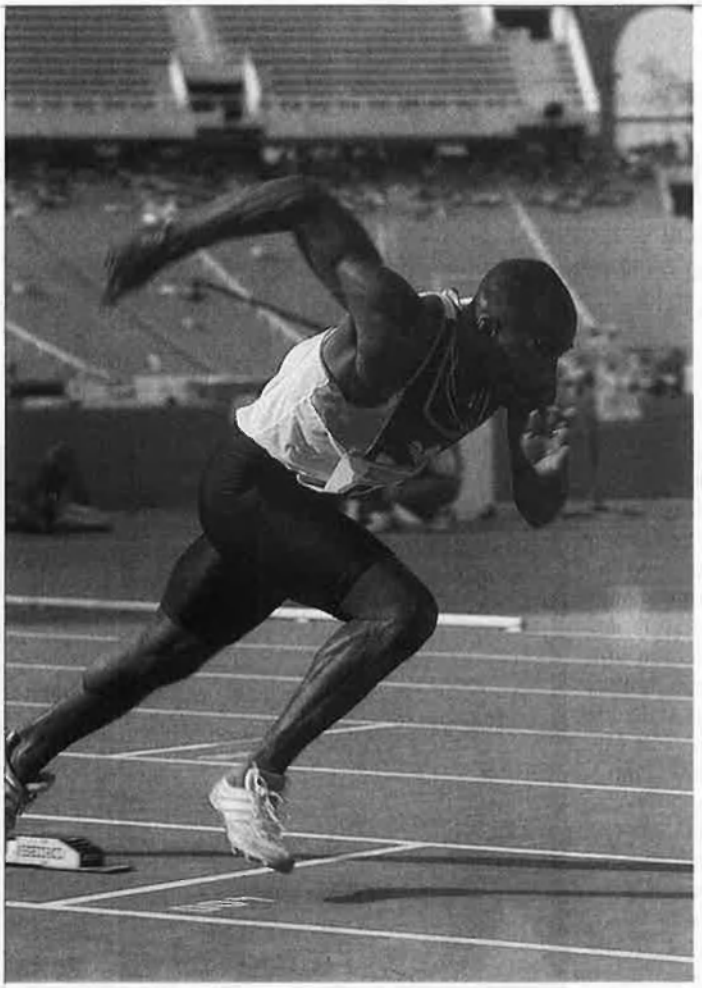
Tanmateix, aquest fet que de ben segur deu semblar natural als ulls de tothom, si el traslladem a Catalunya, esdevé un motiu de conflicte difícilment entenedor.

Fóra bo, en aquest sentit, recordar que la Generalitat de Catalunya té competències exclusives en matèria d'esport, i que les Federacions Esportives Catalanes són jurídicament independents i per tant, tret d'alguna excepció, són lliures d'actuar prescindint de les "opinions" de les federacions espanyoles. Tenint en compte aquestes dades, em resulta difícil d'entendre i en

certa manera em sembla indignant que quan fa pocs mesos la Federació Catalana d'Atletisme, per decisió de la seva assemblea, va entrar a formar part del Comitè Olímpic de Catalunya i va iniciar les gestions necessàries per ser admesa dins la Federació Internacional, la Secretaria General de l'Esport no solament no hi va col.laborar econòmicament (per fer-se càrrec de les despeses de caràcter extraordinari que aquestes gestions representen), sinó que es van desentendre totalment d'aquesta iniciativa, provocant així que els representants de la Federació Catalana i del Comitè Olímpic de Catalunya haguessin d'iniciar les esmentades gestions sense el més mínim suport econòmic i institucional que en garantís l'èxit.

Crec que aquest és un fet gravíssim i que per tant i pel bé de l'esport català convindria aclarir els motius que estan provocant que des de la Generalitat de Catalunya s'estigui boicotejant totes aquelles inciatives que tenen com a objectiu la normalització de l'esport del nostre país i el seu equiparament al de les altres nacions similars a Catalunya.

Personalment, com a esportista i com a català, em sento impotent i enganyat, en veure que les persones que ens "governen des de Catalunya i que d'una manera insistent presumeixen de defensar els interessos del país, quan tenen la possibilitat real de fer avançar, en aquest cas esportivament, a Catalunya, actuen en canvi flagrantment en contra de la voluntat expressada per la majoria de catalans i a més a més fan costat als raonaments centralistes i antidemocràtics de les institucions i els estaments esportius espanyols que com sabem es basen en el reconeixement del fet diferencial català i, en definitiva, en la no-acceptació dels drets que Catalunya té com a poble.

Considero, per tant, que és del tot necessari exigir a la Secretaria General de l'Esport que justifiqui la seva actitud davant les Federacions Esportives Catalanes i del Comitè Olímpic de Catalunya, i que en el cas, com em temo que succeeix, que aquesta actuació no sigui justificable, que es prenguin les mesures necessàries perquè els responsables d'aquesta situació vergonyant siguin immediatament destituïts del seus càrrecs.

Lluïs Manent i Roca, Premià de Mar (el Maresme)

Moralitats particulars

Al beat de Bocairent l'elevarem als altars amb el nom de Sant Pere el Just i esperem que, d'allí dalt estant, puga vigilar bé la moralitat d'EL TEMPS en general i del Sr. Joan F. Mira en particular.

Aquest Khomeini autòcton de la Vall d'Albaida farà honor a la fama dels del seu poble i, quan al cel sia, a la dreta dels Sants de la Pedra i a l'esquerra de monsenyor Escrivà de Balaguer, llançarà trons i llamps contra el *couché* d'EL TEMPS.

Senyor Just: per fer l'ase no hi ha com ser-ho. Aquests integristes de volada curta estiren més el braç que la mànega; al cap i a la fi, és una vertadera llàstima que un setmanari decent que tenim en català siga precisament això: *decent*, porugueta i reprimit.

Senyor Director: oblideu-vos d'energúmens com el Sr. Just i poseu un poc més d'alegria en les vostres pàgines, tan estirades i sèries habitualment. Uns quants culets ens farien més suportable aquesta vall de llàgrimes.

I, perquè no es diga, jo mateixa m'oferesc per a la vostra pròxima campanya de publicitat: no caldrà que busqueu a la de "los limones del Caribe", que les meues anques valen un potosí.

¡Xiques, no patiu, que la figa és per al piu!

Rosa Brotons. Ibi (l'Alcoià)

Cooperatives

Al núm. 318 de la revista EL TEMPS hi apareix un article sobre Cooperatives que inclou la frase "La marca de Consum és present a la Cooperativa de segon grau que formen a Catalunya un total de 45 cooperatives".

Salvant la bona fe del redactor, l'han informat malament. La Cooperativa de segon grau SENYA va arribar a tenir nou cooperatives quan jo la presidia, l'any 85. El 86 les del Solsonès i Súria ens vam donar de baixa. No sé si després se'n va apuntar alguna, però ara SENYA no té cap soci: està absorbida per CONSUM, de València, com ho demostra la facturació, que es fa amb el nom i el NIF d'aquesta entitat.

El número de 45 cooperatives, en tot cas, fora el de "clients", no pas "socis". I, personalment, ho dubte. Si repassem el Directori de la Generalitat, que dóna 216 cooperatives de Consum registrades, i en descomptem les noalimentàries, les fallides i les que sé positivament que no funcionen, amb prou feines si s'arriba a aquella quantitat. La llista de cooperatives federades reforça aquesta opinió.

En temps normals ens trobaríem davant d'una mentida infantil. Però últimament el cooperativisme de consum ha viscut, i viu, unes circumstàncies força excepcionals i em temo que més aviat és una dada per desinformar i entretenir els pocs cooperativistes que queden oferint-los expectatives irreals.

Jaume Fons i Solé Secretari de la Federació de Cooperatives de Consumidors de Catalunya

L'Obra, a la recerca de nous adeptes

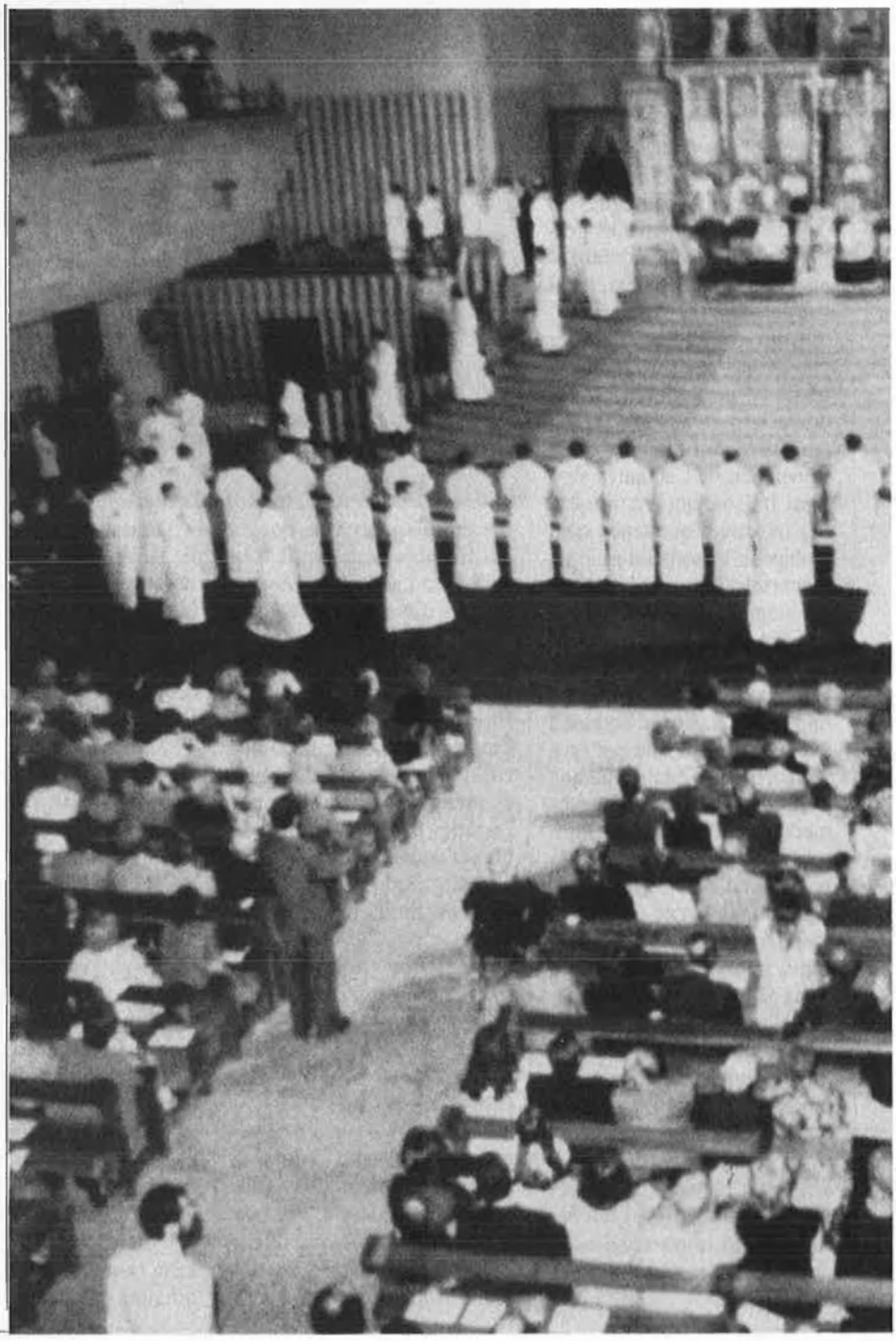
L'Opus Dei: ¿secta o església?

Últimament l'Opus Dei està adquirint una imatge pública que cada vegada més l'apropa a una agrupació sectària que no a una entitat catòlica. Diversos testimonis expliquen a EL TEMPS, les seves experiències amb l'Obra, i ajuden a entendre les causes d'aquest canvi.

Quines són les sectes que coneixes?"

Aquesta pregunta ha estat realitzada recentment per l'entitat privada i no lucrativa Associació per a la Informació sobre Sectes (AIS) a 21 col.legis del Principat. Els enquestats tenien una edat de 15 a 17 anys, i l'objectiu de l'estudi era esbrinar quin era el grau de coneixement que tenien els escolars de Catalunya de les sectes considerades com a destructives. El més sorprenent del cas és que la resposta a la demanda que encapçala aquestes línies va oferir uns resultats prou reveladors: les associacions més anomenades pels estudiants foren, primer, l'Hare Krisna; segon, els Testimonis de Jehovà; i, tercer, l'Opus Dei.

La joventut catalana, doncs, veu, com més va més, l'Opus Dei com una secta equiparable a la Dianètica, els Mormons, els Nens de Déu o la Moon, per citar com a exemples les altres agrupacions sectàries que, en ordre de major a menor, segueixen l'Obra en l'enquesta dels estudiants. Aquesta dada, insòlita a primera vista, potser no ho és tant si tenim present que la mateixa enquesta assenyala que un 40 % dels alumnes van manifestar haver estat convidats per membres de diverses sectes a participar en les seves activitats. Donades les característiques del proselitisme que practiquen els membres de la Prelatura de l'Opus Dei, no és aventurat imaginar que una bona part d'aquests estudiants deuen d'haver rebut més d'una proposta d'aquest signe; circumstància que molt bé els pot haver dut a qualificar l'Obra com a secta, sense distinció, a nivell pràctic i quotidià, de les altres agrupacions esmentades. La hipòtesi precedent, junt a les cada vegada més habituals denúncies efectuades per familiars de joves contra l'Opus –per *segrest*–, han anat configurant a la Prelatura una imatge obscura i perniciosa.

D'entre aquestes denúncies, les que més ressò han tingut han estat les interposades per per Jaume Crespi i Nicolàs Saiz. L'últim –teòleg– va acusar a final de l'any passat l'Opus Dei d'haver *captat* la seva filla mitjançant la influència exercida per l'entitat catòlica quan la noia era menor d'edat; en complir els divuit anys, la filla de Nicolàs Saiz, Gemma, va ingressar a la Prelatura a Barcelona. Segons Nicolàs Saiz, que va presentar la denúncia al Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya contra el Centre Cultural Pineda (Hospitalet de Llobregat) i la Residència El Vallès –filial de l'anterior i pertanyent a l'Opus–, tots els indicis apuntaven a pensar que les alumnes del Centre Cultural Pineda realitzaven estudis de Formació Professional en El Vallès, quan aquesta residència no estava autoritzada per a impartir estudis de FP; pel contrari, es dedicava a la formació en l'esperit de l'Obra a noies que havien ingressat o volien ingressar com a numeràries auxiliars de l'Opus. El gener d'enguany, la Generalitat va obrir un expedient per investigar aquestes presumptes irregularitats, i el diputat al Parlament de Catalunya del Grup Socialista, Magí Cadevall, va presentar, per les mateixes dates, una sèrie de preguntes sobre les activitats que duien a terme en els anteriors centres.

L'OPUS DEI I ELS PAÏSOS CATALANS

L'altre cas, el de Jaume Crespi, és prou similar; inclús la noia, Sussanna Crespi, era amiga de Gemma Saiz. Ambdues feinejaven de *cangurs* per a matrimonis

La Carme, una numerària penedida: "Havíem de colpejar-nos "

El cas de la Carme és un testimoni cru del món de l'Opus de portes endins. La seva estada a l'Obra fou "com el pas per un túnel on tot és cada vegada més fosc". Com en altres casos, tot començà amb una invitació d'una amiga d'anar a estudiar a un col.legi major situat a la part alta de Barcelona, prop de la Zona Universitària de Pedralbes.

CONFESSIONS

"La meva primera sorpresa va ser veure que totes les noies, malgrat la seva edat –divuit, vint anys–, anaven sempre amb faldilles" ens comenta, recordant el dia en què hi posà els peus per primera vegada. "Tenien unes sales d'estudi molt preparades, amb molts llibres". La Carme trobà un ambient acollidor i per això va decidir seguir els consells de la directora del centre. "Ens deia que seria millor deixar d'anar a classe a la facultat, que en el col.legi trobaríem el material d'estudi necessari. El que volien era evitar el nostre contacte amb els nois".

Donada la seva formació catòlica, la Carme anava a la missa que hi feien. Aviat li assignaren un confessor amb el qual va mantenir una excel.lent relació. "Recordo que van enganxar-me en una època molt fluixa, acabava de tallar amb un noi i estava deprimida. El meu confessor era un home molt vital i em donava consells contínuament. El primer que va preguntar-me era si era verge, condició indispensable per entrar. Va aconseguir crear-me una dependència molt forta. Després, vaig saber que a més de capellà era psiquiatre".

"A l'estiu, vam anar a Roma. Allí va venir-me a veure la directora, a l'habitació de l'hotel. Jo estava sola i allí, lluny de casa i sense poder-ho parlar amb la família, em va proposar d'entrar a l'Opus Dei. Vaig accedir". A partir d'aquell moment, els fets se succeïren amb rapidesa. A l'octubre, la Carme no començà el curs amb les seves amigues. Anava al col.legi major a primera hora del matí i s'hi estava tot el dia. "Cada vegada hi estava més ficada. Tots els dies fèiem missa i em van canviar el confessor, que era molt més dur que l'altre. No parava de dir-me que jo havia adquirit un compromís sagrat amb Déu".

MORTIFICACIONS DIVERSES

La reclusió de la Carme dins del col.legi li va fer perdre les seves amistats, i l'alimentació era dolenta. El record més esgarrifós d'aquella època eren les *mortificacions*. Totes les numeràries estan obligades a portar un collaret de punxes que han de lligar-se a les cuixes. "Ho anomenen cilici. A mi se m'adormien les cames mentre estudiava, del mal que em feia. També estàvem obligades setmanalment a fer les *disciplines*. A colpejar-nos el cul amb un fuet. Des dels passadissos podia sentir els crits de les noies i el soroll horrible de les cordes sobre la pell". La Carme, al cap d'un any de ser a l'Opus, no ve resistir-ho més, i va marxar. Una vegada fora, les seves companyes li van fer la vida impossible. "Tot el que em van fer passar, tant quan era dins com després, no té res de cristià".

de l'Obra. La queixa dels pares de la Sussana va venir motivada per considerar que la seva filla havia estat influenciada, sent menor d'edat, per membres de l'Opus amb la finalitat d'*orientar la seva vocació.*

La influència sobre els joves –a semblança dels exemples anteriors– que duu a terme la Prelatura, no és, però, un procés indiscriminat. Els nois i noies escollits acostumen a ser de classe social alta (o bé mitjana-alta), o amb possibilitats d'efectuar una brillant trajectòria acadèmica. Un testimoni d'aquesta selecció és el cas de la Isabel i la Mònica: "Durant el primer curs de Ciències de la Informació, a Bellaterra, vam voler comprovar la veracitat d'un anunci que penjava d'un taulell d'un dels passadissos, en el qual s'oferien cursos de periodisme de franc amb una sola condició: ser noies".

"Vam anar-hi –continuen explicant la Isabel i la Mònica–, atretes per aquest estrany requisit. El local, a l'Eixample barceloní, semblava una acadèmia com qualsevol altra, ens vam apuntar i vam començar les classes. Tot i això, ni les secretàries ni les monitores del centre ens van rebre amb gaire entusiasme, suposem que pel nostre aspecte *progre*, molt fora d'ambient. I va anar passant el temps, amb una poc dissimulada indiferència cap a nosaltres".

"Finalment, la monitora va anunciar una sortida a Madrid per a visitar la redacció d'un diari i mantenir un contacte directe amb periodistes professionals. Ens hi vam apuntar, també, però ens van dir que ja no hi havien places; i això, malgrat que vam insistir. Per una companya, temps més tard, vam saber que, com sospitàvem, l'autocar no anava ple, i que ens havien negat la presència perquè era clar que amb el nostre aspecte *hauríem distorsionat la bona marxa del viatge*".

"També vam saber –expliquen la Isabel i la Mònica– que la redacció del diari al qual van anar era d'un caràcter marcadament confessional i conservador, i que el director del rotatiu els va alliçonar sobre les virtuts del bon periodista en la nostra societat, etc. L'endemà, mentre feien una visita turística per la capital d'Espanya, en el autocar, la monitora els va parlar de la importància dels valors humans en la formació de tot professional del periodisme, i de la grandesa de realitzar la feina complint amb el mandat de Déu. D'això, era evident, n'havia estat una bona mostra el diari que havien visitat i algun dels seus col.laboradors, membres de l'Opus Dei..."

La Prelatura de l'Opus, malgrat les denúncies, la seva mala imatge externa i els testimoniatges com el precedent, continua emparant-se davant de l'acusació de comportament sectari en el fet de la seva adscripció a l'Església Catòlica. I no tan sols això; la veritat és que la gestió de Joan Pau II al Vaticà ha resultat beneficiosa per a l'Obra.

Només en l'aspecte del nomenament de bisbes, cal recordar que el Sant Pare ha designat com a arquebisbe de Salzburg a Georg Eder; com a bisbe de Voralberg, també a Àustria, a Klaus Küng; i com a bisbe auxiliar de Viena a Kurt Krenn; tots ells vinculats a l'Opus Dei. Amb tot i això, el 1982, Joan Pau II va erigir l'Obra com a Prelatura personal.

Als Països Catalans, es parla que l'Opus Dei passa per una etapa de fort entusiasme, a causa, evidentment, del nomenament de monsenyor Ricard Ma. Carles com a arquebisbe de Barcelona, a qui sempre –igual que a l'arquebisbe de València, Miquel Roca– se li han atribuït simpaties cap a la Prelatura. D'altra banda, fonts eclesiàstiques consultades per EL TEMPS assenyalen que l'Opus Dei, als Països Catalans, té una importància molt relativa. Aquesta afirmació s'argumenta pel fet que, des de l'Església de base, la singladura dc l'Obra es contempla com una cosa aliena, i fins i tot forana. "No podem oblidar que l'Opus —afirma un capellà barceloní— prové d'Espanya, i és per aquesta raó que als Països Catalans la Prelatura es mou en uns cercles tancats i bastant distants de nosaltres; de fet, la majoria dels seus membres són castellans".

MECANISMES DE PROPAGANDA

L'Obra, però, lluny de minvar les seves influències terrenals –que abarquen camps tan lucratius com l'empresarial, l'econòmic i el polític– continua exercint, com més d'una vegada se l'ha titllat, de *Santa Màfia*. I, per aquesta causa, ha de ser receptacle incessant de noves vocacions, malgrat el qüestionament a què es veuen sotmesos els seus mètodes de proselitisme. Últimament, l'Opus Dei, en ser conscient del nivell de detecció d'aquests mecanismes de propaganda en ambients universitaris —col.legis majors—, ha optat per centrar les activitats de proselitisme en cercles distints als ja ben coneguts popularment, dirigint-se cada vegada més cap als centres d'esbarjo i poliesportius: els seus *clubs*. D'aquesta manera, pot atraure els adolescents amb luxoses piscines, moderns camps de bàsquet i completíssims gimnasos.

No obstant, això no significa que la Prelatura hagi eliminat les seves pràctiques de propaganda habituals, vinculades a l'àrea acadèmica.

El cas de la Rosa n'és un bon exemple: "Acostumo a vestir el millor que puc, tot i que de manera prou discreta, i anar a classe amb un *Ibiza* que em van comprar els meus pares. Això i ser estudiant dels primers cursos de Dret, suposo que els deuria haver semblat un bon objectiu".

"Un dia –continua la Rosa–, mentre esperava que es revelessin les fotografies en un *foto-maton*, una noia, que també esperava que la màquina fes la mateixa operació amb els seus negatius, romania al meu costat. Vam establir conversa i al cap de poc, en confessarme que no era de Barcelona i que com que no coneixia encara massa gent, s'avorria bastant, vam intercanviar telèfons".

"Al cap d'uns dies –explica la Rosa–, aquella noia, que jo ja ni recordava, em va trucar. Vaig donar-li excuses perquè no em venia de gust sortir, però finalment, per cansament de la seva insistència, vaig quedar-hi. Vam anar al col.legi major on vivia, a veure una pel.lícula. L'ambient, d'entrada, va semblar-me agradable: pulcre, net i sobri. Unes fotografies del Sant Pare revelaven la confessionalitat del centre. Abans de començar la pel.lícula, però, unes senyores que abans ens havien servit amablement cafès, ens van començar a explicar la grandesa de l'Obra de Déu i la importància per a l'home que significava saber-la administrar correctament".

"No cal dir que em va pujar la mosca al nas. ¿Què representava aquell discurs religiós en mig d'un grup de noies a punt de veure una pel.lícula? ¿Per què la meva amiga no mostrava cap senyal de sorpresa i seguia tan atentament les paraules d'aquella dona?

La confirmació de les meves sospites va arribar quan va començar a circular per la sala un full on es demanaven les dades particulars de les noies i es feien preguntes de la mena de*¿estaries disposada a dedicar una part del teu temps a servir el Senyor?"*

Xavier Peiró i Eduard Company

Punts de control mental que l'Opus du a terme amb possibles adeptes o vocacions.

1.-Aïllament de l'exterior, mitjançant la reclusió en col.legis majors.
2.-Oracions, mortificacions, disciplines...
3.-Demanda de puresa: el món de fora és dolent; l'Obra és bona.
4.-Sentiment de culpabilitat: s'és culpable de la vida anterior, dels pecats pretèrits.
5.-Doctrina confusa: no demanar l'ingrés a l'Opus abans de dur a terme un *aprenentatge*.
6.-Manipulació del llenguatge.
7.-Submissió a la doctrina del líder: Escrivà de Balaguer.
8.-Alimentació deficient.

Escoles que controla l'Opus Dei

-Canigó (Barcelona)
-Xaloc (L'Hospitalet)
-Pineda (L'Hospitalet)
-Viaró (Sant Cugat)
-La Farga (San Cugat)
-Les Alzines (Girona)
-Arabell (Lleida)
-Terraferma (Alpicat)
-L'Àurea (Tarragona)
-Turó (Constantí)
-Aitana (Elx)
-El Vedat (Torrent)
-Vilabella (València)
-Guadalaviar (València)
-Altaviana (València)

Entrevista a l'alcalde de Calvià

El rei Mides

Francesc Obrador (Palma 1943), actual batlle de Calvià, el municipi més ric de l'estat, aspira a convertir-se en candidat a la presidència de la comunitat autònoma de Balears.

Francesc Obrador i Moratinos (Palma, 1943) és el batlle de Calvià des del 1983. Un municipi que, gràcies al turisme s'ha convertit en el més ric de l'estat i un dels més rics de tot Europa. Ara, i a partir de la gestió feta a Calvià, Obrador aspira a convertir-se en candidat a president de la comunitat autònoma de Balears. Una candidatura que no té encara segura, però sí molt a l'abast; serà doncs, l'home que el PSOE-Balears enfronti a Gabriel Canellas, l'actual president del govern.

—Calvià és actualment el municipi més ric de l'estat espanyol, riquesa que prové del turisme. Com a batlle, ¿com veu el seu municipi?

—Primer, cal dir que Calvià és molt extens, és gairebé una comarca més que un municipi. Té uns 174 km2, té més de 50 km de costes, més de 20 platges i 12 nuclis de població consolidats. Calvià, d'altra banda, té una població que no baixa mai d'uns 70.000 habitants i arriba a tenir-ne (durant la temporada alta) uns 200.000, a pesar que els habitants de dret en són, aproximadament, uns 25.000. Això fa que Calvià sigui un muncipi molt complex.

La riquesa li ve d'haver estat, i ser, el municipi turístic per excel.lència. La posició geogràfica és idònia, és com una petita illa dins de l'illa. Les possibilitats turístiques són enormes i l'han transformat en un municipi que representa el 25% de tota la indústria turística de Mallorca. Tota l'activitat econòmica és turística, el 95% de l'activitat econòmica prové del turisme.

—Però aquesta riquesa s'han aconseguit a costa d'un preu alt en ecologia, l'especulació ha provocat una forta degradació del medi ambient, ¿no és així?

—Si em permeten, explicaré des del moment en què ens fem càrrec de l'ajuntament. Quan l'any 83 començàrem, ens trobàrem un municipi inexistent. Hi havia diverses associacions, de veïns i de propietaris, que funcionaven com a petits ajuntaments, és a dir, Calvià com a municipi, fins l'any 83 no va començar a existir. Era una dispersió total i l'ajuntament estava dominat pels sectors més especuladors, com els urbanitzadors. Quan nosaltres trencàrem aquesta tendència, començarem per centralitzar l'ajuntament. Un exemple pot ser el pressupost. Hem passat d'uns 450-500 milions l'any 83 a més de 8.000 milions el 89. ¿Què significa això? Que férem plans de 4 anys amb un procés econòmic de recuperació del poder de l'ajuntament, cosa que aconseguírem entre el 83 i el 87; a partir del 87 fins ara ens hem centrat en el desenvolupament econòmic de Calvià, en la projecció d'un municipi turístic on tothom ha de girar entorn del fet turístic: i des d'aquest punt de vista hem fet el pla general, que considera el municipi com eminentment turístic.

I pel qua fa al tema del medi ambient, com a municipi turístic, el primer que havíem de fer, per interessos econòmics, era preservar al màxim el medi ambient. I això és el que va pretendre el pla general: transformar el pla expansionista del 71, revisat el 82, tot donant-li una perspectiva de sòl i de territori per a evitar el descontrol: en segon lloc, crear només per a l'oferta turística que sigui totalment respectuosa amb el medi ambient; i, en tercer lloc, preveure les operacions que anomenam "estrella", que consisteixen en la reconversió de sòl urbá, unes reconversions que puguin canviar la fisonomia del nostre municipi. I això és el que hem pretès amb el Pla General, sota l'eslògan de "Calvià, municipi turístic".

—Aquest eslògan de "Calvià, municipi turístic", ¿podria convertir-se en "Balears, comunitat turística", l'eslògan del candidat Obrador?

—El fet que jo em proposàs com a possible candidat del PSOE va ser perquè entenia que l'operació feta a Calvià és l'operació que necessiten les Illes. El que es necessita és el que hem fet a Calvià: dir clarament que la nostra riquesa és el turisme i que, per tant, l'hem de preservar, millorar, dissenyant una estructura de turisme. I jo ja em vaig proposar el gener del 88, al marge de falses modèsties, amb el convenciment de poder mostrar el que hem fet a Calvià: governar, saber on anem i planificar.

Calvià és l'única institució política a Balears, de pressupost important, dominada per majoria absoluta; nosaltres passàrem, l'any 87, de minoria a majoria quan molts ho feien a la inversa, la qual cosa demostra una confirmació popular a la nostra gestió. I això és un capital polític que no volem perdre, del qual jo em sentia responsable, i d'aquí que em decidís a presentar la meva candidatura.

Aquestes han estat les passes que m'han duit a presentar-me, però no era un desig personal, perquè personalment m'encantaria allò de la daurada mediocritat que deia Fra Luis de León, el poder estar tranquil. Però la història de la vida a vegades t'emmarca dins una realitat en què et sents responsable.

—Abans que es produeixi la seva candidatura oficial, ¿no hi pot haver problemes entre les diferents "famílies" de la FSB-PSOE, és a dir, que algú qüestioni la seva candidatura?

—Crec que no hi ha discussió. Jo no sóc de cap família, a pesar que comprenc i sóc respectuós amb elles, però no m'hi sent vinculat. Per a mi és important el paper del líder. Crec en el paper del liderat moral que es necessita dins del partit, i en tota societat. Per ventura el que passa és que s'ha construït molt poc aquest liderat moral i s'ha anat més cap a la *família*, jugant més a vots que no a idees. I jo he jugat més amb les idees. I pot ser que per això mateix no hi ha hagut dubtes amb la meva candidatura.

—Aquest liderat moral, tant dins la FSS-PSOE com dins la societat de les Balears, ¿el podria assumir vostè?

—Quan dic moral no ho dic en sentit ètic, perquè la política crec que és una ètica diferent. Jo parl d'una ètica pública, d'una

moral política. Jo no he criticat mai a ningú per qüestions d'ètica personal, perquè tothom ha de respondre davant de si mateix, i davant de Déu si hi creu. Parl, per part d'una moral pública. Jo tinc una moral política que és la meva història i la realitat de gestió que tenc. Quan parl d'aquesta moral em referesc al liderat moral de qui ha gestionat correctament, la cosa pública. I crec que és des d'aquí que es crea un líder.

Jo no sé si puc esser-ho, no sóc qui ho ha de dir. Però des del moment que surts al carrer i veus adhesions: de militants, de votants, de corrents... que et diuen, "si tu jugues, a nosaltres ens va bé"; i això precisament és el que genera que aparegui aquesta capacitat (de liderat) i aquest repte (la candidatura).

—Se sent el rumor què la seva possible candidatura fa por al PP i a Canellas, que vostè és el pitjor "enemic" que podria tenir el PP el 91, ¿ho creu així?

—Sí, evidentment, la por ve per una cosa real: jo estic jugant en política des de l'any 66, jo he encapçalat els moviments sindicals des d'aquest any fins ara: i, sobretot, per una cosa clara, jo no puc anar enlloc que no em coneguin, no he de dir a ningú qui sóc, no m'han de donar a conèixer, en el més petit poble (de les Illes) o barri de Palma em conèixen. Sóc una persona molt present en la vida d'aquestes Illes, i no d'ara sinó de fa molts anys.

D'altra banda, nosaltres som els únics que podem presentar un projecte real de govern. Nosaltres no hem de dir què volem fer, sinó el que hem fet: podem dir que estàvem en un ajunta-

"És ben clar que hem d'anar cap a un fort procés de normalització". JUAN CELIA

ment que no era res, sense serveis, sense res, i l'hem convertit en l'avantguarda de l'actuació municipal. Crec que és un model exportable a la comunitat.

—¿Com s'enfrontaria el candidat Obrador al PP? ¿Quin és el punt feble del govern Cañellas?

—No haver governat. S'ha de governar. Que la gent sàpiga a què s'ha d'atendre. Els problemes vénen quan hi ha incertesa, quan saps si el que el diuen es farà o no, quan passa –com ara– que surt una llei i no es compleix, una llei que és el contrari d'una anterior... això genera una inseguretat institucionalitzada que fa que en aquests moments ningú sàpiga què ha de fer. Si ets un urbanitzador no saps qui governa, si el GOB o la Comunitat... i això és per falta de govern. El punt feble és no haver governat.

—Si vostè fos el futur president de Balears ¿quina política cultural i de normalització lingüística duria a terme?

—És ben clar que hem d'anar cap a un fort procés de normalització. I això ens obliga a reconèixer que la normalització és un dret i no un deure. I com que és un dret s'ha de donar tots els recursos econòmics per aconseguir la integració; i no només per a fer campanyes publicitàries, sinó per a fer una autèntica política de normalització, cosa que no s'ha fet.

—¿Creu que el president Obrador tendria més facilitat per a negociar amb el govern central transferències de competències, com per exemple les de Sanitat i Ensenyament?

—Crec que sí. Crec que aquests tipus de competències han de ser de la comunitat. El que passa és que han d'estar en mans d'una comunitat que les vulgui gestionar, que no les utilitzi com a arma contra l'administració central. I això precisament és el que ha fet fins ara la nostra comunitat, que s'ha caracteritzat per ser una ploraire constant. Si Calvià és posàs en aquest pla (respecte a la comunitat), no ens bastarien tots els llençols de Mallorca. La tècnica del govern (autònom) és la tècnica dels governadors civils de Franco que es queixaven que Madrid no els hi enviava recursos i per això no podien fer res aquí.

El que s'ha de fer és col.laborar i negociar, encara que sigui des de postures de força, com han fet Catalunya, el País Basc. El que no es pot fer és cada vegada que et donen una cosa emprar-la com a arma. El que s'ha de fer és, primer, demostrar que ets capaç d'utilitzar les competències i demanar-ne per a millorar i no per a burocratitzar.

Miquel Payeras i Nekane Domblàs
Fotos: Joan Celià

EL TERMÒMETRE

Convenis reials ↑

La reina Isabel d'Anglaterra ha eixit victoriosa de la negociació del seu conveni col.lectiu, després d'haver aconseguit un augment de més del 50%. El conveni, que té una vigència de deu anys, li dóna més de 140 milions a l'any. Els súbdits britànics esperen amb espectació una millora de qualitat en el seu vestuari.

El PSM ↑

El Consell Insular de Mallorca que, a proposta del grup nacionalista del PSM, aprovà per unanimitat declarar-se contra la instal.lació d'una nova central elèctrica a S'Estalella que seria la tercera de Mallorca i que causaria, segons diversos grups polítics i ecologistes, un gran impacte sobre el medi ambient natural.

'Operación rastrillo' ↑

El líder de CCOO, Antonio Gutiérrez, va definir amb originalitat l'actitud de l'UGT davant les darreres eleccions sindicals del 86 com "Operación rastrillo: aquí te cojo y aquí te pillo". Després d'un matrimoni quasi perfecte, les eleccions poden ser la infidelitat que trenque la parella.

Barcelona 92 ↑

Quan falten ja menys de dos anys per la celebració de l'esdeveniment, comença a abandonar-se el pessimisme inicial sobre la realització de les obres i infrastructures. Els representants de les institucions ens asseguren que tot estarà llest i la comissió del COI que visita periòdicament Barcelona es mostra força més satisfeta que en visites anteriors. Esperem que aquest clima persisteixi després de les municipals, gua-nyi qui guanyi.

De dalt a baix, A.Gutiérrez, Isabel II d'Anglaterra i la ciutat de l'Hospitalet

Jaime Martorell ↓

Jaime Martorell, el conegut anticatalanista mallorquí condemnat per l'audiència per haver cremat el repetidor de TV-3 a Mallorca, organitzà un acte -anunciat anònimament a través de comunicats enviats a la premsa- de desagravi a la seva persona i de repulsa "a la dictadura catalanista". La gran manifestació tingué un ressò realment inenarrable; una manifestació com mai no s'havia vist a Mallorca; i a més sense problemes entre organitzadors i policia per a posar-se d'acord amb el número d'assistents: Martorell i dues persones més, tres en total. Com mai no s'havia vist...

Ajuntaments despreocupats ↓

L' ajuntament de L'Hospitalet del Llobregat -la ciutat més gran de l'àrea barcelonina- ha enrogit de vergonya aquesta setmana quan una comitiva infantil ha protestat per l'existència d'un solar ple de xeringuetes de drogaaddictes, clamant contra la deixadesa del consistori. El mateix fet es va repetir a Badalona fa uns dies de forma més contundent: els nens van abocar centenars de xeringuetes a la mateixa porta de l'ajuntament. L'afer no és pintoresc i requereix una solució immediata abans que vingui el temps de les lamentacions.

Mikhaïl Gorbatxov ↓

El líder soviètic ha deixat de visitar sa mare, que anuncià que "la freqüència de les visites del meu fill deixen molt que desitjar". La mare de Gorby va negar que anara a deixar el poble per a anar Moscou, argumentant que "si no el veig ací, tampoc no el veuré a Moscou". Per a Gorby ja no existeixen solament els problemes de la *perestroika*.

Vint-i-quatre famílies condemnades a la penúria

"Aquesta terra és nostra"

Els parcers de Montagut reclamen el dret a treballar una terra que han conreat durant generacions. La incúria de l'administració en el passat i una repressió en el present, que es mou entre el sadisme i la inconstitucionalitat, han fet que aquesta gent desconfiï de la justícia.

Quan arribem al Bisbat de Lleida, trobem de seguida els parcers de Montagut, conjunt de parcel.les en el terme d'Alcarràs, 10 quilòmetres al sud-oest de Lleida. Alguns estan mig ajaguts i d'altres estirats damunt de matalassos que han dut de casa seva, xerren animadament i res no fa pensar en el fort sentiment de ràbia continguda que porten dins. Molts ja han perdut tot el que tenien: ha quedat arrasat per les màquines d'Agrolérida, escortades per les implacables forces de seguretat.

L'actuació de la Guàrdia Civil, però molt especialment de l'empresa de seguretat ESABE, contractada per Agrolérida, ha quedat viva en la memòria de la gent de Montagut i també en els seus cossos. Francesc Dolcet, parcer de 63 anys, no oblidarà mai la manera en què fou colpejat, "els d'ESABE em van deixar l'esquena banyada en sang i el cos ple de blaus".

Carme Bonet, també parcera, ens relata el seu particular encontre amb la policia privada d'ESABE: "Jo havia anat amb el meu fill i altres parcers a buscar aigua per omplir els pous i regar els horts, en unes terres que no eren d'Agrolérida, només sortir del *jeep* vaig veure que ens esperaven els d'ESABE. Vaig acostar-me a ells i llavors ells van fer el mateix, n'eren vuit contra un, em van agafar i em van donar un colp molt fort al cap. El meu fill de 17 anys en veure-ho, va baixar del jeep i tots vuit el van apallissar amb patades, colps de puny, de tot, mentre li deien 'hijoputa, maricón, cabrón'. La cosa no es va acabar aquí, enlloc de deixar-lo i marxar, el van emmanillar i se'l van endur a un magatzem on, ben emmanillat el van deixar una hora i mitja fins que amb la Guàrdia Civil d' Alcarràs el vam anar a buscar".

Francesc Dolcet corrobora les declaracions de Carme Bonet: "Jo hi era i us puc ben dir que van pegar tan fort que no s'han atrevit a tornar-hi. Després ja és quan van fer venir els antiavalots de Sara-

gossa, Navarra i Logronyo".

Aquests incidents van tenir lloc farà un parell de mesos, era una més de les constants *razzies* repressives dirigides per l'empresa que manté el litigi amb els parcers. Una altra actuació força contundent i també desproporcionada, va ser la de l'arrencada dels arbres fruiters que tothom va poder veure per televisió. El senyor Dolcet, que recorda encara la guerra civil, en fa un paral.lelisme, "Van ocupar Montagut amb unes maneres pròpies de la guerra, hi havia 300 homes, cavalls, helicòpters. No podíem tolerar allò però no vam utilitzar la violència. L únic que vam fer va ser plantar-nos perquè no passessin i sols per això ens van estomacar de debò, al mateix temps que se'n fotien i ens feien butifarra".

Àngel Modol, parcer i interlocutor d'aquest col.lectiu, va sentir el que deien alguns membres de les forces de seguretat: "No queréis Mossos d'Esquadra, pues que ellos sean la policia y nosotros seremos los represivos". Diversos parcers ens revelen els seus veritables sentiments en aquell moment: "Som pacífics, però si haguéssim tingut una metralladora els haguéssim mort allà mateix".

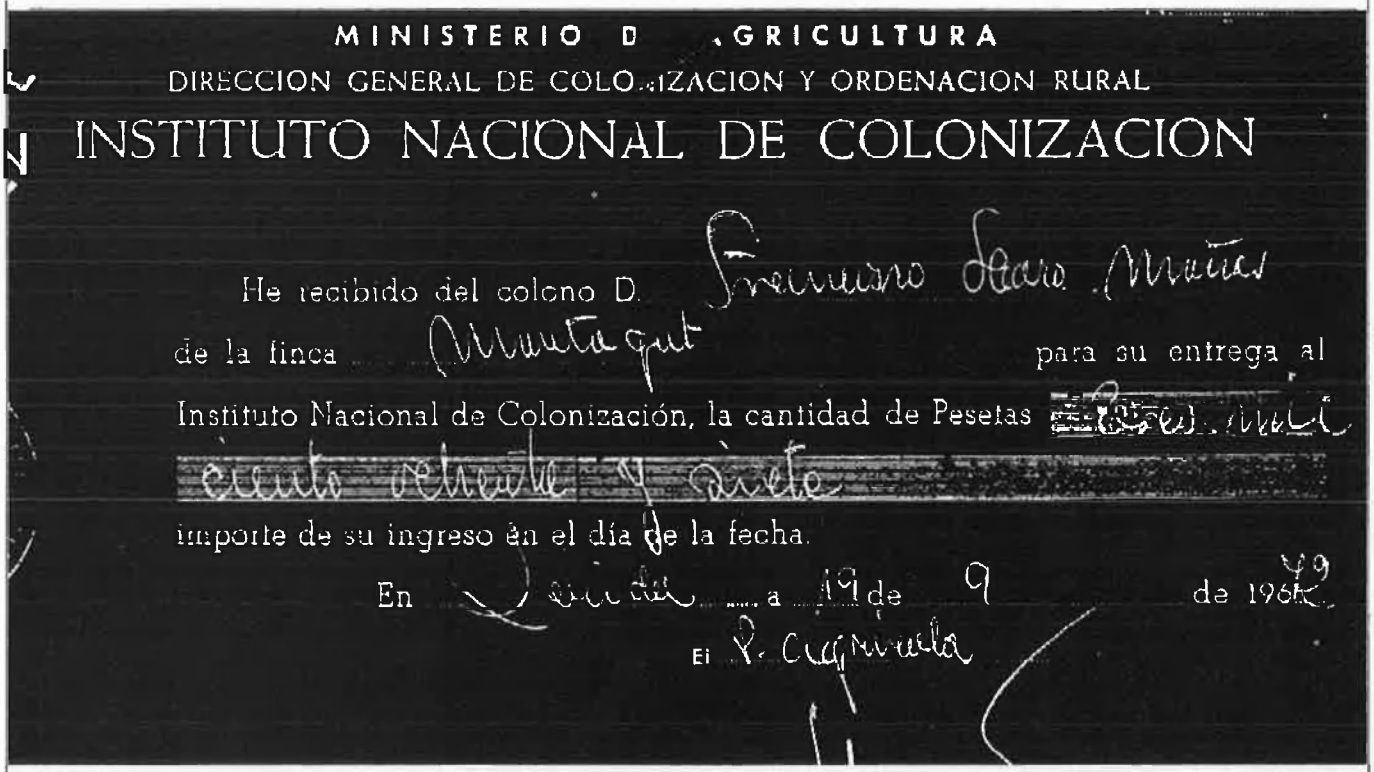
NO HI HA AUTORITAT

Una de les sensacions més desencisadores que els parcers de Montagut estan tenint al llarg d'aquest conflicte és que l'autoritat no existeix i que la jerarquia de poders és només una gran farsa. Durant l'arrencada dels arbres fruiters això es va posar de manifest en una escena sorprenent

Cronologia del conflicte de Montagut

1963: Inici de l'expropiació per part de l'estat de les terres de Montagut als canonges. Els canonges eren els propietaris i arrendaven les terres als parcers o colons.
1968: Agrolérida compra a l'església les terres de reserva que no li havian estat expropiades.
1969: Agrolérida proposa a l'Instituto Nacional de Colonización -organisme de l'estat propietari de les terres de Montagut- una permuta d'aquestes terres per unes altres al Coscollar que serien per als colons.
1970: La permuta té el vist-i-plau del consell de ministres i Agrolérida, per tant, Vall Companys ja és propietari de les terres.
1970-1977: Els parcers continuen pagant a l'estat els terratges (tributs) quan aquest ja no és propietari.
1977: Agrolérida adreça cartes a cadascun dels parcers perquè deixin les terres i enceta la via judicial per aconseguir l'objectiu.
1979: Instància judicial de desnonament promoguda per Agrolérida.
1982: Després de diverses sentències, es produeix la definitiva que confirma a Agrolérida com a propietari de la terra.
1983: Agrolérida demana al jutjat l'execució de la sentència, ja que vol ocupar les terres.
1983-1990: Enfrontaments diversos entre Agrolérida i els parcers per les terres amb diversos recursos jurídics per part dels parcers que van perdent.
1990, juliol: Dura repressió de les forces de l'estat i de policia privada contra els parcers que es neguen a cedir les terres. Es produeix la destrucció de collites.
1990, 24 de juliol: El Tribunal Superior de Justícia de Catalunya desestima l'últim recurs presentat pels parcers. Queda el recurs de cassació al Tribunal Suprem que, amb els precedents jurídics, és gairebé impossible que falli a favor dels parcers.

MINISTERIO D .GRICULTURA

DIRECCION GENERAL DE COLO..IZACION Y ORDENACION RURAL

INSTITUTO NACIONAL DE COLONIZACION

He recibido del colono D. Francisco Baró Martí

de la finca Montagut para su entrega al

Instituto Nacional de Colonización, la cantidad de Pesetas [illegible]

ciento veinte y siete

importe de su ingreso en el día de la fecha.

En [illegible] a 19 de 9 de 196[illegible]

El P. Cuadrada

Els parcers continuen pagant a l'estat els terratges (tributs) quab aquest ja no és propietari. DOMÈNEC UMBERT

Vall Company: de l'estraperlo a Agrolérida

Per conèixer a fons la qüestió del litigi entre els colons de Montagut i Agrolérida, cal explicar la història de Josep Maria Vall Companys, l'empresari més ric de les terres de ponent a qui se li calcula un patrimoni superior als 5.000 milions de pessetes.

Vall Companys va començar a fer fortuna en els anys 40 a través de l'estraperlo. Alesho-res ja posseïa la farinera "la Meta", mare del seu petit imperi. Vall Companys comprava excedents de blat per fer pinso al Servicio Nacional de Cereales –monopoli de l'Estat–, enlloc de fer pinso, Vall Companys en feia farina i, com aquesta doblava el preu del pinso, va començar a enriquir-se a una velocitat considerable. Tot aquest frau es realitzava amb plena complicitat del "Servicio Nacional de Cereales", molts funcionaris del qual també van treure el seu profit. "Molts encara corren amb Mercedes gràcies a aquells dies" ens ha dit un conegut diputat lleidatà.

Vall Companys continua la seva línia expansiva en els anys 60 i a principis d'aquesta dècada es fa representant de l'empresa de pinsos "Sanders", cosa que li permet continuar els seus negocis amb el blat que culminen amb la creació de "Piensos del Segre". Però el gran *boom* vindrà a finals de la dècada quan s'introdueix en el negoci de la ramaderia i passa a controlar milers de granges dedicades a la cria del porc. Les granges no són de Vall Companys sinó que aquest arriba a uns tractes amb els propietaris, a través dels qual aquests posen la granja i el treball i Vall Companys el bestiar i els diners i dóna un tant per peça criada a cada granger, així aconsegueix estalviar-se les despeses de la infrastructura i li permet obtenir els màxims beneficis. Ampliant la cria del porc a la del pollastre i el vedell, Vall Companys esdevé així una de les tres indústries del sector més grans de tot l'estat.

Les terres de Montagut, que els colons treballen com a arrendataris des de fa 300 anys, pertanyien a l'església fins que el 1963 van ser expropiades amb l'objectiu de donar opció a compra als colons. Poc abans d'aquella expropiació es crea Agrolérida amb participació de l'empresari Baró i de Vall Companys, ¿l'objectiu de l'empresa? Fer-se amb les terres de Montagut, per això, Agrolérida ofereix a l'Instituto Nacional de Colonización una permuta de les terres de Montagut –regadiu– per unes altres al Coscollar –pedregals. La permuta és aprovada el 1970 en consell de Ministres. La cosa no acaba aquí ja que els colons –ignorant que l'administració ja no és propietària de la terra, continuen pagant-li a l'Insituto Nacional de Colonización i més tard a l'IRIDA els terratges o tributs d'arrendataris durant un període de més 6 anys, fins el 1977.

L'administració espanyola cobra durant tot aquest temps per una cosa que no li pertany. Quan Vall-Companys comença a reclamar judicialment la possibilitat d'actuar en les terres que ja són seves –1977–, els colons no paren de rebre sentències desfavorables als seus recursos durant més d'una dècada, tot produint-se un dels divorcis més escandalosos entre opinió pública i sentències judicials.

Esgotada gairebé la via jurídica –el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya ha desestimat un últim recurs basat en el dret de parceria– els colons que no van voler anar a les terres del Coscollar han hagut de patir les maniobres de Vall-Companys a la seva (d'ell) propietat legal, que no han estat més que intents constants de fer fora els colons. El magnat lleidatà, a banda de les seves empreses en expansió, té en la inversió en la terra la millor excusa per no ser molestat pel fisc, ja que aquest tipus d'inversions desgraven enormement. A més, com la seva indústria està relacionada amb la terra, li permet controlar tot el procés de fabricació sense intermediaris.

Els colons voldrien continuar vivint a Montagut.

que ens explica Carme Bonet, "ja estaven les màquines arrencant els arbres i el meu marit estava encès veient-ho, aleshores un cap de la Guàrdia Civil que el coneixia, va dir-li: 'Severiano ya veo que estás irritado pero no te preocupes que haré lo que pueda para salvar los melocotoneros'. Un encarregat d'Agrolérida, Adolfo Rañé, que estava dins un jeep, ho va sentir, va baixar i li va dir al cap de la Guàrdia Civil que dirigia l'operació: 'Aquí tiene que ir todo arrasado y si tiene que haber muertes que las haya'. Aquell Guàrdia Civil es va oblidar de sobte de tot el que li havia dit al meu marit i l'arrencada d'arbres va continuar".

Una altra parcera, Maria del Carme Falguera, opina que des del primer moment s'ha barrat el pas al diàleg, "diuen que parlant s'entén la gent i s'arreglen les coses, però aquí de moment s'ha fet de tot menys parlar".

L'obstinació de l'altra part, Agrolérida, per no negociar –fins el moment d'escriure aquestes ratlles– i, sobretot per fer-ho amb tota impunitat és el que més irrita els colons, que comencen a perdre confiança en les institucions, alhora que creix la seva sensació de solitud per manca de suport. Alguns ja fa temps que imaginaven que podria venir una situació semblant a la que es troben, però mai no haurien cregut que un particular pogués imposar el seu criteri per damunt de tot. Àngel Mòdol expressa aquest sentiment d'impotència, "nosaltres ja sabíem que Agrolérida ens la jugaria un dia, però pensàvem que els governs estaven per damunt d'Agrolérida. Ara veiem que ni l'administració catalana ni la central són capaces de fer seure el senyor Valls Companys a negociar".

VOLER-SE MORIR

Les terres de Montagut són els paisatges que han vist tota la vida la majoria dels membres de les 24 famílies que hi viuen. Són les mateixes terres que , en el passat, pares, avis, rebesavis i així fins a 300 anys, ja havien treballat. El lligam dels colons amb la terra és més del que els contractes jurídics puguin expressar. Per això no es fa del tot estrany sentir dir a Carme Bonnet que ,"quan les màquines aixafaven els arbres jo volia que m'aixafessin a mi també. Volia morir-me". Francesc Dolcet, tot i que trist, comparteix amb Àngel Mòdol l'esperança, "que és l'últim que és perd", afirmen ambdós. Francesc Dolcet persevera, "en tot cas, la terra no se la poden endur".

Els colons ens confirmen que aquest misteriós sentit de continuïtat es manté més fort que mai entre els joves de Montagut, "la majoria volen quedar-s'hi i existeix una autèntica passió per treballar la terra. Molts es casen, però no marxen, sinó que es queden a viure a casa els pares i, fins i tot, es dóna el cas que en alguna llar hi conviuen tres matrimonis de generacions diferents". De tota manera, Àngel Mòdol ens diu que els colons no solen viure molts anys, "hi ha alguna excepció, però la majoria es moren entre els seixanta i els setanta, han tingut que subsistir menjant més cargols que carn".

No hi ha dubte que, amb els darrers esdeveniments, l'estampa de benestar que Montagut podia oferir als forans en altre temps, s'ha estripat. Carme Bonet ens parla de l'estat anímic del seu fill –el mateix que van emmanillar– "ara té 18 anys i l'altre dia el vaig veure plorar. S'havia tret el carnet de feia poc i tenia la il.lusió de compar-se un cotxe de segona mà amb els diners de la collita. Almenys ell és jove i podrà fer altres coses, però a nosaltres ja no ens voldran enlloc".

Tot i el desgavell, la festa de Santa Anna s'ha celebrat a Montagut a l'igual que cada any, el 26 de juliol, ja que , segons els parcers, "les orquestres estaven contractades de feia temps i a les nostres festes hi ve gent de totes les comarques de Lleida". A més, el sentiment comunitari que unia les famílies de Montagut s'ha fet més intens, Maria Carme Falguera així ho sent, "havíem tingut alguna picabaralla entre algunes famílies, d'aquelles que et tires a l'esquena. Ara , quan ha calgut, tots hem fet pinya sense excepció".

Albert Punsola

Els ingredients del 'suquet'

Com cada any, des de la transició, Pere Portabella (Figueres, 1929) té una deferència gastronòmica amb un centenar i mig d'amics: el suquet de peix de can Portabella. Uns dies abans de la gran nit (3 d'agost), Portabella ha accedit a explicar-ho tot sobre el suquet a EL TEMPS.

A l'estiu de 1976, «sense la pressió de la clandestinitat però amb els hàbits de la clandestinitat», segons relata l'amfitrió, el director de cine i polític Pere Portabella va convocar uns quants amics seus per a sopar a la casa de la Costa Brava, al Mas Llofriu, entre La Bisbal i Palafrugell. ¿El motiu? Trobar-se en llibertat i celebrar-ho. La cosa tenia aquestes ambicions tan humils però de tanta transcendència, i el pas del temps acabaria transformant-la en un símbol de llibertat i tolerància.

«No recordo massa bé —diu Portabella catorze anys després— si era juliol o agost. Li vaig dir a *Pitu*, que és el ferrer de Palau Sator, que ens fes un suquet de peix. Vam fer-ho molt discret, parlant baixet. Aquell estiu, com que jo presidia l'Assemblea de Catalunya i havia tingut el míting del mes de juny al Palau dels Esports, amb una intervenció en què vaig demanar la ruptura, encara aguantàvem aquesta cosa de la prudència, tot i que ja hi havia una certa tolerància. El primer suquet va ser un acte d'afirmació. Allà estàvem tots els il.legals. Érem una dotzena de persones, gent d'aquí: el Raventós, el Guti, el Tàpies, el Bofill, el Bohigas, el Dexeus... els amics de tota la vida ».

La digestió i la reunió van ser tan satisfactòries que el senyor Portabella va decidir donar-li continuïtat i cos a la convocatòria, i, amb els anys, va anar incrementant, encara que amb els mètodes selectius d'un *numerus clausus*, la nòmina plural i distingida dels comensals que avui tenen el privilegi de ser cridats i elegits. «Ho he anat mantenit, el problema és que hem passat de ser dotze persones a ser-ne cent cinquanta o cent seixanta. S'hi van anar afegint els que practicaven la tolerància política i els amics de la cultura. Però no m'aparto d'aquesta xifra perquè el suquet perdria el caràcter de sopar privat que vull que tingui. Tinc la sensació que si trenco aquest costum de ferho com si en fóssim dotze, es convertiria en una festa social exagerada».

Per un costat, la llibertat va anar obtenint certes garanties i els il.legals van canviar els hàbits de la transició pel cotxe oficial i l'escorta personal, ocasionant la corresponent complicació de tècnica i d'estructura a l'amfitrió, que hauria d'improvisar un *subsuquet* per als xofers i els agents de protecció. I per l'altre —i en certa manera conseqüència d'això—, el suquet va anar revestint-se de tal importància que les vacances de la gent que compta van haver de fixar-se en funció del calendari que decideix Pere Portabella.

«A finals de juny ja he avisat a tothom, perquè la gent així s'organitza. Abans feia el sopar a mitjan agost, però en aquestes dates el temps és molt bèstia a la Costa Brava. Fot unes tamborinades espectaculars. Un any vam patir un temporal increïble: va haver cotxes que es van enfonsar en el fang. I vam haver de traslladar-ho tot al mas de la meva mare, a Palau Sator, i fer-hi allà el suquet. El *Pitu* em va dir: vostè ha de fer això a principis d'agost. I això fem. Convoquem per a la primera setmana d'agost. Jo pateixo menys pel temps i facilito les vacances dels convidats».

LA BASE DEL SUQUET: CADIRES VALENCIANES

La vida té aquelles coses: uns parents d'un encarregat d'una finca del pare de l'amfitrió són propietaris d'una botiga de mobles de vímet i palla. I la major part dels objectes que aquella empresa posa a la venda tenen el seu origen al País Valencià. A l'estiu del 76, quan Pere Portabella va decidir obsequiar gastronòmicament els seus amics, els parents de l'encarregat de la finca del seu pare li van cedir una dotzena de cadires de fusta blanca i boga per tal d'acomodar l'exercici nutritiu. Però la quantitat de comensals es va dilatar i els de la botiga van haver d'estimular la imaginació, ja que aquella classe de cadires era justament la que Portabella volia en el seu suquet. «Ells fan una cosa que està bé: reposen les cadires del comerç just uns dies abans del suquet. I quan el camió ve de València, va directament al mas. Jo les faig servir i a l'endemà torna el camió, les carrega, jo pago un *royalty* i les porta a la botiga».

LA LLISTA, I ELS CONVIDATS

A pesar de les aparences que resulten de la dimensió de l'esdeveniment, no hi ha targeta d'invitació per a accedir al recinte de Mas Llofriu. L'amfitrió elabora el llistat i posteriorment redacta una carta normal recordant que tal dia és el sopar i que si els ve de gust només han d'avisar. «A finals de juny ja he avisat a tothom, perquè així la gent s'organitza. La persona que he convidat en un moment donat, ja la convido sempre. I mai convido les persones pel paper que juguen, sinó o bé perquè en el moment en què les he trobat m'han caigut bé o bé perquè m'han deixat el sabor d'una bona relació».

«Com a cineasta i polític, sempre he cavalcat entre la gent del cine i la políca, però no he estat mai una persona sectària ni dogmàtica. I tampoc no ho sóc a l'hora de triar els convidats. He tingut sempre molt bones relacions amb les persones i penso que les contradiccions i les diferències són els elements que poden apropar la gent. El suquet funciona perquè la gent té una actitud agradable, relaxada, oberta, amb ganes de trobar-se amb persones».

«Jo mantinc la porta tancadíssima, perquè si convidés les persones que realment m'agradaria convidar, els amics que he fet al llarg de la vida, entraria en una massificació tremenda. Hi ha gent que li fa gràcia venir. Que no s'ho pot aguantar i m'envia emissaris o em truca i m'ho explica. Sóc molt estricte, però si el puc convidar, el convido. Per això mantinc aquest bellugueig, sempre aprofitant que hi ha gent que un any ve i l'altre no pot venir perquè se'n va de viatge, cosa que em permet una xifra

A l'esquerra, Gutiérrez Mellado, Elena Boyra, Maragall, Diana i Rubert de Ventós (1989). Dreta, Josep Maria Cullell amb Josep Vilarasau (1989).

Esquerra: la senyora Cullell, Punset, Boyra, Carvajal i la senyora Portabella (1989). Dreta: Ignasi Riera i Joan Ribó, el *psuquet* (1989).

A l'esquerra, Pasqual Maragall i Diana, la seua senyora, tenen un detall amb la senyora de Portabella (1989). Dreta: Trias Fargas, l'últim suquet (1989).

Esquerra: Carles Sentís amb Joaquim Nadal, l'alcalde de Girona. Dreta: Elena Boyra, explicant la importància del matrimoni (1989). DOMÈNEC UMBERT

El *Pitu*, en plena activitat, fa explicacions a Portabella (1989).

El menú de l'homenot *Pitu*, i els secrets del cremat de Portabella

El suquet me'l va prendre de les mans el *Pitu* des del primer moment», confessa Portabella. «Em va dir: vostè no es preocupi». No hi ha discussió: mana *Pitu*, el veí de la mare de l'amfitrió, el ferrer jubilat de Palau Sator. «Ell se n'ocupa, de tot. Ell compra el peix i arriba allà a les 6 de la tarda amb una camioneta. M'ensenya les caixes de peix i pren possessió. Sap greu fer un suquet amb aquest peix tan fresc, perquè a la brasa seria exquisit. *Pitu* ho deixa tot a punt i se'n va a sopar. A dos quarts de nou comença a fer els sofregits, i el sopar comença quan *Pitu* acaba. Marca *Pitu*. Depèn de com van les coses. A vegades ha fotut el sopar a un quart d'11, perquè el vent..., que no sé què... Fins que ell no diu que tot va bé, la cosa no comença».

Abans que *Pitu* toque el *pito* hi ha l'aperitiu. Durant l'aperitiu el senyor Portabella té la porta oberta a tots els mitjans de comunicació, però en el moment que se serveix el suquet, l'amfitrió, que ha de garantir la privacitat de l'àpat, demana els periodistes que abandonen el mas. Devorat el suquet, ve la barbacoa. «Fem un parell de barbacoes grans, amb tot tipus de carns i botifarra dolça —que la recomano a qui no l'haja provada perquè és fascinant—. La barbacoa i unes salses empordaneses amb el dolç i el salat barrejats: un puré de pomes, etcètera». I després, les postres: fruita i una miqueta de dolç. Des de fa alguns anys, és l'alcalde de Figueres qui proveeix de fruita el suquet, a manera d'homenatge del municipi al seu fill.

EL CREMAT, SEGONS LA FÓRMULA DELS PESCADORS DE TAMARIU

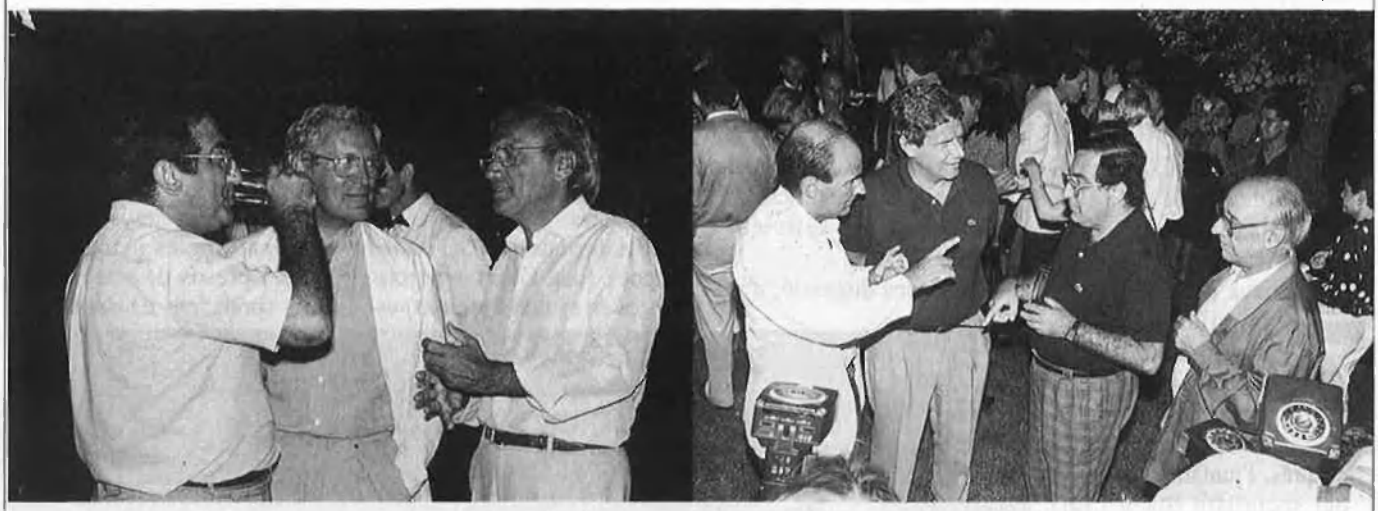
L'única participació activa de Pere Portabella en el menú és l'elaboració del cremat. «És l'única cosa que sé fer. Me'l van explicar uns pescadors de Tamariu. Es fa amb rom negre, un vuit per cent amb rom de canya, molta pela de llimona, canyella en rama... I la gràcia de l'assumpte és que en la cassola, que ha de ser de fang, has de posar aquelles cassoletes petites on menjaven les gallines cap per avall. Hi tires el rom i vas fent la barreja. Hi poses la pela de la llimona, la canyella i deixes que arribi just fins el nivell de les cassoletes, sense mullar-ne la superfície. I allà damunt has de fer una muntanyeta de terrossos de sucre, que proporcionalment en són vuit, de terrossos per cada deu persones. Ho encens i vas remenant el rom i tirant rom cremat sobre el sucre perquè es cremi —que no es disolgui— i el sucre baixa cremat, conferint-li un gust millor. Després, agafes uns quants grapats de cafè —res de cafè amb aigua— i deixes que cremi una mica. Jo aconsello que es begui calent amb tasses de fang, en dos o tres glops. I a les tasses has de posar dos o tres grans de cafè. I ja està. Boníssim».

---

que controlo».

També contràriament al càlcul de més lògica, el senyor Portabella no es passa la nit practicant exercicis de relacions públiques entre els seus reputats hostes. Deixa, simplement, fer. «Cadascú seu on vol i amb qui vol: foten el que volen. Si he de ser sincer, només hi ha una persona a la qual acompanyo sempre a taula: Maria Macià, la filla del president Macià, que és una persona encantadora. Llevat d'això, no faig cap protocol perquè trobo que les relacions s'han de manifestar de manera espontània. Al principi hi havia la tendència a seure entre els coneguts, però això es va trencar perquè la gent ja fuig de les persones que coneix molt i busca la barreja. Estan com a casa seva. No els poso cap condició. Ni d'indumentària: seria una horterada. La gent ve amb qui vol i com vol».

Miquel Alberola

Esquerra: Joaquim Nadal, Oriol Bohigas i Pere Portabella (1984). Dreta: Miquel Roca, i Cullell i Nadal, ostentant cocodril (1985).

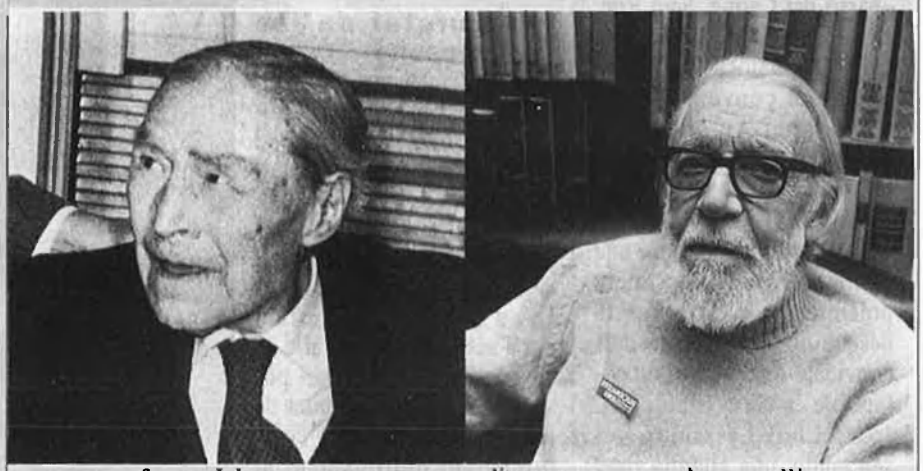

Esquerra: Gutiérrez Mellado, Pere Portabella i J. M. Cullell (1985). Dreta: Antoni Gutiérrez (el Guti), Nicolas Sartorius i Josep Benet (1988).

Les grans absències del 'suquet': Josep Pla i Pere Quart (Joan Oliver)

Hi ha molta gent que no ha gaudit de la prerrogativa de participar en el suquet, el caràcter privat i restringit de l'episodi ho propicia. Seria un faena de moros inventariarne els proscrits i els que han declinat la invitació —pel que fa al cas, només n'hi ha un—, i l'operació escapa als nostres objectius. Hi ha, en canvi, un parell de casos que poden simbolitzar les dues situacions. D'una banda, de la banda dels que mai no van ser convidats, Josep Pla, veí de Pere Portabella. I de l'altra, Pere Quart.

«Pla era veí meu —comenta Portabella—, però no vam tenir mai cap relació. Com a prosista l'he llegit molt, i amb molt de plaer: el *Quadern gris* és magnífic. Però com a persona no m'interessava absolutament gens. Mai vaig anar a casa seva i mai va venir a la meva. Va ser un veïnatge perfecte. I la persona que no vaig poder fer venir mai era Joan Oliver, Pere Quart. Jo me'l vaig estimar molt. Érem molt amics. Una persona encantadora, divertida. Recordo que vam tenir una conversa simpatiquíssima quan el vaig convidar. Em va dir que no, perquè anar allà... tanta gent... Vaig adonar-me que no li venia de gust trobar-se amb segons qui i li vaig respectar l'absència. Així com amb Pla vaig mantenir la distància —parlo en termes humans— la meva relació amb Oliver era entranyable».

LA SETMANA 7

Alacant, Odissea 2010

1 Amb la carta signada en Còrdova el 26 de juliol de 1490, Ferran II, el catòlic, rei d'Aragó i de Castella, donava títol de ciutat a la vila d'Alacant, aleshores ja inclosa en un importantíssim creixement econòmico-marítim. 500 anys després, l'juntament presidit pel socialista Josep Lluís Lassaletta ha commemorat l'aniversari amb festeigs i mostres culturals, que han significat un notori volum de despeses en les arques consistorials, i que han subrallat amb frontera pròpia la pobre commemoració valenciana del 750 aniversari de la Conquesta.

Entre la programació estratègica del municipi, figuren quatre objectius, ben discutibles: convertir encara més Alacant en capital de serveis; consolidar l'eix urbanístic Alacant-Elx; oferir-la com primera capital de la Mediterrània occidental, i salvar allò que encara resta de la castigada ciutat vella –barris del Carme, Sant Roc, etc...–, melic de l'especulació. L'ajuntament també ha signat un conveni amb la Universitat Autònoma de Barcelona per a un científic i profètic congrés sobre l'Alacant del XXI.

No tot ha estat, però, una catifa de roses. La primera polèmica va esclatar per la desequilibrada selecció dels convidats als actes protocolaris de la Casa Municipal. Josep Lluís Lassaletta i el seu equip, una guàrdia fidel al president Joan Lerma, oblidaren targetes per aquells regidors i diputats socialistes seguidors del president de les Corts, Antoni García-Miralles i del seu millor militant al sud, l'ocupant de la Diputació, Antoni Fernández-Valenzuela. El congrés socialista s'acosta i calia assenyalar diferències. Fonts del palau provincial han qualificat l'organització de "deficient i tancada".

La segona discussió, d'àmbit popular, va ser per no haver-se anunciat la data en roig a l'almanac. Cinc segles d'història es mereixien 24 hores de festa.

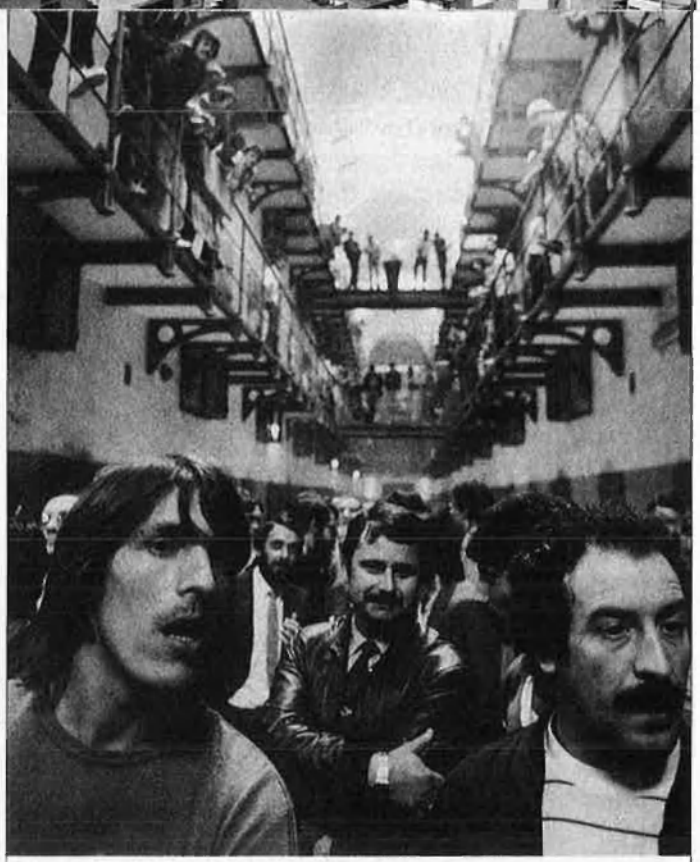
Ismael L. Belda

Inseguretat de les presons

2 La mort d'una reclusa a la presó de dones de Wad Ras a Barcelona, portadora d'anticossos de la SIDA sense que les seves companyes ho sabessin, junt al motí de malalts terminals de la SIDA a la Model, protestant per l'assistència sanitària la setmana anterior, estan posant en qüestió la dignitat de les presons catalanes i comprometent políticament al conseller de Justícia de la Generalitat de Catalunya Agustí Bassols. Per si no n'hi hagués prou –encara que sense incidents– 113 interns de la presó de Quatre Camins a La Roca del Vallès van adreçar un escrit al jutge de vigilància penitenciària, Josep Maria Bachs, explicant la infradotació de la infermeria i la negligència dels seus responsables.

Els diputats del PSC Daniel Font i Joan Oliart –especialistes en sanitat i presons respectivament– han manifestat que a la infermeria de la presó Model es donen situacions de desatenció per manca de recursos i conviuen de manera amuntegada presos amb malalties infeccioses, presos amb patologies psiquiàtriques i presos desnonats en unes condicions d'habitat de-

Dalt, imatge panoràmica de la ciutat d'Alacant, que fa 500 any va ser declarada ciutat. Baix la presó Model de Barcelona, on va morir una reclusa.

plorables".

Tot i que la situació es realment la greu, la Generalitat ja ha anunciat que farà reformes a les arees sanitàries de quatre presons catalanes, les noves infermeries se situaran a les presons de Quatre Camins, la Model, Lleida 2 i a una nova presó que s'ubicarà en el Baix Llobregat. Aquestes reformes no convencen, però, a l'oposició, que considera que calen solucions més definitives , "en termes d'ocupació i d'atenció especialitzada, la situació no pot quedar resolta sense l'obertura efectiva d'un Hospital penitenciari de Catalunya que ha estat anunciada pel conseller Bassols cada vegada que hi ha hagut un conflicte" (en l'actualitat alguns presos malalts de Catalunya són enviats als Hospitals penitenciars d'Alacant o Madrid). Per a Daniel Font i Joan Oliart, "la responsabilitat dels fets succeïts a la presó Model correspon de manera exclusiva i personal al conseller Agustí Bassols i al departament de Justícia del qual és titular per l'actitud d' insensibilitat i deixadesa entorn de les condicions sanitàries de les presons catalanes".

Per la seva banda , el conseller Bassols ha dit que "s'esta garantint l'assistència sanitària a tots els reclusos de les presons catalanes". El conseller, que fins i tot va aparèixer per televisió tastant el menjar que s'ofereix a l'infermeria de la Model ,va afirmar també que"el servei mèdic de la Model està molt ben dotat de fa temps". Caldrà esperar ara a la *rentrée* per sentir explicacions més convincents ja que els socialistes pensen fer comparèixer el conseller Bassols davant la cambra legislativa perquè aclareixi definitivament la situació de les presons.

Albert Punsola

COP D'ULL

'Levando Anclas'

Macià Manera, un any a la presó

3 El jove mallorquí Macià Manera, conegut popularment com el "titi", que fou detingut per la policia el 21 de juliol de l'any passat, acusat de pertànyer a Terra Lliure i de tenença il.lícita d'explosius, s'haurà d'estar encara prop d'un any més a la presó d'Alcalà Meco a l'espera del judici que està fixat pel dia 13 de maig de 1991.

El que va ser company de pressó de Manera, Fidel Sànchez –detingut a Barcelona uns dies abans que Macià– ha estat recentment a Palma dins d'una campanya que Catalunya Lliure ha iniciat per a intentar crear un estat d'opinió favorable perquè se'l traslladi a Palma o se'l deixe en llibertat condicional. Fidel Sànchez assegurà que Manera rebé maltractaments, ja des del principi quan era traslladat a Madrid, ja que no li permeteren dur casc i l'amenaçaren de tirar-lo des de l'aire.

Respecte a la pena a la qual s'enfrontarà Manera –18 anys de presó– Sànchez digué que durant el judici el mallorquí negarà la confesió que signà ja que aquesta fou realitzada "després d'haver rebut maltractaments", i com a conseqüencia d'aquests.

Sigui quin sigui el resultat del comici, el cert és que a Manera encara li queda prop d'un any de presó, mentre el presumpte GAL Mendaille està en llibertat, mentre Jaime Martorell, condemnat per cremar el repetidor de TV-3 està en llibertat...

Miquel Payeras

Incendis

4 Durant els darrers dies s'han produït al País Valencià diferents incendis, les zones afectades dels quals han estat les comarques de la Marina i la Safor.

A l'hora de redactar aquesta informació romanien actius els incendis de Gestalgar, Bugarra i Castelló de Rugat a València, l'Orxa, Castell de Castells i Vall de la Gallinera a Alacant, i Vilafamés a Castelló. La totalitat de superfície afectada conforma una extensió de 14.000 hectàrees, repartides en 3000 a la província d'Alacant, 11.000 a València i 100 hectàrees a la província de Castelló.

Les feines d'extinció han estat prou dificultoses a causa del efectes d'un intens vent de ponent, la qual cosa ha provocat que l'actuació dels bombers haja estat insuficient, necessitant l'actuació de l'exèrcit.

DES D'EL RETIRO

Josep M. Sammartí

Maregassa a les àrees septentrionals del PP

La notícia d'una reunió entre José Maria Aznar i Javier Rupérez d'un costat i el primer ministre belga Wilfried Martens de l'altre va passar gairebé desapercebuda, però va desfermar una crisi dins del PP de tal envergadura que no solament va obligar a intervenir-hi el comitè executiu, sinó que va demostrar que la presidència d'Aznar té encara nombrosos punts febles. La reunió entre W. Martens i J.M. Aznar era per demanar l'estatut d'observador pel PP dins la Internacional Demòcrata-Cristiana, una decisió sobre la qual el populars donen voltes des de fa temps.

48 hores després Aznar rebia la dimissió de Marcelino Oreja com a portaveu dels diputats del PP al Parlament Europeu i com a membre del Comitè Executiu. La raó d'aquesta decisió era la marginació que sofria el grup d'eurodiputats i ell mateix com a portaveu en la presa de decisions de gran abast. Oreja no va participar en l'esmentada reunió de Brussel.les, a desgrat de les seves bones relacions amb W. Martens, demòcrata-cristià com ell. Segons versions posteriors de Javier Rupérez, a qui es va atribuir el bandejament d'Oreja, aquest va ser convidat a la reunió i ni va acceptar, ni es va excusar. La dimissió d'Oreja va retrunyir com un tro en l'esmorteït panorama polític espanyol i va obrir tot seguit una crisi.

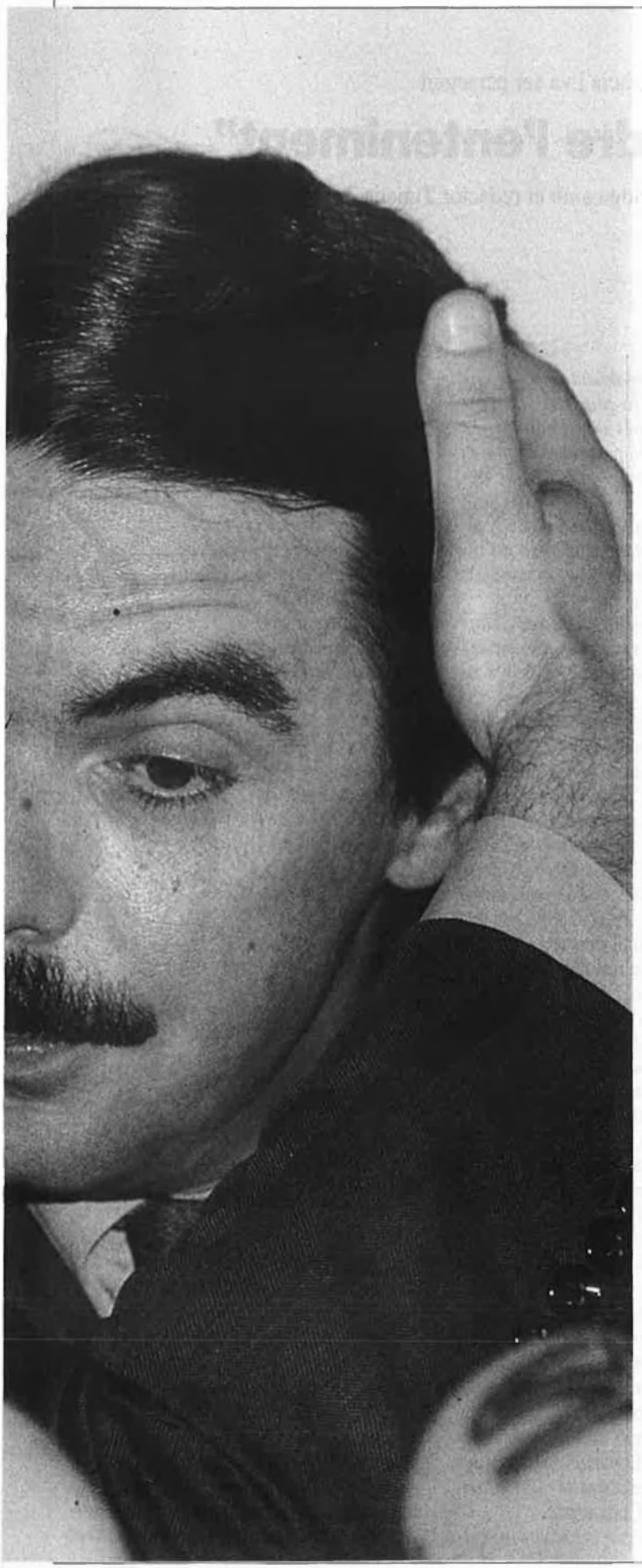
Marcelino Oreja va ser en el primer semestre del 1989 la gran esperança blanca dels populars. Després de molts estira-i-afluixa, Oreja va acceptar d'encapçalar la candidatura europea del PP a canvi d'un decantament d'aquest partit cap a la democràcia-cristiana. Fraga va acceptar, perquè en aquells moments necessitava desesperadament un substitut que liderés el partit. Tanmateix les eleccions del 15 de juny al Parlament Europeu va fer dubtar seriosament sobre la capacitat d'Oreja de donar una estirada electoral al PP, sense tenir en compte que l'ala conservadora veia de molt mal ull el procés demòcrata-cristianitzador. Rosegat pels dubtes que va traslladar al partit, Oreja va quedar "aparcat" al Parlament Europeu mentre Aznar maldava per fonamentar bé la seva presidència.

La sobtada dimissió d'Oreja va originar la crisi pel pes específic del personatge que semblava a punt de tallar les amarres amb el PP, però sobretot perquè inesperadament va aglutinar un sector crític dins del partit que feia mesos que no apareixia. Especialment significatiu va ser el seu silenci durant els pitjors moments de l'escàndol Naseiro. Aquesta vegada sí, aquesta vegada s'alçaren veus importants que denunciaven la gestió de l'equip presidencial. El seu argument de fons era que després de les enormes concessions que s'havien fet a Oreja (fins i tot canviar el nom al partit) ara resultava que estava descontent i que partia peres amb la direcció. Calia ser maldestre per arribar a aquests extrems. Hi havia un segon argument de pes. Les decisions es prenien en petit comitè i no es debatien en els òrgans deliberants del partit a fi de consensuar-les al màxim. Fernando Suárez esdevingué, una altra vegada, el crític més aspre i va arribar a dir que l'executiva no era ben bé democràtica, sinó una imposició compartida entre Fraga i Aznar. Miguel Herrero de Minon, Isabel Tocino, José Luis Alvarez, etc., sumaren les seves forces a les d'aquells que exigien més transparència i més debat intern.

La situació creada va enutjar fortament Manuel Fraga que en unes declaracions gairebé sense precedents va escometre violentament contra Fernando Suárez i Antonio Hernández Mancha, als quals va acusar en públic d'estar enredant sistemàticament i de ressentiment per haver perdut les seves oportunitats. Les acusacions de Fraga es van produir mentre el comitè executiu es reunia a Madrid i van donar peu a Miguel Herrero per demanar entre altres coses que aquestes declaracions passessin al Comitè de Disciplina i que Fraga fos sancionat, si s'havia passat de la ratlla. També va plantejar la incorporació de Suárez i d'Hernández Mancha al comitè executiu, per tal d'accentuar la seva pluralitat. Al rerafons sempre traslluïa l'oposició dels conservadors a convertir el PP en un partit demòcrata-cristià.

José Maria Aznar va veure que no hi havia pròpiament

José María Aznar.

una aliança de crítics, sinó més aviat una coincidència de protestes i va contraatacar amb habilitat. Va prometre més debat intern, va rebutjar les propostes d'Herrero i, ¡sorpresa!, va nomenar Marcelino Oreja membre una altra vegada de l'executiva. El president del PP té facultats per designar a dit uns quants membres del seu equip. I, segona sorpresa, Oreja va acceptar. Cinc dies abans s'havia entrevistat amb Aznar que li havia demanat que reconsiderés la seva decisió i li havia dit que no. ¿Per què va canviar de parer Oreja en tan pocs dies de diferència? Sens dubte se li degueren donar garanties, i no seria estrany, alguna promesa desconeguda. Oreja va justificar el seu gir dient que mai no hi havia hagut divergències programàtiques o ideològiques entre ell i Aznar, de manera que les disputes estratègiques eren fàcils de solucionar.

L'actitud de Marcelino Oreja, repescat a la força per Aznar, deixava Miguel Herrrero en una situació dolenta. No només no s'admetien les seves propostes per ampliar l'executiva, sinó que Aznar mantenia la seva política de marginar i aïllar els crítics. El problema era que la seva argumentació de fons tenia molts partidaris: al PP ja hi ha hagut massa crítics i massa discussions, ara el que cal és més disciplina. Atrapat entre l'espasa del seu president i la paret que ell mateix havia aixecat defensant els crítics, Herrero no va tenir més remei que anunciar una dimissió a trenta o seixanta dies. D'aquesta manera, guanyava temps i podria observar l'evolució dels fets.

En qualsevol cas, les noves manifestacions d'Herrero deixaven la crisi oberta. Al setembre-octubre poden passar més coses dins del PP, si abans no es pacta amb ell. Les primeres reaccions a l'avís de Miguel Herrero indiquen que no hi ha pràcticament ningú interessat en aquests moments a provocar una crisi a cavall d'una hipotètica dimissió de l'ex-portaveu. Tan sols Hernández Mancha, que ja no té res a perdre, li ha donat la raó. Amb molta traça la direcció estatal del partit ha reduït l'afer Herrero a una simple qüestió personal i ni tan sols ha mogut un sol dit perquè reconsideri la seva advertència, tal com ho va fer amb M. Oreja. I fins i tot se sospita que Aznar veuria amb alleugeriment la retirada definitiva de Miguel Herrero. Ara, el PP pot preparar amb una certa tranquil.litat la campanya electoral del País Basc, on les enquestes prometen per primera vegada un resultat interessant per al PP. Un bon resultat electoral li aniria millor a Aznar que no pas totes les victòries juntes sobre els seus rivals interns.

L'astrofísic xinès advocà per la democràcia i va ser perseguit

"Pequín va perdre l'enteniment"

El dissident Fang Lizhi parla a Cambridge amb el redactor Tiziano Terzani sobre el moviment de protesta i el futur dels xinesos.

Fang Lizhi està considerat el Sakharov de la Xina. Com l'investigador nuclear soviètic, aquest astrofísic xinès advocà per la democràcia i va ser perseguit. Com a científic, Fan va fer una brillant carrera –doctorat als 20 anys, el professor i membre de l'Acadèmia de Ciències més jove de la Xina–, abans de perdre tots els càrrecs el 1958 per "desviar-se a la dreta". Rehabilitat 21 anys després ha estat vicerector de la Universitat Hefei. Al final del 1986, Fang esdevingué l'ídol del moviment d'estudiants per la seva crítica a la dominació del Partit Comunista, d'on van expulsar-lo. Les seves idees també han influït en el moviment democràtic de la primavera del 1989. Després de la matança a la plaça de la Pau Celestial, Fang, amb 54 anys, va refugiar-se dins l'ambaixada dels EUA: les pressions internacionals van ajudar-lo a abandonar la Xina el 25 de juny a bord d'un avió militar nord-americà.

—Professor Fang, immediatament després de la matança a la Plaça de Tienanmen, ara fa un any, vostè i la seva muller van demanar asil a l'ambaixada dels EUA a Pequín. Hi van estar tancats 385 dies. Ara és a la pacífica ciutat de Cambridge, ¿ho considera una victòria o una derrota?

—Ambdues coses. El fet que les autoritats xineses estiguessin obligades a deixar-me marxar és una victòria. D'altra banda, vaig haver d'abandonar el meu país i els meus amics, això és una derrota.

—¿Què va obligar el govern xinès a deixar-lo marxar, a vostè, que sovint va ser qualificat com el Sakharov de la Xina?

—Pressions internacionals. Amb això, les autoritats xineses van permetre que un dissident se n'anés a l'estranger, cosa que demostra que les autoritats xineses estan d'allò més sensibles a les pressions estrangeres.

—¿Què va passar realment el 4 de juny de l'any passat a la plaça de Tienanmen? El govern xinès afirma que no es va matar ni una sola persona a la plaça, que no ha existit cap "matança de Tienanmen".

—Penso que no val la pena discutir si i quan hi ha hagut una matança en un lloc determinat. El mateix govern xinès ha admès més de 300 morts.

—Durant els turbulents moments abans de la matança, la seva aparició va ser molt reservada. Gairebé no va dir res en públic, ni tan sols no va fer cap parlament durant les manifestacions massives a Tienanmen. ¿Com és això?

—Les autoritats sempre divulgaren que el moviment només l'iniciava un grapat de malfactors i que estava controlat. També van indicar que el pitjor d'ells era Fang Lizhi. Naturalment jo he recolzat de tot cor el moviment, però també volia aclarir que un moviment com aquest no pot anar mai controlat per una persona, sinó que efectivament era una rebel.lió espontània i massiva d'intel.lectuals i estudiants.

—Tot i això, el govern xinès el va acusar de ser el principal conspirador de les "transgressions contrarrevolucionàries" de l'any passat. ¿Vostè mateix es definiria almenys com a impulsor?

—Sí, seria un nom correcte. Des de l'anterior moviment estudiantil de 1986 vaig defensar el meu parer en nombroses conferències. Molts estudiants i intel.lectuals el van adoptar, i per això vaig tenir en realitat una importància en tot el que va succeir l'any passat.

—¿Creu que el moviment tenia un concepte clar de què era i què volia?

—No. El moviment consistia en gents diferents amb un rerefons molt diferent i amb aspiracions completament diverses. No tenia cap direcció unificada ni metes clares. Però tots els participants coincidien en un punt: estaven profundament decebuts del Partit Comunista.

—¿Ha pensat mai que el moviment podia tenir èxit?

—¡Mai! Les meves esperances eran mínimes. Com a molt, desitjava que pogués-sim aconseguir una mica més de llibertat. No una llibertat de premsa total, per exemple, però menys limitacions que abans. També pensava que podríem aconseguir que reconeguessin les organitzacions estudiantils independents.

—¿Fins a quin punt s'havia estès aquest moviment a la Xina? Al costat de Pequín i Xangai, hi havia moltes manifestacions a moltes ciutats, però, encara que es comptin tots els que es manifestavan a favor de la democràcia, només n'eren alguns milions. Això no significa que mil milions de xinesos s'afegissin a les protestes.

—Malgrat tot, l'abast del moviment era sense parió. És clar que alguns milions de persones a la Xina només són un nombre petit; però, comparat amb moviments anteriors, cap d'ells no havia estat tan important, tampoc les manifestacions que havia organitzat el Partit Comunista.

—¿Perquè va demanar asil a l'ambaixada dels EUA?

—La matança demostrava que el govern havia perdut l'enteniment i que perseguiria tothom que tingués res a veure amb el

moviment. El 4 de juliol, quan tot just havia començat el tiroteig a la plaça de Tienanmen, vaig rebre trucades d'amics que em van dir que corria un gran perill. Alguns fins i tot van venir a casa nostra per forçar-nos a fugir. Així doncs, la tarda del 4 de juny vam marxar cap a un hotel i vam passar-hi la nit. El 5 de juny vam fugir de l'hotel a l'ambaixada.

—¿Per què a l'ambaixada dels EUA?

—Bè, jo sóc un defensor de les idees modernes, però continuo influït per la tradició xinesa.

—¿Quina tradició?

—Aquella tradició freqüent de posar-se sota protecció estrangera en cas de perill.

—¿Van demanar asil polític a l'ambaixada?

—No, de cap manera. Nosaltres només volíem estar-nos-hi un parell de dies, fins que el govern s'hagués tornat a controlar i tornés a començar a actuar racionalment.

—Mirant enrere, ¿va ser un error refugiar-se a l'ambaixada? ¿No va perjudicar la seva imatge entre els seus compatriotes, el fet de posar-se sota la protecció dels estrangers, o ho tornaria a fer així?

—Vist globalment, la decisió va tenir efectes positius sobre els successos que van seguir, però no sè si jo ho tornaria a fer.

—¿Es cert que dos dies després va intentar abandonar l'ambaixada?

—Sí, va ser el 8 de juny, però els diplomàtics nord-americans ja estaven massa preocupats per a deixar-me sortir simplement.

—En aquell moment els nord-americans ja s'havien envanit de tenir-lo a l'ambaixada i que el president Bush hagués fet finalment alguna cosa pel moviment democràtic a la Xina.

—També la meva muller, Li Shuxian, em va pregar que no marxés. Temia que em matessin. Per això vaig decidir de quedar-m'hi.

—¿Com ha passat aquest any a l'ambaixada?

—Després de la primera setmana, els meus sentiments es van estabilitzar. La vida va seguir la seva pròpia rutina. He passat la major part del temps amb els meus estudis de cosmologia, i he escrit notes per a una autobiografia.

—¿Havia pensat mai que hauria de restar tant de temps a l'ambaixada?

—Sí, ho havíem esperat des del principi. Coneixíem casos semblants –a Hongria, el cardenal Mindszenty va ser 15 anys a l'ambaixada, i a la Unió Soviètica alguns dissidents van passar-hi 5 anys–. Per això pensàvem que la nostra estada allà no seria curta. D'altra banda, tampoc no pensàvem que duraria 15 anys. Com a molt, fins que morissin els vells de màxima autoritat.

—¿Per què va intentar el govern xinès de responsabilitzar-lo només a vostè dels successos d'aquells dies?

—El màxim dirigent de la Xina m'odia.

—Deng Xiapoing, ¿per què?

—Va entendre la meva crítica al règims com un atac personal a si mateix.

—Les autoritats xineses havien posat una condició per a la seva llibertat: vostè havia de firmar un document que el govern pogués qualificar de "confessió".

—Jo no he acceptat cap de les condicions de les autoritats xineses. No he confessat res, ni he demostrat cap penediment. El document que vaig firmar consisteix en tres punts. El primer assenyala el meu punt de vista polític, que és: jo no reconec els quatre principis comunistes fonamentals de la Constitució. El segon punt és la sol.licitud normal per a un passaport, que qualsevol xinès que vol anar a l'estranger ha de fer. El tercer punt és la meva obligació de no posar-me en contra de la Xina, de la Xina ben entesa.

—¿Va negociar directament amb les autoritats?

—No. Tot es va fer a través de l'ambaixador nord-americà Lilley, el qual va fer de mitjancer.

—Així i tot, ha negociat indirectament amb la gent responsable de la mort de centenars de persones desarmades, i per això el critiquen els dissidents radicals.

—El Partit Comunista encara és al poder, i si nosaltres volem fer alguna cosa a la Xina, hem de tractar amb el Partit. En això no veig res de greu.

—De fet, si la Xina reacciona tan sensiblement a les pressions estrangeres com vostè diu, ¿què hauria de fer Occident per tal d'ajudar els demòcrates del seu país? ¿S'haurien de mantenir-hi sancions, o retirar-hi inversions?

—Ara l'important és no aïllar la Xina. No ens podem permetre de tallar les relacions entre la Xina i el món exterior. Al contrari, encara reforçar més totes les possibles relacions de caire econòmic, cultural i científic.

—Aleshores, ¿no està gens a favor que Occident talli els crèdits i congeli els contactes amb la Xina?

—En absolut. Això seria un error. Tan sols si es manté el contacte, es poden exercir les pressions. És com a les arts marcials: només quan vostè toca el seu rival, té possibilitats de llançar-lo a terra.

—Amb això manté una actitud molt diferent de la de Nelson Mandela, per exemple, el qual, d'ençà del seu alliberament, demana que continuïn les sancions contra Sud-Àfrica.

—Sobre Mandela no puc dir res perquè Sud-Africa té la seva pròpia història. Però en el cas de la Xina hem de considerar els últims 100 anys: cada intent del país per obrir-se al món exterior a fi de comptes ha estat una resposta a la pressió de fora. En aquest moment, trencar els contractes significaria perdre l'oportunitat de prosseguir el desenvolupament.

—¿És possible que la Xina torni a tapar-se del tot?

1er. cognom _____ 2on. _____ Nom _____ Tel. part. _____

Domicili _____ Població _____

Any de naixement _____ Professió _____ Tel. treball _____ DNI _____

Se subcriu al setmanari EL TEMPS per un període d'UN ANY, prorrogable si no hi ha ordre en contra, i un import de: 13.886 pessetes (Firma)

Amb pagament:

☐ Anual (1 rebut per la quantitat abans citada)

☐ Semestral (2 rebuts de 6.943 pessetes. Sols en el cas de pagament per banc)

☐ 19.500 (Europa) ☐ 25.500 (Amèrica)

Forma de Pagament

☐ Dom. bancària

☐ Xec bancari adjunt

☐ Gir postal núm._____

La subscripció representa un descompte de més de l'11% sobre el preu de venda als quioscos

Distingits senyors: Caixa/Banc _____ Agència _____

Adreça _____ Població _____

Nom i adreça del titular del compte _____ _____de_____de 199__

(Firma)

Els pregue que fins a nova ordre els rebutrs que presentarà Edicions del País Valencià, S.A. per l'import de la SUBSCRIPCIÓ ANUAL a pagar en:

☐ 1 rebut anual ☐ 2 rebuts semestrals

siguen pagats amb càrrec a

☐ c/c. ☐ Llibreta Núm._____

Butlleta de suscripció

EL TEMPS • Avinguda del Baró de Càrcer, 40, 13a. • 46001 VALÈNCIA
Tel.: (96) 352 48 69 • C.F.A. A46/186821

"Ara les autoritats han de recórrer a uns mètodes més brutals perquè el poble xinès ha descobert el significat de la llibertat".

—La Xina encara és un país immens que pot sobreviure a qualsevol aïllament. Mao ja ho sabia. Ell va comprendre que, si obria la porta, seria la seva fi. Per això la va deixar tancada. Ara la situació és una altra. Per aquesta raó no pot funcionar una política de sancions totals contra la Xina.

—¿Què podria funcionar, doncs?

—La força, la decisió. El govern xinès no actua segons les regles reconegudes internacionalment. Pequín es comporta com un bandoler que no usa el seny sinó l'arma. Però un bandoler cedeix quan es troba amb un rival més fort, d'aquí que aquest govern farà concessions quan topi contra la fermesa.

—¿Creu que la vetusta gestió de Deng és l'obstacle principal per a qualsevol canvi en l'actual Xina?

—L'obstacle és el fet que el Partit Comunista Xinès pensi que pot reprimir una política d'obertura i de reformes i servar alhora els principis comunistes. Precisament aquests principis, però van ser la causa de la matança. Simplement no es pot continuar amb aquests principis.

—¿Com s'ha d'aconseguir un canvi, doncs? Amb reformes lentes per part del PC, ¿o encara considera possible una altra gran rebel.lió?

—Espero que no s'arribi a la violència. Tant se val que els canvis vinguin de fora o de dins, però, hi han de ser. Tradicionalment, a la Xina les evolucions són lentes. Que aquesta vegada canviï a poc a poc o hi hagi un xoc sobtat, això també depèn del clima internacional.

—L'actual direcció del Partit està completament desacreditada pels successos de l'any passat. D'altra banda, a l'Europa Oriental veiem com és de difícil que hi hagi continuïtat entre els règims comunistes del passat i els del present. ¿D'on podrien sortir els futurs dirigents de la Xina?

—Aquest és un gran problema, però hi ha un proverbi xinès que diu: "La situació crea l'heroi".

—Vostè assigna els intel.lectuals una gran importància per al futur de la Xina. Però els intel.lectuals xinesos no poden sentir-se gaire orgullosos del seu passat. En la segona meitat d'aquest segle, la majoria s'ha deixat corrompre o reprimir pel poder.

—La situació ha canviat. En la meva generació era difícil ser independent, ja que durant l'alliberament encara érem massa joves. Per als intel.lectuals de la nova generació és diferent. Als anys cinquanta, la gent que defensava els ideals d'independència va ser eliminada fàcilment. Ara, però, les autoritats han de recórrer a uns mètodes més brutals perquè el poble xinès en conjunt ha descobert el significat de la llibertat.

—En la història de la Xina comunista hi ha hagut oposició intel.lectual cada dècada, però a cada nova generació, ¿no li han privat metòdicament la seva élite, des de la campanya els anys cinquanta contra els qui es desviaven a la dreta, passant per la revolució cultural, fins a la matança de Tienanmen?

—Sí, cada generació d'intel.lectuals xinesos ha patit la mateixa sort. Però actualment és més difícil per a les autoritats suprimir persones amb idees independents. N'hi ha massa. El rentat de cervell de l'any passat ja no va assolir el que les autoritats n'esperaven. Va ser completament inútil. Molt poca gent ha reconegut haver actuat erròniament.

A l'ambaixada dels EUA vaig sentir aquesta història: una delegació d'acadèmics nord-americans havia arribat a la Xina. Mentre visitaven les diverses universitats, els convidats van assabentar-se per part dels funcionaris del govern que la situació era completament estable, que les autoritats i els estudiants mantenien una unió solidària, etc. Al final de la traducció, el jove intèrpret que el govern xinès havia assignat per a aquest grup va xiuxiuejar als convidats nord-americans: "No els creguin ni una paraula". Anys enrere, això hauria estat impossible.

—¿Quin paper li agradaria fer, doncs, en el futur?

—Només voldria sembrar un parell de llavors a la terra xinesa. Diguem-ne quatre llavors en lloc dels quatre principis comunistes. Les meves llavors són: ciència, democràcia, creativitat i independència. També voldria ser activista en els drets humans.

—Per poder parlar lliurement, ens vam haver de trobar fa tres anys a la Toscana, ara som aquí a Cambridge. ¿Quan serà possible que ens trobem a la Xina i parlem com ara, sense por de greus conseqüències?

—De segur dins dels propers deu anys.

© Spigel. Traducció: Carme Gala

Itàlia, 'l'imbroglio' de la CIA i la P2

Un nou escàndol ha esclatat a Itàlia, el país de *l'imbroglio,* amb importants repercussions internacionals. En l'explosiu còctel surten barrejats la CIA nord-americana, la lògia maçònica italiana P2, l'actual president nord-americà i els serveis secrets italians, entre d'altres.

L'origen de l'escàndol se situa en una entrevista emesa per la televisió pública italiana el passat 2 de juliol amb un suposat ex-agent de la CIA, Dick Brenneke, que va acusar el govern dels Estats Units d'haver finançat generosament la P2 de Licio Gelli. Segons Brenneke la CIA va ajudar a la P2 en l'ona d'atemptats terroristes de caire ultradretà que van commocionar Itàlia durant els anys setanta. I aquí ressorgeix el fantasma de la matança de l'estació de Bolonya (2 d'agost del 1980) que encara és causa de polèmica per la recent decisió dels tribunals italians que han deixat lliures els suposats autors de l'atemptat. Així mateix l'ex-agent nord-americà va acusar la CIA i la P2 d'estar rera l'assassinat d'Olof Palme i a l'actual president nord-americà, George Bush, i a altres alts dirigent polítics dels EUA d'estar relacionats amb determinades accions delictives de la P2.

Francesco Cossiga testificant en el judici seguit contra les Brigades Roges per la mort d'Aldo Moro.

Com que l'entrevista es donà enmig dels Mundials de Futbol, no va obtenir gaire ressò. El president italià, Francesco Cossiga, tres dies després demanava per carta al primer ministre, Giulio Andreotti, i al seu govern que investigués l'afer per treure'n l'entrellat. Tampoc aleshores el fet va colpir l'opinió pública fins que el dia 21 de juliol la premsa publicava la carta de Cossiga a Andreotti i la gent hi prenia interès. A partir d'aquell moment sortiren a la llum noves dades i un munt d'interrogants i suposicions de tota mena. L'afer, a més d'afectar Itàlia i els Estats Units, es ramifica cap Alemanya, Àustria, Suïssa i Bèlgica.

Una vegada l'escàndol havia pres volada, la CIA desmentia públicament les acusacions de Brenneke i afirmava que mai havia estat agent seu. La preocupació però ja era general perquè a més d'escarbar en el passat l'acusador havia declarat que la P2 continua viva i ben viva i que ara és diu, entre d'altres noms, P7. Com és recordarà l'esmentada lògia maçònica havia infiltrat els serveis secrets italians, el món polític i medis bancaris i industrials, a més de determinades professions.

DUBTES SOBRE LA TRAGÈDIA D'USTICA

Enmig de la tempesta tornava a plantejar-se la veritat sobre la tragèdia aèria d'Ustica, quan un avió va explotar mentre volava, caient al mar. No hi va haver supervivents. Ara és diu que Andreotti pot foragitar del seu càrrec al cap dels serveis secrets militars, almirall Martini, perquè fa poc va insinuar una possible implicació dels Estats Units o França en la tragedia d'Ustica i havia posat en dubte la sinceritat de les informacions proporcionades pels serveis secrets dels aliats. La sospita és que l'avió va ser abatut per un míssil i que els serveis secrets italians infiltrats per la P2 havien proporcionat pistes falses durant la investigació.

Tot plegat és alarmant perquè planteja la possibilitat de noves trames negres, de noves maniobres desestabilitzadors, en definitiva, de nous assassinats i atemptats contra la democràcia i el poble italià. Segons Brenneke la P2 a més de continuar sent operativa a Itàlia té bases als Estats Units, Alemanya, Suïssa i Àustria. I rep finançament a través de societats ubicades

als Estats Units, Bèlgica i Suïssa.

XARXA SECRETA ANTICOMUNISTA DE LA CIA

L'ex-cap del contraespionatge italià, general Ambrogio Viviani, avui dia diputat del Partit Radical, explicava fa pocs dies que "a finals dels anys seixanta i principis dels setanta el govern nord-americà temia per la situació italiana i va decidir aplicar un acord secret signat a l'OTAN que preveia la pre-organització d'una xarxa de resistencia en cas d'ocupació soviètica, una xarxa per la qual "va ser activada la recerca de voluntaris i dipòsits d'armes, municions i explosius". La xarxa va ser encarregada a la CIA, segons el general, que va actuar a través dels serveis secrets italians, aleshores dirigits per un general que era membre de la P2, el general Miceli. La xarxa va constituir-se amb ex-carrabiners, policies i ex-militars i va plantejar-se actuar en cas de que es formés un govern comunista a Itàlia. La CIA hi va posar diners i van constituir-se estocs d'armes, municions i explosius.

Així aquestes revelacions és troben amb les de Brenneke perquè elements d'aquella xarxa anticomunista poden haver operat sota la direcció de la P2 en atemptats i la lògia maçònica pot haver-se beneficiat dels diners de la CIA i del tràfic d'armes organitat per constituir la xarxa secreta. A més, com que la P2 tenia controlats els serveis secrets italians i aquests eren l'instrument de la CIA, tot lliga.

El vice-president dels grups de diputats comunistes, Luciano Violante, ha dit que "va decidir-se, en els anys setanta, blocar qualsevol canvi que pogués alterar l'equilibri Est-Oest". L'estructura de la P2 servia perfectament als propòsits nord-americans en política internacional. Violante conclou que si el terrorisme "no va ser produït (pels nord-americans), va ser instrumentalitzat respecte els seus objectius" en política internacional. Era l'època en què Aldo Moro dirigia la Democràcia Cristiana i l'acostava cap a una col.laboració amb el Partit Comunista. Com es recordarà Moro va ser segrestat i assassinat per les Brigades Rojes. Una vegada més produïa una sospitosa coincidència entre terrorisme roig i terrorisme blanc per tal de desestabilitzar la Itàlia que es dirigia cap al compromís històric DC-PC.

No cal dir que tots aquests afers tan tèrbols van acompanyats d'un munt d'assassinats, desaparicions de testimonis, manipulacions de les pistes i les proves, actuacions sospitoses de determinats serveis secrets, policials i militars i amenaces a jutges.

Olof Palme i Giulio Andreotti.

LA "ITALIAN CONNECTION"

Pel que fa a la personalitat del denunciant, Brenneke, sembla haver estat implicat en l'Irangate (subministrament secret d'armes nord-americanes a l'Iran el 1985 i 1986 a canvi de l'alliberament d'ostatges al Liban i en la tramesa d'armes a la contra nicaragüenca). Brenneke acusa Reagan i Bush d'haver promès secretament armes i diners als iranians a canvi de retardar l'alliberament dels ostatges de l'ambaixada EUA a Teheran fins després de les eleccions presidencials del 1980. Així Reagan va poder vèncer Carter.

L'ex-funcionària de la Casa Blanca, Barbara Honegger ha escrit un llibre, *La sorpresa d'octubre*, en què parla d'una "Italian connection". Hi afirma que el cap de la CIA a Roma, Duane Claridge, mantenia estretes relacions amb la P2 dels anys vuitanta. Després Claridge va tornar a Washington on va col.laborar amb el tinent coronel North, protagonista de l'escàndol Irangate. Una altra pista que relaciona la CIA, la P2 i el tràfic d'armes a Itàlia a principis dels vuitanta.

Es fàcil deduir que en tot el tractat no hi ha un pam de net. Que unes mans invisibles tenen molt de poder, massa, i fan servir de titelles serveis secrets, governs, grups terroristes i pobles sencers. Sortosament la democracia permet que en poguem parlar i intentar esbrinar la veritat dels fets. Tanmateix quan els implicats són massa importants manta vegades les investigacions no condueixen a bon port a no ser que la força de l'opinió pública és manifeste amb tota la seva potència. Cal esperar a veure quin final li troben els italians a aquest *imbroglio*. Experiència no els en falta.

Antoni Reig

INTERNACIONAL

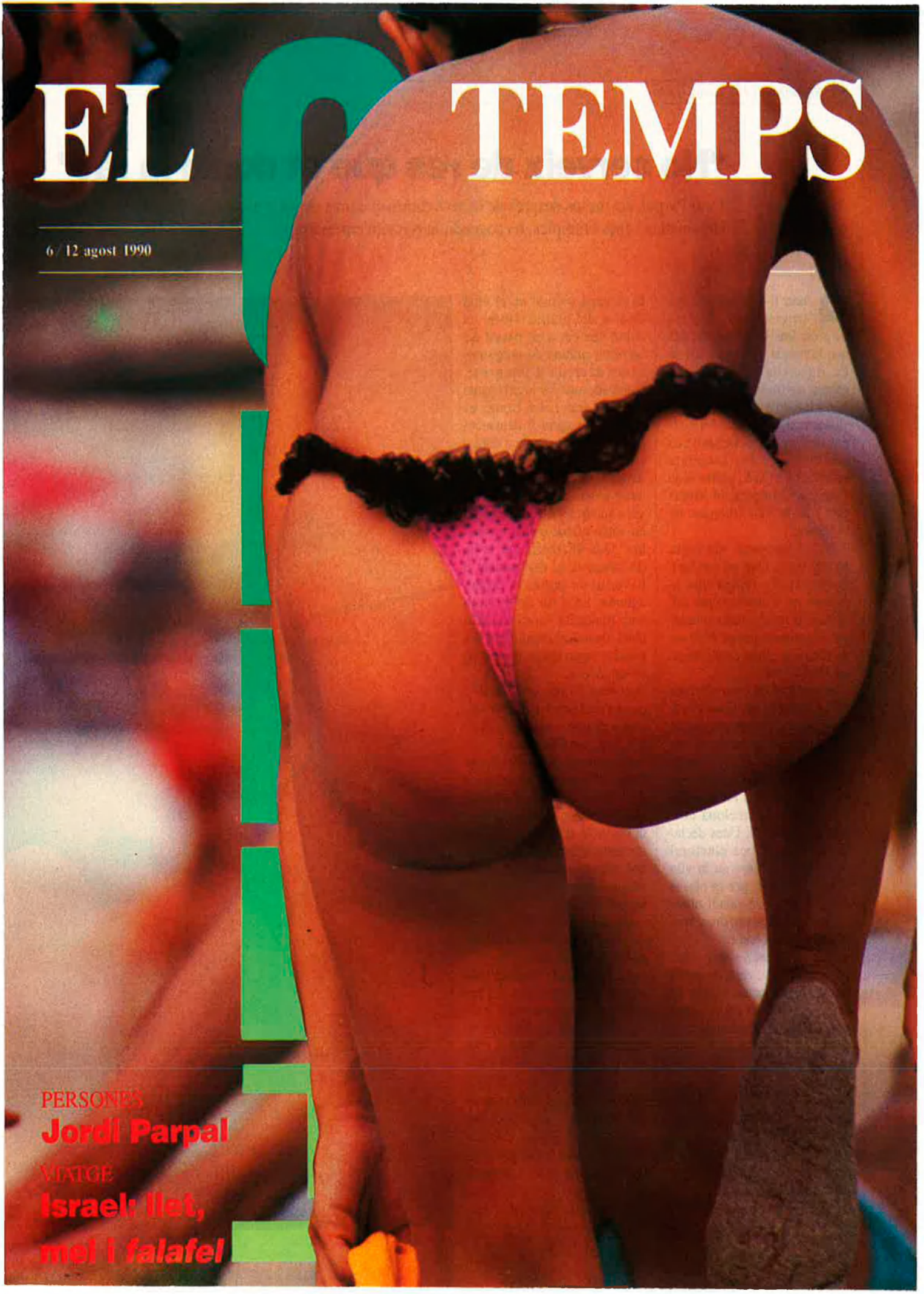
Castro s'enfronta a la història

La història potser no absoldrà Fidel Castro, l'histriònic barbut que es resisteix a adoptar els canvis que vingueren de l'est. Castro ha perdut, certament, l'oportunitat històrica de ser respectat per la vella proesa d'eliminar una dictadura odiada i corrupta. Hagués pogut anticipar-se a la revolució de 1989 que sacsejà els països del socialisme real i ara seria venerat pels esquerrans reconvertits com un heroi, sense dubte una mica autoritari, que s'enfrontà amb valentia al poderós veí nord-americà, però que sabé renunciar a temps al dogma marxista-leninista, ultrapassant pels esdeveniments i l'ambició, Castro ofereix una imatge d'un individu acorralat, que només sobreviu per la força i la por dels cubans. És realment desmoralitzador veure com un dels ídols dels revolucionaris dels anys seixanta defèn la matança de Tianammen, amenaça els ciutadans que ansien traspassar els estrets límits de l'illa i s'aferra a les paraules de sempre: "Revolució o mort". Castro encara podria evitar el pitjor, acabar com Ceausescu, si encoratjés les reformes econòmiques i polítiques, per aconseguir que Cuba fos un altra vegada un país model, una mena d'utopia adorada pels occidentals descontents amb aquest capitalisme de rostre inhumà. Sembla, però, que Castro prefereix la sortida endavant, malgrat saber que el durà a l'apocalipsi. La joventut ja ha deixat de creure en les paraules del "líder màximo", com pot constatar qualsevol que visiti la bonica illa tropical. I és que és difícil de combregar, quan no s'ha viscut sota Batista, amb un sistema que només ofereix cues, burocràcia i desigualtats. "Jo no crec que sigui molt revolucionari mantenir els privilegis dels dirigents en moments de tanta austeritat", ens deia un estudiant a L'Havana, fa un parell d'anys, quan ningú somiava que el socialisme real deixés d'existir. La frase resulta brutalment sincera quan s'ha advertit que aquests privilegis, com les famoses "diplotiendas" on es compra amb divises, solament generen corrupció, desídia i recels.

Castro és tan hàbil controlant els sectors vitals de l'illa que ha impedit esbrinar les claus del drama cubà. Es creu que hi ha alts oficials a l'exèrcit que són adeptes de la *perestroika* i contraris al continuisme que representa la successió del fidelisme mitjançant Raúl Castro, el germà ortodox i enèrgic. L'afusellament de l'heroi de la guerra d'Angola, el general Arnaldo Ochoa, l'estiu de 1989, confirma aquesta tesi perquè es difícil de creure que un grup de militars es dediqués al narcotràfic sense que ho sabés Castro, quan resulta que a l'illa no es mou una fulla sense el seu permís. Ochoa, estimat pels cubans que combateren a Angola contra Sud-àfrica i la guerrilla de l'UNITA, representava, segons alguns especialistes, el corrent militar que creia possible salvar la revolució reformant-la, fent-la més dolça per evitar l'aïllament ideològic i econòmic. La contestació civil al règim es reduïa malgrat aquest malestar generalitzat, provocat per les insuficiències, la manca d'horitzonts i el control policíac. El dubte està a saber si Gorbatxov és capaç de moure els seus homes dins del sistema, com ho féu a Romania per accelerar la caiguda de Ceausescu. Una petita contestació des de dalt podria provocar la pèrdua de la por dels cubans, iniciant-se un procés que només podria ser parat per les armes. Les síndromes de Tiananmen i Bucarest, dos finals antagònics per a un mateix problema, planen aquests dies per l'Havana, precisament quan s'acaba de celebrar l'aniversari de l'assalt a la caserna de Moncada, una gesta de la que Castro pensava que la història l'absoldria.

Antoni Castel

EL TEMPS

6 / 12 agost 1990

PERSONES
Jordi Parpal

VIATGE
Israel: llet, mel i *falafel*

"No serveix de res que et donin la raó"

Jordi Parpal, set mesos després de la seva dimissió com a tinent d'alcalde de Promoció Urbanística i Jocs Olímpics, ha concedit la primera entrevista

Quan li demanem l'entrevista es mostra sorprès, fins i tot ens recorda que fa mesos que ha plegat de tot. Aquest tot era molt. El seu càrrec de tinent d'alcalde és complementava amb la presidència de l'Institut Municipal de Promoció Urbanística (IMPU) i de les societats AOMSA i VOSA, gestores de l'Anella Olímpica de Montjuïc i de la Vila Olímpica de Poblenou.

Es vol assegurar que no hi ha cap error. Que no ens hem despistat. Fa temps que la premsa no s'interessa per ell. L'allau d'interrogants plantejats els primers temps de la seva dimissió s'han convertit en un silenci total.

Ara, se'l troba en un despatx de la Rambla de Catalunya. Un despatx discret on per no haver-hi, no hi ha ni el seu nom gravat en una placa de llautó. Fa d'advocat. Fa set mesos era un dels homes amb més poder a Barcelona després de Maragall. Unes declaracions en època electoral dient que els pisos de la vila olímpica serien per la classe mitjana alta i un estadi olímpic amb goteres van crear mala maror al seu entorn.

La creació del *holding* olímpic que el relegava a un segon terme quasi representatiu va ser la gota que va fer vessar el got. Parpal va dimitir tancant un cicle de dotze anys dedicats, sobretot, a la política urbanística des de les files socialistes. L'existència del *holding* olímpic en mans de l'estat ha representat la inversió per part del govern central de seixanta mil milions de pessetes a Barcelona.

Parpal al llarg de l'entrevista es torna a posar en el moll de l'os del polític. No hi ha dubte que per a ell passar els seixanta minuts de preguntes és un exercici d'intensitat. Contesta tots els interrogants amb una gran nalla. Només es posa seriós quan li demanem per les raons de la seva dimissió. No vol insistir en aquest tema. En canvi no té inconvenient a explicar el contrast de vida que hi ha d'anar cada dia en cotxe oficial o anar en metro. O la diferència que hi ha de passar-te el dia manant a haver-te de portar la pròpia agenda. Se'n riu de tot això amb franquesa. Una conclusió clara de tots els contrastos: els polítics viuen massa tancats en el seu món.

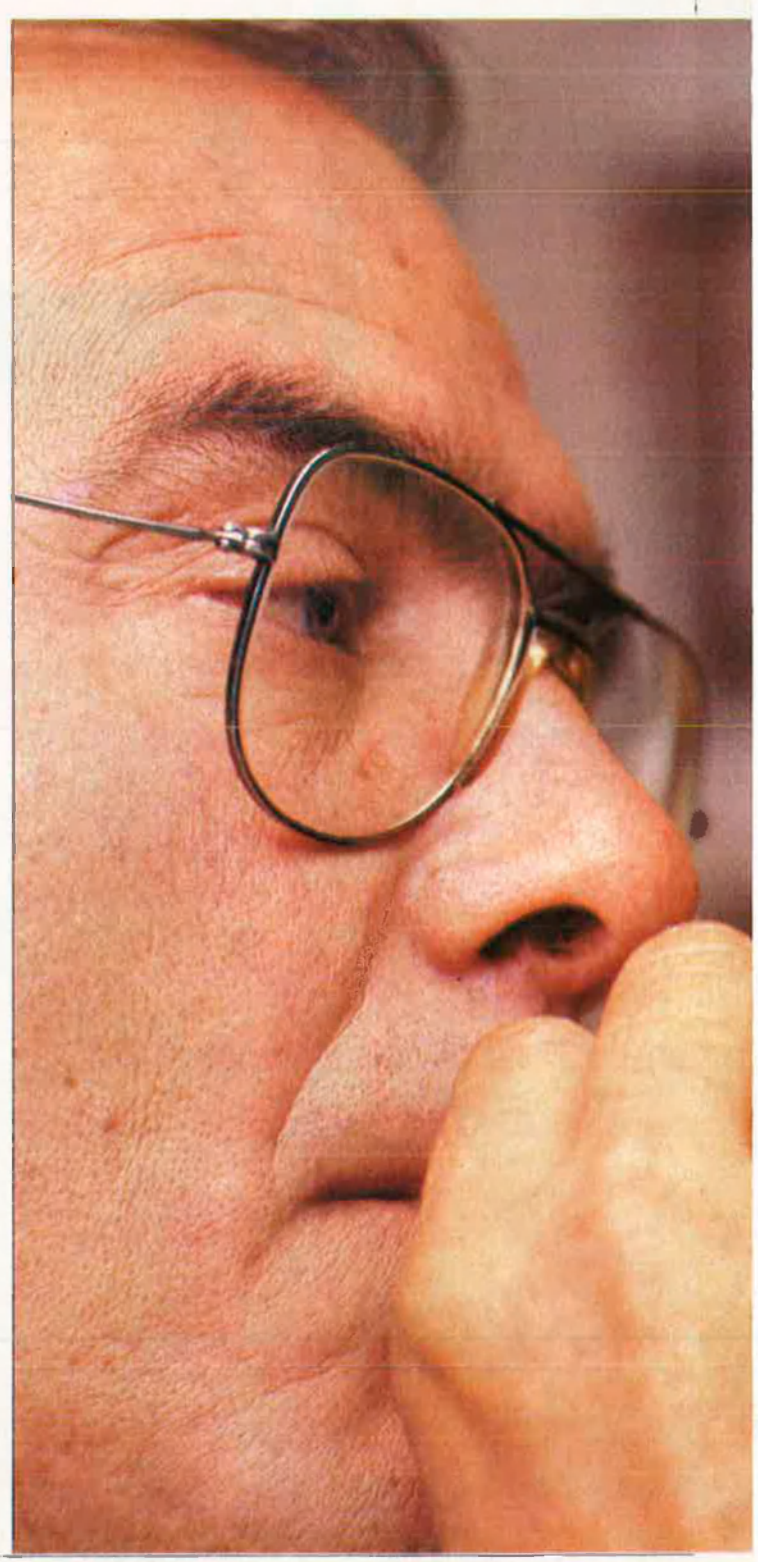
—*¿Quan va plegar va dir que es dedicaria a buscar un equip de veterans per a jugar a futbol. ¿Ja l'ha trobat?*

—Sí, però no m'he decidit encara. Primer vull fer un mica de *footing* i posar-me en forma. Sóc dels que veu una pilota i se'n va al darrere. Vaig estar catorze anys jugant a futbol. Aquest estiu em posaré en forma i veure si l'hivern que ve m'hi dedico.

—*¿A banda de tenir ganes de jugar a futbol, ¿què fa un polític quan plega?*

—Per una banda intentar resituar-se psicològicament, i per l'altra professionalment, cosa encara més difícil. Després de dotze anys de polític si t'ho has pres seriosament i t'has desconnectat de la vida professional tornar a començar de nou no és fàcil. Això sí, té una certa emoció fer-ho. Psicològicament cal assumir una certa tranquil.litat, que realment apareix.

—*¿Sorprèn, aquesta tran-*

quil.litat?
—En el meu cas em feia una certa por. Però es tenen sensacions bonissimes. Una és començar a llegir el diari per la primera pàgina. M'he passat dotze anys agafant cada matí tots els diaris i anant directe a la informació local per veure que passava i per on me la fotien. Ara, agafes un diari i comences pel Gorbatxov, pels lituans, i després vas passant pàgines i, també, arribes al cinturó i a l'estadi però llegeixes el diari d'una altra manera. Només aquest fet vol dir que tens una certa relaxació de la pressió. Vas més tranquil.

Una altra cosa que descobreixes és tornar a trobar la gent pel carrer. Abans anava de casa al cotxe oficial, del cotxe oficial al despatx, del despatx al cotxe oficial, i del cotxe oficial a casa. Si que et trobaves gent, però sempre gent del mateix cercle, un cercle molt tancat. Ara et trobes amics, gent que feia molts anys que no els veies. Te'ls trobes pel carrer i pares a enraonar.

—¿La decisió de plegar va ser molt difícl?
—Sí
—¿Quant de temps la va rumiar?
—Tres mesos
—¿Durant aquest temps què pensava ?
—Que era una putada
—¿Una putada no arribar al final ?
—Era un canvi de vida. Si no hagués passat res segurament jo hagués mort de polític en exercici. Era dur. També, després ho compenses veient com reacciona la gent, com els amics et responen i com el partit respon. Bé, ara ja està, ara el que em fa il.lusió és fer un despatx d'advocat que funcioni i tornar a la política algún dia però d'una altra manera.
—¿Professionalment a què es dedica?
—Faig d'advocat especialitzat en temes d'urbanisme i administratius. És el que jo sabia abans i que d'alguna manera respon al que he fet fins ara. Continuo amb l'urbanisme que és el que sé fer, però des del sector privat. Com sempre segueixo fent creativitat urbanística.
—¿No hagués estat millor fer un fitxatge per una gran empresa com han fet altres col.legues seus?
—Això són opcions. Per tenir un *jefe*, en Pasqual ja m'estava bé. Agafar grans empreses de clients ja m'interessa però no vull treballar exclusivament per a ningú
—¿Es guanya més a la privada o a la pública?
—La resposta és òbvia. És parla molt dels polítics en termes pejoratius. La veritat és que es viu molt malament de polític. Jo espero que guanyaré més a la privada que a la pública. Encara no ho he aconseguit.

Els càrrecs polítics estan molt mal pagats. Un dels problemes que ha de resoldre aquest país és aquest. El polític, sigui del color que sigui, hauria de ser dels professionals més ben pagats del país perqué en el fons està treballant pel conjunt dels ciutadans i no pels seus interessos particulars. Hem de reivindicar la imatge del polític honest i d'alguna manera putejat. Això no vol dir que no hi hagi xoriços. Això és una altra història, perque també n'hi ha entre els metges, els advocats, els enginyers...

Jo ho he viscut. He sortit de l'Ajuntament de Barcelona amb números vermells al compte corrent. I no és un mèrit meu. Com jo, qualsevol que no sigui un xoriço. La gent ho ha de reconèixer.
—Vostè ha dit que un dels seus errors havia estat no cuidar les relacions públiques. ¿N'està aprenent?
—Crec que a la vida sempre s'aprèn. Les experiències serveixen per aprendre. Apendre a anar més amb compte per la vida i saber més per on van els trets, saber amb qui pots comptar i amb qui no pots comptar, vendre una mica més la teva imatge és important. Sí, crec que va ser un error i ja el tinc après. Ja no em passarà. Potser em caldrà adquirir una mica de mala idea per anar pel món.
—¿A un polític li es imprescindible això?
—Sí
—Però, ¿ el seu gran error quin va ser? ¿Dir que els pisos de la vila olímpica serien per a la classe mitjana alta o que l'estadi olímpic no estava en condicions ?
—¿El meu error en què?
—El seu error polític
—No. El que havia d'haver

dit sobre la meva marxa ja ho vaig dir llavors. L'estadi no hi té res a veure, ni els pisos de la vila olímpica tampoc. Ara, si em preguntes per aquestes dues coses et diré que jo vaig dir la veritat respecte als pisos de la vila olímpica. I, encara és així, el que passa és que ho vaig dir en plena campanya electoral i això va ser un error polític meu. Això dit abans o després de les eleccions no és el mateix que dir-ho al mig d'una campanya electoral. Però la veritat és que ara estan venent-se de la forma que jo vaig dir i ningú dels meus col.leges que van sortir als diaris desmentint-me, ara no ho desmenteixen. ¿Per què? Perquè llavors era campanya electoral.

El plantejament de la vila olímpica va ser sempre aquest, des del primer dia. Que no es podia fer la vila olímpica des del sector públic era clar; que es volia fer una vila olímpica que servís per recuperar la façana marítima de Barcelona i el desevolupament del Poble Nou, també. Que això requeria una qualitat urbanística i un cert impacte, també es veritat. Per tot això vam acudir a la iniciativa privada. Un cop fet això era molt difícil convèncer els socis que són majoria que havien de fer vivenda social.

Si al final s'arriba a un acord i NISA ven a l'Ajuntament de Barcelona uns quants pisos a un preu raonable seria una sortida que em semblaria bé. Però aquesta no és la filosofia dels pisos de vila olímpica. I, això és el que jo vaig dir. Ara tothom ho diu.

—¿Tothom ho diu i estan venent-se?

—Tothom em diu "mira Jordi passa el que tú vas dir, tenies raó...". Però això no serveix de res. Com un dia en el Parlament de Catalunya quan vaig fer el discurs defensant la no-disolució de la Corporació Metropolitana de Barcelona, em van aplaudir i em vam venir alguns diputats d'altres grups per dir-me "Jordi tenies raó però continuarem votant en contra". No serveix de res que et donin la raó.

—¿I l'estadi?

—Quant a l'estadi també s'ha demostrat. Hi havia dos tipus de defectes. Uns purament de projecte. Tots plegats, però tots plegats, ens vam equivocar en el concepte del projecte que havíem fet. Era molt obert i en el primer moment que hi va haver una pluja forta es va veure que no podia ser i que s'havia de tapar. Després, un altre defecte va ser que faltaven dos mesos, com es necessiten en tota obra per anar veient el que està mal acabat. No vam tenir aquests mesos per repassar-ho. No va passar res més que això.

—¿La creació del holding *olímpic va ser decisiva per la seva dimissió?*

-Aquest és el punt clau, ja ho vaig dir. La creació del *holding* i per tant la disminució del meu paper. Cosa que vaig entendre perfectament perquè l'Ajuntament de Barcelona s'estalviava seixanta mil milions de pessetes. Jo vaig defensar la creació del *holding*, però ja sabia que això repercutia en el meu paper. Aquest és el punt més important. La resta són anècdotes.

—Vostè havia estat a l'Associació de Veïns, després ha estat tinent d'alcalde de Barcelona, entre molts altres càrrecs, i ara torna a estar al carrer. ¿Per què els polítics tenen actituds contradictòries segons el lloc que ocupen?

—Una cosa és estar a l'oposició, una altra és estar governant i una altra és estar en el moviment ciutadà. Són tres situacions diferents. D'estar a l'oposició o al govern ja hi ha canvis. Ni jo hagués dit algunes coses que vaig dir com a diputat del Parlament de Catalunya estant a l'oposició si hagués estat a la Generalitat, ni el senyor Cullell diria coses que diu si hagués estat al govern. Es diferent tenir responsabilitats o no tenir-les. Però els objectius que et fixes són els mateixos. El que canvia és la situació.

En el moviment ciutadà igual. Jo no crec que hi hagi cap diferència fonamental d'objectius entre la política de govern socialista de l'Ajuntament de Barcelona i el que defensa el moviment ciutadà. Quant als objectius busquem el mateix. Crec que el moviment ciutadà sense renunciar al que està fent hauria de trobar camps de participació, camps de cogestió, més que de denúncia. Aquesta via últimament ja ha començat. Crec que és bona la funció de denúncia. Com a socialista crec que l'hem de defensar i l'hem de potenciar. Ara, crec que a vegades s'haurien de preocupar més de temes de gestió d'equipaments, de casals de barris que farien també que el moviment ciutadà sortís més del seu món tancat. Cada vegada en són més: quatre conscienciats i prou.

—Però, per posar només un exemple, la manca de vivenda social és una evidència.

—Tenen tota la raó a denunciar-ho.

—¿Com quedem?

—Tenen tota la raó de dir: a Barcelona falten vivendes socials, vivendes per a joves. Te-

"Quan es diu que un polític és hàbil, sempre m'imagino en Miquel Roca, que és capaç de negar-se a si mateix quinze vegades".

nen tota la raó, però no és un problema de la vila olímpica. S'haurien d'haver fet alternatives de vivendes d'aquest tipus.

—Però l'ajuntament no ofereix aquesta alternativa perquè està fent la vila olímpica.

—Aquest és el problema. El moviment ciutadà té raó quan diu que falta vivenda pública aquí i a tot arreu. Crec que l'ajuntament té raó quan diu que la Vila Olímpica no és el lloc. ¿On falla? Que s'haurien d'haver fet en un altre lloc. I, d'això en som tots responsables, jo el primer.

—¿Aquesta contradicció la porta dins?

—Veig els errors del mètode de treball de les administracions. Veus que les coses s'eternitzen. A vegades els polítics vivim obsesionats pel nostre món que està realment molt desconnectat de la societat. Això és el que veus quan ets fora. Crec que el hem fet en línies generals és bo.

—¿La tàctica política no passa massa sovint davant l'estratègia?

—Sí, absolutament. I el problema immediat de cada dia et passa per damunt de l'objectiu. Evidentment. I, la reunió de les dotze et fa que no puguis pensar en la política que has de fer. Això és un mal de totes les administracions. ¿Què passa amb en Felipe que no surt de la Moncloa? ¿Qué passa amb en Pujol que només pensa en el seu partit? No sé en altres països. Però aquí ho veig en tots. Estem massa tancats en nosaltres mateixos. I en veure què diu aquell i què diu l'altre, i les esmenes, i la lluita interna o la lluita externa entre partits o persones. Això és un defecte

—¿Un defecte etern?

—Penso que amb temps, amb paciència i pensant més amb el ciutadà, amb el que és i amb el que pensa, es pot trobar una solució. Cal trobar nova imaginació. Hi ha problemes nous en el món de la ciutat que encara no sabem com agafar.

—¿Per exemple?

—Ecologia, medi ambient i territori. Ara ja no es tracta dels obrers del segle XIX a Manchester , o dels obrers a la Seat als anys seixanta. L'altre dia un paleta d'una empresa que jo assessoro estava cobrant cinc-centes mil pessetes al mes. ¿On estant els nous problemes de la nova esquerra?, doncs per aquí. Hi ha dos camps que s'han d'atacar: països rics i països pobres, nord-sud i ecologia i medi ambient. L'esquerra ha d'anar per aquí.

—Però l'immediat continuarà passant al davant...

—Si fas dos metres més de llosa a Nou Barris, què cony has de parlar del tercer món o de la capa d'ozó. O quan estàs preocupat per un altre regidor que ha dit no se qué, que si et treu competències o no te'n treu. Ens passem la vida pensant en això.

—¿Això li ha passat?

—Sí. Molt. Massa

—¿Podria explicar-ho més?

—Això passa a totes les adminstracions

—S'ha parlat molt de les seves discrepàncies amb Pasqual Maragall. ¿A aquestes discrepàncies se'ls pot posar contingut?

—No se n'ha parlat mai.

—La premsa ho ha escrit.

—No hi hagut discrepàncies. Hi ha hagut discussions en temes, però no discrepàncies. En algún concepte potser hem discrepat. Per posar-te un exemple potser jo vaig tenir una idea diferent de participació i descentralització ciutadana que en Pasqual. Però això no és una discrepància. S'ha jugat molt amb discrepàncies que no han existit.

—¿Pasqual Maragall és molt hàbil?

—No. És genial, molt tossut i molt convençut del que vol. Però l'habilitat en el sentit que s'entén aquesta paraula no és la seva virtut, la qual cosa admiro. Quan és diu que un polític és hàbil, sempre m'imagino en Miquel Roca, que és capaç de negar-se a si mateix quinze vegades.

—¿Encara vol estar al costat d'en Pasqual Maragall quan s'inaugurin els Jocs ?

—No. Això no ho he dit mai. Evidentment em fa il.lusió veure els Jocs, però no demano estar a la tribuna perquè sé que no em pertoca. Estaré en un lloc o altre, però al costat d'en Pasqual no perquè hi ha molts reis al davant. Jo vaig acabar el meu discurs de comiat de l'ajuntament dient: vull que em guardis un lloc a la inauguració quan tu, alcalde, inauguris els Jocs de Barcelona. Amb això volia donar a entendre el meu convenciment que Maragall continuaria sent alcalde quan es fessin els Jocs, no que em guardés un seient. Es veu que ho vaig fer tant complicat que ningú no em va entendre.

—¿Té actualment alguna aspiració política?

—No. Et puc dir que m'ho tornaré a replantejar quan el partit socialista governi la Generalitat de Catalunya, que serà aviat.

—¿Aviat?

—Jo crec que sí. De debó, això em faria il.lusió perquè crec que a Catalunya seria un canvi radical.

Assumpció Maresma

Israel: llet, mel i *falafel*

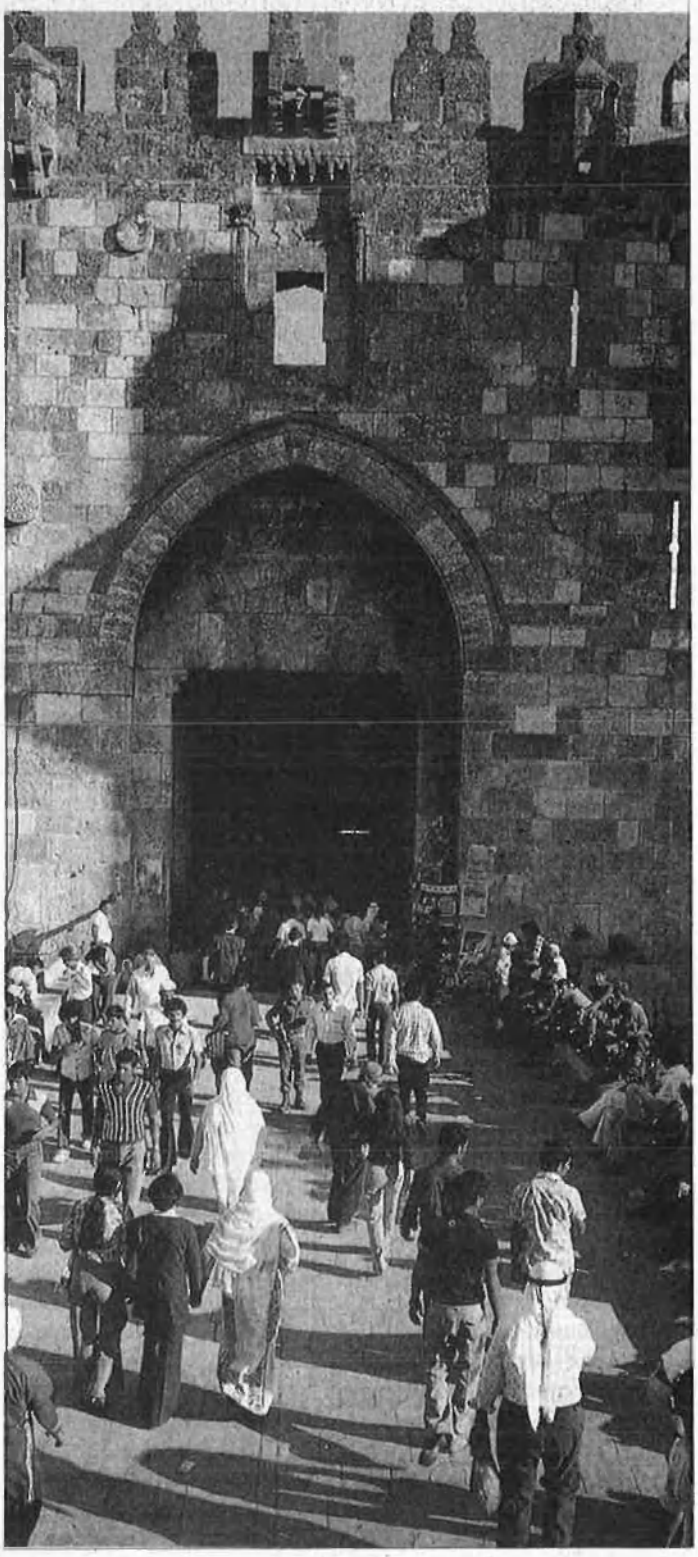
Israel, el tros de terra més disputat de la humanitat és un país modern, mediterrani, on el viatger és fàcilemnt seduïble pels seus encants.

Així que ha tornat a casa, a l'Occident tranquil i confortable, el viatger es pregunta quin és el Ministeri d'Israel. Si hi ha anat a l'estiu, s'ha passat el temps de vacances protegint-se els ulls i el cap de la ferocitat del sol, buscant aire en tot de llocs infernals i bevent aigua pels descosits. Ha pagat preus de ciència-ficció pertot de plats lletosos que giren al voltant d'un element tan poc engrescador com els cigrons. Els ultraortodoxos dels barris integristes l'han escridassat –quan no directament agredit– només perquè es passejava amb *shorts* o feia fotos. Ha cregut que li havia arribat l'hora enmig d'una pluja de pedres i bidons de benzina amb què els noiets de la *intifada* rebien l'exèrcit hebreu. S'ha banyat en tot de platges de sorra fosca i ha hagut d'acostumar les cames al tacte gelatinós de les meduses. I, malgrat tot, només espera poder tornar a les pedres i a la sorra de la *Terra Promesa* i acabar d'entendre *per què* l'ha enamorat.

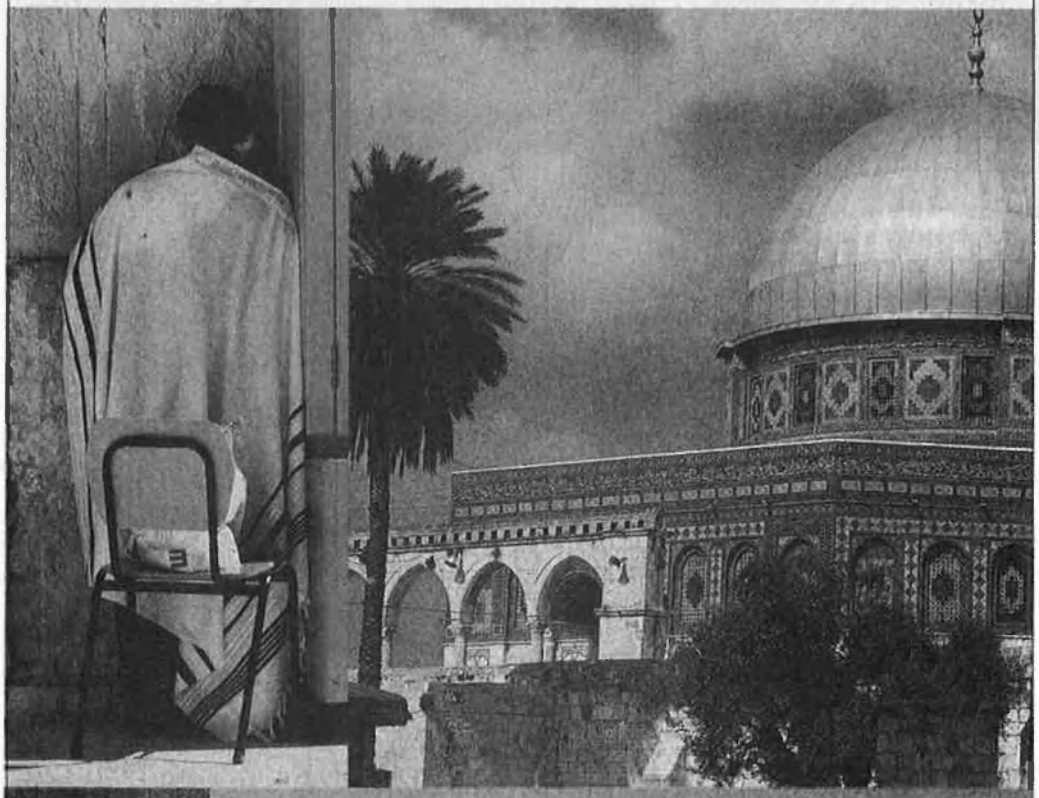
Israel, val més dir-ho d'entrada, no és apte per a turistes *llepafils*. En són tan conscients, els israelians, que no acaben d'entendre que ningú –a banda dels jueus de tot arreu, els capellans cristians o els creients de tota mena que busquen penitència en una terra tres vegades *santa*– puguin tenir interès a visitar-los. Sobretot ara, que el país viu moments d'incertesa, els àrabs ocupats bullen de revolta i el clima social sembla fer-se malbé a cor què vols. Però Israel, tot això a banda, captiva els atrevits amb una seducció *radical*, que comença així que l'avió d'*El-Al* ha tocat terra –quan els jueus de bord, emocionats, trenquen el silenci amb aplaudiments i *shaloms* espontanis–, i, com un tatuatge, no s'esborra amb el temps.

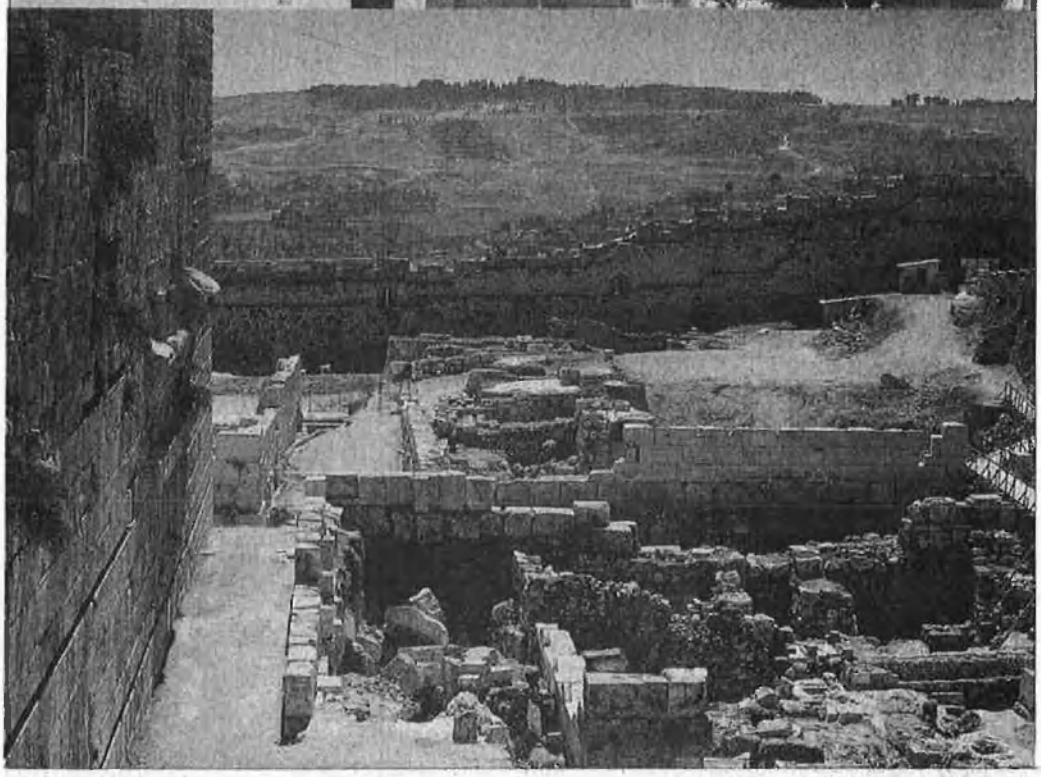
L'Israel modern és, cada vegada més, un país *mediterrani*. S'allunya progressivament de l'idealisme centreuropeu dels primers sionistes (un avís: *sionisme*, a Israel, només fa referència a la voluntat de crear un estat jueu, i doncs no té *cap* dels sentits pejoratius que, sovint a causa de la ignorància, corren pels diaris europeus i les converses de carrer), la societat de benestar, ordre i *fredor* si fa no fa germànica, però tampoc no acaba d'integrar-se en l'ambient oriental i arabitzant que li correspondria per geografia i proximitat. L'israelià típic –una barreja explosiva de centenars de cultures i races, amb una personalitat i una empenta sorprenents i un aspecte físic d'un atractiu considerable– s'assembla més i més a d'altres pobles banyats pel *mare nostrum*. Amos Oz, el gran novel.lista israelià i un dels cervells més lúcids del país, afirma que el futur social d'Israel és arribar a fer una cultura *napolitana*, amb tècnica i exactitud *sueca* i cor *palestí*. Israel, el tros de terra més disputat de la història de la humanitat, ha convertit la barreja en seducció.

Tot i que Jerusalem concentra gran part de l'interès d'aquest país sorprenent, és una llàstima que el visitant es deixi perdre la resta de coses que paga la pena veure –i més tenint en compte que Israel és un país petit, i que amb un

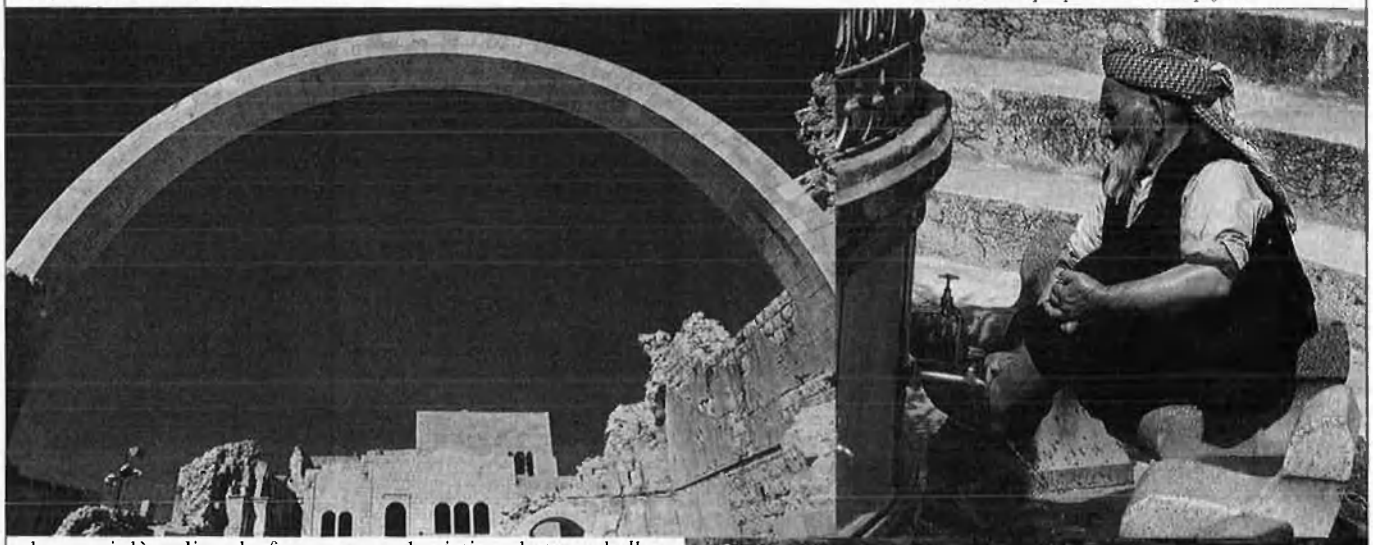
cotxe llogat i ganes de moure's, es pot tenir prou amb quinze o vint dies per assaborir-ne el *verí* agredolç que, com un filtre d'amor, l'obligarà a estimar-lo per sempre. L'aposta ideal és un combinat d'avió, cotxe i *kibbutz* –la granja col.lectivitzada, fruit del sionisme progressista, on els diners *no corren* i es viu l'ambinet i la il.lusió de futur dels primers colonitzadors europeus. El turista pot anar de dalt a baix del país, i alhora conviure amb la gent que, encara, són el símbol de les millors propostes d'un estat amb només quaranta-un anys d'existència i una cultura amb cinc mil anys al darrere. Hi ha *kibbutzim* pertot arreu, i només cal evitar els, pocs, situats a les zones ocupades. Solen estar situats en zones una mica allunyades dels centres urbans, i això permet conèixer encara més el país. Els *kibbutzim* de la costa mediterrània, així com els del llac Tiberíades i els de la Mar Morta, solen tenir accés directe a les platges –els tres de la Mar Morta, a més, ofereixen la possibilitat de visitar els balnearis de fang. Les habitacions són netes i confortables, i només en determinats *kibbutzim* cal pagar alguna mena de suplement.

Un viatge prou complet pot començar per Tel-Aviv –la *Barcelona* israeliana, si fem cas als tòpics de treball i empenta comercial que tenen els telavivians comparats amb els *ganduls* jerusalemites–, anar seguint la costa mediterrània fins a la frontera libanesa, perdre's per la verdor de Gal.lilea, acompanyar el Jordà fins al llac *Teverya* (nom hebreu del bíblic Tiberíades), desviar-se per trobar la pàtria de Jesús, *Nazerat* (Natzaret), tornar a buscar el riu, tenir la primera deshidratació al desert de Judea i superar-la amb un refresc a *Ariha* (Jericó), i tot seguit desviar-se un altra vegada per conèixer la ciutat de les ciutats, *Yerushalayim* (Jerusalem), que ferirà el turista amb una bellesa insana i, com una amant gelosa, farà per retenir-lo fins que, veient-lo anguniejat pel calendari i les mil coses que encara espera veure, el deixarà marxar; llavors de nou dins el Jordà, ara per endinsar-se en un infern de pedres i de sol –inútil obrir les finestres del cotxe; l'aire de fora crema–, fins a la cita ineludible de *Mezada*, l'últim reducte dels jueus zeleotes que resistiren els romans després de la segona –i definitiva– destrucció del temple, l'any 73 d. C. (el teleféric que puja a la muntanya evitarà que moriu asfixiats si hi aneu més tard de les set del matí i preteneu, innocents, pujar-hi a peu); després, cada vegada més avall i més rostits, deixar enrere el riu i travessar el *Neguev* (un desert *de debò* –alerta, doncs) fins a *Eilat*, el Benidorm israelià de la Mar Roja, però més bonic, amb coralls, aigua cristal.lina i peixos que només heu vist a

Israel no és apte per a turistes *llepafils*.

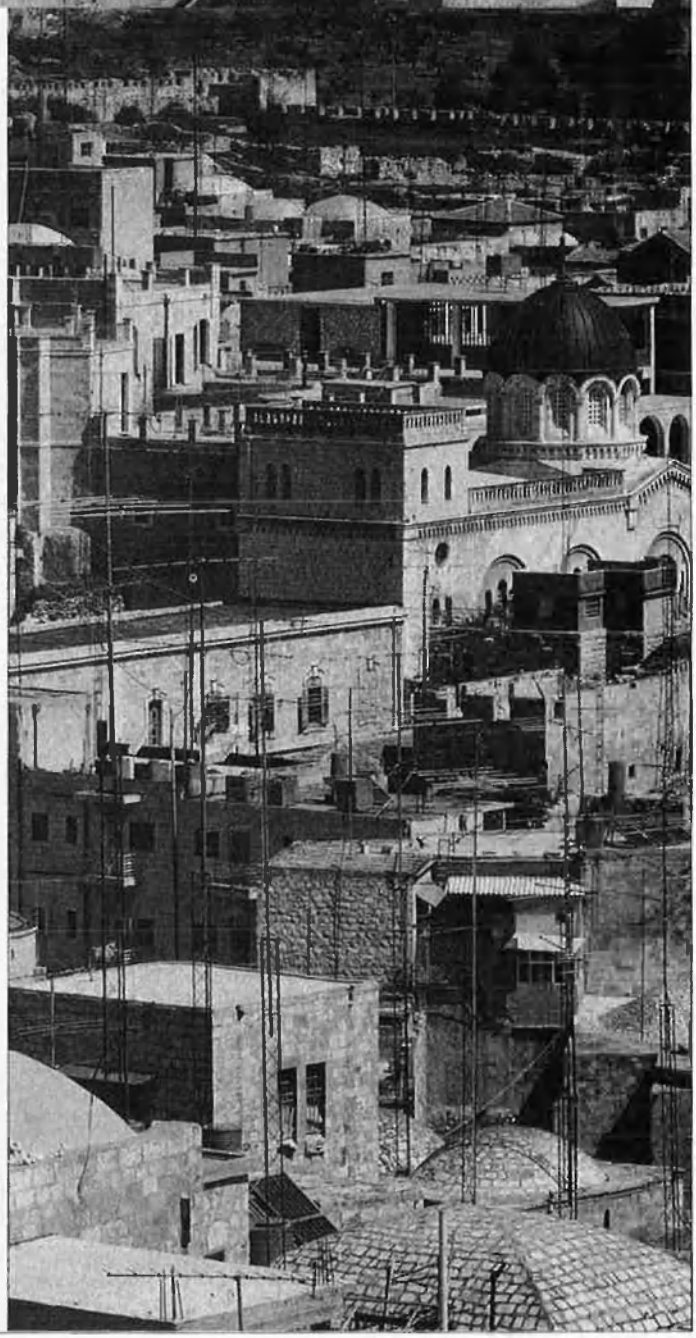
les enciclòpedies de fauna submarina; i tornar a pujar, si encara queda temps, i ganes d'heure-se-les altra volta amb el *Neguev*, ara cap a ponent, fins a *Anshegelon*, mediterrani pur –ni somiar de visitar la franja de Gaza llevat que el turista vulgui fer de corresponsal de guerra, llavors cal que recordi, de tant en tant, que porta una matrícula israeliana; i de nou fins a Tel-Aviv... O, si, com és d'esperar, l'esforçat visitant sent el clam melodiós de Jerusalem, tornar al llit de l'amant insaciable fins només unes hores abans de pujar l'escaleta de l'avió cap a casa...

Aquesta proposta inclou el bitllet Barcelona-Madrid-Tel-Aviv (les sortides des de Palma, Alacant o València tenen un suplement), el lloguer d'un cotxe per un mínim de set dies amb recollida i lliurament a l'aeroport, amb quilometratge il.limitat (però alerta amb els dòlars que us demanen a Tel-Aviv en règim d'*assegurança* (les agències no sempre es recorden d'avisar-ho) i l'únic requisit indispensable: el conductor ha de tenir més de 23 anys; allotjament als hotels dels *kibbutzim* triats segons les necessitats del viatge –mínim set nits, amb esmorzar israelià (buffet) inclòs–i amb només un problema: la majoria de *kibbutzim* limita les estades a tres o quatre nits.

Hi ha, és clar, d'altres maneres de viatjar a la terra *de llet i mel*. La guia *Autrément* i l'utilíssim *Let's Go* poden informar de gairebé tot el que interessi. Només anar seguint les rutes *bíbliques* ja és tota una experiència. Fins i tot l'ateu més impetuós ha de reconèixer-se en el silenci de la muntanya de les *Benaurances* de *Teverya*, en l'estrella de plata que marca el bressol de Jesús a l'església de la Nativitat de Betlem, en la llosa freda que la tradició associa al seu sepulcre –dins una capella diminuta regida per ortodoxos grecs– a la basílica del Sant Sepulcre de Jerusalem... Tampoc queden decebuts els que busquen exotisme, presència romana, vestigis del temps del Rei David, els etnòlegs, arqueòlegs, arabistes, sionistes, els utòpics i els submarinistes. Israel és un menú que tothom pot llegir com li ve de gust.

En el pitjor dels casos, us en quedarà l'olor. Un gust indefinible a palmeres, *falafel* i sorra. El sentireu sovint una pagesa estoniana de pell lletosa i aspecte de valquíria i una ballarina dels set vels d'ulls negríssims i pell d'oli d'oliva que han deixat els seus fusells damunt la taula i us fan que no amb el cap, amb un somriure, quan els pregunteu: *at medaberet katalanit?* ("¿Parleu català?"), pensant-vos que això *també* és possible en aquesta terra estranya.

Albert Mas-Griera

Recomanacions

Què fer a tot preu:

Una capbussadda a la Mar Roja –o, si podeu, una immersió amb bombones d'oxigen i monitor–; hi ha peixos i bestioles marines increïbles. Veure un *bar mitzvah* –la "primera comunió" jueva, com qui diu– davant el Mur Occidental de Jerusalem; els xiscles que les dones fan amb la llengua són inoblidables. Creuar el Mur i i visitar l'esplanada del Temple –les mesquites, sobretot la daurada *Kubbet es-Sakhra,* que conté la *roca* on Abraham va oferir Isaac a Yahvé i des d'on Mahoma va fer el misteriós viatge d'una nit a lloms del *Burak,* animal fabulós. Atiparse de *falafel* (l'entrepà nacional, i gairebé l'única cosa que comparteixen àrabs i israelians, a base de mandonguilles de farina de cigrons, condimentades amb espècies i fregides, amb guarnició de cogombres, pebrots i cebes, tot plegat encabit dins un pa de *pitta* i amanit amb *tajina* –mantega de sèsam) a la *rambla* de Jerusalem, el carrer *Ben Yehuda* a la part nova de Jerusalem , on va a parar *tothom,* vingui d'on vingui. Veure els vitralls de Chagall que commemoren les dotze tribus d'Israel, a la sinagoga del *Hadassah Medical Center* de Jerusalem.

Què no fer per res del món:

Comprar una ampolla d'aigua als hotels (500 ptes. al canvi). Barallar-se amb un israelià per qüestions polítiques; els més antipàtics porten un *uzi* –el petit fusell-metrallador nacional– al portaequipatges del cotxe. Passejarse amb bermudes, fer-li petonets a la teva parella o fotografiar els integristes als barris ultraortodoxos de Jerusalem o Tel-Aviv. el mínim que en traureu és un raig de bufetades.

Què fer només per complir l'expedient de turista:

Enfangar-vos de dalt a baix amb llot negre i fastigós als balnearis de la Mart Morta, amb la sana intenció de regenerar la pell (temps mínim d'exposició: 25 minuts); el fang esdevé una màscara mortuòria en un tres i no res, i, agònics, oferireu el vostre regne a qui us n'alliberi després de fer-vos la inevitable foto. Banyar-vos a la Mar Morta –abans o després del fang– i flotar enmig de la sal amb un diari obert i el peus ben visibles perquè despres no us diguin que feieu trampa; aquest mar, a més de saladíssim, és enganxifós, oliós i pudent; ah, i *no proveu* de fer-hi ni que sigui dues braçades –a no ser que busqueu un suïcidi bíblic–: la sal farà que us sembli haver-vos capbussat en una banyera de sosa càustica. Esmorzar *una sola vegada* l'esmorzar típic israelià: les papilles de coloraines i de textura lletosa fetes amb cigrons (especialment, el temible *kus*) us posaran a prova –tot i que les arengades i les amanides poden passar.

Què comprar

Els discos en hebreu d'Ofra Haza. Al barri àrabs, tot allò típic dels barris àrabs que us agradi, després del regateig de rigor. Espelmes als temples ortodoxos grecs –els *popes* us les poden deixar a bon preu si els dieu que Dukakis hauria d'haver guanyat les eleccions enlloc de Bush. Una *k'tipah* –la còfia religiosa típica que la majoria d'homes, fins i tot els *progres* agnòstics dels *kibbutzim,* es posen damunt la coroneta; que sigui feta a mà, si és possible. I més barrets: una *k'fiah* autèntica –però no us la poseu fins que torneu a casa: és el tocat nacional palestí.

Què cal saber

L'hebreu és la llengua oficial d'Israel –l'àrab té l'estatus de cooficial–. La major part de gent parla i entén l'anglès. Als barris ortodoxos sentireu *yiddish,* polonès, uncraïnès, lituà, bielorrús o letó –però no hebreu–. Els integristes es neguen a usar la *llengua de Déu* fora de les sinagogues. El *ladino* –l'espanyol antic dels sefardites– està pràcticament fora de circulació, però coneixereu una pila de jueus sud-americans. Tot i l'ambient que viureu segons on i com, Isarel és l'única democràcia de tot l'Orient Mitjà, i es nota. I, si no voleu fer-hi d'Indiana Jones o predicar l'alcorà davant el Mur de les Lamentacions, la seguretat al carrer és més alta que a la majoria de ciutats occidentals. El *shekelk,* moneda nacional, no és convertible, i doncs cal anar a Israel amb, a ser possible, dòlars –i disposats a sofrir una economia *de guerra.* Els únics temples *de franc* són els dels catòlics franciscans. Els àrabs, a banda de fer-te descalçar, solen cobrar entrada. Els jueus t'obliguen a patir la benvinguda en hebreu del rabí i a contribuir *voluntàriament* a la conservació de la sinagoga. Els ortodoxos grecs no cobren, però tenen les espelmes més cares. Durant el *sabbat* no hi ha autobusos.

Joan Pueyo: pel seu art...

Joan Pueyo, vídeo-artista i vídeo-escultor. A pesar que diu que no li agrada parlar del seu treball, en aquesta entrevista ens explica què és el que fa.

Recentment ha presentat una exposició de vídeo-escultures en un marc diferent –que es diu ara–: el Dipòsit de les Aigües, que hi ha al carrer Wellington de Barcelona. En total, set obres que combinen la imatge del vídeo i escultures de ferro. Els títols: *El nàufrag, El bany, Tango, Ampolla, Família, Nens* i el seu primer vídeo anomenat *Pel meu art i la gent que estimo, content aguantaré fins al final.* De content però, no n'està gaire. No li agrada parlar del seu treball. Com a la majoria d'artistes, si li agradés parlar es dedicaria a parlar. Però com no li agrada, per això fa el que fa, que són vídeo-escultures.

—No m'agrada especular sobre el que he fet. El que m'interessa és ensenyar el meu treball.

—¿I és molt difícil?

—Sí... Has de pensar que és una mena de treball que té uns costos de producció molt elevats, que no té un circuit de distribució. Fins ara, només s'ha pogut presentar a través de mostres, de festivals i, ocasionalment, alguna exposició.

—¿Quina seria la solució perquè la gent que fa vídeo es pogués donar a conèixer?

—No ho sé... Potser crear sales estables de vídeo, bé monocanal, bé vídeo instal.lació o bé vídeo el que sigui on poguessis anar-hi tranquil.lament, sense l'angoixa i la confusió que hi ha normalment. El que passa és que això sembla que no és rendible...

—¿Per què?

—Perquè és una mena de treball de creació molt poc conegut, tot es molt anònim, a la gent li fa por anar-ho a veure perquè no saben què és. Fins ara, només s'han fet mostres on hi ha molts vídeos d'autors diferents, i on el que importa és remarcar el caràcter més o

menys nou i modern del vídeo, no l'autoria. Et pots trobar amb una hora de programació basada en vint vídeos, sense saber d'on en surt cadascun i amb nivells de qualitat molt contrastats. I, és clar, acabes sortint de la mostra amb mal de cap perquè tot és massa confús.

—El fet de que no existeixi la teòria dels crítics, les etiquetes, els clixès per definir i gent que hi entengui, ¿encara ho agreuja més?

—Bé, com que sembla que no és rendible, no hi ha cap espavilat que es dediqui a treure'n rendiment. I aleshores se n'han d'ocupar les institucions. Perquè com es posa de moda, i es fa a d'altres països, en conseqüència se senten una mica forçats, sense saber per què ho fan. I aleshores surt el que surt.

—¿Altres països estàn millor que aquí?

—No ho sé gaire. No estic massa connectat amb res. Però sé que a països com Alemanya o als Estats Units, tenen autors reconeguts des de fa anys, gent que s'hi guanya la vida. I això crea una demanda. Els festivals demanen les últimes cintes de Bill Viola –per dir un nom– i això li permet de fer-se cotitzar. Una mostra sense noms consagrats es considera pobra, de segona.

—Defineix les teves vídeo-escultures.

—Sóc incapaç.

—Algunes persones que han vist l'exposició pensen que la imatge del vídeo perd a causa del decorat de ferro que hi poses... ¿que en penses?

—¿Què vols dir "què en penso"?

—Sí, ¿per què envoltes els vídeos amb escultures metàl.liques?

—Mira, jo provinc del món de la imatge. El moble del televi-

sor em feia nosa perquè penso que cada imatge requereix un marc, un decorat concret per a aquesta imatge. Això em va portar a desmuntar el televisor i buscar un decorat. Vaig començar utilitzant el ferro perquè m'era familiar i, també, perquè és l'antítesi del televisor. El resultat, i això m'atreia bastant, era com una mena de torre d'alta tensió, amb molts quilovats, qualsevol fuita podria provocar que algú rebés una bona sotragada. I això ho feia molt violent: formes boniques, però perilloses. Es poden mirar, però no es poden tocar.

—Qualsevol dia es pot morir algú en una exposició...

—No... Hauries de ser prou ase per posar el dit en el lloc determinat. A més, i parlant seriosament, la intenció no és que la gent s'enrrampi. La prova és que faig una assegurança, que posa un altre diferencial a més del que ja hi ha, que instal.lo preses de terra i si algú entra a l'exposició amb una criatura, l'avisem que vigili...

—Aquesta violència lliga amb les poques definicions que hi ha del teu treball: violent, angoixant..., ¿com ho veus?

—Em costa parlar-ne... Però jo diria que definir-ho només com a violent o angoixant és una mica superficial. Potser és més subtil, una visió molt personal de com sento les coses, i convertir les imatges en una part dels meus sentiments. A més, aquesta violència i aquesta angoixa no són gratuïtes. Ho veig i sento realment així. Tot em sembla molt tràgic, de veritat, però alhora me'n ric, hi poso humor perquè tampoc no val la pena posar-se tan trascendent...

—¿Com està això que es diu

el món del vídeo, aquí?

—Hi ha dues bandes. Els que vénen de la imatge i els que vénen del món de l'art es mouen amb uns altres mecanismes que nosaltres. Però ha arribat un moment en que estem fent coses semblants i potser seria més lògic unificar-ho. Per exemple, a nivell de subvencions, hi ha el servei de cinema i vídeo de la Generalitat, i el servei d'arts plàstiques...

—¿I no és absurd que hi hagin dues mamelles petites en comptes d'una de grossa?

—Encara que no fos grossa, una que funcionés. Però el vídeo-art se'ls escapa, no els interessa als del cinema. I, en canvi, els d'arts plàstiques desconeixen el nostre treball, em refereixo a la gent provinent de la imatge. S'ha donat el cas que el Servei de Cinema i Vídeo subvencioni només la part d'imatge d'una vídeo-escultura. Hi ha treballs subvencionats que no s'han pogut presentar perquè no s'ha pogut acabar la instal.lació. I això és fort. No som ni carn ni peix.

—Si no hi ha suport institucional, ¿no es pot fer res?

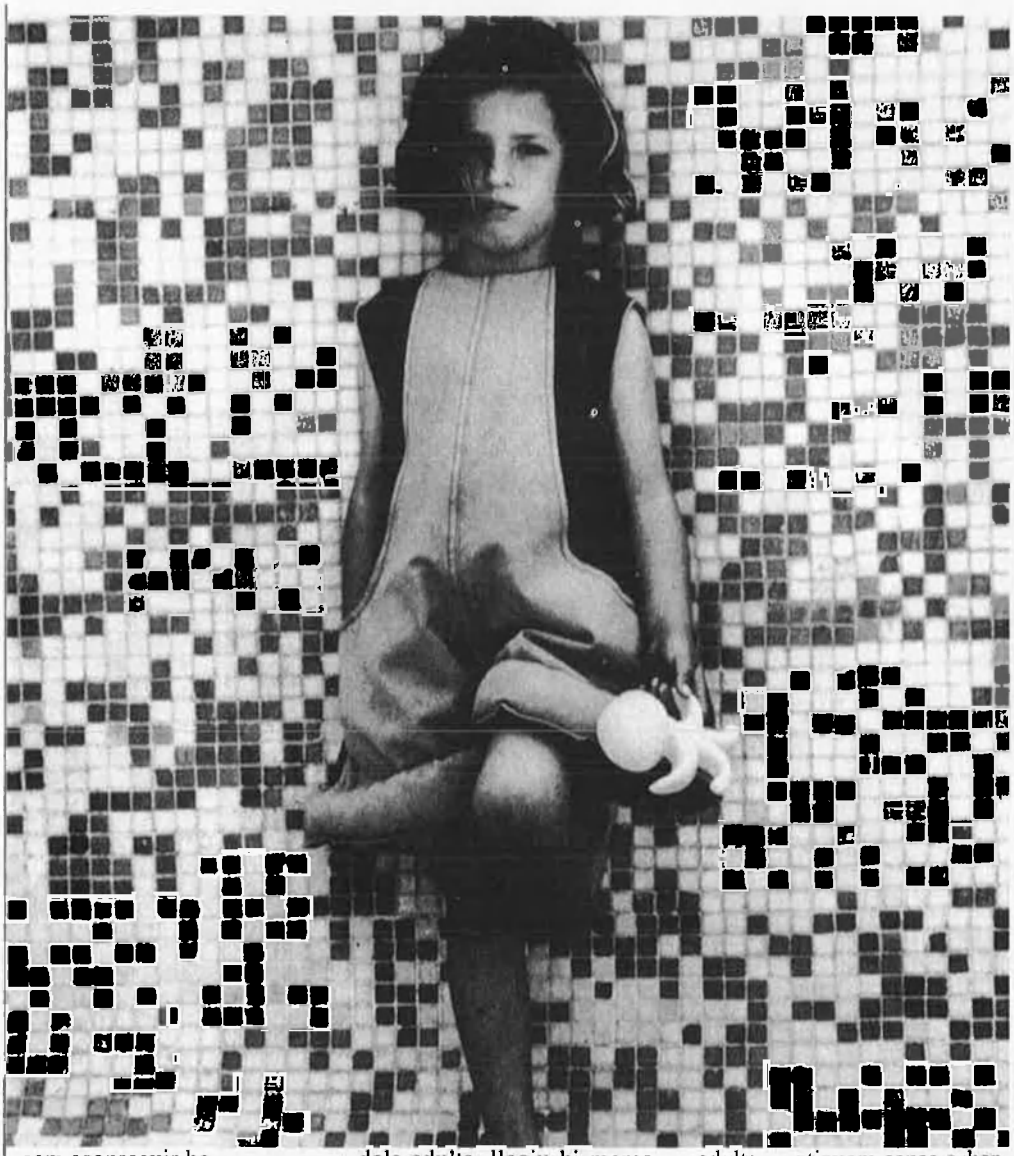
—Com tot. Com el cinema, la dansa, el teatre... A partir d'un moment, per exemple que algú es decidís a comprar vídeo-escultures, aquesta mecànica podria canviar. Però per ara, només hi ha les caixes i les institucions que subvencionen gran part de tot el que es fa en el món de la cultura. I això no solament passa aquí. El problema és saber fins quan s'ha de subvencionar algú. El que no s'entén és que s'estigui subvencionant un cinema suposadament comercial, però que no ho és. Al cinema passa que se subvencionen pel.lícules de gent que fa cinema amb l'únic valor de ser comercial. Després resulta que no ho és, i en canvi, continuen subvencionant-los. Bé, la qüestió, però, és continuar treballant encara que no se sàpiga exactament per què.

Sergi Pàmies

Model del col.lectiu basc Kuluxka.

¿Qui té por de la moda infantil?

La darrera edició de Fimi-moda Infantil ha servit per a afermar internacionalment el certamen, encara que en la passarel.la han faltat idees clares i ha sobrat comercialitat

Cal reconèixer-ho: les comparacions, a més d'odioses, resulten inevitables i fins i tot edificants. Si com la ciutat de València, i especialment les institucions interessades, menystenen, quan no ignoren, la celebració d'un certamen de prestigi i pes internacional, com en el cas de la Fira Internacional de Moda Infantil (Fimi), és impossible no recordar com es vanten Barcelona i Madrid de les fires Gaudí i Cibeles respectivament, l'atenció i els diners que s'hi inverteixen. I, posats a comparar, no està de més referir-se al recent viatge de Pujol al Japó per apadrinar sense embuts els dissenyadors catalans, o també al que té previst de fer Leguina a Los Angeles amb el mateix motiu i en el qual s'ha inclòs Francis Montesinos, la mediterranitat per excel.lència.

A València, la paraula *moda* continua alçant sospites apressades i poc ponderades. I quan al substantiu *moda* hi afegim l'adjectiu infantil, la incomoditat, els prejudicis i, per tant, la ignorància augmenten en persones que, per posar un exemple fet al cas, es pronunciarien en contra de l'alimentació a base de pastilles perquè gastronomia no és igual a nutrició.

EPPUR SI MUOVE...

Quant al concepte de moda infantil, convé tenir present que els xiquets, com reconeixen pares i estadístiques, solen saber molt aviat què els agrada en matèria de vestir (no cal pensar en com resulten d'intransigents, sorollosos i tenaços els seus rebuigs) i com aconseguir-ho.

La infància només és un paradís per a qui l'ha perduda. Però és ben cert que una de les cançons preferides dels xiquets –¡compra'm!– els delata com potencials i insaciables consumidors, com molt bé saben els experts de *marketing* i els soferts pares. Aquesta és una de les raons que explicarien el fet que a partir dels sis anys, el 75% dels adults, llegiu-hi mares, consulten o negocien (a canvi, normalment, d'alguna cosa), l'elecció del vestit amb els interessats, segons revela una enquesta elaborada per la revista *Vogue* assessorada per Fimi. Òbviament aquesta elecció consensuada és també fruit del reconeixement progressiu dels drets del nen. Això no vol dir que, mentre els dissenyadors siguen adults, continuem sense saber com seria realment una moda infantil.

De manera que la moda, i la moda infantil, significa consum, indústria, llocs de treball, dissenyadors creatius, campanyes de publicitat..., és a dir, negoci, però també resulta ser l'espill d'una època, del seu art de viure dels seus arquetips i del seus somnis..., és a dir, cultura. En aquest

sentit, Fimi és el termòmetre privilegiat on observar totes aquestes variables.

Així, la recent edició d'aquest certamen, celebrada els dies 5, 6, i 7 d'aquest últim mes, ha servit no sols per donar fe de l'afermament i consolidació internacional (valga d'exemple el creixement del nombre d'expositors i compradors, especialment estrangers) i del bon estat de salut de la indústria en general, sinó també per a albirar les nuvolades que amenacen l'horitzó.

Hi havia prou a fer una volta pels *stands* d'algunes de les marques estrangeres presents per primera vegada per a valorar la superioritat del factor disseny respecte a la mida de la indústria espanyola i intuir que l'establiment del mercat únic europeu, d'una banda, i la competència de les indústries de l'anomenat tercer món, que compten amb una mà d'obra més barata, de l'altre, poden ocasionar en un termini no molt llarg maldecaps seriosos a la indústria espanyola, la qual, llevat d'excepcions honroses, no acaba d'apostar decididament pel factor disseny, per la innovació, la creativitat, en una paraula, per la moda. La política de desfilades ho reflecteix molt bé.

En la passarel.la de Fimi, llevat d'excepcions, han faltat idees noves i ha sobrat comercialitat. Costa d'entendre que no s'hi facilite l'accés, sinó tot el contrari, de marques o dissenyadors creatius, amb personalitat pròpia, a pesar de no estar en el comitè organitzador de la fira ni facturar xifres astronòmiques. Aquest és el cas de Trafikito, la línia de xiquet de Pedro Morago, la dissenyadora Montserrat Rubio, Pili Carrera o algunes de les marques estrangeres que enguany hi han concorregut, per fer veritat la "I" d'internacional de Fimi. Costa creure que no puga organitzar-se una desfilada amb les propostes que concorren, moltes amb interès notable, a l'ensopit Saló de Dissenyadors, el saló dels acabats de llicenciar i els novells. El llistó de qualitat, moda i rigor sols pot pujar-se per aquets costat.

LA FALTA DE PERSPECTIVES

Esment a banda mereix el Saló dels Dissenyadors, un saló en què, segons resen els papers oficials, la innovació, la creativitat i, en definitiva, el futur tenen la seua seu. Després de vuit edicions, és clar que el Saló, per ell mateix, no serveix de pont entre la indústria i els joves dissenyadors. Per a començar, quasi el 50% dels participants, segons una enquesta realitzada pel Cercle d'Estilistes, en dubta de la utilitat. A pesar de la insistència de la megafonia, és estrany l'industrial al qual la curiositat el duga a visitar i a interessar-se pel saló. És estrany el dissenyador jove que aconsegueix realitzar alguna operació comercial. És habitual que els mateixos dissenyadors, inclús els més prometedors i pels quals un especialista haguera apostat del tot, per exemple Lucrècia Borgia o Cruella de Vil, després de dos o tres comparecences infructuoses, facen mutis pel fòrum o, si compten amb mitjans per finançar una col.lecció i el lloguer d'un *stand*, com en el cas de Montserrat Jimeno, es traslladen al recinte firal com un més. També cal dir que el garbell entre aquests ha de ser més rigorós si es vol donar major credibilitat al saló, possiblement en aquest sentit s'emmarca la decisió d'enguany d'obrir-lo a la resta de l'estat. Entre les propostes més interessants, s'ha d'esmentar la del col.lectiu basc Kuluxka, el granadí 9 meses i el madrileny Kikinono.

A propòsit, segons es va deixar constància en una tertúlia realitzada amb els participants del sector, en la qual els empresaris brillaren per la seua absència, l'època del divisme ha quedat enrere. La indústria mai no ho tingué tan fàcil.

Toni Picazo

CRÍTICA

Conills, comunistes i follets

CINEMA

Celia. Direcció i guió: Ann Turner. Fotografia: Geoffrey Simpson. Intèrprets: Rebecca Smart, Nicholas Ede, Marie Anne Fahey, Margaret Ricketts. Austràlia. 1988.

Quan a l'estat espanyol vivíem temps imperials rugents, vam ser educats en la convicció que el cine existia únicament al voltant del nostre melic. Amb els anys, però, hem anat descobrint que es feia cine bastant més lluny d'aquest confí; fins i tot en les antípodes. A final dels 70, els festivals internacionals –que per a això serveixen, al cap i a la fi– van revelar que a Austràlia hi havia, a més de deserts i cangurs, una notable generació de cineastes. I no per casualitat Peter Weir, Bruce Beresford, Gillian Armstrong, Fred Schepisi i altres que oblida el cronista, tots treballen avui a Hollywood...

Però encara queden talents per descobrir a Austràlia. Com la debutant Ann Turner, una jove graduada en l'escola de cine del Melbourne Institute, que tenia 20 anys el 1988 quan va escriure i va dirigir la seva primera pel.lícula, *Celia*, que ara s'estrena entre nosaltres. A primera vista, es tracta d'un clàssic exercici de nostàlgia a l'australiana: la vida d'una família de classe mitjana baixa en un suburbi de Melbourne, durant les llargues vacances d'estiu –és a dir, Nadal– de 1957-58.

El caràcter de la pel.lícula, no obstant, no té res a veure amb la nostàlgia, sinó tot el contrari. *Celia* és de la mateixa pasta que *Viento en las velas*, de Richard Hugues, o *El señor de las moscas*, de William Golding, novel.les que, a través de la superfície innocent dels jocs rituals de la infantesa accedeixen a un món sinistre on els sentiments més recòndits poden aflorar amb formes terribles, on els actes de violència, una vegada comesos, són acceptats fredament i oblidats.

Celia, una intel.ligent i rebel noia de nou anys amb do natural per a manar, li serveix a Miss Turner com a motor d'una fàbula ombrívola, on els jocs dels nois i els conflictes que els enfronten entre ells es tornen paradoxalment, però fatalment, polítics. Ja que els pares dels nous companys de joc de Celia són comunistes, desconcertats per la denúncia dels crims de Stalin per Khruítxov en l'històric XX congrés del partit i la invasió brutal d'Hongria, que es veuran afectats respectivament per una proposta galant i una delació. A aquest clima d'història i repressió s'uneix una campanya del govern contra els conills silvestres per a prevenir una possible epidèmia de mixomatosi, que aviat s'estendrà a tota classe d'animals domèstics.

Es tracta, en suma, de mostrar com la confusió i l'angúnia dels adults es transmeten als nens, en particular a la Celia, inquieta i imaginativa, turmentada per uns follets que envaeixen els seus malsons i s'incorporen als jocs i rites quasi vudú amb què la noia intenta donar un sentit a la seva vida i que tenen efectes inesperats de mort.

Celia posseeix una capacitat singular per a impressionar l'espectador, però també per a fer-lo pensar, per a dispersar les seves idees sentimentals sobre la infantesa. I, suportada per una *performance* sorprenent de la petita protagonista, és una d'aquelles estranyes pel.lícules que aconsegueixen captar la intemporalitat i alhora la immediatesa terrible que hi ha en la vida quotidiana dels nois. Retinguen, doncs, el nom d'Ann Turner, perquè *Celia* sembla més que un debut prometedor.

José Luis Guarner

DISCOS

Dinastia

Van disparats cap amunt els xicots de Ketama. I sense haver fet excessives concessions al llarg d'una carrera que ja compta amb cinc àlbums, encara que sempre hi haurà qui els acuse de traïció a les seues arrels i aquests malnoms de fonda arrelam que porten davant: *Sordera* i *Habichuela*.

Després que el popular setmanari anglès *New Musical Express* considerara *Shongai* com el millor àlbum de música ètnica de 1988, passen a gravar ara amb una multinacional i, quasi immediatament, actuen a Nova York junt a Camarón, fan de teloners de Prince i anuncien una gira per a la tardor pels E.U.A., França, Anglaterra i Japó. Tot un fenomen.

Precisament just entre el *quejío* nu del Camarón i la comercialitat fàcil de Los Chunguitos, es troba Ketama. Mentre el de La Isla indaga en la profunditat de les seues entranyes, els cadells dels Soto i dels Carmona miren amb desimboltura al voltant i absorbeixen les aromes més familiars del seu entorn, especialment les de color negre i mestís, per impregnar amb elles la música que han mamat des de xiquets.

Amb *Shongai* van encertar de ple en la fusió amb el so africà de Toumani Diabaté i van insinuar com els resulta la salsa de pròxima. En el seu nou disc, insisteixen en aquest aparellament amb determinats sons llatins i han inventat inclús la *bluesalsa* amb la cançó *Shivarita*. El còctel més estudiat és, no obstant, el de *Puchero Light*, on couen junts de forma salvatge el *blues*, la salsa, les sevillanes i alguns brins de música brasilera. Un batut a base de cordes, una senzilla percussió i veus.

Per no parlar de la *soleá* o els tangos que figuren en *...i es que me han kanbiao los tiempos*, que sonen com sempre, però diferent. El cas és que Ketama va decidit per camins on encara queda molt per explorar i encara que el darrer àlbum, amb un títol que sembla voler congraciar-se amb el sector més tradicional del flamenc, és un bon treball, juraria que els millors dies de Ketama estan encara per arribar.

I és que sintonitzen com pocs de la seua ona amb el temps present i alhora mantenen ben visible la denominació d'origen. Aquí està per a corroborar-ho la guitarra de Juan Carmona *Habichuela*, pare d'alguns membres del quartet, que els acompanya en la peça que dóna títol al disc i deixa ben palès que la saba del flamenc passa amb fluïdesa per les benes dels seus plançons.

J. M. Jàtiva

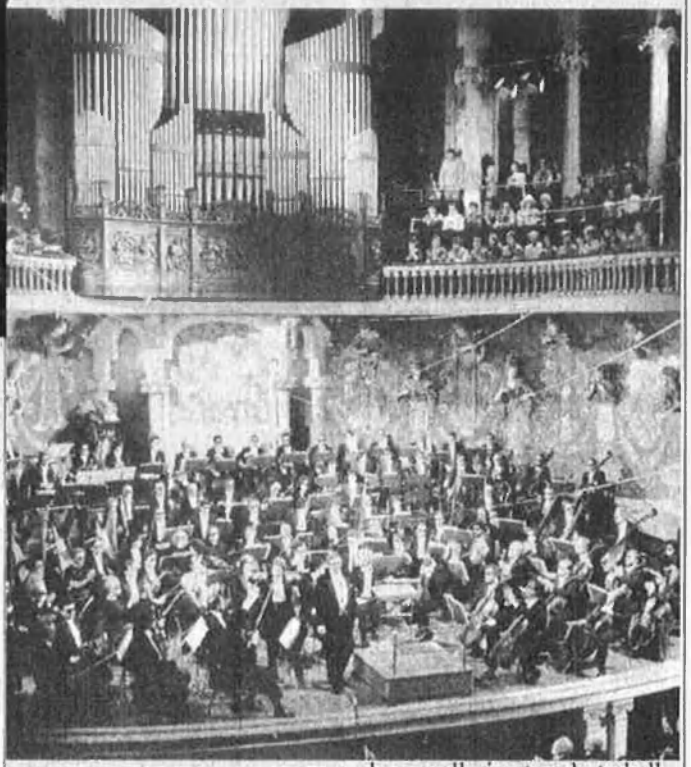
MÚSICA

Música sense festa

Un festival com el Grec, òbviament ha d'estar obert, per la seva pròpia naturalesa, a una àmplia diversitat de manifestacions dins l'àmbit del món de l'espectacle. La del concertisme simfònic n'és una de ben vàlida. Allò a què no pot estar obert, o no hi hauria d'estar-hi, és a la proposta rutinària, de pur tràmit, de farciment mecànic, absent de tota mena de deix creatiu.

Em referir-me al concert que acaba d'oferir l'orquestra Ciutat de Barcelona al mateix teatre Grec, no és tracta de posar en qüestió el tipus de proposta ni fins i tot que aquesta fos protagonitzada per una formació com l'OCB de tan intens i bretol si es valora, o valora especialment, un programa amb una obra important. I encara la possibilitat d'acollir, potser parcialment, un tipus d'espectador inhabitual a la pròpia orquestra.

Allò que en tot cas no pot ser obviat és la resultant artística tan i tan rutinària i mancada de força comunicativa i creativa que va oferir l'OCB. Aquella sensació de feina obligada i no sentida i viscuda; aquella imatge de treball mecanic absolut.

I justament per aquest costat es va produir a la fi, el factor sorpresa al.ludit, per via negativa, és clar. Hi havia l'expectativa d'un concert no sols interessant, tal com he apuntat abans per la tria d'una obra concreta del programa –aquesta "Consagració de la Primavera" de Strawinsky tan cabdal en la història de la música–. Tria en base a la qual, calia esperar conseqüentment una versió acurada i treballada amb especial intensitat, en el context de la línia de perceptible superació qualitativa que està vivint la formació simfònica –encara només municipal– amb continuat protagonisme al llarg de deu mesos, anualment, a la vida musical barcelonina. Per tant una formació que almenys està mancada d'una de les condicions elementals pròpies de tot fet festival; la capacitat de sorpresa. Però fins i tot aquest aspecte podria ser deixat de banda, so-

Estiu

NOVETATS en LLIBRES

edicions 62 s/a

LA MÚSICA DEL TEMPS
UNA QÜESTIÓ D'EDUCACIÓ/
MERCAT A BON PREU
Anthony Powell
Les Millors Obres de la Literatura Universal/
Segle XX, 43
"Escrita amb gran distinció, plenament amarada d'un fi sentit còmic... Una de les obres mestres del nostre temps" (Times Literary Supplement)

EDITORIAL TRES I QUATRE

CONTES FEINERS
Maria Fullana
Col.lecció Narratives, 3i4, 20.

El volum de relats guanyadors del Premi Antoni Bru de narrativa 1989, convocat per l'Ajuntament d'Elx.

EDITORIAL TRES I QUATRE

REVISTES VALENCIANES
Francesc Mulel, Bernat i Baldoví, Eduard Escalante. Reescrites per Josep Lluís i Rodolf Sirera
Col.lecció Teatre 3i4, 22

Tres adaptacions molt lliures de tres de les peces més importants del teatre costumista valencià.

Editorial Empuries

PETER PAN
J.M. Barrie
Traducció de M- Antònia Oliver
Col.lecció L'odissea, 51

Una de les històries més meravelloses que mai s'han escrit.

La Galera

HI HA COSES QUE SÓN DE MAL PERDRE
Jaume Cela
Il.lustracions de Werner Thöni-Hortal
Col.lecció La gavina, 1

Conte d'humor per a nes i nenes capaços de perdre fins i tot el cul.

curial

AIXECAMENTS POPULARS ALS PAÏSOS CATALANS (1687-1693)
Jaume Dantí i Riu
Biblioteca d'Història dels Països Catalans. 1
Dirigida per Ernest Belenguer i Cebrià
Col.lecció destinada a donar acollida a estudis històrics sobre la realitat social i política dels Països Catalans al llarg dels temps.

Edicions Proa

DICCIONARI ORTOGRÀFIC I DE PRONÚNCIA
Jordi Bruguera i Talleda
Diccionaris Complementaris, 1

Un ampli repertori de més de 55.000 paraules del català que es parla avui amb: partició sil.làbica, formes femenines i plurals,...
ENCICLOPÈDIA CATALANA

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

ESTUDIOS SOBRE REGADIOS VALENCIANOS

A. López Gómez

Col.lecció Honoris Causa, 7

pal– barcelonina. En no ser així sinó tot el contrari, no sols se'n va anar en orris un concert, considerat intrínsecament com a tal, sinó també una autèntica i esperable festa com correspon el marc festival en què es desenrotllava.

Hom no pot oblidar a l'hora del judici del concert, consideracions d'una importància concreta. Com, és clar, la substitució a última hora del titular de l'orquestra, *Franz Paul Decker* per Jacques Bodemer, un músic que va disposar de molt poques hores per a preparar el concert. Un músic en tot cas mancat d'un autèntic palmarès "de festival", que evidentment no podia constituir la solució ideal si és que aquesta existia, per a una problemàtica que oferia un blanc i un negre molt definits. O trobar una batuta capaç de respondre a unes expectatives mínimes o renunciar al concert. L'elecció va ser el camí del mig i el resultat, la gran decepció. "Romeo I Julieta", el bell poema simfònic de Txaikowsky va sonar pla i mancat de matisos, i l'obertura de "Rosland i Ludmilla" de Clinka, va constituir un mer tràmit.

Quedava aquesta "Consagració", un dels moments més extraordinaris de la creativitat musical del segle actual. Una obra definitiva al servei de la qual es va posar una clara i absoluta absència de lectura. Que naturalment és quelcom pitjor que una lectura dolenta.

El fet festival, cal insistir-hi, representa una tipologia de responsabilitat força definida; un joc d'al.licients especials que aquesta vegada es va posar en perill a partir ja de la tria del producte bàsic –presència d'una formació hiperconeguda– i que després es va precipitar en una cascada de pertorbacions que van acabar abocant definitivament a un final que molt difícilment no podia ser sinó el que va ser.

Jaume Comellas

TEATRE

La Infidel, major d'edat

Quan durant anys i panys s'ha vist teatre amb una relativa assiduïtat, sempre que comença un espectacle solen establir-se entre l'escena i l'espectador habitual uns sistemes de comunciació que t'apropen o t'allunyen de la representació d'una manera automàtica. Res no és definitiu encara, però l'apropament, l'actor l'haurà de defensar fins el final i no és rar que es malmeti per qualsevol imponderable o mala traça. El teatre és un art cada vegada més fràgil i complex, tot hora amenaçat. I és, també, un art *ingrat,* ja que de produir-se, pel contrari, l'allunyament inicial de la ficció, aquell és molt difícil de corregir. Només l'astúcia i un ofici molt ben après podran aconseguir de convocar la màgia absent.

Em lliurava a aquestes innocents –i elementals– divagacions l'altre vespre, a l'entreacte de l'estrena d'*Els enamorats,* la comèdia de Goldoni que la companyia la Infidel ha muntat en el Mercat de les Flors, en el marc del festival Grec-90. I me les suggerien, justament, la interpretació estrictament captivadora de les actrius Lluïsa Mallol i Carme Gallol i de l'actor Joan Dalmau, que ens introduïen en el conte goldonià amb una eficàcia exemplar, amb una naturalitat que s'imposava per damunt del colossalisme de l'espai escènic, fins fer-nos creure que aquest formalisme experquè tot el treball dels intèrprets –Manuel Dueso és el quart nom a destacar, d'un repartiment magnífic– respira aquella mesura de contenció i de precisió dels espectacles ben meditats, en què cap moviment no és gratuït i on les entrades i sortides dels personatges, la *mobilitat* comediogràfica típica, tan important com els diàlegs, es resolen amb un sentit del temps narratiu rigorosament calculat. De colp, el jove director Calixto Bieito ens acaba de demostrar una maduresa sorprenent.

cessiu, amb un element al.legòric un xic entortolligat, s'ajustava prou bé a la història de gelosia i nobles arruïnats que ens ofereix la comèdia. I dic "estrictament" i no "excepcionalment" captivadora, *Els enamorats* és una peça de la darrera etapa veneciana de Carlo Goldoni en la qual el gran autor va voler exposar una tempestuosa passió juvenil amenaçada per la febre de la gelosia –i de la que en coneixia l' "original", una desventurada parella romana– com a centre i pretext per ironitzar sobre una burgesia decadentista submergida en l'enyorança desficiada de grandeses marcides. Pel que confessà Goldoni, la figura ridícula de "Fabrizio" (Joan Dalmau), oncle de la tendra i inflamable "Eugènnia" (Lluïsa Mallol), fóra la rèplica d'un noble de Milà, conegut també de l'autor i que aquest utilitzava aquí per insistir en la crítica de la burgesía del seu país i de la seva època.

El muntatge de Calixto Rieito i la versió de Jaume Melendres, àgil, vigorosa, d'una atractiva plasticitat col.loquial, situen *Els enamorats* entre finals del s. XIX i primers del XX i fa sorgir al.legories i algun element anacrònic, com dic, massa rebuscat. Aquesta visió inflada, artificiosa, *trascendent* de la comèdia, no arriba però, ni de bon tros, a boicotejar el plantejament excel.lent de les situacions, resoltes amb encert per un equip amb menys hores de vol de les que sembla.

Suposo que la infidel és una marca "de batalla", una mena de patent que utilitza Calixto Bieito per anar fent i desfent experiències efímeres. En qualsevol cas *Els enamorats* ens trasmet la impressió d'un grup consolidat i del que se'n podrien derivar treballs força ambiciosos i ben acabats.

Joan-Anton Benach

Festes privades a la gran poma

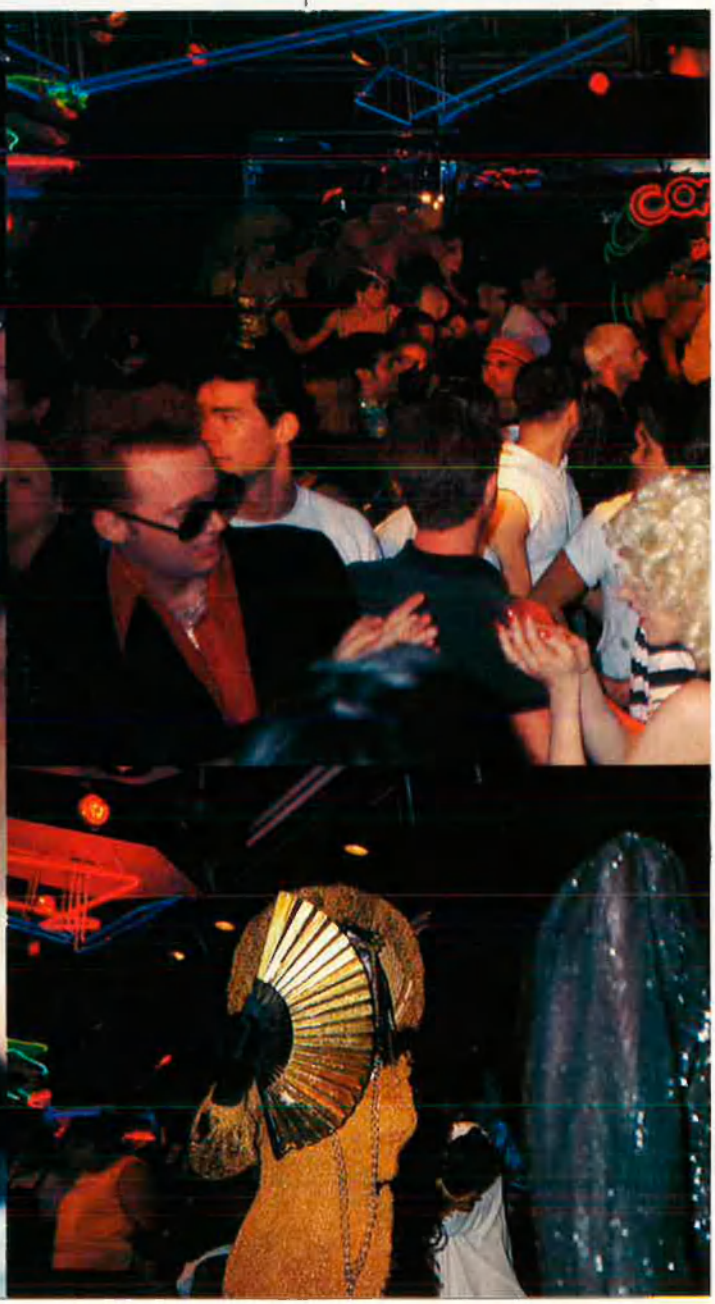
Darrere de cada *party* s'amaga una sorpresa. Per això el seu èxit, tant si és la festa més multitudinària o la més selecta i íntima.

La paraula *party*, a Nova York, és una cosa ben diferent de com acostuma a anar una festa aquí. Qui fa la *party* truca a uns quants amics i si vol prepara alguna cosa per picar –la beguda la porten els invitats–, també ha de procurar tenir un bon equip de música i assegurar-se que no tindrà cap problema amb els veïns. La resta de la festa s'organitza sola: un amic invita a un altre amic, o simplement conegut, o ni tan sols això. Es tracta d'omplir la casa de gent diversa, com menys es coneixin millor. La *party* s'acaba intercanviant targetes i apuntant números de telèfon d'altres futures *parties*.

Això és el que succeeix cada cap de setmana: sempre hi ha alguna casa on anar a conèixer gent. Quan el propietari t'obre la porta només cal dir algun nom que ell conegui per a ser benvingut, però la majoria de les vegades la porta està oberta i només cal passar.

Una altra classe de festes son les *rent parties*. Quan algú

té problemes per pagar els preus descomunals del lloguer d'un apartament a N.Y., pot organitzar una festa fent pagar un preu simbòlic (uns cinc dòlars) que l'ajudarà a sortir del pas per un temps. Normalment aquesta classe de *party* té molt d'èxit. Ningú discuteix els cinc dòlars si es tracta de beure, ballar i conèixer gent nova, el que vol dir engreixar l'agenda i assegurar-se que la seva *party* serà un èxit de gent. Un dissabte en una discoteca es poden pagar 20 dòlars i no es connecta amb tanta gent.

Però hi ha unes altres *parties* on tot això es desborda. Són festes multitudinàries, no exactament privades, però on no té entrada tothom que vol. Per fer-les es lloguen discoteques o locals especialitzats en el tema, es fa correr la veu o es reparteixen targetes a qui interessa que hi vagi. Els especialistes per organitzar aquestes festes són els *gais*, però l'orgia es oberta a tothom.

Susanne Bartasch és un personatge misteriós, no se sap si és home o dona, ni tan sols si existeix. Sota aquest nom s'organitzen les *parties* més sonades de Nova York. Cada darrer dijous de mes, igual com abans n'hi havia i potser encara en funcionen els primers divendres de mes, per poder-te redimir de les penes del purgatori si anaves a missa i combregaves, Susanne aplega tota mena de gent que vol cremar, a la discoteca "Copacabana". Cremar el que convingui i amb qui calgui.

L'entrada val 10 dòlars. La gràcia rau en el fet que els que controlen l'entrada et deixin passar. Tots són *gais* com se suposa que és S. B. –si és de carn i ossos–. Hi ha un personatge amb la *guest list* sota al braç, si el teu nom hi és, entres directament sense que et revisin el vestuari, si no, pots esperar tant de temps com ells vulguin. Evidentment anar disfressat de qualsevol cosa t'obre la porta. La majoria però, plogui o nevi, faci fred o el vent se'ls emporti, esperen el seu torn per entrar amb retòriques i cara de compassió. Mentrestant un dels *gais* que es passeja per fora la tanca revisant la gent, si en troba un que li agrada el senyala amb el dit i ell mateix l'acompanya al lloc on ha de pagar:

Cadascú s'ho manega com pot per passar-s'ho bé a Nova York. ISABEL OLESTI

haurà entrat al món dels elegits. És el mateix procediment de totes les discoteques, la diferència és que ara no has d'agradar a goril.les sinó a *gais*.

"Copacabana" o "Copa" pels qui no s'hi mouen, és una discoteca de *midtown*. Normalment cada cap de setmana hi ha una orquestra que toca salsa, l'ambient de palmeres i cocos il.luminats et transporta al Carib en un no-res. Hi ha dos pisos i dues classes de música: la de dalt és disco i la de baix salsera. Els dijous de S. B. "Copa" vol ser "un antre de vici i perdició", sempre que es vulgui entrar al joc que ella (?) proposa. Un escenari on es passegen personatges extravagants, que, si no ho són a la vida real, com a mínim aquella nit es disfressen per aparentar-ho. Transvestits dalt d'un pòdium lluint els seus encants. Executius que acaben amb la corbata al darrera i els pantalons al garró. Dones que practiquen el "sado" amb el fuet a punt per atacar a qui s'hi posi bé i pagui millor. Parelles de *gais* que es refreguen un contra l'altre fins arribar a la follia. Lavabos sobreeixits de gent. Porros que volen de mà a mà i esnifades sense amagar-se gaire. Tot al ritme trepidant d'una música que s'enganxa i no et deixa parar. Racons que no ho acaben de ser perquè no cal amagar-se i que serveixen per demostrar les habilitats d'aquesta fauna que es concentra un dijous a "Copa". I mentre tothom balla i va disfressat juga a fer comèdia i a fer posats perquè el retratin, un transvestit amb veu de carreter puja dalt de l'escenari i presenta els aspirants a "miss".

La festa s'acaba a mesura que cadascú troba la seva parella, o simplement per esgotament físic. La gent surt amb el cap ennuvolat de tanta música, tant d'alcohol barat, com de refregar maluc contra maluc... Surten amb els ulls unflats i amb ganes d'arrapar-se al coixí: demà serà un altre dia, un dia probablement fred, de mitja pluja i una mica de boira que tapara les puntes dels gratacels, un dia que pot ser ben normal, amb l'horari intensiu de 8 a 4, amb el *break* per l'hamburguesa i la cervesa *light* i potser una dona amb criatures que l'esperen per sopar. Però sempre hi haurà un altre dijous a "Copa".

Isabel Olesti
(Nova York)

PEL.LICULES

* Per arrancar a córrer
** Ni fred ni calor
*** Es deixa veure bé
**** Molt recomanable
***** Imprescindible

La cuarta ventana (1962, 85 minuts) de Julio Coll. Amb Emma Penella, Elisa Montes, Terele Pávez, Leo Anchoriz. La història de tres modistes a qui agrada sortir de nit, que, en una ocasió, troben al seu retorn a casa un assassinat. Juli Coll dirigeix l'empresa amb ofici i bones intencions. **TVE2, 17.30 hores. ****

La joven casada (1975, 100 minuts) de Mario Camus. Amb Ornella Muti, Pedro del Corral, Mark Edwards. La crisi d'un jove matrimoni analitzada a través del seu personatge femení. Un Camus correcte, però avorrit, per a una pel.lícula amb Ornella Mutti. Per a admiradors d'aquesta, o seguidors del cinema espanyol. **Canal 9, 22.05 hores. ****

La diputada Angelina (*L'onorevole Angelina*, 1942, 92 minuts) de Luigi Zampa. Amb Anna Magnani, Nando Bruno, Ave Ninchi, Ernesto Almirante. Luigi Zampa, un dels directors vinculats al neorrealisme, en una pel.lícula realitzada quan el moviment encara no havia estat formulat realment. Anna Magnani protagonitza, aquest film desigual. **TV3, 16.30 hores. ****

Dimecres 1

Regreso a Boggy Creek (*Return to Boggy Creek*, 1977, 83 minuts) de Tom Moore. Amb Dawn Wells, Dana Plato, John Hofues, Jim Wilson. Continuació del film infantil *La leyenda de Boggy Crrek*, centrada en un monstre que viu en un misteriós aiguamoll, i que es dedica a ajudar una colla de nois. **TVE1, 1.00 hores. ****

La guerra de Troya (*La guerra di Troia*, 1961, 100 minuts) de Giorgio Ferroni. Amb Steve Reeves, John Drew, Juliette Maynel, Lidia Alfonsin. El famós conflicte bèl.lic entre grecs i troians, que inspirà el poema homèric de *La Iliada*, en una ingènua però molt divertida versió protagonitzada per un habitual dels *péplums*: Steve Reeves. **Antena 3, 19.00 hores. *****

Dillinger (*Dillinger*, 1973, 92 minuts) de John Milius. Amb Warren Oates, Ben Johnson, Michelle Philipps. Dillinger va morir a la sortida d'un cinema, i és just que el setè art li dediqui pel-lícules. Aquesta és de les bones, i possiblement la millor –a més de la primera– de les que ha realitzat el guionista d'*Apocalypse Now*, John Milius. **Tele 5, 22.30 hores. ******

Los héroes del patíbulo (*Ruppel*, 1971, 89 minuts) de Gregorio Gregoriu. Amb Christos Politis, Vera Krokuska, Frank Brana, Ángel del Pozo. Coproducció hispano-grega, amb guió de José Antonio De la Loma, i trama argumental centrada en el front de Macedònia durant la segona guerra mundial. **TVE2, 17.30 hores. ****

Capitán Kidd (*Captain Kidd*, 1945, 86 minuts) de Rowland W. Lee. Amb Charles Laughton, Randolph Scott, Barbara Britton. Una oblidada, però ben aconseguida, cinta de pirates, amb Charles Laughton encarnant convincentment el personatge protagonista. Una de les millors pel.lícules de l'artesà Rowland V. Lee. **Canal 9, 16.25 hores. *****

Els germans Karamazov (*The brothers Karamazov*, 1958, 145 minuts) de Richard Brooks. Amb Yul Bryner, Maria Schell, Claire Bloom, Lee J. Cobb. Adaptació de la popular novel.la de Dostoiewski, sobre el contrast psicològic entre diferents germans, evidenciat a partir de la mort del pare. Ricard Broks va tenir cura de l'adaptació. **TV3, 21.50 hores. *****

La luna es azul (*The moon in blue*, 1953, 95 minuts) d'Otto Preminger. Amb William Holden, David Niven, Dawn Addams, Tom Tully. Una autèntica raresa en l'obra de Preminger: una comèdia d'embolics sentimentals. Bons actors, i excel.lent realització, malgrat l'escassa originalitat argumental. **TVE2, 23.50 hores. *****

Made in heaven (1952, 80 minuts) de John Paddy Carstairs. Amb Petula Clark, David Tomlinson. Una pel.lícula amb personatge visitant que altera la tranquil.litat d'una comunitat. La visitant és en aquest cas una atractiva cambrera, i la comunitat un poblet puritá i apacible d'Anglaterra. Comèdia sense pretensions. **Antena 3, 19.00 hores. ****

Un paraigua ple de diners (*Un ombrello pieno di soldi*, 1966, 86 minuts) de Jean-Paul Le Chanois. Amb Jean Gabin, Liselotte Pulver, Curd Jurgens, Serge Jurgens. Aquesta discreta pel.lícula negra, recomanable sobretot per la presència de Jeran Gabin, explica el que pot passar a un falsificador el dia que es decideix a treballar per a la família. **TV3, 16.30 hores. ****

Funeral en Los Angeles (*Un homme est mort*) de Jacques Deray. Amb Roy Scheider, Ann Margret, Jean-Louis Trintignant, i Angie Dickinson. Aquesta implacable persecució a què un assassí despietat sotmet un home perdut i sense documentació a Los Angeles compta amb suficient acció i sentit del ritme com per a garantir l'entreteniment. **Antena 3, 22.00 hores. *****

Dijous 2

Piratas del aire (1984) de Colin Eggleston. Amb Meredith Philips, Max Phipps, Bill Hunter. El film situa l'acció poc abans de la Segona Guerra Mundial. Un vol especial fet en combinació entre les forces aèries nord-americanes i les australianes comença una estranya aventura en ple Pacífic. **Canal 9, 16.25 hores. ****

El dormilón (*Sleeper*, 1973, 85 minuts) de Woody Allen. Amb Woody Allen, Diane Keaton, John Beck, Mary Gregory. Abans de dedicarse al cinema seriós, fins i tot en clau de comèdia, Woody Allen va ser dels escassos directors dels anys setanta que va intentar emular la tradició del gran cinema còmic. *El dormilón* n'és un reeixit exemple. **Tele 5, 22.50 hores. *****

Al final de la escalera (*The changeling*, 1979, 105 minuts) de Peter Medak. Amb George C. Scott, Trish Van Devere, Melvyn Douglas, Jean Marsh. Aquesta és una història de fantasmes, on un home que ha perdut la seva família es retira, aïllat, a una mansió, on entra en contacte amb l'esperit d'un infant mort. Per a amants del gènere. **Canal 9, 23.05 hores. *****

Próximo otoño (1983, 82 minuts) de Antxón Eceiza. Amb Sonia Bruno, Manuel Manzaneque, Tota Alba, María Luisa Ponte. Història d'un amor, en totes les seves fases de l'esplendor al decliu, entre el pilot d'una embarció, i una turista francesa. Discretíssima. **TVE2, 17.30 hores. ****

Damas del teatro (*Stage door*, 1937) de Gregory La Cava. Amb Katherine Hepburn, Ginger Rogers, Adolphe Menjou, Lucile Ball. El gran director de comèdies per a redescobrir és sense cap dubte Gregory La Cava. Aquesta és de les millors, i compta amb un excel.lent repartiment. Tres joves actrius compartint habitatge. **TVE1, 1.00 hores. ******

Tambores de guerra (1954), de Delmer Daves. Amb Alan Ladd, Marisa Pava, Audrey Dalton. Un altre director a redescobrir és Delmer Daves, autor d'una bona colla de *westerns* i films d'acció, com aquesta obra de 1954, interpretada pel sempre eficaç Alan Ladd. **TVE1, 16.00 hores. *****

Divendres 3

La portentosa vida del padre Vicente (1977, 79 minuts) de Carles Mira. Amb Albert Boadella, Ángela Molina, Ovidi Montllor, Quico Carbonell. La pel.lícula va ser un escàndol el seu dia, pel tractament que feia de Sant Vicent Ferrer. Interpretada per un Boadella protagonista paral.lel de l'escandol de *La torna*, avui dia es mostra irregular, però fresca. **TVE2, 1.00 h. *****

Tormenta en Jamaica (1958, 104 minuts) de Rudolph Cartier. Amb Virginia McKenna, Bill Travers, Ivonne Mitchell, Ellen Barrie. La tempesta és, òbviament, passional: tres dones s'enamoren del director d'una escola situada a l'illa, durant un calorós estiu. Per a amants del cinema de passions. Però sense especial volada. **Antena 3, 19.00 hores. ****

El jinete del tiempo (*Timerider*, 1982, 94 minuts) de William Dear. Amb Fred Ward, Belinda Rauer, Peter Coyote, Richard Masur. Un viatge en el temps protagonitzat per un pilot de motocicletes transportat accidentalment al 1877. Per als que esperen, desesperadament, la tercera part de *Regreso al futuro*. **Canal 9, 14.55 hores. ****

Los Wombles (1978, 96 minuts) de Lionel Jeffries. Amb David Tomlinson, Bernard Spear. Desconeguda pel.lícula britànica, inèdita al nostre país, que inicia la densa programació cinematogràfica del programa "Polvo de estrellas". **Antena 3, 16.00 hores. ****

Trueno (*Thunder*, 1983, 90 minuts) de Larry Ludman. Amb Mark Gregory, Bo Svenson, Paolo Malco, Raimund Harmstorf. Una pel.lícula de venjança: en aquest cas, un jove indi que acaba amb els blancs que van violar i assassinar la seva dona. Acció per totes bandes, pero ben poc rigor cinematograà*

Toro salvaje (*Raging Bull*, 1980, 122 minuts) de Martin Scorsese. Amb Robert de Niro, Cathy Moriarty, Joe Pesci, Frank Vincent. Ascensió, triomf i decadència del boxador Jack La Moota. Martin Scorsese es va llançar a advocar pel blanc i negre –amb encert– i Robert de Niro es caracteritza quasi fins a la caricatura. Pero el film paga la pena. **C-9, 22.05 h. ******

Transplante de un cerebro (1970, 86 minuts) de Juan Logar. Amb Eduardo Fajardo, Simón Andreu, Nuria Torray. Juan Logar va pretendre tractar seriosament el que un any abans Terence Fisher havia desenvolupat com a film de terror a *El cerebro de Frankesntein*: La monstruositat inherent al trasllat d'un cervell d'un cos a un altre. El film frega el ridícul. **Tele5, 15.30 h. ****

Dissabte 4

L'home que va matar Billy el Nen (*El hombre que mató a Billy el Niño*, 1967, 95 minuts) de Julio Buchs. Amb Peter Lee Lawrence, Dianik Zurawoska, Fausto Tozzi, Gloria Milland. José Mallorquí –l'admirable creador d'*El coyote*– va crear l'argument d'aquest film. Malgrat això, ens trobem amb un *spaguetti-wèstern* perfectament oblidable. **TV3, 16.30 h. ****

Diumenge cruent (*Sunday in the country*, 1974, 88 minuts) de John Trent. Amb Ernest Borgnine, Michael Pollard, Hollis McLaren, Cec Linder. Uns atracadors, fugint de la policia, s'enfronten a un sàdic granger. ¿Qui de tots és pitjor? Un tractament més acurat hauria donat una pel.lícula menys anecdòtica. **TV3, 00.35 hores. ****

El jugador (*Tennessee's a partner*, 1955, 87 minuts) de Benedict Bogeaus. Amb John Payne, Ronald Reagan, Rhonda Fleming, Tony Caruso. El cicle de TV3 deixa el realitzador Allan Dwan, i ens obsequia amb una intriga al voltant d'un jugador, situada a la Califòrnia de la febra d'or. Hi apareix l'ex-president Ronald Reagan. **TV3, 15.35 hores. ****

El doctor se enamora (1960, 97 minuts) de Ralph Thomas. Amb Michael Craig i Virginia Maskel. Una més de les múltiples comèdies que el realitzador britànic Ralph Thomas va dirigir amb total eficàcia, però també mancat de geni. Simplement correcta. **Antena 3, 19.30 hores. ****

Diumenge 5

La primera noche de la quietud (*La prima notte di quiette*, 1972, 119 minuts) de Valerio Zurlini. Amb Alain Delon, Sonia Petrova, Giancarlo Giannini, Lea Massari. Un aristòcrata que ha perdut la seva companya, –aquesta s'ha suïcidat– s'enamora d'una prostituta joveníssima. Una pel.lícula pretenciosa i només parcialment aconseguida. **Antena 3, 21.30 hores. ****

Psicosis III (*Psycho III*, 1986, 90 minuts) de Anthony Perkins. Amb Anthony Perkins, Diana Scarwid, Jeff Havey, Roberta Maxwell. Perkins havia d'acabar per dirigir la tercera seqüela sobre el personatge que el va fer cèlebre. Inútil enyorar l'incomparable Hitchock. El film tan sols funciona prescindint de referents, i encara així resula fluix. **TVE1, 22.20 hores. ****

Un millón por tu historia (1979, 86 minuts) de Ignacio F. Iquino. Amb Francisco Morán, Paca Gabaldón, Mary Santpere, Fernando Guillén. Un dels films més coneguts de la darrera etapa d'Iquino, s'allunya aquesta vegada dels films pseudoporno que realitzava en aquell moment, i es rodeja d'un bon repartiment d'actors de teatre còmic. **A-3, 23.30 hores. ****

La *svastica* en el vientre (*La svastica en el vientre*, 1977, 88 minuts) de William Hawkins. Amb Sirpa Lane, Giancarlo Sisti, Roberto Posse, Renata Moar. Entre els molts mals que va fer *Portero de noche*, un dels més irritants va ser la profusió de pel.lícules eròtiques ambientades en camps de concentració. De nul interès cinematogràfic. **Canal 9, 23.30 hores. ***

Recuerdo de amor (*Un garibaldino al convento*, 1942, 86 minuts) de Vittorio de Sica. Amb Carla del Poggio, María Mercader, Leonardo Cortese, Fausto Guerzoni. Un dels primers films de De Sica, anterior al famós *Lladre de bicicletes*, i ambientat en la Itàlia del *Rissorgimento*, que tant temptaria després realitzadors com Visconti o Rosellini. **A-3, 00.30 h. ****

Quien tiene una suegra tiene un tesoro (*Easy Money*, 1984, 90 minuts) de James Signorelli. Amb Rodney Dangerfield, Joe Pesci, Geraldine Fitzfgerald. Malgrat el seu horrible títol castellà, *Easy money* no és cap astracanada, i funciona prou com a comedia sobre un viuda que vol desfer-se de la seva sogra per a esdevenir milionari. **Tele 5, 00.30 hores. *****

La furia de los vikingos (*Gli invasori*, 1961, 83 minuts) de Mario Bava. Amb Cameron Mitchell, Giorgio Ardisson, Andrea Checchi, Alice i Helen Kessler. Mario Bava és sobretot recordat per alguns brillants monstres de cinema de terror, però incursions com aquesta, en el film d'aventures són, sense tractar-se d'obres mestres, ben apreciables en el seu conjunt. **C-9, 14.55 h. *****

El extravagante doctor Doolitle (*Dr. Doolittle*, 1967, 152 minuts) de Richard Fleischer. Amb Rex Harrison, Anthony Newley, Samantha Eggar. Entre el cinema infantil, el cinema fantàstic i el musical es mou aquesta agradable cinta de l'irregular, però competent, Richard Fleischer, a la qual una durada més reduïda hauria beneficiat. **Tele 5, 15.30 hores. *****

Máxima ansiedad (*High Ansiety*, 1977, 90 minuts) de Mel Brooks. Amb Mel Brooks, Madeline Kahn, Cloris Leachman, Ron Carey. El director d'*El jovencito Frankenstein* va llançar-se en aquest cas a parodiar l'univers inimitable d'Alfred Hitchcock. No és un film perquè els hitchcockians s'enfadin, però sí perque segueixin enyorant Hitch. **TVE1, 16.00 h. ****

Jugant a resistir (*Playing for keeps*, 1985, 107 minuts) de Bob i Harvey Wenstein. Amb Daniel Jordnao, Matthew Penn, Leon W. Grant, Mary B. Ward. Pel.lícula sobre els adolescents en atur a la ciutat de Nova York. Tres d'aquests nois passen tot el dia jugant a un joc col.lectiu perillós i amb poques regles. **TV3, 16.30 hores. ****

Simon and Laura (1955, 91 minuts) de Muriel Box. Amb Peter Finch, Kay Kendall, Ian Carmichael, Muriel Pavlow. Comèdia britànica d'origen teatral, sobre un matrimoni que s'odia, però que interpreta a un altre matrimoni en una sèrie de televisió. **Antena 3, 18.00 hores. ****

Vius o preferiblement morts (1969, 99 minuts) de Duccio Tessari. Amb Giuliano Gemma, Nino Benvenutti, Antonio Casas, Jorge Rigaut. Un divertidíssim *spaguetti western*, dirigit per un dels seus conreadors més eficaços, i que encara avui es pot veure per la quantitat d'escenes d'acció amb que compta. **Canal 9, 18.15 hores. *****

Viatge a Itàlia (*Viaggio in Italia*, 1953, 80 minuts) de Roberto Rossellini. Amb Ingrid Bergman, Geroge Sanders, Maria Mauban, Paul Muller. Si la *nouvelle vague* va canviar el cinema, Rossellini s'hi havia anticipat uns pocs anys amb aquesta obra mestra absoluta, caracteritzada per l'extraordinari rigor amb què va tractar els temps morts. **Canal 33 , 21.30 h. *******

Jarrapellejos (1987, 105 minuts) de Antonio Giménez Rico. Amb Antonio Ferrandis, Amparo Larranaga, Juan Diego, José Coronado. Un drama rural a l'espanyola, tractat amb academicisme, i falta d'inspiració. Hi falta pertot imatge, creença en el pur poder del fotograma. **TVE1, 21.55 hores. ****

Loca juerga tropical (*Water*, 1985, 100 minuts) de Diock Clement. Amb Michael Caine, Valerie Perrine, Brenda Vaccaro, Billy Connolly. Una desigual però simpàtica comèdia britànica, amb Micahel Caine encapçalant repartiment, centrada en una illa anglesa del Carib, on passen tot de coses i hi arriben tot de personatges. **Canal 9, 22.00 hores. *****

Como casarse con un millonario (*How to marry a millionary*, 1953, 91 minuts) de Jean Negulesco. Amb Marilyn Monroe, Lauren Bacall, Bettu Grable. Una comèdia sobre l´art de casar-se amb milionaris, dirigida amb l´elegància habitual de Jean Negulesco, i interpretada per un sensacional plantell d´actrius. **Tele 5, 22.30 hores. *****

Piso de solteros (1964, 80 minuts) d´Alfonso Balcázar. Amb Alberto Closas, Cassen, José Rubio, Pilar Cansino. Sobre una història de Jaime de Arminán, Balcázar i De la Loma van construir aquesta comèdia avui dia bastant superadeta, basada en les aventures d´un parell d´homes que es munten un apartament per a portar les seves conquestes. **TVE2, 17.30 hores. ****

Al margen de la vida (*Flesh and fantasy*, 1943, 90 minuts) de Julien Duvivier. Amb Charles Boyer, Edward G. Robinson, Barbara Stanwick, Robert Cummings. Film d´episodis sobre amors obsessius, amb deformitats, erotisme, i follia. No massa conegut, va ser dirigit per un director malauradament irregular, com era Duvivier. **TVE2, 22.40 hores. *****

Un león en las calles (1953) de Raoul Walsh. Amb James Cagney, Barbara Hale, Anne Francies, Warner Anderson. Walsh, el més gran dels directors encara per redescobrir del tot, tenia com a un dels seus intèrprets predilectes James Cagney. Veieu *Els violents anys 2o*, *Al rojo vivo*, o aquest *Un leon en las calles*, i entendreu per què. **TVE2, 17.30 hores. *****

Las extranas criaturas (*The incredibly strange creatures who stopped living and became crazy mixed-up zombies*, 1964, 75 minuts) de Ray Dennis Steckler. Amb Cash Flagg, Carolyn Brandt, Atlas King, Madison Clarke. Rere el llarguíssim títol original –que ja ho explica tot– s´amaga una desconeguda pel.lícula de zombies. **Antena 3, 22.45 hores. ****

Enemigos íntimos (*Enemis intimes*, 1987, 90 minuts) de Denis Amar. Amb Michel Serrault, Waldeck Stanczack. L´escenari és d´allò més suggerent: un cinema perdut a tocar d´un penya-segat, on un parell d´homes i una dona s´enfronten, mentre són assetjats a la vegada per uns motoristes. **Antena 3, 19.00 hores. *****

Dimarts 7

No profanar el sueño de los muertos (1974, 91 minuts) de Jordi Grau. Amb Raymond Lovelock, Cristia Galbó, Arthur Kennedy, Jeannine Mestre. Una pel.lícula hispano-italiana sorgida arran de l´èxit de *La noche de los muertos vivientes* de George A. Romero. Fa por, distreu, i està conduïda amb gran sentit del ritme per Jordi Grau. **TVE2, 1.00 h. *****

Goog Bye, New York, (1985, 90 minuts) de Amos Kollek. Amb Julie Hagerty, Amos Kollek, David Topaz, Aviva Ger. Coproducció entre Estats Units i Israel, que explica, sotra l´aspecte d´una comèdia romàntica, la història d´una jove jueva neoiorquesa que es troba sola i arruinada a Israel, fins que coneix un jove soldat del qual s´enamora. **Antena 3, 19.00 hores. ****

Dilluns 6

Bajo el signo de Escorpión (1969) de Paolo i Vittorio Taviani. Amb Gian Maria Volonté, Lucía Bosé, Samy Pravel. Final del mini-cicle que TVE ha consagrat a la figura dels germans Taviani, centrat en la primera època d´aquests realitzadors. Per a estudiosos de la seva obra completa. **TVE2, 00.15 hores. *****

Clau: Omega (*The Osterman Weekend*, 1983, 102 minuts) de Sam Peckinpah. Amb Rutger Hauer, John Hurt, Craig T. Nelson, Burt Lancaster. La darrera pel.lícula del desigual, però sempre estimulant Sam peckinpah, que deixava en aquesta ocasió el *western* per a centrar-se en una frenètica pel.lícula d´espies. **TV3 , 21.50 hores. *****

Ei, nena (*Hei, babe!*, 1983, 97 minuts) de Rafal Zielinski. Amb Budy Hackett, Yasmine Bleeth, Marushka Stankova, Vlasta Vrana. Al voltant d´una noia òrfena que vol estudiar art dramàtic gira aquesta pel.lícula de to infantil, plena d´aventures divertides. **TV3, 16.00 hores. *****

Encubridora (*Rancho Notorius*, 1952, 89 minuts) de Fritz Lang. Amb Marlene Dietrich, Arthur Kennedy, Mel Ferrer, Jack Elam. Fritz Lang va ser un dels pocs directors que va saber tractar cinematogràficament el tema de la venjança. Veieu la prova en aquest exemplar *western*, magníficament interpretat per Marlene Dietrich. **TVE1, 22.30 hores. *******

Tres guerrers (*Three warriors*, 1978, 102 minuts) de Kieth Merrill. Amb Charles White Eagle, McKee "Kiko" Redwing, Lois Red Elk., Rabndy Quaid. Una pel.lícula protagonitzada, per una vegada, per indis que habiten en una reserva. Film, doncs, sobre les seves aspiracions, les seves relacions familiars, i les seves dificultats per a viure. **TV3, 16.00 hores. ****

The Outfit (1973, 99 minuts) de John Flynn. Amb Robert Duwall, Karen Black, Robert Ryan. Un vell i no massa estimulant *thriller* al voltant d´un ex-gangster enfrontat al grup de delinqüents que van assassinar el seu germa. Una altra vegada l´etern i generalment mal treballat tema de la venjança. **Antena 3, 22.00 hores. ****

Misterio en la isla de los monstruos (1981, 79 minuts) de Juan Piquer. Amb Ian Sera, David Hatton, Ana Obregón, Blanca Estrada. L´especialista en adaptacions espectaculars de Juli Verne i altres històries d´aventures va adaptar aquí amb escassa fortuna *Escuela de robinsones*. L´espectacularitat –relativa– no justifica l´esforç. **Canal 9, 16.30 hores. ****

Belinda (*Johnny Belinda*, 99 minuts, 1948) de Jean Negulesco. Amb Jane Wyman, Lew Ayres, Charles Bickford, Agnes Moorehead. Una de les primeres pel.lícules que tractava el tema, després tan "oscaritzable", dels disminuïts físics. La història d´amor entre una jove sord-muda i el metge que la tracta, en una comunitat de pescadors. **C-9, 23.00 h. *****

SANDOVAL & GÀMEZ

Don Johnson amb la Dolly Fontana després del sopar, abans que les fans li fotessin mà al *Down* (gent jove, pa tou).

Aquell atractiu anomenat Don

Ja feia temps que el xicot havia de venir a Barcelona. Feia molts mesos, en realitat, amb tot aquest lloguer estúpid per emportar-se més públic, la gent de la tele ja no sap què fer. Com que fan servir grans pressupostos, el que fan es tirar de beta i contractar uns agents que els hi porten totes aquelles "lluminàries" que ara fan soroll arreu del món, sempre a partir d'un altre món fascinant: el cinema. És a dir, aconsegueixen o tracten d'aconseguir audiències que superin els concursos o bé aquelles bestieses on tothom es despulla per guanyar una rentadora o un sofà, que tot es bo.

Sense dubte, allò que fa més furor són els *guapos,* els bonics de torn, que fan tornar boges a les noietes. I, dins d'un aquests lots que per una vella glòria i dos coses de promoció en donen un físic acceptable, arribà l'altre nit en **Don Johnson**, després d'haver-se fet esperar durant molts mesos. I això que venia amb el suport d'una casa de perfums, per als quals treballa, i més d'una vegada els havia deixat penjats al peu de l'avió, allà a casa seva, a Los Angeles. Però el que passa és que el xicot és una mica bandarra, és a dir, com que és guapo, doncs es permet de fer el que vol, sempre i a tot hora. Ara, aprofitant que volia fer vacances amb la seva dona, que és l'actriu **Melanie Griffith**, va decidir venir, això sí, s'enduia uns calés i volava per la cara fins a Barcelona, que sempre és més a prop de Saint Tropez, destí del seu viatge, que Los Angeles.

El protagonista de "Corrupción en Miami " està com un baconet, tot grosset i amb bons colors, somriu sempre i tracta de fer-se el simpàtic. No li val per res, perquè aquí no li donaran feina mai. A la seva dona, malgrat que és bona actriu, tampoc. La programació del viatge del Don va ser fàcil. Primer, com fan tots, un hotel de luxe, a part dels bitllets en primera, després las limusines pertinents. Al dia següent volia jugar al golf, que és el seu esport preferit. Finalment, va arribar la dona i se'n van anar tots plegats cap a Saint Tropez, per fer uns dies de vacances, que, després de treballar tan poc, es veu que els hi convé.

No van parlar, ni el Don ni la Melanie d'aquelles fotografies que es van fer quan eren joves, i van sortir al *Playboy* tots dos despullats, sota una cascada d'aigua. No es veien els sexes, perquè era l'època en què no estava permès. A més, estaven ben prims tots dos i s'estimaven d'allò més. de fet era la primera de les dues vegades que s'han casat. Ara, realment, no fan gaire goig, però continuen enamorant jovenets i jovenetes. I sinó, que li demanin a la **Dolly Fontana**, que va fer d'amfitriona del sopar que els diri-

El petó, sense malícia (ni la resta) d'Eugeni amb Cicciolina.

gents del programa li van oferir a l'*Up and Down*. Totes volien un petó del guapo, i el manegaven i li fotien mà pertot arreu: les dones, en aquest aspecte, són tremendes.

En el mateix lloc, o sigui a l'*Up*, s'hi trobaven també els **Chamaco**, pare i fill, amb l'esposa i mare. Són una família peculiar, molt amics de la Dolly per una qüestió que no ve al cas però que ve de lluny. I això, mentre el pare es fa creus de la voluntat del fill de posar-se davant d'un brau, la mare pateix i el jove, tot plegat disset anys, se'n fot de tot, però li planta cara a la bèstia amb un valor força interessant. Després, en Chamaco fill torna a ser el xicot eixerit, amb una especial manera de parlar. I ens va explicar com una vegada, a l'internat anglès on el va enviar el pare junt al seu germà petit, va anar a la piscina amb un amic negre. Diu el xicot que eren, tots plegats, uns quaranta tios, i que van arribar dues xicotes. I que es van fotre tots a la piscina: els germans Chamaco i el negre els primers. Aleshores s'hi van fotre tots de cap, però "nosotros íbamos a matar", diu Chamaco que aleshores tenia 13 anys. Naturalment no van aconseguir res. És a dir, sí, una pallissa del professor, perquè van ser els primers que van sortir de l'aigua. I es queixava el nen que els anglesos no són partidaris dels braus, però et foten cada pallissa al cul amb un bastó que Déu n'hi do.

Amb tota la *troupe* de coneguts va arribar la **Cicciolina**, que és una mena de porqueta considerable, malgrat que ara que ja va de diputadai no t'ensenya el pit com feia fa un parell d'anys quan va arribar a Espanya per primera vegada. La mossa té molt de morro, o molta frescura, com li vulguen dir, però les pel.lícules que fa són d'allò més instructiu: t'ho ensenya tot sense cap mena de dubte. El que passa és que, sovint, no es tracta de una relació corrent, sinó que barreja animals i plantes, homes i dones de tota mena de colors i mides, vostès ja m'entenen. I si no, busquin el vídeo *Bana Chocolate* i es quedaran esmapermuts. Malgrat tot, crec que és un consell tardà, perquè a bon segur ja l'han vist tots vostès. De tota manera, qui les ha vist ha estat **Eugeni** l'humorista, que a l'hora de la foto, va evitar la boca, per allò de qualsevol cosa lletja que pogues agafar, suposem.

Sense sortir de l'*Up*, veure a **Helmut Berger**, que ja està una mica carrossa, però continua fent el ximple, és a dir, com sempre. I la família de la princesa ***Kimera***, amb la nena, que la porten vestida com si fos una dona gran, i ella ja n'esta ben tipa. Seien al costat d'en **Cugat**, que s'ha deixat l'Hotel Ritz i que es vol casar amb **Mari Carmen**, que és la darrera promesa que l'estima de debò. O, almenys, això és el que es creiem tots.

Josep Sandoval

La Melody, filla de Kimera, amb el seu pare.

Selecte, com de costum, Helmut Berger.

Dalt, Els Chamaco, pare i fill, amb la esposa i mare, Mari Carmen. Baix, en Cugat i la seva promesa

Consuelo Ciscar i Kitti Blat, dones de l' ex-conseller Rafa Blasco i Ciprià Ciscar, respectivament. *Las chicas de la Cruz Roja.*

Maite de Coca, relacions públiques de Distrito 10. *Chica sin barreras.*

Carmen Alborch, directora de l' IVAM. *La chica con maleta.*

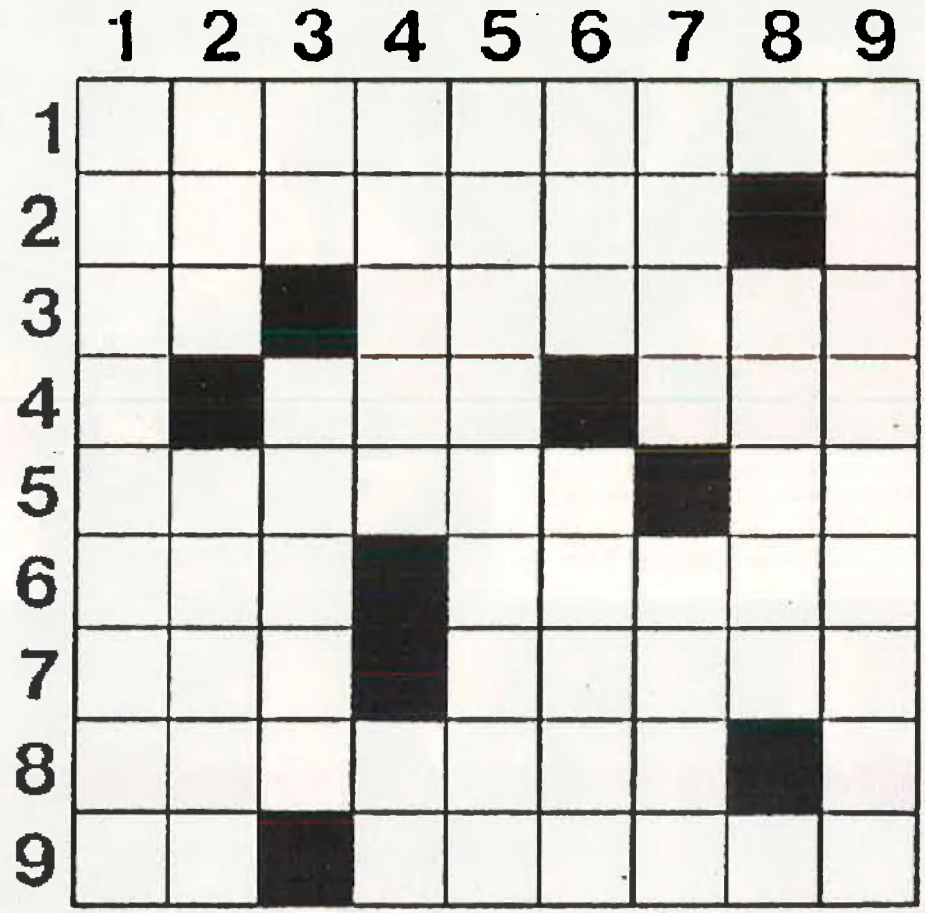
Rosana Pastor, actriu del Centre Dramàtic de la Generalitat Valenciana. Chicas con gancho. En mig, Alicia Alonso, l'eterna ballarina. *La chica de Petrova.* A la dreta, Melinda de Ruspoli, relacions públiques de Chanel-Espanyn i Josefina Salvador, violinista i periodista. Las chicas de la banda.

Mayren Beneyto, presidenta d'Unicef-València, i el seu pelleter Amado. *Chica, chico, boom.*

Mots barrufats

Per resoldre la majoria dels mots d'aquest encreuat fraseològic cal endevinar la paraula que s'amaga darrere de qualsevol forma del mot escarràs *barrufar*.

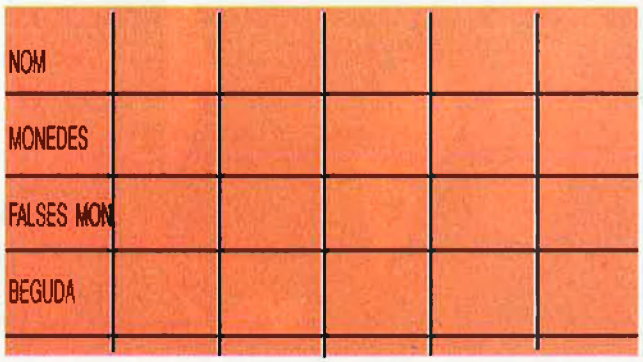

Horitzontals: 1. Pastís de farina, ou, sucre i mantega. 2. Barrufat amb el pit. Parquing. 3. Níquel. Barrufada pel príncep blau. 4. Urani. Hi van a parar tots els reelutes. Barrufo moltes lletres a l'inrevés. 5. Clan familiar molt influent en l'alta jerarquia socialista de Madrid. Crom. 6. Als animals els penja per darrera. Els ullals d'elefant ho són. 7. Li barrufen molts paquets el dia del seu aniversari. Barrufen tot allò que no els agrada. 8. Viatge turístic invertit per la selva africana. ¡Au barrufa-ho! 9. Repetit, germana gran. A l'inrevés, composició musical.

Verticals: 1. Llibre pre-Guttemberg. 2. En Cassius Clay després de la reconversió espiritual. Magatzem d'ous. 3. Matrícula dels més rossos del Benelux. Sempre barrufa coses. 5. Període de temps inacabable. 6. Alimenta la cuina. Et barrufa del perill. 7. Agressió. Metall noble. Nitrogen. 8. Matrícula dels reunificats. Barrufo una llei des de la tranquil.litat que em dóna el poder. 9. Fas de mecenes d'algú.

Problema de lògica

Cinc amics juguen als "xinos". Endevineu els seus noms i relacioneu-los amb les monedes que porten, les que diuen que porten i les begudes que prenen. Pagarà qui més s'allunyi de la realitat.

1.- Qui va encertar la combinació va prendre un tallat, i és un dels dos que portaven una moneda, però no es deia Sergi.

2.- L'Eduard, que portava dues monedes, no va prendre cap cafè amb llet.

3.- En Mateu va dir que n'hi havia sis, però no ho va encertar.

4 - Va pagar qui va dir quatre, però no es diu Narcís.

5.- En Gerard en portava una, però no va prendre ni *carajillo* ni cafe.

6.- En Sergi, que portava tres monedes, no va dir pas que n'hi haguessin vuit, de monedes.

7.- Qui no portava cap moneda va prendre un cafè amb llet.

8.- Un dels jugadors va prendre un descafeinat, però no en va dir cinc.

9.- En Gerard en va pronosticar quatre, i l'Eduard vuit. Aquest últim es va prendre un *carajillo*.

Màrius Serra i Anna Genís, d'OLISSIP

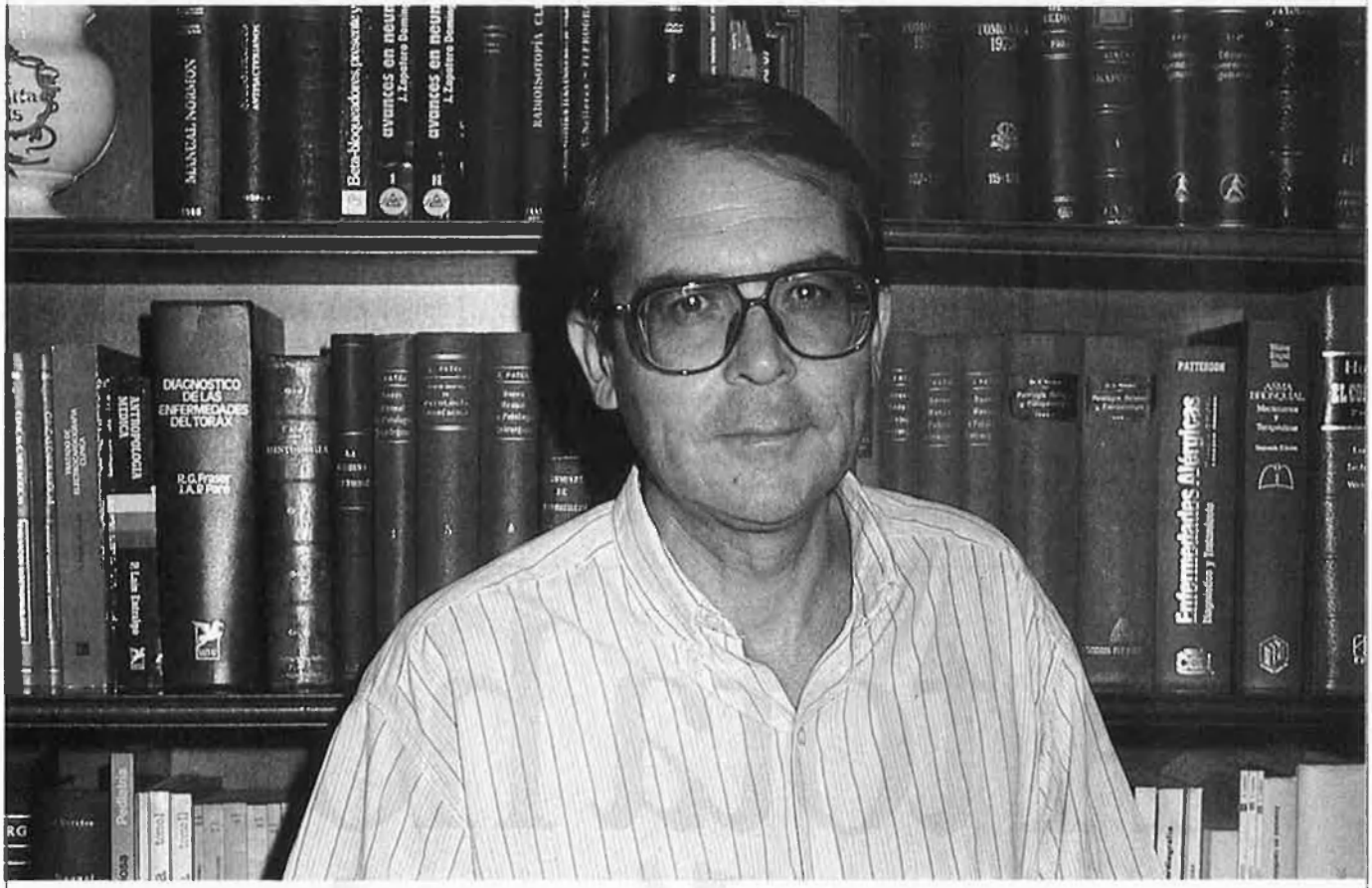
Solucions: Mots barrufats.-Horitzontals: 1. Mantegada. 2. Allotat. P. 3. Ni. Besada. 4. U. CIR. ceD (Dec). 5. Solana. Cr. 6. Cua. Ivori. 7. Rep. Tiren. 8. iraIaS (Safari). Te. 9. Ta. atanoS (Sonata). **Verticals:** 1. Manuscrit. 2. Alí. Quera. 3. NL. Clapa. 4. Tèbia. Fa. 5. Eternitat. 6. Gas. Avisa. 7. Atac. Or. N. 8. D. Decreto. 9. Apadrines. **Problema de lògica.** En aquesta partida les coses han anat així: En Sergi en portava 3, va vaticinar-ne 5 i va prendre un café. L'Eduard en portava 2, va vaticinar-ne 8 i va prendre un *carajillo*. En Mateu no en portava cap, en vaticinà 6 i prengué un café amb llet. En Narcís en portava 1, en vaticinà 7 i va prendre un tallat. En Gerard en duia 1, va predir-ne 4 i prengué un descafeinat.

CULTURA

Entrevista a Emili Rodríguez Bernabeu

Un alacantí a part

Cardiòleg i intel.lectual, Emili Rodriguez Bernabeu, és un profund coneixedor de la cultura catalana vista de de la talaia privilegiada que és la ciutat d'Alacant.

Emili Rodríguez Bernabeu, metge i poeta. FERRAN VOLTA

Quan Emili Rodriguez Bernabeu va arribar a València l'any 1960, per estudiar la carrera de metge, ja era poeta. Com a tal es va presentar aquell mateix any en la mítica "Aula Ausiàs March", i dos anys més tard apareixia en l'*Antologia de Poetes Universitaris Valencians*. El 1964, publicava el seu primer llibre, *Poemes de la fi*. Des de llavors, no ha deixat de ser, per damunt de tot, poeta: un dels noms més importants de la seua generació, ja quasi un clàssic, ja consagrat.

I tot això, sense deixar de ser ni un moment altres dues coses. Metge, en primer lloc, i també metge important: cap del Servei de Cardiologia d'un hospital. I ciutadà d'Alacant en actiu i en continu exercici: com ell mateix diu, "algú que reflexiona sobre la pròpia pàtria, és a dir sobre el seu entorn nacional i cultural, i que fa aquesta reflexió a partir del lloc d'aquesta pàtria que li ha tocat: Alacant".

—Gent com jo, que som d'Alacant, fills de pares i d'avis del mateix Alacant, en som molt pocs. Tota la família meua procedeixen de la ciutat d'Alacant: tots, avis, cosins, tots som d'Alacant... No sé quin percentatge formem, però en som pocs.

—I aquesta gent, posem una quarta o una tercera part, ¿es consideren com els "alacantins autèntics", tenen algun sentit diferencial o alguna cosa així?

—Els alacantins s'han acostumat a trobar-se en minoria a la ciutat. Una certa autenticitat sí que pensen que tenen, davant de l'allau d'immigració, però no sé fins a quin punt... És cert que són ells els qui participen més en les festes tradicionals i tot això, però els foraster també hi participen. Per exemple, a la romeria de la Santa Faç han anat cent cinquanta mil persones: ¡segur que no tots eren alacantins"

—A l'Alacant d'abans de la guerra, la burgesia ja estava castellanitzada, però la gent dels barris populars no. ¿Què ha passat amb aquesta gent?

—Hi ha encara barris predominantment habitats per alacantins, com el Pla o Benalua... Però en la llengua, el gran tall el va fer la guerra: conec moltes famílies, on als fills nascuts abans de la guerra els parlaven en valencià, i als nascuts després, en castellà. El gran canvi es fa pels anys quaranta.

—A la ciutat de València, la figura de l'intel.lectual o escriptor en català es mou en un cercle relativament ample. Però a Alacant, amb la castellanització tan estesa, una persona com tu ¿no és com un ésser excepcional, aïllat?

—Sí que ens veuen com una curiositat, com una cosa rara. El fenomen cultural en català el miren atònits, és una cosa que no entenen. Pensa que la gent d'ambients "cultes" ja parlava castellà des de final del segle passat. Al meu pare, per exemple, ja li parlaven en castellà. A més ací la Renaixença va ser inexistent, no hi hagué mai un nucli intel.lectual en català, ni una presència del valencià com a llengua de cultura. Mai, des de fa segles. Només hi hagué un grupet durant la República, amb Enric Valor, però un grup embrionari...

En fi que ací ens trobem, a punt de dinar, a casa d'un alacantí, fill i nét d'alacantins, que pensa parla i escriu en català. En qualsevol altra casa d'Alacant com aquesta, un pis rigorosament "burgès", de bons mobles, bons llibres i trofeus de viatges exòtics, l'idioma que ara parlem resultaria tan fora de lloc com aquella daga malaia o aquell text sagrat en balinès. Com si açò estiguera tan lluny de València, i només costa una hora i mitja d'autopista.

—En un article teu a la Revista de Catalunya, *dius que en el moment de la incorporació d'Alacant al Regne de València, ja hi hagué una resistència... O siga que la cosa va d'abans de 1300, i jo no ho sabia.*

—Ja hi havia un Alacant oficial, d'obediència castellana. Qui va resistir van ser les institucions, el castell, i el seu capità. Era natural. Però, més significatiu és que modernament, al castell de Santa Bàrbara, li hagen dedicat un monòlit al capità aquell, que es deia Nicolau Peris. Això es va fer en ple franquisme, cap als anys seixanta.

—I l'ajuntament, o qui fóra, ¿què volien expressar, amb aquell monument?

—El mateix que volen expressar amb la figura d'Alfons el Savi: ací es fa una mitificació de la conquesta castellana i del moment de la incorporació al regne de València no es fa cap esment: ningú no en parla, ni els de dretes, ni els d'esquerra, ningú. Només compta el moment castellà. La història oficial d'Alacant és la que han fet els grups dominants a partir del segle XVIII, que és quan Alacant comença a ser una ciutat. Aquesta burgesia moderna, que és l'única que ha tingut Alacant –pensa que a primers del XIII la ciutat tenia 5.000 habitants– és la que mitifica tot allò que és castellà, començant per Alfons el Savi. Hi arriben a límits grotescos, amb això. I arriben a enganyar fins i tot Joan Fuster, que en el *Viatge al País Valencià* creu que Monfort és Monforte *del Cid* pel Cid Campeador, quan el nom li ve de la Serra del Sit, i el Cid mai no va estar per aquestes terres. Però tots s'ho creuen això del Cid.

—Aquesta magnificació de tot allò que és castellà, ¿arriba a la gent, o és només cosa dels estaments oficials?

—Arriba a la gent, però per culpa de les institucions. Ara mateix, que li han canviat el nom a l' "Instituto de Estudios Alicantinos", la diputació, és a dir els socialistes, li posen el nom de "Juan Gil Albert": ¡això ja és una invitació pública a la incorporació a la cultura en llengua castellana!

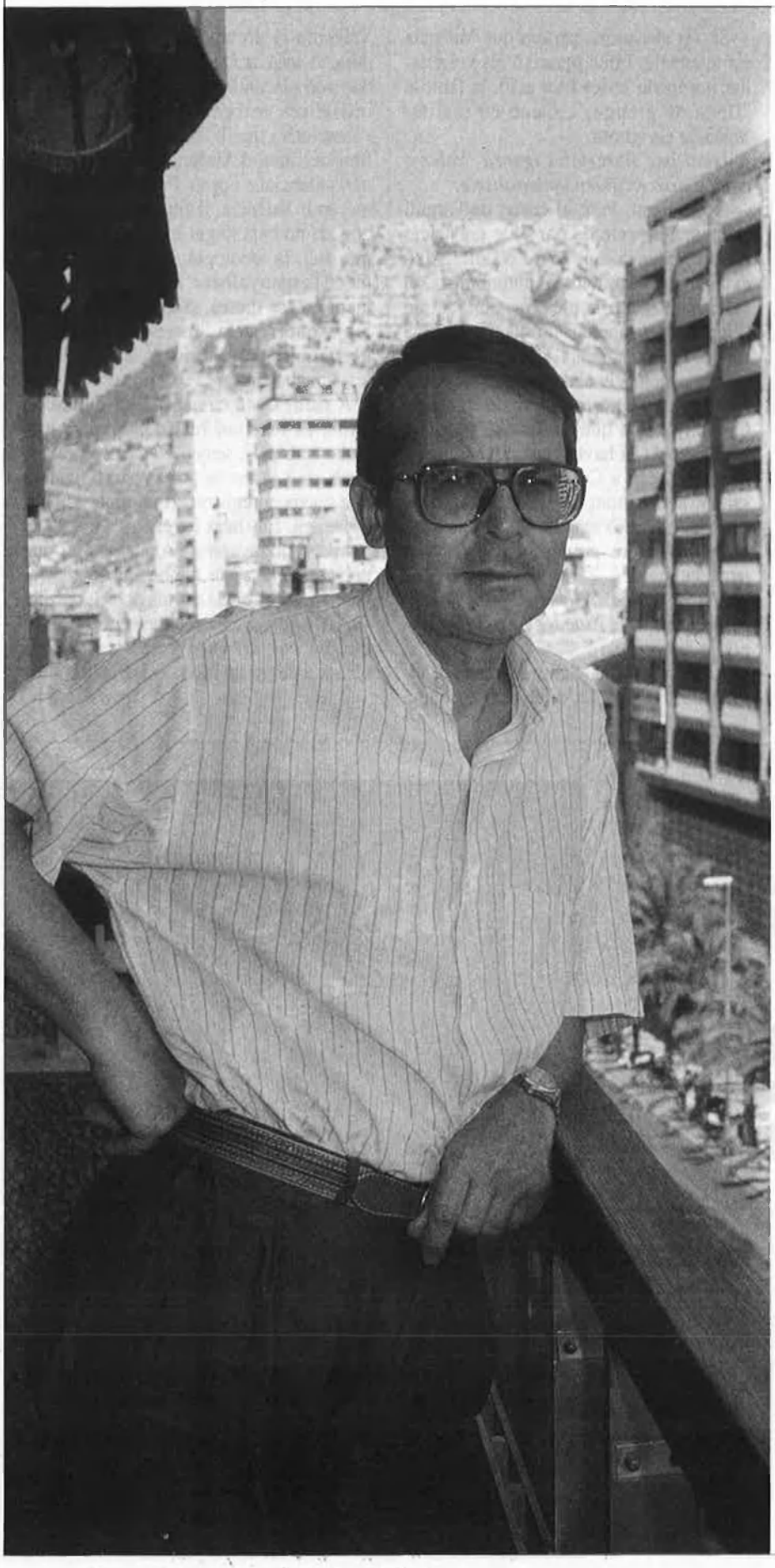
És cert que n'hi hagué alguns –però no

A tota hora, tot l'estiu.

de dia i de nit

CATALUNYA RÀDIO

La ràdio nacional de Catalunya

em vol dir qui– que volgueren posar-li "Institut Pere el Cerimoniós", que volia dir tota una altra cosa. Però la impressió que fa és com si "oficialment" volgueren saltar des de la primera etapa castellana al segle XVIII, i anul.lar els quatre segles que hi ha enmig.

—¿És només una sensació?

—No. És exactament així. Ara bé, hi ha un fet real, i és que l'Alacant modern s'edifica sobre les ruïnes del regne de València. La desaparició del regne significà l'obertura del port d'Alacant al comerç amb Amèrica, i la seua prosperitat. La interpretació és que la gran sort d'Alacant va ser alliberar-se de la tutela de València, "escapar-se" de València.

—Hi ha una altra idea o mite que funciona: "Alacant port de Madrid". ¿Des de quan ve això?

—El tema és molt antic. Pensa que l'eixida de Castella a la Mediterrània era el regne de Múrcia, i Alacant en formava part. Però quan això comença a ser una realitat seriosa és a partir del segle XVIII: llavors els interessos comercials passen a primer terme. A partir de llavors, comença a desenrotllar-se la idea de "relació privilegiada" entre Madrid i Alacant. I els inicis del turisme ho acaben de reforçar: recorda el "tren botijo". Així, la relació amb Madrid és "natural", mentre que València és vista com una competidora: això no cal oblidar-ho. El provincianisme que es desenvolupa al segle XIX comença a disputar-se els favors de l'amo, i en això València també és un competidor.

—O siga, que València podia estar incòmoda dins el sistema borbònic, però Alacant s'hi troba perfectament instal.lat...

—Perfectament del tot. ¡Jordi Joan va ser fins i tot agent secret de Carles III! I a més era un lloc d'entrada de famílies, i de productes, de tot el món. No solament vingueren italians i francesos, sinó que arribava el bacallà, que era molt important. I quan Gregori Maians necessitava llibres prohibits, els rebia a través d'Alacant. També l'aristocràcia ve d'aquell moment: ¡l'aristocràcia del bacallà! En realitat, en una primera etapa al llarg del segle XVIII. Alacant és una mena de colònia: els comerciants forasters –que ràpidament es castellanitzen– es fan els amos. Primer conquisten el poder econòmic, i després el poder polític: el mateix Maisonnave, per exemple, ja va ser un polític important a Madrid. I al segle XIX, la capitalitat provincial, que ací ha tingut una importància excepcional: per

fi la burgesia local tenia la sensació de controlar un territori.

—¿És aleshores quan comença l'alacantinisme emocional?

—Això comença a finals del segle XIX, quan una part de la gent catalanoparlant puja d'estatus social, accedeixen a la cultura castellana, i llavors tornen a mirar cap a la seua cultura d'origen: la llengua, la terreta... Un cas paradigmàtic és el de Rafael Altamira, segurament el primer de la seua família que accedeix a la cultura universitària. Esdevé un intel.lectual espanyol de primera fila,... i escriu dues obretes en valencià: *La terreta* i *La marina*. L'amor a la "terreta" és una manera de resoldre un conflicte de fidelitats.

—¿I "la millor terra del món", és una manera de compensar...?

—Això crec que és una frase del marquès de Molins. De tota manera, aquesta adhesió emocional ha fet alguna cosa positiva: que l'himne de la ciutat siga en valencià, per exemple.

—Aquesta exaltació de la terreta, d'Alacant, ha arribat a crear una certa idea de superioritat respecte a València, ¿o no?

—Sí, els alacantins pensen que València els té enveja. I que per això els vol retallar o impedir coses i tot això: la famosa "llista de greuges". Quan en realitat València els ignora.

—Igual que Barcelona ignora València. I d'això en diuen imperialisme.

—Exactament. Però al costat de l'orgull hi ha una espècie de por o de prevenció contra València, que ja ve d'antic. Això explica que el moviment autonomista, el valencianisme, o la idea d'estatut, ací no tinguera cap repercussió els anys vint i trenta. Però el mateix alcalde republicà que deia que "els alacantins no som valencians", li va posar el nom de "plaça de Catalunya" a la que ara es diu "plaza de los luceros". Hi havia una certa simpatia, o afinitat, cap a Catalunya i Barcelona, saltant per damunt de València: això no era general, però existia. Potser era cosa de les relacions comercials, dels viatjants, del port.

—¿Hi ha un paral.lelisme entre l'antivalencianisme d'Alacant i l'anticatalanisme de València?

—Jo pense que sí. Sense la mateixa virulència, però sí. La diferència és que a València la dreta és més dreta, és més dura. A més, ací, encara que molts diuen que són alacantins i parlen "alacantí", si insisteixes acaben reconeixent que són valencians i que l'"alcantí" és valencià. I fora de l'àrea d'Alacant no hi ha problema: valencians i prou. Potser l'antagonisme amb València, d'altra banda, explica que ací no haja tingut èxit l'anticatalanisme. Ací, la ideologia dominant és purament l'espanyolisme clàssic, i no solament en les dretes, sinó que domina en les esquerres: la "terreta" és com un *ghetto,* i les coses serioses, són espanyoles, llengua, cultura i tot.

A partir d'ací, comença a demostrar-se quina és l'actitud real dels poders oficials, amb pèls, senyals, i casos i proves. Però això ja no es pot escriure, encara que queda enregistrat. Hem dinat esplèndidament. Ens hem fet el cafè, el conyac i el puro. Jo he après d'Alacant coses que no sabia. I he après també a estimar Alacant més del que l'estimava. Algun dia, Emili Rodriguez Bernabeu, de tot això que ha contat, i d'algunes coses més n'hauria de fer un llibre. Valdria la pena.

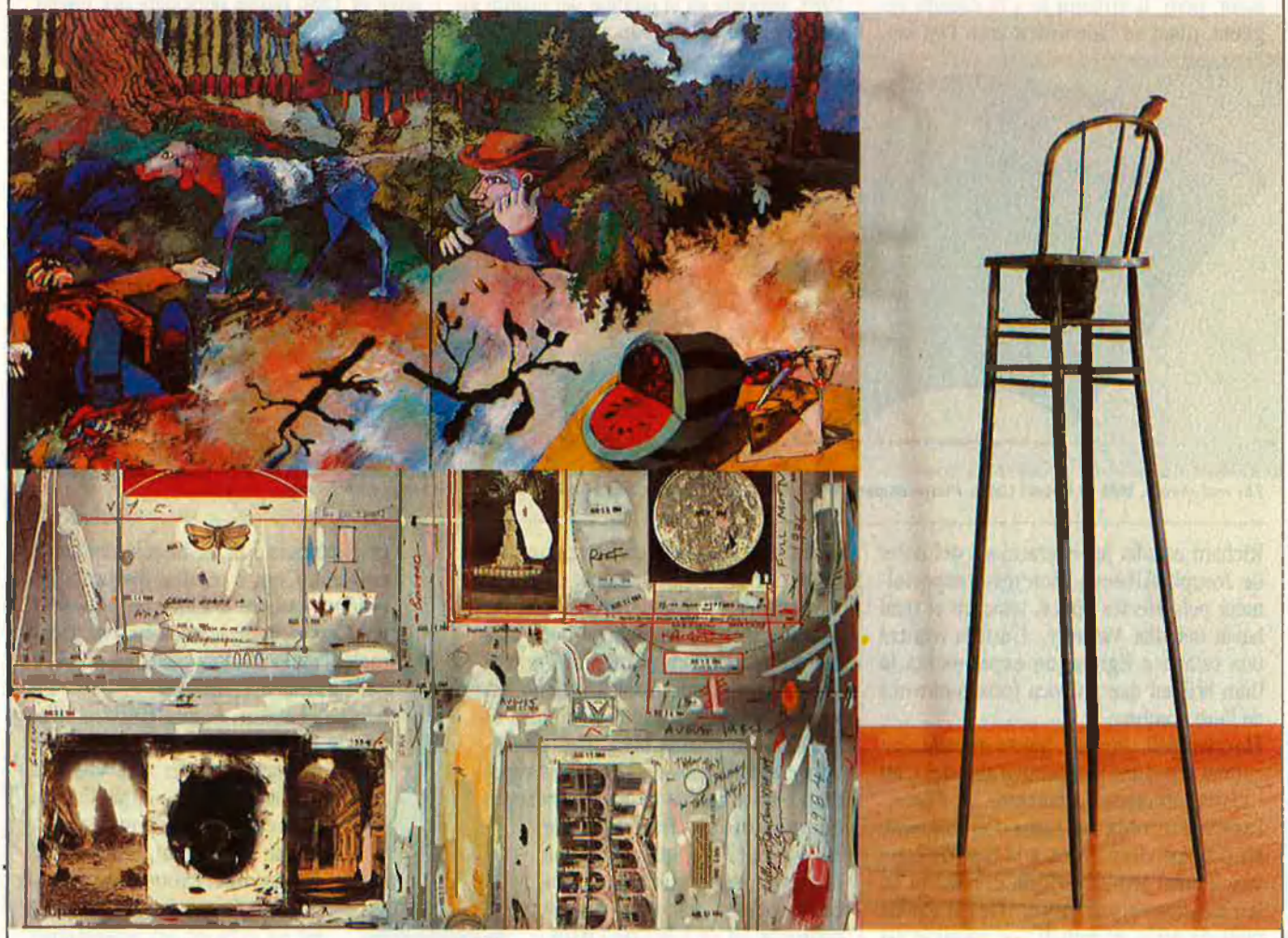
Joan F. MIra

Dies d'estiu.
Nits d'estiu.
CATALUNYA RÀDIO
La ràdio nacional de Catalunya
BOLADERAS CANALDA

Barcelona acull una representació de l'art nord-americà sorgit de Florida

Made in Florida

Després d'haver passat per Marsella (França) i Hasselt (Bèlgica), fa estació al Centre d'Art Santa Mònica l'exposició "Made in Florida", durant cinc setmanes, del 12 de juliol al 17 d'agost.

***Peasant hunting*, 1985 de Robert W. Fichter. *Agost 1884*, 1985 de Robert Petersen. *Studio portrait*, 1987 de Donald Saff.**

L'estereotip de l'habitant de Florida, és Julio Iglesias, o l'asfixiat cambrer de *Midnight Cowboy*, o els jubilats que van a passar-hi els darrers dies. No creiem que la imatge preestablerta traeixi excessivament la realitat.

Possiblement no tots els habitants de Florida són exiliats cubans, artistes enriquits, cambrers o jubilats atrets tots plegats pel clima tropical de l'estat.

A Florida hi han arribat artistes de moltes bandes dels Estats Units atrets per la flora exòtica i el clima agradable. "Made in Florida", l'exposició oberta al Centre d'Art Santa Mònica, dóna testimoni d'aquesta activitat artística.

A Florida però, la infrastructura artística és minsa. Els mateixos artistes d'aquest indret s'han hagut de guanyar les garrofes en altres estats d'Amèrica. Ambdues idees han estat manifestades per la directora del Museu d'Art de Florida, al catàleg de l'exposició que ara es presenta. D'ací, les diferències de trajectòria que observem en els vint-i-dos artistes exposats al Centre depenent de la Generalitat de Catalunya. Diferències que queden paleses, alhora, en estils, ventall de temes escollits etc... No hi ha una estètica definible comuna a la regió. Si més no podria buscar-se com un rerafons, el reflex de les condicions ambientals exhuberants de Florida.

A continuació, presentem l'atapeïda síntesi dels artistes que, en algun moment de la seva activitat, han tingut quelcom a veure amb Florida.

Carlos Alfonzo. Aquest exiliat cubà arriba a Miami, a bord d'una embarcació el 1980. El seu estil és deutor d'un cert expressionisme abstracte, especialment en l'òrbita de Pollock. A *Three Drops,* exposat a Santa Mònica, s'hi ofereix com a motiu presentacional, signes jeroglífics que veiem repetits a la superfície de la tela, cobrint-ne la pràctica totalitat.

Richard Anusziewic. L'artista treballa a Nova Jersei, però té una finca a Florida. El seu treball comença a ser conegut a meitat dels anys cinquanta. El reconeixement, però, li arribarà ja a la dècada següent, quan se l'identifica amb l'*op art*.

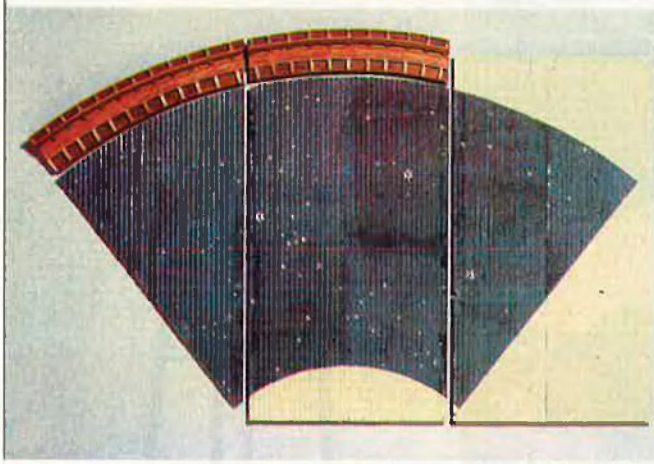
va decidir de fragmentar-lo, i va tirar-lo al terra. Immediatament, va veure que volia invertir els dos cantons de la base de l'arc. Llavors va afegir motllura a la fòrmica de quinze taules, la quan cosa va permetre que servís de columna des d'on els arcs sorgirien".

John Chamberlain. Considerat un dels gegants de l'escultura de l'actual segle, a Chamberlain se li atribueix el trasllat de molts valors de la pintura expressionista abstracta a un medi tridimensional. *Tux Lux,* realitzat amb peces de metall usat, el 1983, incideix en la qualitat del *grafitti* en què la pintura al ser vaporitzada, dóna un

Chicago va rebre al 78 l'encàrrec de fer una escultura per a la xarxa de metro de Miami. Des de llavors s'ha convertit en resident fix de Florida. En *Bon Fish* s'ha treballat amb roca coral.lina, material molt abundant a Florida.

Lyman Kipp. Aquest novaiorquès, establert a Florida des de 1986, té les seves arrels en el moviment minimalista. Com tots els artistes d'aquest corrent, es limita a un vocabulari molt elemental: formes simples i pures, i colors simples i purs.

Alexandra Kleinbard. L'artista abandonava el 1986 temes personals per tractar aspectes globals. Aquest interès se centra

The real church, 1988 de Robert Calvo. *Plastic anatomi,* 1987-88 de Tyler Turkle. Baix, *Untitled 1412-32*, 1988 de Robert Thiele.

Richard estudia les interaccions del color de Joseph Albers i s'interessa especialment pels efectes òptics, tema en el qual havia treballat Vasarely. L'artista realitza una estada a Egipte, on experimenta la llum brillant que provoca forts contrastos de llum i ombra.

Harriet Bell. Aquesta artista treballa l'escultura des d'una perspectiva abstracta, tot i evocar imatges i situacions. A *Place,* l'exercici recorda una mena d'animal, amb els dos apèndixs afegits a la base de cap i cua. També sembla evident el referent de les escultures primitives. Des d'aquest punt de mira, el treball pot adquirir als ulls de l'espectador un caràcter sagrat i totèmic.

Robert Calvo. En veure el seu treball, resulta aclaridor saber que aquest sorgí després d'un viatge a Europa el 1986. Segons s'explica el catàleg "Allí es va veure afectat per la manera en què la vida moderna existia dins d'un context d'una cultura centenària, i fin i tot, antiga". A *Culture Span,* es bo conèixer el procediment de treball: "Va ser un treball intuïtiu. Primerament Calvo va modelar un arc clàssic en ciment. Com que va trobar que l'arc era massa espès, i per tant, massa bonic, sentit més narratiu, característica de molts treballs d'aquest artista.

Robert W. Fichter. Aquest artista, nascut a Florida, ha realitzat bona part del seu treball com a fotògraf i gravador. Després d'una intensa activitat en aquests mitjans, torna a la pintura el 1978, en rebre una beca. Des de llavors crea uns personatges que es repetiran com a motius bàsics de les seues composicions. Es tracta de *Baby Gene Pool* que representa el canvi gradual dels gens humans a causa dels mals postindustrials, el sr. i la sra. Ossos, pares d'aquests etc...

Duane Hanson. Aquest artista que ha aconseguit reputació internacional mentre vivia a Florida, està especialment interessat en el verisme del treball. Així a *Children at play* representa els mateixos fills de l'artista jugant sobre una catifa. Les figures han estat fetes en polivinil i materials mesclats, i semblen tan reals com la catifa turca, la roba i el cabell.

John Henry. Aquest artista de

en l'ecologia i la destrucció del medi ambient. Com a resultat d'aquesta inquietud trobem a *End of the Game* una denúncia de la caça furtiva d'animals, l'extinció dels quals és prevista per l'aridesa del paisatge.

Mernet Larsen. L'obra *Untitled* d'aquesta artista, fou realitzada el 1987 immediatament després d'un viatge a Japó. Abans d'aquest viatge Larsen pintava de manera representacional. Al Japó el tarannà físic del nou món exòtic que va descobrint, la condueix a interessar-se més en les superfícies dels objectes que en llur significat i història.

Robert Petersen. Petersen ha estat un gravador que treballa amb Rauschenberg. Els seus gravats representen una abstracció geomètrica amb una premissa minimalista. El 1976 es produeix un canvi en decidir convertir el seu diari en treball artístic, postals, il.lustracions de revistes, retalls de tot tipus, gràfics comercials es mesclen amb pintura i marques vàries.

Dallas, i retorna al seu estat natal, per a dedicar-se a l'ensenyament. *Say what you will* consisteix en 1.152 matrícules de cotxe muntades sobre planxes de 8x4 peus.

James Rosenquist. Considerat un dels artistes preeminents del moviment pop, enfocà la seva activitat artística en el cartell. El treball sense títol exposat a Santa Mònica palesa la inquietud de l'artista pels temes naturals. La fragilitat del medi ambient, que apareix a la seva obra, resulta especialment significativa a Florida on l'equilibri de la natura es veu amenaçat pel creixement ràpid de la població.

balla l'escultura. A *Studio Portrait* poden llegir-se tot tipus d'intencions psicològiques personals. L'artista havia dissenyat aquesta obra perquè funcionés principalment com a somni poètic, la qual cosa provoca un nombre interminable d'interpretacions i significats.

Deborah Scheider. L'artista que treballa a Nova York i Miami, a temporades, és definida al catàleg de l'exposició de Santa Mònica com "aquest rar tipus d'artista que gosa treballar en un estil purament abstracte en una època postmodernista".

Robert Thiele. L'obra de Thiele és potser la més idiosincràtica de totes les exposades. Les escultures que a primer colp d'ull poden considerar-se monolítiques i geomètriques, en una segona lectura adquireixen un caràcter ritual i totèmic.

Tyler Turkle. D'entre la totalitat d'artistes, sobresurt l'aspecte enginyós i lúdic del treball de Trukley. En línia amb els corrents postmodernistes, l'artista s'apropia i "desconstrueix" preguntant-se intensament què és l'art, com funciona, etc...

Theo Wujcik. L'obra exposada "The Studio" es basa en *Watson and the Shark* pintat el 1778 per John Singleton Copely. Wijcik situa els esdeveniments a l'època actual tot i utilitzar material de tanques,

Flesh and spirit **(front), 1988 de Carlos Alfonzo.** ***Translumina-yellow, orange, and red*****, 1986 de Richard Anuszkiewicz.** ***The studio*****, 1987 de Theo Wujcik.** ***Two-bit lover*****, 1985 de James Rosenquist.**

Robert Rauschenberg. Durant els anys cinquanta aquest artista va ser considerat dels més importants de la seva generació. Basant-se en l'objecte trobat, el motiu escultòric presentat a Santa Mònica *Boat Glot Glut* forma part d'una sèrie generalment sobre metall.

Jim Roche. Criat als suburbis d'una ciutat de Florida, aquest artista aconsegueix graduar-se en Escultura a la Universitat de

Gilberto Ruiz. Aquest cubà, des de la seva arribada a Estats Units ha cultivat un estil eclèctic que va des de l'art popular naïf fins al *Butch* d'East Village. A *Moda,* per exemple, un petit motor que sobresurt del teixit permet l'oscil.lació del cap del motiu representant, aconseguintse una composició inquietant.

Donald Staff. Més conegut pels seus treballs de gravació, aquest artista també trecinta encobridora etc...

Purvis Young. Young pot definir-se com un artista autodidacta que treballa al centre de Miami. Els seus treballs estan inspirats en l'experiència de la vida al seu barri. Així *Pregnant lady* s'ens explica que està inspirat en el gran nombre de noies embarassades que viuen prop de casa seva.

Jordi Jove Mestres

LLIBRES

EL LLIBRE DE LA SETMANA

El prometatge del príncep Felip

Gombrowicz va escriure la història d'un personatge que es troba fora de lloc.

Witold Gombrowicz. *Ivonne, princesa de Borgonya.* Traducció Miquel Martí i Pol "Ells llibres de l'escorpí. Teatre-El Galliner, 117. Edicions 62. Barcelona, 1990. 90 pàgs.

El príncep Felip passeja pel parc amb dos amics representant el seu paper ("seduir el cor de les seves súbdites"). Troben Ivonne i les dues tietes que li recriminen el poc esforç que fa per estar atractiva. Llavors els amics comencen a rifar-se de la lletgesa i de l'apatia enfavada d'Ivonne. El príncep, més audaç, porta la broma al límit de prometre's amb ella. Tot comença així com un joc, però se li escapa de les mans: Ivonne provoca en el príncep una barreja de fascinació i repulsió i ja no pot fer marxa enrere. Ella s'imposa amb la seva malaptesa i el seu silenci incòmode (imposa la seva forma inferior, que diria Gombrowicz) i deixa el príncep i la cort descol.locats.

Desmentint que en literatura tot s'hagi dit i només s'hagin dit les tres o quatre coses de sempre de mil maneres diferents, Gombrowicz explora (sense mai no deixar de fer literatura) algunes intuïcions pastades en l'experiència i la reflexió, producte també de la urticària virulenta que li provocava la cultura polonesa idealista, asexuada, patriòtica, provinciana, convencional i plena de bona fe en què es va formar (deformar).

Entre aquestes reincidències continuades de l'obra de Gombrowicz trobem l'atracció fatal que sent l'home cap allò que és baix, brut, inferior i o immadur (el príncep subjugat pel cercle viciós del gest d'Ivonne), el desig compulsiu de ser jove (aquí Gombrowicz va ser profeta, irònic i mordaç, de l'exaltació contemporània a la joventut adolescent, sana, moderna i esportiva), la indefugible impostura (no som autèntics ni podem ser-ho per més que ens ho proposem), el conflicte de l'individu amb la forma que li imposen els altres, la nació, la cultura, el passat o les situacions en què s'embolica (el príncep escapant del seu paper o la reina escrivint d'amagat poesies vergonyosament sentimentals), etc.

És força probable que quan hagi llegit paraules com reflexió, impostura o exploració, bona part de l'audiència d'aquest article hagi: 1) deixat de llegir (i per tant no hagi arribat fins aquí –podem així deixar-los descansar en pau), o bé, 2) badallat pensant que Gombrowicz és un altre pesat centreuropeu d'aquells tan profunds i soporífers (Gombrowicz es referia en el seu *Diari* a aquesta mena d'escriptors com a "escriptors mancats de *sex appeal*"). Doncs no, Gombrowicz no va per aquí. Vol dir i diu alguna cosa amb les seves ficcions, però sempre jugant a fons amb les possibilitats de seducció del gènere en què es mou: si fa novel.la, la ficció es trena en arguments plens de moviments i d'interès; si escriu el *Diari,* argumenta i polemitza des d'una individualitat radical (dilluns: jo, dimarts: jo, dimecres: jo) i si escriu teatre, la capacitat de metamorfosi el porta a un llenguatge que fa del gest, del silenci, de la veu, de l'espai, del decorat i del vestuari, uns elements significatius. Així se suscita el vell problema de la literatura com a forma de coneixement que incorpora a la ficció elements conceptuals. Gombrowicz insisteix en el *Diari* (on es preocupa obsessivament per la recepció i la comprensió de la seva obra i per les possibles deformacions que els crítics li poguem inflingir) que la relfexió no és prèvia sinó simultània a l'escriptura: amb la paraula i la ficció entra en zones inèdites.

Així ho veiem en aquesta primera incursió teatral (*Ivonne, princesa de Borgonya* data del 1985) i així ho va veure Jorge Lavelli a principis de la dècada dels seixanta quan va muntar a París obres de Gombrowicz, coincidint amb el retorn (i el reconeixement) a Europa de l'escriptor polonès, després de més de vint anys passats a l'Argentina en el més absolut aïllament cultural, però en la més fecunda posició per a cultivar la mitologia personal que és la seva literatura. Així es va poder veure també en el darrer festival de tardor de Barcelona amb l'impressionant muntatge d'*Opereta* que va dirigir el mateix Jorge Lavelli.

Ivonne, princesa de Borgonya es pot definir com la història d'algú que es troba fora de lloc i amb un paper que no li correspon o bé com el conflicte provocat quan un personatge que vol escapar de la màscara per avorriment (el príncep) introdueix en l'escenari un personatge que no actua (Ivonne) i que perverteix els codis de l'obra (les convencions de la cort reial). Ivonne és una no-actriu en la mesura que va definida per la manca d'acció, per la passivitat verbal i gestual i per la inadequació al decorat que dispara mecanismes incontrolats i estranyes simetries. Quan els reis la reben com a promesa del príncep Felip (després d'haver decidit no portar-li la contrària amb el protagonisme del "ja se li passarà al nen la dèria") la immobilitat hieràtica d'Ivonne fa que siguin els reis els que, enmig de la confusió del protocol trencat, li acabin fent a ella una reverència. També després de morta guanyarà batalles en aquest sentit amb el "rigor mortis" de cos present, provocant genuflexions culpables, contradictòries i a mig fer.

En teatre, com en tots els gèneres que toca Gombrowicz, fa de l'arbitrarietat i del plagi a formes inferiors (literatura rural polonesa, novel.la policíaca, drama cortesà, opereta) un motor de distanciament i d'allunyament de qualsevol temptació (inevitable, d'altra banda) de caure en una recognoscible "forma Gombrowicz".

A mi, particularment, de tant en tant em ve de gust descansar de la ficció detallada i mastegada de la narrativa per entrar en el text més el.líptic i mal.leable del teatre. Si bé és cert que llegir teatre exigeix mobilitzar la imaginació per muntar situacions, decorats, ritmes i veus, les contrapartides que es poden arribar a treure són prou altes; encara que, com sempre, cal triar i no és difícil ensopegar amb l'avorriment infinit del joc de mans que deixa fred al no iniciat en els secrets del "llenguatge teatral" (això últim llegit amb veu miel.liflua i modulada). Però aquí no hi ha cap risc: llegir *Ivonne, princesa de borgonya* no es tant llegir teatre que llegir Gombrowicz i això sí que val la pena, de totes totes.

Manuel Ollé

Adéu a la infantesa

Neil Postman: *La desaparició de la infantesa.* Pròleg de Jaume Carbonell i Toni Tort. Traducció de Pepi Andreu. Eumo. Interseccions, 12. Vic. 1990. 195 pàgines.

Si observem determinades falques publicitàries, determinats productes de consum, determinades modes i tipus de comportament no resulta gens agosarat arribar a la conclusió que totes aquestes "coses" pertanyen cada cop més no a un públic concret, sinó al públic. I quan parlem de públic en general volem significar que en el nostre món les diferències d'edat s'estan difuminant. Altrament, la separació entre el món de la infantesa i el món de l'adult comença a resultar problemàtica. És més, hi ha qui fins i tot afirma que la infantesa està desapareixent, que en la

pràctica l'infant i l'adult són la mateixa cosa. *La desaparició de la infantesa,* de Neil Postman, abona aquesta tesi de la progressiva desaparició de la infantesa.

Per a Postman la infantesa –que no és una categoria biològica, sinó un producte social inventat ara fa quatrecents anys– desapareix a una velocitat sorprenent.

La tesi de Postman és la següent: a mesura que canvia la forma i el contingut de l'escenari simbòlic en el qual té lloc el creixement humà i, en concret, canvia en el sentit que no requereix cap distinció entre la sensibilitat de l'infant i la de l'adult, inevitablement les etapes de la vida es fusionen en una. Doncs bé, això ja estaria succeint. I la televisió (i la publicitat, la moda, etc.) ho corrobora. I aquestes són les proves: ¿A cas en determinades ocasions no costa de distingir la mare de la filla? ¿A cas els gustos i estils d'infants i adults no són ja idèntics o molt semblants? ¿A cas les estadístiques d'alcoholisme, consum de drogues, activitat sexual, nombre de delictes, etc., no són protagonitzats per un nombre semblant d'infants o adults? ¿A cas els jocs dels infants no s'assemblen als dels adults i viceversa? ¿A cas els hàbits de consum d'uns i d'altres no es confonen?

Postman potser exagera la nota. En tot cas, la tesi del nord-americà ens planteja la següent qüestió: ¿Ens construeixen a tots segons un mateix patró? ¿Som nosaltres els que volem seguir el patró? I que ningú no negui el vessant positiu de l'assumpte: ¿No és interessant el dubte de saber qui és la mare i qui la filla? Perdonin la frivolitat.

Miquel Porta Perales

Sió, sió

Albert Cohen. *Solal.* Traducció de Jaume Fuster. Col.lecció "El brot", núm 65. Editorial Pòrtic. 349 pàgines. Barcelona, 1990.

Albert Cohen probablement no necessita presentació després de l'èxit de *Bella del senyor,* editada per Pòrtic l'any 1988. De seguida el llibre va esdevenir un *best-seller* i va incorporar el nom del seu autor a la nòmina dels escriptros indispensables per obtenir el grau de cultureta suficient. No obstant això, la qualitat literària d'aquest escriptor jueu en llengua francesa és fora de dubte.

La intensa efervescència sionista que va seguir a la declaració Balfour, per la qual es reconeixia el 1917 la creació d'un estat jueu a Palestina, va tenir també la seva traducció en la literatura. Part de les obres sorgides com a resposta en asquest context, i abans, ben entès, del genocidi nazi, són clarament textos de propaganda sense gaire interès. Tot el contrari de *Solal* (1930) que proposa una lectura militant del món jueu en clau d'una excel.lent tragicomèdia a través de l'itinerari vital del jueu Solal dels Solal, eix de la tetralogia a què pertany també *Bella del senyor.* El decorat d'aquest procés de maduresa que es descriu a *Solal* el dibuixen les relacions entre els jueus i els gentils, en concret les dificultats per establir un contacte franc i respectuós, la impossibilitat d'integració en unes societats on l'antisemitisme és un element actiu i, en definitiva, la necessitat de constituir-se en *ghetto* per garantir la pròpia supervivència.

El trajecte vital de Solal és exactament aquest: el fracàs del seu matrimoni amb una cristiana, el rebuig de la societat francesa per la seva condició de jueu, l'ambivalència entre el renegament dels seus orígens i la necessitat de reconeixe'ls per dotar-se d'una identitat i salvar-se d'aquesta forma de l'autodestrucció a què estava abocat. Cohen acompanya tot això amb una divertida i alhora, trista paròdia del sionisme, del cripto-judaisme i de les diferències polítiques i culturals entre els jueus del centre i el nord d'Europa i els jueus mediterranis. Per últim, la misogínia hi apareix com una característica cultural necessària del judaisme, com si ser jueu, i acceptar-ho, impliqués ser misogin. En definitiva, bona literatura al servei d'un tema passional i contradictori, miserablement humà.

Josep M. Lluró

Joan Martí i Castell i Pere Navarro: "El procés de normativització no s'ha acomplert"

A l'entrevista, realitzada a la Facultat de Tarragona, és absent el Doctor Martí, a Canadà en aquests moments al congrés del NAC.

—¿Hi ha algun altre llibre al mercat que tracti el tema dels comentaris lingüístics?

—MIQUEL ÀNGEL: No. El llibre omple un buit metodològic en el camp dels comentaris lingüístics de textos en català.

—¿A qui va adreçat?

—PERE: A gent universitària, sobretot a la que prepara oposicions ja que és un exercici exigit. Tot i així –intervé Pradilla– a través d'una readaptació del professorat pot anar perfectament a les aules d'ensenyament secundari.

—¿Com s'ha repartit la feina?

—P.: Joan M. s'ha encarregat de la part de reflexions sobre comentaris lingüístics de textos –introducció teòrica– i dos comentaris. La resta ens l'hem repartit entre el M.A. i jo.

—¿Quin criteri s'ha seguit a l'hora de triar els textos?

—P.: Per a la selecció de textos vam creure oportú de recollir les diverses modalitats de la llengua, dues que serien pròpiament estructurals –les històriques i les geogràfiques– i dues d'ús– les estilístiques i les socials.

—¿El Joan Martí va seguir el mateix criteri que vosaltres?

—M.A.: Prèviament es van fer una sèrie de reunions en les que es va seleccionar el marc teòric i els textos per, a partir d'aquí, elaborar els supòsits teòrics dels diferents comentaris.

—¿Ha resultat difícil aquesta mena de consensuació?

—P.: Hi ha hagut algunes dificultats puntuals...

—¿De matisos, potser?

—M.A.: Sí, però de fet ens

trobem en un marc teòric que assumim com a nostre, que és la sociolingüística, àmbit prou ampli com per a poder treballar-hi.

—¿D'on neix la idea de confecció d'un llibre d'aquestes característiques?

—M.A.: D'un intent previ del Pere i meu de fer un llibre de comentaris de textos de varietats dialectals. A l'Alex Susana li va entusiasmar la idea... ¡ara farà dos anys! (El llibre ha estat un any a impremta per problemes de tipografia –en les transcripcions fonètiques– i per la gran quantitat de correcions que han hagut de fer fer).

—¿I com s'estructura?

—P: Dels textos comentants n'hi ha un de preliterari –el *Llibre jutge* –, un de medieval –la *Questa del Sant Graal* –, un de prenormatiu –*La família dels Garrigas* – i set d'actuals o postfabrians. Vam intentar que hi quedessin reflectides tant les varietats estructurals com les d'ús de la llengua mirant que sortissin reflectides varietats lingüístiques de tot el domini del català. Tot i que la nació no arriba a l'Alguer –puntualitza– també n'hi vam incloure un, de text.

—M.A.: Les especials característiques del nostre procés d'estandardització permeten que hi hagi textos amb característiques geogràfiques dins d'un registre formal, com és el cas d'un text valencià pertanyent al registre científico-tècnic.

—P.: I aquí fem referència especial al procés de normativització de la llengua.

—¿Com creieu que està aquest procés?

—P.: El procés de normativització no s'ha acomplert però hi ha gent que hi està treballant. Quant al de normalització estem a anys llum de ser una comunitat lingüística totalment normalitzada.

—¿Creieu que tira endavant o endarrera aquest procés?

—M.A.: Hi ha dues postures diferents en aquesta polèmica: uns a favor i uns altres contraris a l'afirmació apocalíptica que el català es perd. Tant jo com el Pere estem més a prop dels primers. L'ús lingüísitc –sense dades fiables– presenta una situació gens favorable. S'ha avançat quant a competència i enteniment però no a nivell d'ús.

—P.: Estic completament d'acord amb M.A. S'ha avançat en la comprensió de la llengua, en allò que en sociolingüística diríem competència passiva, però no en l'activa. Un cosa és que la gent sàpiga català i l'altra que l'usi. Així, als extrems del domini lingüístic del català la llengua ja fa anys que s'ha mort.

—M.A.: Vista la llengua en la seva perspectiva global ens trobem immersos en un procés de substitució lingüística que en els extrems ja s'ha acomplert i que avança decididament als nuclis urbans, que són els que marquen les directrius. Els principis de política lingüística que s'apliquen a casa nostra només afavoreixen aquells que no són d'aquí. Estem obligats a saber la llengua d'un altre territori, però tenim el deure d'usar la nostra. L'únic que ha fet la llei de normalització lingüística, tant al Principat com al País Valencià o a les Illes, ha estat elevar a la categoria d'oficial el procés de substitució lingüística. Un procés, però, que pot invertir-se creant unes condicions favorables.

—¿I es fa referència a aquest procés, als comentaris?

—P.: En fem referència vehiculant el registre emprat en el text a un marc geogràfic en concret –tant si el procés s'ha dut a terme com si no–, i en les conclusions.

Esperem aquesta inversió. Tal i com diu Pande, lingüista hindú: "Les llengües ni viuen ni moren simplement són utilitzades o ho deixen de ser. A diferència de la mort, la desuetud és un procés reversible". Que així sigui.

Aleix Cort i Cori Pedrola

Fotografies: *Cori Pedrola*

El somni de Trieste

Ara fa divuit anys, un noi, gairebé un nen, entrava a la llibreria Casa del Libro de Madrid. En un dels prestatges va descobrir un llibre. El va llegir, i una vegada acabada la lectura, va prendre una decisió tan agosarada com veritable. Volia esdevenir editor. Aquell llibre li agradava com a objecte i com a literatura, tot i que no sabia res del seu autor, de l'home que havia escrit aquells fulls perquè un noi com ell no volgués fer res més a la vida que editar llibres com aquell que havia trobat un dia llunyà.

Això no és el resum de cap conte moral. Va passar i va passar tal i com ho relato aquí. El llibre s'intitulava *Velázquez, pájaro solitario,* l'autor, Ramón Gaya; l'editorial, RM. El noi, gairebé un nen, es deia Valentín Zapatero. Deu anys més tard, el 1984, Valentín Zapatero i jo editàvem la segona edició de *Velázquez, pájaro solitario*. Totes aquestes coincidències em feien emmudir. A ell, no. En certa manera sabia el que era la seva vida, el que anava a fer-ne i com acabaria un 14 de juliol de 1990. Fins i tot en això ha estat precoç. Tenia trenta-un anys.

Va ser editor, sense cap mena de dubte. Un dels més originals, personals i purs que hi ha hagut al nostre país en aquests darrers anys. Deixa rere d'ell una petja que formen noms com Lampedussa, Conrad, Larbaud, Natalia Ginzburg, Miguel Villalonga, Ramón, Pound, Williams Carlos Williams, C.S. Lewis o Sánchez Mazas, sense comptar tots aquells que van fer menys solitària la seva travessia: Soledad Puértolas, Miguel Sánchez Ostiz, Carmen Martín Gaite, Carlos Pujol, Juan Manuel Bonet o Antonio Colinas. La seva editorial tenia i té un nom que el defineix molt bé a ell mateix: Trieste. Un ciutat que mai no va conèixer. Una ciutat on van viure molts escriptors que ell estimava. Una ciutat que no és de ningú. Una ciutat per a gent de pas. És a dir, una ciutat feta a la mesura d'algú com ell, per a qui el món era el carrer Villanueva cantonada amb Serrano i, si de cas, dos o tres carrers més,

Sabia fer llibres com els millors i fer-los com ningú, però mai no va saber vendre'ls. En el fons, que es venessin o no el preocupava ben poc. Aquesta era la seva aristocràcia. La seva manera de somriure, de fumar, amb la seva ma perfilada com un falcó. Fins i tot la seva manera de beure un whisky era silenciosa, intel.ligent, fatal.

Mai no sabrem que és la literatura potser perquè mai no sabrem que és la vida. A ell aquesta confusió l'ha apropat, abans que a nosaltres, a aquest lloc d'ombra i de llorer. Algun dia la història tornara a repetir-se. Un noi trobarà i tindrà en les seves mans algun dels llibres que ell va editar i se li despertarà una vocació com qui s'endinsa en un somni. És per a aquest noi per a qui escric ara aquestes ratlles: ha de saber que darrere d'aquest llibre hi havia un home jove, pur, tràgic, tan exigent com generós. Un home jove que per damunt de tot va estimar la veritat i la bellesa. Gairebé un nen.

Andrés Trapiello

CIENCIA I MEDI AMBIENT

¿Quin és l'origen biològic de l'amor?

La fletxa de Cupido

¿Hi ha un component biològic en la seducció que ignorem? ¿Fins a quin punt el nostre comportament sexual no és conseqüència de la reacció a una sèrie d'estímuls determinats?

La seducció està plena de miroies, poses i flatxendes suggerents. RAFA GIL

L'art de la seducció és probablement un dels temes favorits de la nostra espècie. A tots ens agrada seduir, utilitzar aquest llenguatge divertit i sucós de miroies, poses i fatxendes suggerents; parlar, fins a la desesperació de l'interlocutor, de com férem, de com reaccionà, i de com es troba d'arrupit el nostre cor. És com si la natura hagués dotat els homes de la necessitat d'estimar. ¿A qui no li agradaria ser un seductor i tenir mil amors? Ser mestre d'amor... que diria Salvat-Papasseit. "Ser mestre d'amor/ qui no pagaria!". En el fons, la major part dels homes tenim la petita recança de no haver aconseguit emular Don Juan i la major part de les dones de no haver estat una Dulcinea, una Laura, ni una Beatriu. O si voleu una Mme. de Pompadour o una Diana de Poitiers... Ni haver tingut el nas de Cleopatra.

Sembla que en l'èxit de l'amor és on roman gran part de l'èxit personal. Molts dels poetes que han escrit sobre l'amor potser haurien renunciat al seu art per un

amor tendre i sincer. Sthendal va arribar a descobrir el veritable amor. El va buscar, això sí, desesperadament. Qui sap si el jove Julien era ell i Mme de Renal l'amor que mai va arribar a descobrir.

Però, ¿perquè existeix l'amor? Tots sabem més o menys en què consisteix, ¿però quina és la seua funció? ¿Que potser no viuriem millor si no haguérem de sotmetre-nos a aquesta sensació que fa de l'individu un sòmina encantador? Fou Schopenhauer, seguint les idees de Hegel, el que va donar per primera vegada una explicació de caire biològic. Per a aquest filòsof l'amor no era més que un estri de la natura utilitzat per assegurar la procreació d'individus de la nostra espècie. Schopenhauer, que era un gran coneixedor de les idees científiques de Goethe, veia l'home com un animal egoista que té com a únic objectiu en la seua vida reproduir-se, i d'aquesta manera, mitjançant la descendència, romandre en el temps. Aquesta funció que els naturalistes adjudiquen exclusivament a les altres espècies de la natura fou de sobte considerada per a l'espècie humana. És clar que aquesta visió no fou en absolut tinguda en compte per la societat de la seua època: l'obra de Schopenhauer fou prou anterior a la de Darwin, i l'home es veia llavors com el centre de la creació.

Actualment, la situació ha canviat força des de Schopenhauer: les idees de Darwin, els progresos de la genètica i el registre fòssil han deixat ben palesa la nostra íntima relació amb els animals. No obstant això, l'home encara segueix reservant com a exclusives algunes sensacions, alguns comportaments entre els quals es troba l'amor. La fletxa de Cupido explica el nostre inesperat enamorament, i buscar una explicació biològica mou la protesta immediata. Tanmateix, si bé existeix en el nostre ritual amorós un important component cultural també s'ha de considerar una sèrie d'aspectes biològics. Els senyals de les pupil.les i les feromones poden ajudar-nos a entendre millor la causa última i instintiva del nostre desesperat enamorament.

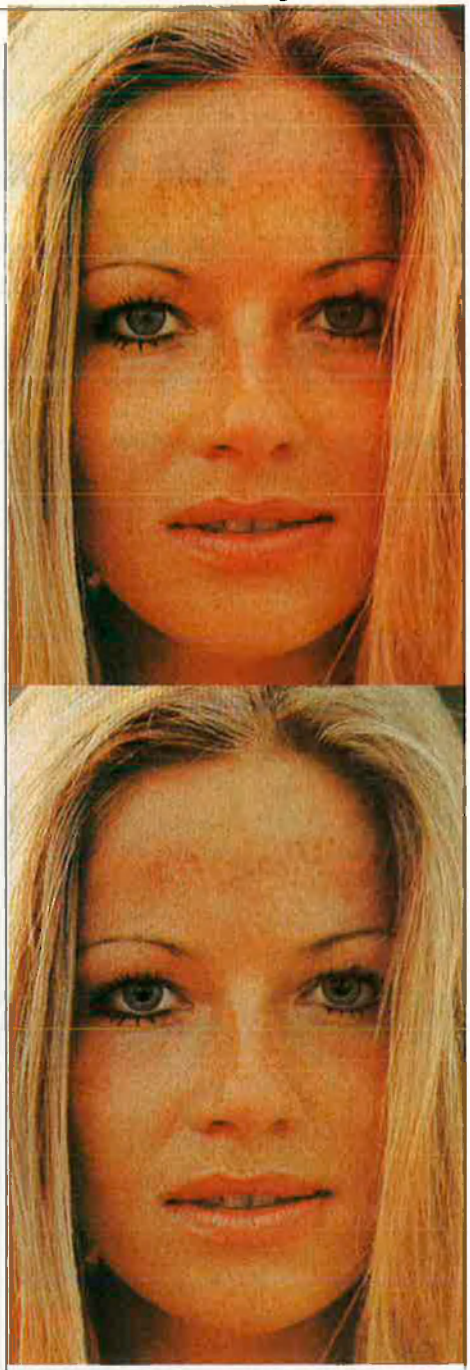
EL SEXE ALS ULLS

Tant en els homes com en les dones els ulls juguen un paper fonamental en l'art de la seducció. La literatura sempre ha tractat els ulls com una eina d'exquisit encís. Allò de "hi havia en els teus ulls una llum...", "els teus ulls brillaven com..." estem cansats de sentir-ho repetir. ¿Què tenen els ulls de tan especial? Fou Hess el primer que va descobrir els senyals de les pupil.les. Aquest investigador va observar en un grup d'estudiants que quan passava unes fotografies de dones "suggerents" es produïa en aquests una dilatació de la pupil.la. Va realitzar una altra prova i els va proporcionar dues fotografies de la cara d'una dona, una amb les pupil.les petites i l'altra amb les pupil.les força dilatades, i en preguntar quina de les dues preferien així per majoria absoluta la segona fotografia. Hess va concloure que les pupil.les dels ulls es dilaten o contrauen de tal manera que no es troba totalment relacionat amb el grau d'il.luminació, sinó que està correlacionat directament amb el nostre interès per l'objecte o el subjecte que està al davant nostre. Per la dilatació de la pupil.la es pot, per tant, conèixer l'estat d'excitació d'una persona: una persona excitada sexualment experimentarà una dilatació instintiva de les seues pupil.les.

Aquest fet ja era conegut indirectament per les cortesanes de l'Edat Mitjana. Aquestes utilitzaven la planta de belladona (Atropos belladona) que posseeix la substància atropina i que té la propietat de dilatar la pupil.la extraordinàriament (el col.liri, utilitzat pels oculistes, posseeix també aquesta substància). Això potser explica el nom d'aquesta planta, que també ha estat molt emprada en bruixeria i medicina. Les cortesanes abans d'anar a l'encontre del seu senyor es posarien als ulls unes quantes gotetes d'un extracte de belladona que els dilataria la pupil.la, per tal de què el senyor hi veiera la gran excitació que els produïa la cita. En definitiva, es tractava d'un plagi biològic: les cortesanes es creaven als ulls una llum excitant que sorgeix en el punt àlgid de la passió. Fuster en el seu *Diccionari per a ociosos* considera els trobadors del segle XII els descobridors de l'amor. Però se n'oblida de les cortesanes, que, si no el descobriren ni divulgaren l'amor (per no discutir l'admirat Fuster), sí en sabien molt més que qualsevol famós trobador.

La pupil.la, a més, també marca un gran nombre de canvis emocionals. Per exemple, en diversos experiments s'ha observat que les pupil.les, en veure la fotografia d'un xiquet, es dilataran i reduiran en funció de l'estatus de l'observador. Les fotografies mostrades a les dones solteres i casades, tant en fills com sense ells, produiran dilatació de les pupil.les en tots els casos. Tanmateix, sols els homes amb fills reaccionaren positivament en observar la fotografia del xiquet.

Les pupil.les dilatades augmenten la bellesa.

Es tanta la informació que donen les pupil.les que molts comerciants d'Orient utilitzaven ulleres de sol per a evitar que els delataren en veure una peça d'extraordinària qualitat. Ocultar els ulls és freqüent en aquells individus que volen passar per durs, i que necessiten no denunciar les seues intencions. El model de policia americà amb ulleres de sol platejades ha estat utilitzat llargament en els films de violència policíaca. Els ulls delaten les bones o les dolentes intencions. I quan un va a triturar un quidam no interessa que se n'adone massa prompte.

LES FEROMONES: EL SEXE EN L'AIRE

L'olor també ha demostrat ser una causa important de l'atracció heterosexual. Els animals alliberen a l'aire hormones sexuals, conegudes per feromones, que permeten que l'individu del sexe contrari les localitze, fins i tot a llargues distàncies (varis kilòmetres). Aquesta és la causa què quan una femella està en zel tots els mascles de la contornada se n'assabenten i acudeixen sol.lícits a la cita. Durant molt de temps s'ha discutit sobre l'existència de feromones en l'espècie humana. Aquestes, junt a la dilatació de la pupil.la, podrien explicar la causa dels sobtats i de vegades sorprenents enamoraments, que fins al moment s'atribuïen a la màgia de Cupido. La creença què l'amant s'encega per allò que estima fins al punt de jutjar erròniament allò que és just, bo i honrós ha estat llargament estudiada en la literatura clàssica: *caucus amor, caeca cupido, caeca libido*, (cec amor, invisible Cupido, misteriós desig) són expressions freqüents en els poemes de Catul, de Lucreci, d'Ovidi,... i expressen el fet inevitable d'aquest amor quasi irracional. Aquesta ceguera, més que atribuir-la a l'acció de la fletxa certera de Cupido, podríem explicar-la mitjançant la posada en marxa d'una sèrie de mecanismes innats que romanen en la nostra espècie, essent l'estímul desencadenador la percepció de la feromona (o la dilatació de la pupil.la) del sexe contrari. Es clar que això lleva prou de romanticisme a la història d'amor desenfrenada, i fins i tot pot arribar a reconvertir als nostres ulls totes aquestes reaccions arravatades en instints primaris, idèntics als que esdevenen en la natura.

La literatura científica situa els òrgans emissors de feromones en l'espècie humana a nivell de les axil.les i de les engonals. L'etòleg Eibl-Eibesfeldt informa d'un cas en què un jove excitava sexualment les camperoles eixugant-les la suor del front després del ball amb un mocador que havia dut anteriorment en l'axil.la. Per altra banda, en els balls es realitza un important esforç físic que provoca la suor apocrina que és on es localitzen les feromones sexuals, i que podria explicar la raó última de totes aquestes celebracions. Potser tot això justifica també la passió arravatada del protagonista d'*El perfum* que anava assassinant dones per tal de extraure el seu olor i crear un perfum únic, mescla de tots. I també la patètica publicitat a la que ens veiem cada Nadal condemnats: anuncis amb eslògans com "Torna l'home", en els quals el perfum, l'olor de l'home simbolitzen –quasi més que qualsevol altre aspecte– l'autèntica virilitat. La idea que transmeteixen les agències de publicitat és que, amb aquest perfum determinat, cap dona o cap home se't podrà resistir. Un pot ser petit, llejot, pelacanyes i bufanúvols, però unes gotetes d'aquestes poden fer que el sexe contrari descobresca en tu meravelles.

Els perfums són, en definitiva, simples succedanis de les feromones. Però, ¿què passaria si aconseguiren aïllar la feromona humana i la utilitzara una multinacional de la perfumeria? Deixe els detalls més sòrdids de la bacanal a la fecunda imaginació dels lectors. No voldria ferir la sensibilitat del lector Pere Just, que des del seu savonarolisme bocairentí, ha descobert (¡ara!) un principi de degradació moral en els escriptors d'El TEMPS. Però aquells que tinguen ganes de degradar-se un poc, de baixar un poc als nostres orígens, que proven aquest estiu l'estratègia del mocadoret del camperol. En la invisible fórmula d'una mol.lècula es troba gran part del camí de la felicitat, o si més no, d'una xardorosa amistat.

Martí Domínguez Romero

Els satèl.lits espien els animals

Complements perfectes del treball de camp, satèl.lits i transmissors miniaturitzats han esdevingut una eina complementària del zoòleg.

La generalització de l'ús dels satèl.lits i la progressiva miniaturització dels dispositius transmissors acoblables als animals han dotat els zoòlegs d'unes eines extraordinàries per al seguiment dels animals. Permeten la localització dels grans mamífers i de les aus amb una exactitud de fins 350 Km. i a més a més, la recepció de les dades de la temperatura del cos, del ritme cardíac, de la pressió atmosfèrica o de la velocitat del vol, entre d'altres.

S'ha ampliat així l'ús del sistema de localització i transmissió de dades dels dos satèl.lits franco-americans Tiros-NOAA, els quals han afegit aquest ús a les seves altres tasques de transmissió de dades meteorològiques i de localització de navegants solitaris, concursants de la París-Dakar, vaixells i avions. En aquests moments, aquesta nova tasca biològica ha passat a representar el 15% de les seves activitats.

Primer es van seguir grans animals com gaceles, caribús, balenes o dromedaris, i ara els biòlegs han aprofitat la miniaturització dels aparells transmissors per a decidir-se a seguir les aus. Fins ara, es podia saber d'on partien en les seves migracions i a on anaven, però no se'n sabia res dels seus moviments en l'espai i en el temps, els quals, sovint, depenen de l'ambient i de la meteorologia, especialment en alta mar. Tot això ara pot ser investigat mitjançant els satèl.lits esmentats, situats a uns 850 km. de la Terra, a diferència dels satèl.lits geoestacionaris que volten a 30.000 km. sobre nosaltres i que necessiten uns emissors que resultarien massa pesants per a les aus. Per anar bé, el pes dels transmissors no ha de superar el 3-7% del pes de l'animal. Per a conseguir-ho, s'han de disminuir els pesos de la bateria i del transmissor sense limitar les seves funcions. L'acompliment d'aquest objetiu de miniaturització (hi ha dispositius que amb antena i tot només pesen 100 g.) ha permès l'actual *boom* en aquest camp.

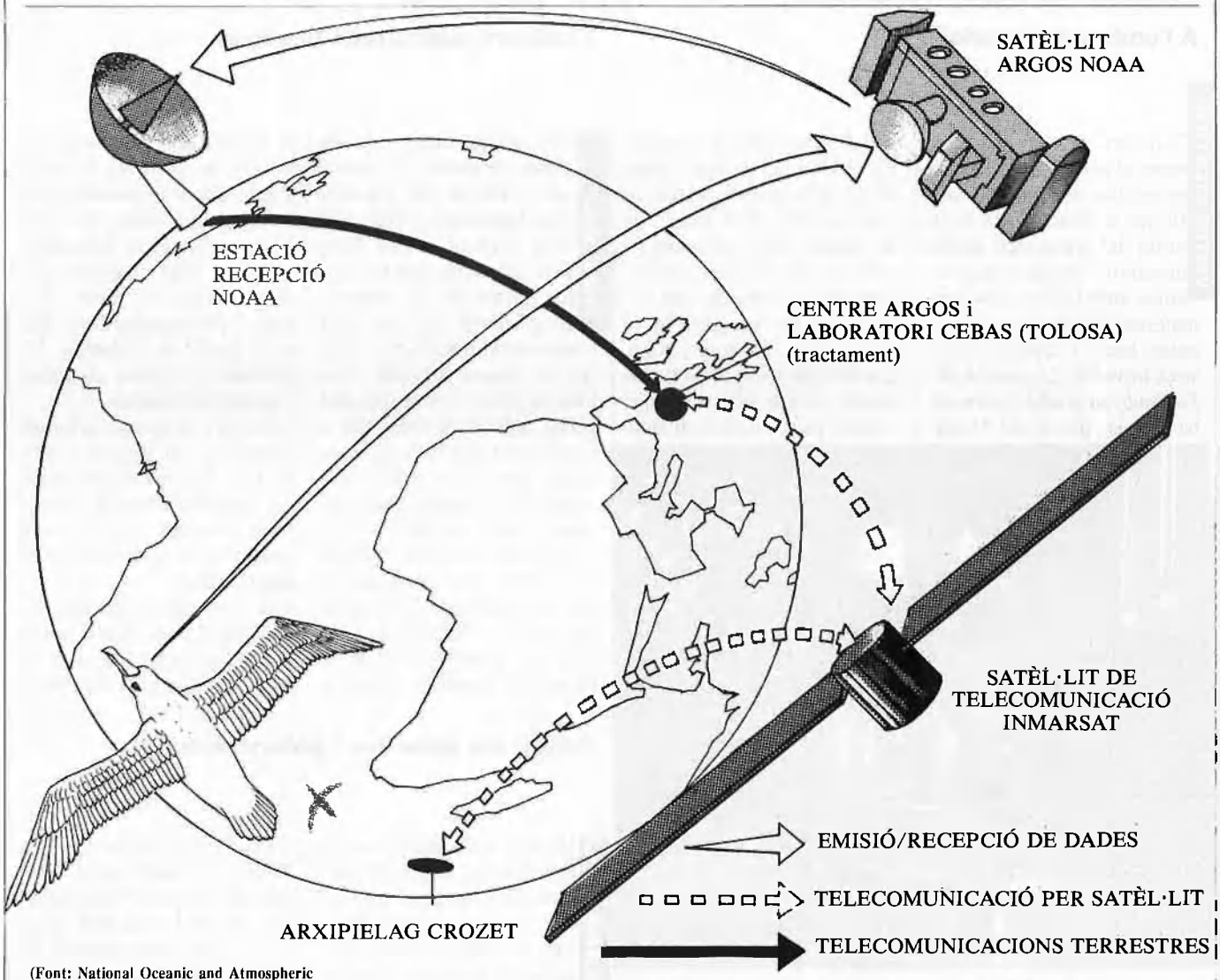
El primer èxit l'ha assolit un grup francès que ha pogut seguir els desplaçaments en alta mar de sis albatros mascles durant els tres mesos en què les seves femelles covaven els ous. Els investigadors francesos del Centre d'Estudis Biològics dels Animals Salvatges (CEBAS) van muntar transmissors molt petits amb antenes de 15 cm. a les espatlles dels albatros. Segurament gràcies que el dispositiu era molt petit en relació a l'enorme envergadura de les seves ales (3 metres), aviat semblaren oblidar-lo i van continuar la seva vida normal. Des de Tolosa de Llenguadoc –és a dir, a l'altre cantó del món–, en les seves pantalles d'ordinador han pogut apreciar com volen pel cel austral durant vàries jornades i a distàncies de força milers de quilòmetres en busca de les aigües on saben que trobaran calamars, peixos i crustacis per a dur a la femella que cova el seu únic i preciós ou. Abans no se'n sabia res del seu comportament a la mar, on passen el 90% del seu temps. Ara han comprovat que fan periples de 15.000 Km. a raó de 900 per jornada, volant de dia, però també de nit, especialment quan la lluna és plena, gràcies al seu vol que permet d'economitzar l'energia perquè aprofiten al màxim l'efecte dels vents en el viatge d'anada. Per a evitar els vents de cara en el viatge de tornada, fan una llarga ruta en ziga-zaga o donen voltes fins que troben vents favorables. Per això, els sistemes d'altres pressions actuen com a trampes que els poden immobilitzar. Sort que aquestes condicions meteorològiques són rares en els seus hàbitats i es presenten principalment a la primavera quan estan incubant els seus ous. Ha estat per aquesta necessitat d'utilitzar els vents com a font primària d'energia en els seus llargs viatges en busca d'aliments, que l'evolució i supervivència dels més grans dels ocells marins ha estat possible a l'oceà Austral.

L'èxit obtingut ha dut a aquest equip francès a seguir també les femelles d'albatros, per a confirmar la hipòtesi segons la qual les zones de pesca són diferents per a mascles i femelles. Sembla que les femelles pesquen en les zones tropicals i subtropicals mentre que els mascles ho fan en les aigües antàrtiques.

En un altre projecte, aquest mateix equip pretén comparar les rutes òptimes deduïdes en funció dels vents i de les condicions meteorològiques amb les rutes reals dels albatros. Si coincideixen, els albatros demostraran ser capaços de preveure els vents amb 12 hores d'antelació, mitjançant la sensibilitat a les baixades de pressió. Haurà fet falta el concurs dels satèl.lits per descobrir que aquestes aus són uns meteoròlegs genials.

Tots aquests resultats els acaben de publicar a la prestigiosa revista *Nature*, rellançant així la competència internacional en aquest camp. Els francesos són els més avançats en la nova tècnica, però ràpidament els segueixen investigadors d'arreu dels món, del Japó a Austràlia, i des d'Israel als EUA, passant per Anglaterra. Els americans estan duent a terme estudis sofisticats emprant aquesta tecnologia per a vetllar pes espècies salvatges en perill d'extinció com l'àliga pescadora, el símbol americà o el falcó pelegrí. També han dut a terme estudis dels efectes fisiològics del tamany i de la forma de les caixes transmissores. Les col.loquen en tunels d'aire i estudien la seva resistència aerodinàmica. Talla per talla, és menor la de les arrodonides amb la part posterior punxeguda que no pas la de les rectangulars. En la comparació es necessita mesurar l'energia consumida, i per tant, es pot fer mesurant la quantitat d'oxigen respirat. Per fer-ho s'utilitza un mètode enginyós que consisteix en l'ús d'aigua doblement marcada amb isòtops ^{12}H i ^{18}O que s'injecta a la sang de les aus abans que parteixin, per a mesurar la que en resta a la tornada.

A Europa, també estan en marxa projectes que estudien les migracions de les cigonyes, els moviments dels ele-

(Font: National Oceanic and Atmospheric Administration)

Des de l'arxipèlag de Crozet a l'hemisferi sud, les dades sobre els albatros arriben a Tolosa de Llenguadoc.

fants de l'Àfrica o les tortugues de Grècia.

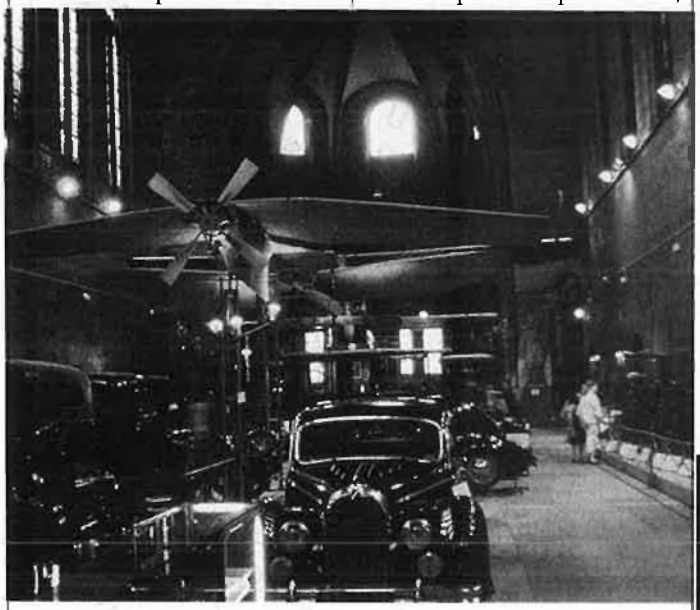
L'ajut dels satèl.lits a la biologia animal no es limita a tot això. Tenen altres aplicacions que són útils en l'estudi de les aus. Així, per exemple, un equip escocès ha estimat la població d'una espècie d'ocells a partir de la teledetecció dels canvis de vegetació en els seus hàbitats. Els satèl.lits s'estan convertint en una eina tan important per a la biologia com ho poden ser, a un altre nivell, els microscopis.

Josep Penuelas Reixach

A l'ombra del pèndol

VIATGE CIENTÍFIC

"Llavors va ser quan vaig veure el pèndol. L'esfera, que es movia a l'extrem d'un llarg fil que la sostenia des de la volta del presbiteri, anava descrivint àmplies oscil.lacions amb la seva isòcrona majestat". Amb aquestes paraules inicia Umberto Eco la seva novel.la *El pèndol de Foucault*, un pèndol que es troba dins les parets del Museu

Nacional de les Tècniques, també conegut com Conservatoire Nacional d'Arts et Métiers de Paris. Al costat d'aquesta peça, que ha esdevingut visita obligada per a tots els afectats de l'ecomania, es troben d'altres objectes que per si sols ja justifiquen el preu d'entrada a aquest Museu, bastant desconegut pels mateixos parisencs i que es troba al 270 de la rue Saint-Martin.

La visita per les diferents sales del museu és un recorregut per l'evolució de la tècnica en tots els seus camps. En els seus aparadors s'amunteguen –literalment– els objectes i aparells que han marcat l'evolució de les ciències aplicades dels darrers tres segles. Malgrat que els fons del museu comprenen més de 80.000 peces, tant sols se'n poden veure unes 8.000.

Dels automòbils al ferrocarril, de les eines de l'agricultura al primers aparells de telecomunicacions, de la fotografia al cinema, de les màquines de calcular als moders ordinadors, de la rellotgeria a les utilitzacions de l'energia... tot té cabuda dins el Conservatoire. Cal destacar dues sales de gran interès: la dels autòmates, que reuneix peces úniques al món, algunes de final del segle XVIII i el laboratori original on va treballar el gran físic francès Lavoisier.

Malgrat aquest fons de gran valor històric, el Conservatoire no ha rebut en els darrers anys l'atenció que es mereixia per part de les autoritats corresponents i el seu aspecte didàctic deixa bastant que desitjar. Malgrat això, sembla que la novel.la d'Eco i una nova direcció poden revitalitzar un dels pocs aparadors de la ciència aplicada que hi ha al món. Sense l'opulència tecnològica de La Villette o la senyorívola elegància del Palais de la Découverte, el Conservatoire és una visita obligada per a tots els amants de la ciència aplicada.

Josep Nieto

L'univers: els mites i la ciència

L'ESTIU

Les cultures antigues estan plenes de mites, que intenten explicar, de manera prou fantasiosa, l'origen del món i l'estructura de l'univers, idees que han preocupat l'home des de sempre. El número de juny del *Correu de la UNESCO* es titula "Als orígens del món" i, tal com explica el seu subtítol –"Des dels mites d'ahir fins a la ciència d'avui"– fa un recorregut per antics mites cosmogònics i després exposa els coneixements actuals.

El primer article es refereix als Vedes, textos sagrats redactats en sànscrit. Després es tracten les al.lusions de l'Alcorà a la gènesi del cosmos. El següent article es refereix a la gènesi dels guaranís, als quals l'antropòleg francès Pierre Clastres anomenà els "teòlegs de la selva". Després es tracten les idees dels fulbes africans. Més endavant podem conèixer els mites siberians i, posteriorment, els dels indis kogis de Colòmbia. Finalment, s'exposen els mites cosmogònics bascos.

Després d'aquests articles, l'astrofísic i divulgador científic John Gribbin exposa la visió científica actual del naixement i mort de l'univers, amb atenció a les teories de Stephen Hawking.

Els interrogants que han cridat més l'atenció de l'home des de l'antiguitat han estat els referents a l'origen del món i

Copiar els defectes i potenciar-lo

POLS D'ESTELS

Dir que a Catalunya no hi ha cap mena de política per protegir el medi ambient és repetir innecessàriament una evidència. Podríem parlar de la central tèrmica que es vol instal.lar al peu del Pedraforca, del despreci que ha manifestat i manifesta per la decisió de la comissió d'Indústria i Energia del Parlament que obliga a l'executiu –des de fa més d'un any– a establir una normativa per la recollida i posterior tractament de les piles, de l'incompliment –entre d'altres preceptes– dels punts 5 i 6 de l'apartat sobre Principis de Política General de la Carta Europea sobre Medi Ambient i Salut pel que fa al tema dels residus a emmagatzemar en abocadors o a cremar, de la permissivitat en la utilització d'arts prohibides per la legislació europea pel que fa a la caça d'ocells, i d'un etcètera molt llarg.

Fa un temps el conseller de Política Territorial i Obres Públiques, Joaquim Molins, anuncià la creació d'una Agència del Medi Ambient per a Catalunya. Personalment he quedat estupefacte. ¿Què farà ara la direcció general del mateix nom que té el seu departament? D'acord que, a part d'haver comprat un camió-laboratori per l'anàlisi de contaminants atmosfèrics i de portar a alguns periodistes no experts a un abocador de deixalles a la República Federal d'Alemanya un dia en què la planta estava tancada, no es nota la seva existència, com no sigui perquè ara diu que "vol endreçar Catalunya". Però de ser-hi és, malgrat la seva dubtosa actuació.

Si l'anunci no hagués estat fet en una solemne sessió parlamentària, no m'ho creuria. Però quan es té en compte que feia un parell de dies que s'havia celebrat –és un dir– el dia Mundial del Medi Ambient, l'oportunisme polític

als fenòmens quotidians que observava. La sortida del sol o el moviment dels astres eren fets sorprenents, als quals donava respostes imaginatives. Avui, els científics tenen explicacions més plausibles. Però resulta un exercici interessant endinsar-se en les creences antigues i comparar-les amb els coneixements actuals. Hi podem veure que algunes idees, exposades de forma ben diferent, han estat sempre en la ment de l'home. *Xavier Duran*

permet explicar moltes coses. A part de les tensions que hi haurà entre direcció general i agència, em jugo la mà dreta que el departament d'Agricultura, posem per cas, no voldrà perdre ni així de les seves competències sobre Medi Natural, tot i la vacil.lant actuació del seu director general, Francesc Robert. Ni les competències del CREAF pel que fa a estudis ecològics, ni de Forestal Catalana pel que tracta de repoblacions i selecció d'especies forestals.

Les esperances –poques, és cert– que teníem que l'administració catalana hauria vist els defectes de la central i els hauria corregit, les hem perdut. A Madrid no només la secretaria (no d'estat) del Medi Ambient depèn d'Obres Públiques, o sigui de l'enemic del medi natural per definició, sinó que Agricultura es reserva molt de cedir l'ICONA, posem per cas. I així amb un total de nou ministeris. El resultat a la vista es troba: l'estat espanyol és el que té oberts més expedients disciplinaris a la Comunitat Europea pel que fa al respecte de les normatives sobre Medi Ambient.

Es veu que no en tenim prou de copiar el dolent, sinó que a més, ho fem a la catalana: millorar-ho en intensitat. És a dir, fer-ho encara més dolent.

Josep Català

Un Mundial pretecnològic

UN DE LLETRES

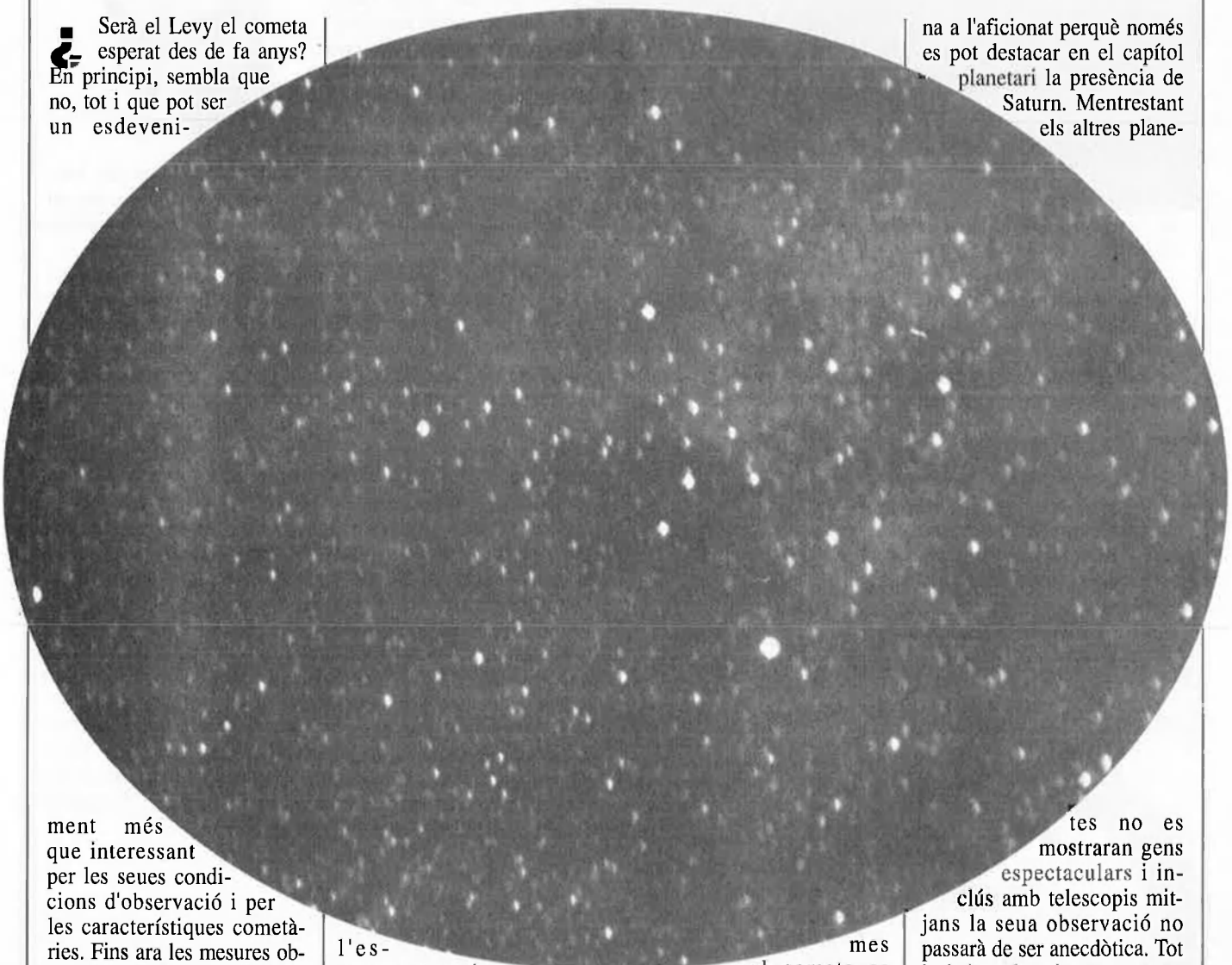
Suposo que no és confiar massa en la tecnologia imaginar que, a hores d'ara, a través d'una barreja prou correcta de càmeres de vídeo i ordinadors seria possible, en un camp de futbol, establir inequívocament si un jugador estava en fora de joc quan li passaven la pilota o si era dins o fora de l'àrea quan estomacava un defensa. I establir-ho prou de pressa per a no aturar el joc, per no convertir un partit de futbol en una interrupció perpètua a l'espera dels dictàmens tecnològics i, en conseqüència, per establir una mica més de justícia en els terrenys de joc.

I malgrat això, el Mundial d'Itàlia d'aquest any no ha estat només radicalment pretecnològic, sinó que ha concentrat més errors d'arbitratge que mai. Personalment, em sembla discutible si els àrbitres han de tenir col.laboració tecnològica a l'hora de prendre determinades decisions. Perdria encant, guanyaria eficàcia. És una qüestió a valorar. Ara, el que no pot ser és el que és ara: que l'àrbitre no tingui cap mena de col.laboració tecnológica i que l'espectador la tingui tota. Si no s'ha d'arbitrar amb càmeres i ordinadors, tampoc no s'ha de poder analitzar després la jugada, per part del fanàtic *futboler*, amb càmeres i ordinadors. Ja se sap que sempre hi haurà en el món personal que des de la passió, es consideri més savi que l'àrbitre. Qui opini –i no s'estigui de dir-ho en veu alta– que l'àrbitre és un cretí i possible beneficiari dels serveis de l'ONCE. El que no hi ha dret és que qui pensi això tingui al seu abast per jutjar molts més elements dels que té el mateix àrbitre. Estic d'acord amb una discussió sobre si tecnologia sí o tecnologia no. Però, en tot cas, tecnologia sí o no per a tothom. El contrari és alimentar el *hooliganisme* i desacreditar l'àrbitre, que s'ho ha de mirar des del camp i decidir en un instant estrictament a ull. Tenim un *hooligan* armat tecnológicament contra un àrbitre artesanal i desarmat. És que no en voldrà ser ningú, d'àrbitre. És gairebé pitjor que ser jurat d'un premi literari.

Vicenç Villatoro

El cel en agost

El mes de maig l'aficionat nord-americà David Levy descobrí el que és el seu sisè cometa que es contempla amb bones expectatives.

¿Serà el Levy el cometa esperat des de fa anys? En principi, sembla que no, tot i que pot ser un esdeveniment més que interessant per les seues condicions d'observació i per les característiques cometàries. Fins ara les mesures obtingudes de la seua lluïssor ens mostren un cometa amb unes dimensions poc habituals. Això es reflecteix en el fet que el cometa a una gran distància de la Terra s'ha mostrat molt lluent, donant moltes esperances als astrònoms.

Al llarg d'agost el cometa es desplaçarà per la constel.lació de Pegàs, i passarà sota l'estrella Beta en direcció a l'estrella Epsilon de l'esmentada constel.lació. Els no familiaritzats en aquests temes poden buscar l'objecte en el zenit des de la mitjanit un poc cap al sud. És, sense dubte, una situació de faula perquè podrem veure el cometa durant tota la nit, i ens podrem permetre el seguiment exhaustiu dels canvis en el nucli cometari –tenim el cometa de cara– amb telescopis grans o mitjans. A finals de mes el cometa es trobarà en el perigeu –màxima proximitat a la terra– i l'únic obstacle serà trobarnos amb un nucli molt gran però sense cua a causa de la perspectiva en què veurem la seua lluïssor. Els últims dies del mes serà propera a la tercera magnitud.

ALTRES OBJECTES D'INTERÈS

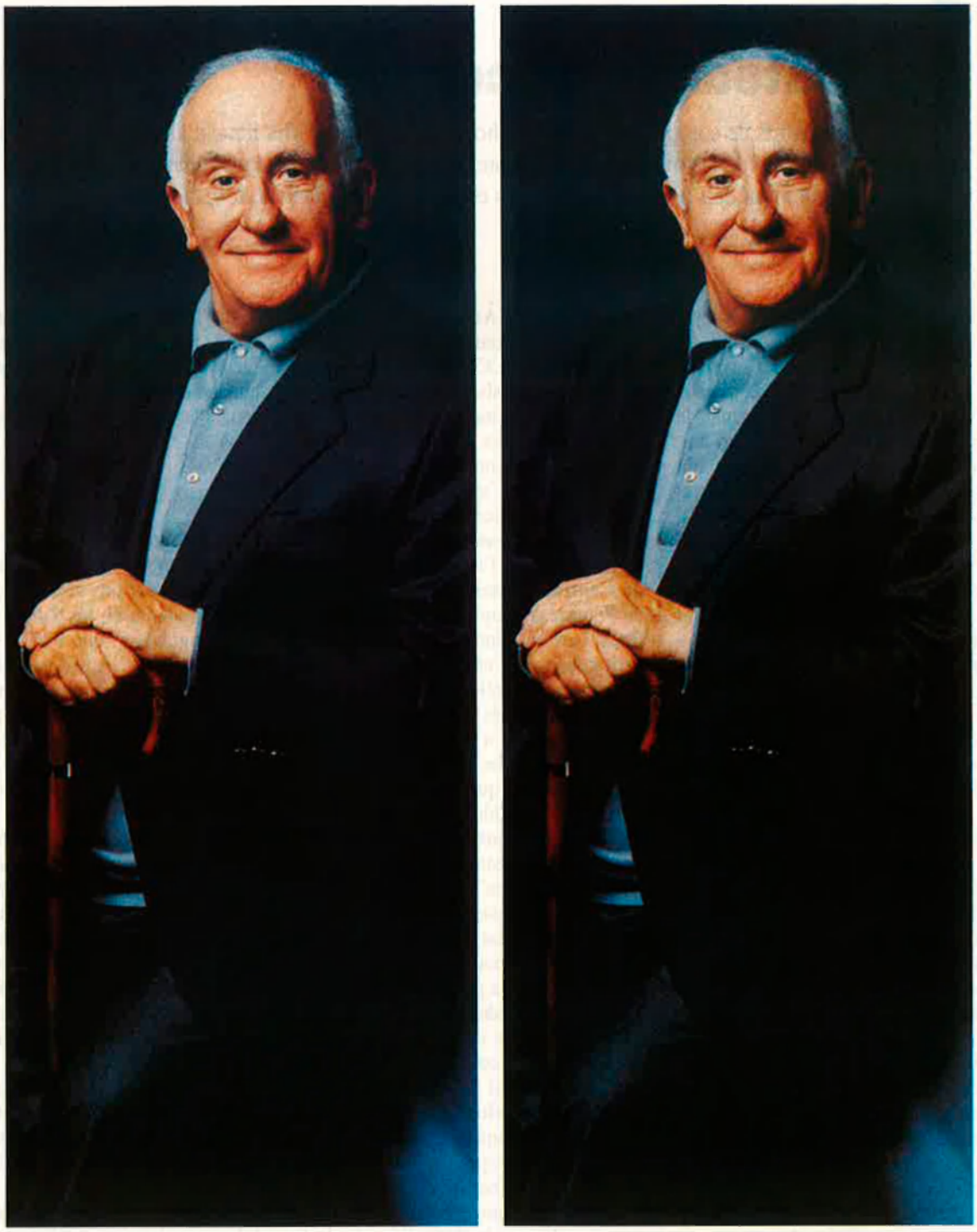
Agost no donarà molta feina a l'aficionat perquè només es pot destacar en el capítol planetari la presència de Saturn. Mentrestant els altres planetes no es mostraran gens espectaculars i inclús amb telescopis mitjans la seua observació no passarà de ser anecdòtica. Tot i així, podem intentar veure Mercuri –planeta molt esquiu– al vesprejar.

D'altra banda tenim que una de les pluges més importants d'estrelles fugaces com ara les Perseides no serà espectacular a causa de la presència d'una lluna plena en el màxim d'activitat. L'any passat observadors de SOMICE van detectar fins 100 meteors per hora.

J. Ma. Trigo

PROGRAMA 65

LI DOBLEM LA PENSIÓ

"la Caixa"
CAJA DE PENSIONES

Si domicilia la pensió de jubilació a "la Caixa", participarà cada mes en els sorteigs de pensions dobles i d'un premi extraordinari de 500.000 pessetes. I, a més, amb el Programa 65, la Caixa de Pensions li ofereix la tramitació gratuïta de la jubilació, i sorteja viatges a Viena.

ECONOMIA

El boom dels centres comercials

Catedrals de consum

Els hàbits de compra han canviat alhora que la societat s'ha llençat al consumisme. Donada l'amplitud de les ofertes, centres comercials i galeries s'han consolidat gràcies a l'especificitat del conjunt dels productes aglutinats en un conjunt urbanístic força atractiu.

Anar a passejar tranquil.lament per l'interior d'una galeria comercial és cada vegada més freqüent. L'amplitud de l'espai, la concentració d'oferta diversa en un àmbit reduït, l'atractiu dels aparadors són factors que han contribuït a convertir el fet d'anar a comprar en un acte més aviat lúdic. Si a això s'hi afegeix que en els darrers anys la compra de certs productes (roba, marroquineria, jocs, sabates...) ja no es fa tant per necessitat i que el culte a la moda ha anat creixent, tot plegat conforma una situació que ajuda a la promoció de les galeries.

A Barcelona aquest fenomen no ha estat aliè. La primera de totes va ser la galeria de **Diagonal Center** a la qual es van afegir ben aviat el **Boulevard Rosa** del Passeig de Gràcia i amb els anys s'han anant obrint fins a 31 galeries.

La galeria comercial entesa com a tal neix com a conseqüència d'un producte urbanístic que té origen a Londres i que comporta que, en un moment donat, d'un gran local, enlloc de fer-ne una sola botiga se'n fan diverses i, paral.lelament, es construeixen galeries enteses com a concepte urbanístic integrat en la ciutat, això és, un espai mitjà per botiga de 30-40 metres quadrats, un nombre de 75 a 100 botigues per galeria, uns passadissos i espais generalment atractius, lluminosos i amplis i una bona localització geogràfica dins la ciutat.

És a partir de la caiguda generalitzada del comerç l'any 1982, quan apareixen noves formes comercials arran de la implantació de grans i mitjanes superfícies, fórmules "molt més àgils, còmodes i especialitzades per al client", indica un estudi elaborat per l'**Agrupació de Botiguers i Comerciants de Catalunya** (ABC). Aquesta nova tendència de les galeries comercials en zones urbanes coincideix amb la recuperació del sector tèxtil i afins.

Per a **Miquel Àngel Fraile**, secretari general de la Confederació de Comerç de Catalunya (CCC), l'obertura de les galeries comercials no és que hagi perjudicat el petit comerciant ja que "entre d'altres coses, una galeria dinamitza tot el comerç de la zona", fomentant el petit comerç. Ara bé, "quan s'obre un nou comerc, rep una mica tot el comerç que ja està establert", comenta **Enric Vives**, vice-president de l'**Associació Nacional de Centres Comercials** i administrador de l'empresa propietària de Boulevard Rosa, però no tant perquè perjudiqui el petit comerciant en si, sinó perquè s'ha obert més superfície comercial, hi ha més oferta. A més a més, entès el petit comerciant com a gremi els ha beneficiat ja que se'ls ha permès establir-se en les galeries. I és que "l'efecte sinèrgic de la concentració dóna com a producte final davant del consumidor la gran superfície, però aquesta està gestionada per petits comerciants", assenyala Enric Vives. Ara bé, el que sí perden els comerciants en instal.lar-se en una galeria és "autonomia pròpia en haver d'estar lligats al ritme de la galeria", afegeix **Joan Parcerises**, president d'ABC.

L'acte lúdic de comprar ha fet variar els hàbits de la compra dels ciutadans, però aquest hàbit ja s'havia trencat als anys 60 amb el triomf dels grans magatzems que provoquen que la gent surti del límit més proper de la compra i es desplaci a altres barris. Però això respon al fet que en termes comercials se'n diu 'compra de proximitat', diferent de la compra de productes no comparables. És a dir, per a comprar un producte molt immediat, des de la llet fins a les tapetes de les sabates, la gent ho fa a la vora de casa, però si ha de comprar coses més importants i/o més lúdiques, la gent es desplaça.

El fet que la majoria de galeries comercials s'ubiquin en les grans ciutats respon a la capacitat dels compradors que hi ha. De fet, però, difícilment en sorgiran de noves i, si de cas, el que cal esperar és que ara les galeries se situin en ciutats mitjanes com es el cas de Girona, Igualada, Manresa, Granollers o Vic.

PRODUCTES SUGGERENTS

Des del moment en què anar a comprar respon a un acte lúdic, l'oferta comercial ha de proposar uns atractius diferents al de la moda en si, ha d'oferir productes més singulars i que han de suggerir i captar el públic. A una galeria s'ha d'entrar, passejar-s'hi, i la mateixa estructura galerística ha de ser atraient per tal que el consumidor hi entri. És en aquest sentit que els comerciants han de tenir un tret diferenciador del que ja s'ofereix en altres establiments. Però els operadors són limitats, i per molt que hi hagi una galeria comercial, si els operadors no ofereixen un producte que tingui un fet diferenciador, difícilment funcionarà. Això també respon al problema que arreu de l'estat la franquícia està poc desenvolupada la qual cosa dificulta que un bon operador d'una altre ciutat pugui obrir un establiment on s'obri una galeria comercial.

"Petites botigues concentrades en un tot i que tinguin un bon nombre de serveis ja es veu que és una fórmula vàlida", afirma Enric Vives. Ara bé, la gestió de les galeries comercials pot orientar-se cap a un negoci purament immobiliari o pot ser una entitat que llogui els diferents espais destinats a botigues i aquesta entitat en sigui la gestora, la qual s'encarrega de cobrar els lloguers i es farà càrrec dels comptes de despeses.

A l'hora d'avaluar quin dels dos tipus és millor perquè una galeria comercial funcioni, tant el vice-president de l'ANCC com el secretari general de la Confederació i el president d'ABC opinen que és millor una galeria en la qual

Boulevard Rosa, Nuevo Centro i Galerias Metròpolis, tres conceptes diferents d'organització comercial. D. UMBERT/R. GIL

els operadors estiguin de lloguer. De fet, si es venen uns espais a petits propietaris, el conjunt de la galeria, la infrastructura, la promoció del centre funcionarà depenent de la voluntat de l'associació de comerciants o de la de propietaris mentre que si hi ha una entitat encarregada de cobrar els lloguers a canvi d'uns serveis, els cobrarà sempre que la galeria en conjunt funcioni, si no, no.

Ara bé, tal i com assenyala Enric Vives, per tenir una oferta tan variada "has de tenir molt clar què es vol vendre i a qui i llavors és qüestió de buscar-ne els operadors". Però, d'entrada, els operadors es mostren reticents a l'hora d'haver d'assumir unes obligacions de cara al bon funcionament del conjunt de la galeria. Així, des d'un control del funcionament de cada botiga a la implantació de les dades per a les rebaixes fins haver d'obrir i tancar a una hora determinada. Tot i així, els avantatges que comporta formar part d'una galeria van des de compartir despeses d'infrastructura i despeses de promoció i publicitat a les del propi efecte sinèrgic. Això significa per l'operador que, en la mesura que el centre vagi bé, a ell també l'hi anirà bé. En aquest sentit Enric Vives es queixa que "els comerciants, gremialment, són individualistes, immediatistes i insolidaris i és una guerra intentar fer coses de comú acord amb ells".

TENDÈNCIES DIVERSES

A Catalunya hi ha de 75 a 80 galeries comercials de les quals 28 estan a Bar-

A l'esquerra Enric Vives, promotor de Boulevard Rosa. A la dreta Emili Foch, director de Nuevo Centro de València. D UMBERT/R GIL

celona mateix. Al conjunt de l'estat espanyol i segons l'últim cens que està acabant d'elaborar l'ANCC, hi ha entre 600 i 700 galeries, la majoria de les quals es troben en les grans ciutats. De fet, tal i com explica Miquel Àngel Fraile, pel que fa a la ubicació de les galeries hi ha dues tendències, l'alemanya i la francesa. Mentre la primera concentra el comerç en la ciutat, la segona tendència el desplaça a les rodalies.

La tendència francesa (que és la que s'està seguint aquí en els centres comercials) respon a unes necessitats d'infrastructura i d'espai i sovint les corporacions locals se'n fan càrrec. Donada l'oferta de diversitat de productes generalment a millors preus, aquest fenomen a la llarga és perjudicial perquè desnaturalitza les ciutats i provoca l'hàbit de la compra fora de les ciutats. Per contra, la tendència alemanya està fortament marcada pels seus comerciants els quals no permeten que es produeixi la desaparició del comerç dels centres de les ciutats.

Cada any hi ha una conferència europea de galeries comercials. En aquestes conferències anuals s'ha produït un canvi de tendències. Si fa cinc anys, a Berlín, la conferència europea estava dominada pels anglesos i els americans els quals primaven la ubicació de la galeria perquè funcionés bé, la conferència de l'any passat a Hèlsinki va començar a parlar que la ubicació és una consideració necessària però no suficient.

Sílvia Monfort

Nuevo Centro: més visitants que turisme al País Valencià

Vuit anys després de la seua inauguració, **Nuevo Centro** de València ha estat la prova més palpable a l'estat de com una ciutat pot canviar la seua fisonomia en funció dels seus focus comercials. No en va, l'any passat van visitar Nuevo Centro 10.681.250 persones, una xifra superior al nombre de turistes registrats al País Valencià en el mateix període. Sota els 20.000 neons d'aquesta catedral de consum hi ha una superfície construïda de 206.000 metres quadrats que alberguen un edifici d'El Corte Inglés, un hotel de 4 estrelles, una galeria comercial en dues plantes amb 221 tendes i 75.000 m2 d'aparcament.

Seguint l'anomenada tendència francesa i amb un disseny funcional realitzat per C.N.I. Internacional de Nova York, aquest és el segon gran centre comercial obert a l'estat. Una estructura arquitectònica que, en paraules del director de Nuevo Centro, **Emili Folch**, "converteix el centre en un paraigua on s'allotgen una sèrie de comerços. Aquest paraigua és una gestió comuna, una publicitat única, en definitiva, una vida pròpia perquè un centre comercial és com una gran ciutat, amb els seus problemes de circulació i una recollida de fem que en el nostre cas és superior al de molts pobles valencians".

La veritat és que en aquesta metròpoli comercial es cotitza en els seus llocs preferents a l'astronòmic preu d'1 milió de pessetes per metre quadrat.. i els actuals propietaris no volen vendre. Un signe inequívoc que el negoci marxa bé.

El sector immobiliari ha estat el beneficiari indirecte que més profit ha tret de la nova polarització de consum a València. Així, durant la passada dècada, s'han construït més de 50.000 vivendes en l'àrea d'influència de Nuevo Centro, una expansió urbanística que ha definit una nova estructura urbana al voltant de l'antic llit del riu Túria.

El centre comercial, amb una inversió publicitària de 250 milions anuals –"perquè la publicitat no és una despesa, és una inversió", assenyala Emili Folch– ha trobat un tipus de comprador que respon al retrat de la persona entre 25 i 45 anys que ve a gastar una mitjana de 5.000 pessetes en cada visita al complex. Un comprador que, segons E. Folch, "ha canviat la necessitat de comprar per l'acte lúdic de l'adquisició. Hem aconseguit que es compre per plaer i que l'oci forme part intrínseca de l'adquisició".

Paradoxalment, Nuevo Centro ha triomfat en una ciutat on l'associacionisme dels comerciants ha estat escàs. La clau, comú a totes les experiències amb èxit, ha estat una voluntat de treballar amb criteri associatiu.

Albert Vicent

Prop del bosc

no juguis amb foc.

Cal que aquells que estan convençuts de tenir-ho tot controlat s'adonin d'una vegada per sempre que tirar un cigarret per la finestra del cotxe. fer foc prop del bosc, o cremar marges i rostolls a ple estiu pot tenir conseqüències irreversibles.

L' experiència demostra que, desgraciadament, aquestes persones cada any s'han equivocat centenars de vegades.

Prop del bosc, no juguis amb foc.

Generalitat de Catalunya
Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca
Direcció General del Medi Natural

Entrevista a Peter Löeffelhardt, expert en comerç amb la Unió Soviètica

L'intermediari que vingué del fred

El suís Peter Löeffelhardt fa quinze anys que es dedica a introduir empreses estrangeres en el mercat soviètic. Ara, des de la direcció de la *joint-venture* catalano-soviètica Vneshiberica, és l'home clau per a posar en contacte dos mons econòmics que fins ara s'ignoraven.

Per a fer negocis a la Unió Soviètica fa falta la figura de l'intermediari. Per això s'ha creat la filial ICD Group Iberica S.A., amb seu a Barcelona i Moscou. Actualment Peter Löeffelhardt és Area Manager per a l'Europa de l'Est, gerent d'ICD Group Iberica i directiu de l'empresa mixta catalano-soviètica Vneshiberica.

—El president Gorbatxov, en el 28è Congrés del PCUS va reafirmar la seva convicció en la necessitat d'una transformació prudent de l'economia soviètica, tot acusant els partidaris de la radicalització de voler situar l'URSS en la via del capitalisme.

—El senyor Gorbatxov és polític i jo sóc expert comercial. Ara bé, coneixent l'URSS crec que realment té raó. S'ha de fer el canvi cap a un mercat lliure però s'ha de fer a poc a poc. De fet ja van començar l'any passat a fer uns canvis molt dràstics, molt ràpids, i els han sortit malament, s'han produït problemes econòmics o de manca de liquidesa. No hi ha dubte que la gent que està contra els corrents que provoca Gorbatxov intenten frenar-lo. Els canvis s'han de fer però no s'han de deixar endur per les presses. Per altra banda, el país està molt malament, té moltíssims problemes que necessiten solucions urgents, i això provoca un dilema: ¿com ho fas? Es un país molt gran, amb molts problemes econòmics, socials, les minories, les repúbliques...

—El president també es va mostrar en desacord amb la total descol.lectivització de les terres.

—Fa molt de temps que a la Unió Soviètica es discuteix el tema de la privatització, que les persones puguin tenir béns privats. De fet es parla de la liberalització de les terres però encara no s'ha fet res d'això, i s'ha de fer perquè el sistema dels últims anys no funciona i les coses han de canviar

—¿La propietat de la terra, s'ha de liberalitzar o ha de seguir socialitzada?

—A la llarga s'ha de privatitzar, però s'haurà de fer d'una manera controlada, perquè sinó hi haurà especulació i llavors les coses aniran malament.

—¿Desenvolupament econòmic i democratització, són dos processos paral·lels?

—Jo crec que sí.

—¿Són prou autònomes les empreses russes com per a poder decidir el seu futur?

—Estan encara massa controlades, integrades en el sistema de monopoli, de control central, i aquest és un dels majors problemes que tenen. Els hi donen autonomia, però no completa, depenen de molts factors: subministrament de primeres matèries, manca de divises, possibilitats de les mateixes fàbriques... I per altra banda no hi ha dirigents professionals. Com que mai hi ha hagut realment un director de fàbrica que treballi de manera autònoma, sinó que ens els últims 60 anys s'han limitat a obeir ordres, ara es troben que han de decidir ells i no estan preparats per a això.

—¿Estan les repúbliques soviètiques en el que els economistes xinesos anomenen l'edat d'or? Es a dir, l'ajut que reben de l'exterior per a la reconversió, està donant els resultats positius i tangibles esperats?

–Jo no crec que les repúbliques estiguin rebent moltes ajudes. S'està parlant molt de les ajudes en general però hi ha pocs crèdits que es donin a l'URSS. L'últim gran crèdit rebut ha estat dels alemanys, però s'ha donat a la Unió Soviètica, no a les repúbliques, i solament s'ha donat perquè se'n puguin beneficiar les empreses alemanyes que tinguin negocis amb l'URSS. Les repúbliques en si no han rebut ajuts especials i no hi ha cap *El Dorado* en les repúbliques. Continuen tenint molts problemes econòmics, no tenen les divises necessàries i per això hi ha molts negocis que s'estan frenant. Quan arribi l'ajut suposo que sí que es

podrà millorar, però trigarà en arribar.

—I quan arribi aquest ajut, ¿on i com s'ha d'invertir?

—S'invertirà majoritàriament en indústria lleugera, alimentació, farmàcia i construcció, els sectors que més ho necessiten.

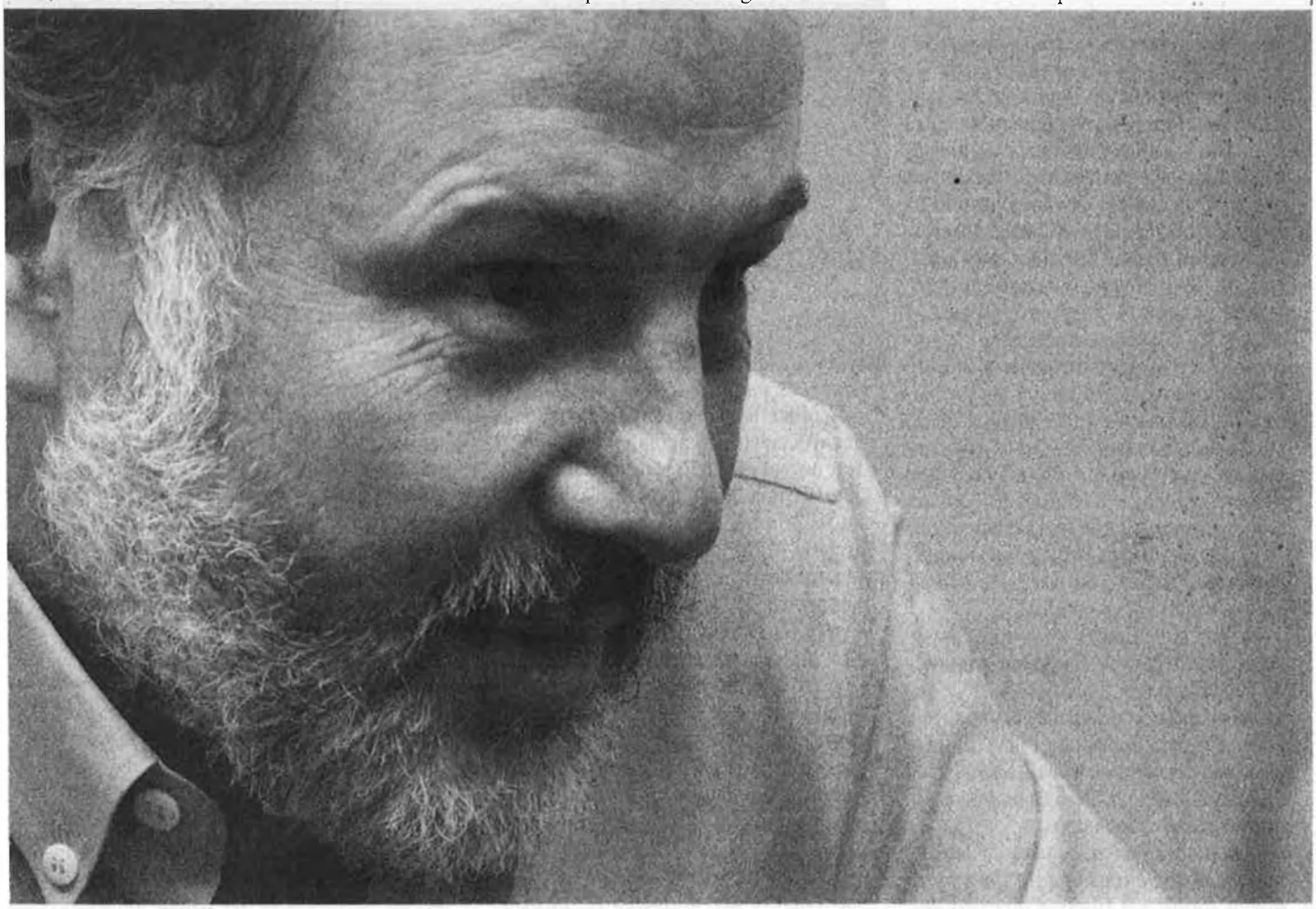
—¿El sector de l'automòbil és el que està millor?

—L'automòbil està molt ben servit perquè els italians, a través de Fiat, l'empresa que ha fet contractes molt grans, tenen una producció d'automòbils força important encara que no suficient, exporten

molt i ells sí que tenen divises. Per exemple: avui en dia, un dels pocs que compra productes químics és la indústria de l'automòbil, perquè té divises per a poder pagar.

—¿Què cal millorar per a fer més rendibles els diferents sectors de l'economia soviètica?

—Començar de nou, canviar les estructures dels ministeris i les empreses, passar d'un sistema totalitari i controlat al mercat lliure. És l'única manera d'entrar en competitivitat. Si la indústria continua sent controlada des de Moscou no canviarà rès.

—¿De quins països està rebent inversió l'URSS i en quins sectors?

—Sens dubte, l'Alemanya Federal i en segon lloc Itàlia. Els alemanys per la repercussió política de la reunificació i els italians per tradició. Fa 30 o 40 anys que són forts en la Unió Soviètica i el govern dóna moltíssims crèdits, en contra del que passa en l'estat espanyol, que no dóna res.

—¿El sector agrícola és el que necessita un major grau de reconversió?

—Necessita una forta ajuda de tot tipus però sobretot a nivell tecnològic i de maquinària. Ells tenen molta producció però de baixa qualitat. L'alimentació és un problema molt gran en l'URSS, hi ha moltes restriccions, es va encara amb cupons...

—¿Però això està començant a canviar?

—A pitjor sí. S'està fent pitjor que no abans i és d'això del que la gent es queixa, després de cinc anys de *perestroika* no veuen cap resultat positiu. Quan es va anunciar que s'apujaria el preu del pa el dia següent tothom s'havia llançat al carrer a comprar-ne i han hagut de deixar-ho córrer, però algun dia ho hauran de fer perquè els preus no poden estar per molt més temps finançats pel govern.

MERCAT NEGRE PER A TOT

—Llavors, ¿és que no hi ha prou subministrament o que el que arriba s'emmagatzema?

—Són múltiples les raons. Hi ha un mercat negre per a tot, lògic en un sistema totalitari, i la manca de mitjans, de transport, d'emmagatzematge: es fan malbé molts productes per això mateix. S'ha de millorar tota la infrastructura i que això vagi millorant, perquè de capacitat de producció n'hi ha, i la producció alimentària hauria de ser autosuficient a l'URSS, però fa falta tota la indústria.

—¿Variaran les relacions comercials entre els països que fins ara pertanyen a l'àrea de l'Europa de l'Est?

—Moltíssim. Aquest serà un dels grans problemes, un repte molt gran perquè fins avui tot negoci entre aquests països s'ha fet amb rubles i s'està tallant el subministrament amb rubles i ara només es farà en dòlars per ambdues bandes. A més, ara s'haurà de començar a parlar de preus competitius i aquest és un concepte nou completament diferent.

—Tornant al tema agrícola, els pagesos temen que les noves lleis no siguin duradores, temen que es pugui produir una nova col.lectivització.

—És una reacció força lògica per part de l'agricultor perquè ha passat tantes vegades per la privatització i després la col.lectivització... que realment estan cremats i temen que això no sigui durador. I moltes d'aquestes reformes, encara que hagin estat decidides per la cúpula

del govern després han estat frenades per gent de dins l'aparell que hi està en contra i fa tot el possible per a posar-hi fre. Desconec si actualment hi ha aquesta reacció per part dels pagesos però, en tot cas, si és així, és explicable.

—¿S'ha pogut reduir la mitjana de temps entre la finançació i l'aprovació d'un projecte? (més o menys 12 mesos)

—Jo crec que és més gran i amb l'agreujant que avui en dia molts negocis no tenen finançació i per això no es fan.

LA RECONVERSIÓ DEL RUBLE

—I aquest problema de temps, a part de la finançació, ¿a què és degut?

—Són problemes de liquidesa del país. Com que el ruble no és convertible, és el Banc Nacional qui distribueix les divises i l'estat tan sols pot distribuir les divises que té. Com que des de l'any passat hi ha moltes fàbriques que exporten directament sense passar pel Banc Nacional, aquestes divises ja no hi arriben al Banc, i cada vegada el forat és més gran, i mentre duri aquesta transició el temps per a poder obtenir finançació s'anirà fent més llarg, degut també als problemes de pagament que ha tingut l'URSS en els últims mesos, els bancs occidentals no volen donar crèdits i no volen avalar accions, i això dificulta encara més el finançament de les operacions.

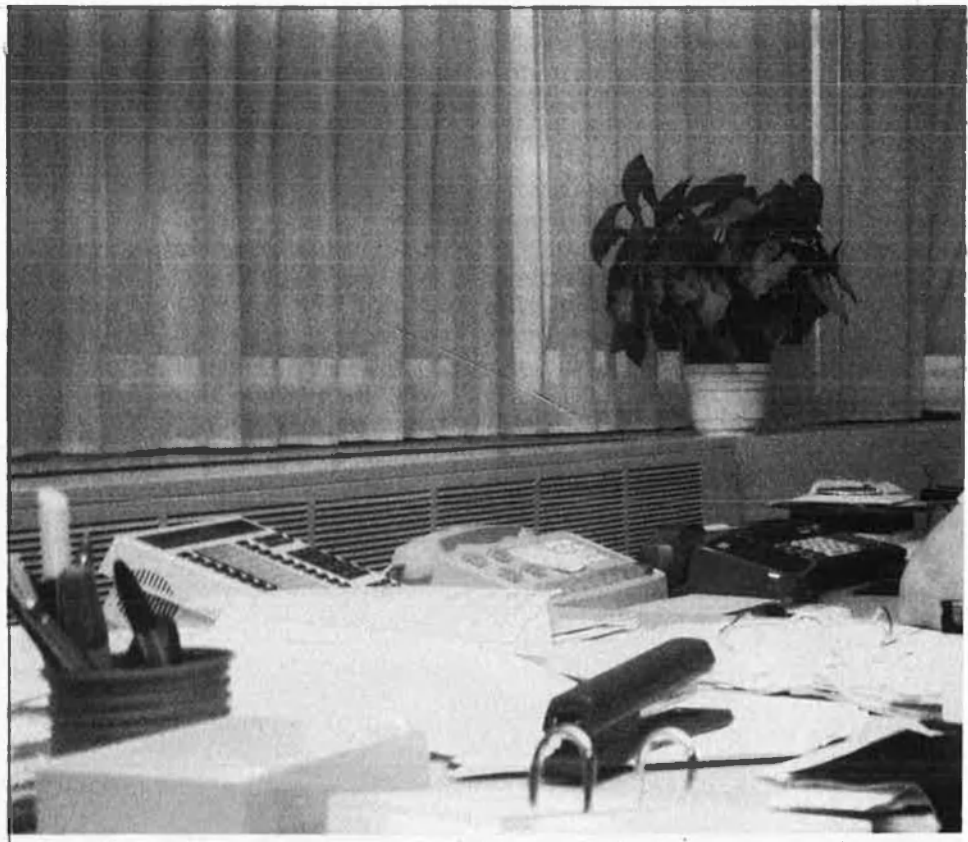
—El senyor Gorbatxov, ¿s'ha ocupat massa de política i ha deixat de banda els problemes econòmics?

—Jo diria que el poder s'ha ocupat massa de política exterior i ha deixat una mica de banda la política interior. Sembla que ha subestimat els problemes econòmics o s'ha fet la màquina antiga i no s'ha substituït per cap altra de nova i així és molt difícil que funcioni. Però és una transició que necessita el seu temps.

—¿La situació reivindicativa de les repúbliques soviètiques fins a quin punt poden frenar els plans d'inversió estrangera?

—De moment sí, i es que tornem a estar igual, el problema de la finançació. Si una república s'independitza el Banc Nacional no li finançarà cap operació i els bancs de les repúbliques no tenen capacitat per a finançar projectes. Això vol dir que a curt termini sí que és un fre. A llarg termini sols pot ser beneficiós perquè tota aquesta gent podrà prendre les seves pròpies decisions, ja no dependran de l'aparell centralista.

—Les tres repúbliques bàltiques, ¿poden pensar a tirar endavant econòmicament elles soles?

—Avui en dia, si no és amb l'ajuda massiva d'occident, no podran fer res, i occident no vol ajudar. Crec que al final s'arribarà a una confederació d'estats amb autonomia per part de les repúbliques. Aquesta és, al meu entendre, la voluntat de Gorbatxov i a la llarga seria la solució més adequada.

—¿Ha de reconvertir-se el ruble o bé s'ha de crear una moneda paral.lela?

—Ha d'haver-hi una moneda convertible perquè sinó no hi ha mercat lliure. Es diu que trigaran 10 anys però com que darrerament les coses estan anant tant ràpides podria ser que es produís abans.

—El capital que s'inverteix en els països de l'est, ¿és de rostre agressiu?

—És diferent parlar de Polònia i Hongria, més oberts i que permeten fer-hi inversions més agressives, que no a l'URSS on les inversions estan limitades degut a la no convertibilitat del ruble. Llavors, les inversions que s'hi fan no són en forma de capital sinó tecnologia i d'infrastructura. També arribarà el capital agressiu, però abans haurà de deixar d'existir el control monopolitzat i centralitzat.

—El gran desequilibri entre la indústria pesant i la de béns de consum ¿com s'ha de millorar?

—Ells fan molts esforços per a millorar la indústria de consum, que sempre s'ha deixat de banda, i cal comprar més tecnologia a l'exterior. I en aquest camp hi estan penetrant molt els japonesos. També han tancat moltes fàbriques militars que han deixat de produir i estan buscant inversions per a produir béns d'equip. Entre els alemanys i els japonesos es repartiran el pastís.

—Abans d'iniciar-se les reunions entre els set caps d'estat més industrialitzats, el president nipó va manifestar que concedir crèdits a l'URSS seria com donar sucre a un diabètic.

—Com més diners vingui millor, però l'ajuda s'ha de dosificar. No es pot deixar a aquest país sense ajuda perquè el perill que tornin a governar els militars és molt gran. Donar massa diners també pot ser un problema però s'ha d'assegurar que els diners que es donin s'inverteixin allí on hi ha més necessitat. El que han dit els japonesos és una qüestió política que també defensen els americans i els anglesos els quals diuen que primer s'ha de destruir completament el sistema antic per tal de renovar-lo de nou. Però això és, fins i tot, inhumà perquè qui en patirà les conseqüències serà la població.

—El diner no es pot gastar perquè no hi ha béns de consum. ¿Com es pensa solucionar això?

—S'ha discutit molt quina ha de ser la manera de solucionar-ho perquè hi ha milions de rubles circulant sense destí i això crea un mercat negre molt gran i es dispa-

ren els preus, però és un problema intern que han de resoldre ells.

—Els resultats de tot aquest canvi cap a una economia de mercat, ¿la població russa està ben disposada a passar-los?

—Estan una mica recelosos. La gent ho vol, veu que a occident, amb un mercat lliure, vivim molt millor que no pas ells i la població ho recolza. Però amb cinc anys de *perestroika* no veu que s'hagin arreglat moltes coses.

—¿Com hauria de produir-se la privatització de l'economia estatal i quins sectors són els que més urgeixen de privatitzar-se?

—Aquests són temes que s'estan estudiant a molt alt nivell. Es un canvi tan gran que comportarà problemes desconeguts per a nosaltres.

—I vostè, com a expert comercial, ¿com ho veu?

—La condició fonamental seria la convertibilitat del ruble. Fins que això no es produeixi serà molt difícil anar més ràpid. Se'ls ha de donar la tecnologia i la maquinària nova, però no fer-los-ho tot, sinó deixar que puguin muntar ells les seves pròpies fàbriques i tancar les que no funcionen. Hi ha també el tema ecològic: totes les plantes estan fetes fa molts anys i sense cap tipus de prevenció del medi ambient i s'està contaminant tot. Això també comportarà liquidar moltes indústries

—Les joint-ventures *pateixen de no trobar un entorn econòmic adequat. De les 2.000* joint-ventures *constituïdes recentment tan sols en funcionen 200. El Ministeri de Finances té registrades legalment 1.400 empreses mixtes de les quals solament 35 en són operatives.*

—S'han fet milers d'empreses d'economia mixta i no crec que siguin més del 10% les que realment estiguin funcionant, i si mirem quines són les que produeixen en l'URSS, encara en són menys. Torna a ser el problema de la no-convertibilitat del ruble. ¿De què em serveix a mi produir una cosa a l'URSS, vendre-ho i que em paguin en rubles? A més, una cosa és el canvi oficial i l'altra el del mercat negre. Fins que no hi hagi la possibilitat de convertir els beneficis de les empreses en productes o divises, de companyies mixtes n'hi haurà poques, ja que limiten molt les possibiltats.

—Vneshiberica és la primera empresa mixta catalano-soviètica creada l'any passat. ¿Quins són els primers resultats obtinguts?

—Ni molt menys hem arribat a allò que havíem previst. Nosaltres vam fer una companyia mixta, estem editant llibres a l'URSS i els venem rubles, però jo tinc el problema de què fer amb un milió de rubles. Això juntament amb la situació política inestable, fa difícil trobar gent que vulgui invertir grans sumes de diners. L'organització mateixa de l'empresa és difícil per problemes de personal, per no entendre com ha de funcionar una empresa capitalista. Tot plegat està frenant els negocis. Avui en dia, el negoci que es fa a l'URSS és el 30% dels que hi havia en anys anteriors

—¿L'administració catalana i l'estatal, donen suficient suport a la presència d'empreses catalanes o estatals a l'URSS?

—Fa temps que estem buscant aquesta ajuda i no la trobem. Clar que també pot ser que no busquem en el lloc adequat. Realment és una pena que, sent l'estat espanyol membre del Mercat Comú, no doni més ajudes a qui vol invertir en aquests països. I les subvencions i promocions que han fet han estat mal organitzades. S'hauria d'incentivar a l'empresariat i mantenir contínuament contactes. I és que aquest és un gran mercat i encara creixerà més

—L'empresariat català està disposat i preparat per a establir relacions econòmiques amb els països de l'Europa de l'Est?

—En general no, per desconeixement. Els altres països estan fent negocis amb productes pitjors i més cars. Però cal anar-hi i invertir-hi i esperar un any o dos. Ens cal més temps.

Sílvia Monfort

EMPRESES

Banesto-Donantonio

L'empresa gandienca Donantonio, dedicada a la publicitat d'empreses, ha signat un acord amb Banesto, pel qual es farà càrrec del suport publicitari dels Primers Encontres Juvenils Banesto que, durant els pròxims dos anys, involucraran dintre d'una competició televisiva a 256 col.legis de l'estat.

El contracte entre la primera entitat bancària d'Espanya i Donantonio ascendeix a més de 70 milions de pessetes. L'empresa de La Safor realitzarà l'equipatge i demés material que cada participant utilitzarà. En total seran 6.500 els equips elaborats per aquesta empresa de recent creació en el sector de publicitat per a empreses. Donantonio, al front de la qual es troba **Antonia Estrugo**, té en la seua cartera de clients a firmes com **Fiat** o **Credit Lyonnais**.

Cavas Hill

Cavas Hill ha inaugurat recentment l'ampliació de les seues instal.lacions a Moja (Alt Penedès). Aquesta ampliació, que consta de 3.000 metres quadrats de cava subterrània dividida en dos pisos i 1.200 metres quadrats de magatzem d'expedició, va comptar el dia de la seua presentació amb la presència del president de la Generalitat de Catalunya, **Jordi Pujol**.

Amb aquesta inauguració, Cavas Hill té el projecte a curt termini d'arribar a produir 1.200.000 ampolles de cava i 900.000 ampolles de vi denominació d'origen Penedès.

NCR, líder mundial

L'empresa NCR va conservar durant el 1989 la seua posició de líder mundial en el segment de mercat de caixers automàtics. De fet, NCR es va adjudicar el 27% del total d'aquests equips venuts en tot el món, col.locant en el mercat 15.800 unitats, la qual cosa va representar un augment del 22% respecte l'any anterior.

Per al 1990, aquesta multinacional preveu distribuir 20.000 caixers automàtics en un mercat que abarca a 83 estats. Pel que fa a l'estat espanyol, NCR va vendre l'any passat prop de 2.000 caixers, xifra que suposa una penetració del 55% del mercat.

Dalt, Antonia Estrugo. directora comercial de Donantonio. Al centre, inauguració de les noves instal.lacions de Cavas Hill. Baix, NCR líder mundial de caixers automàtics.

Circuïts impresos

La firma catalana **Elbasa**, especialitzada en circuïts impresos per al sector de l'electrònica professional, ha tancat l'exercici de l'any passat amb una xifra rècord de vendes: 1.700 milions de pessetes de facturació, un 15% més que l'any anterior. D'aquestes vendes, el 21% s'ha fet a països de la CE. A més, Elbasa ha invertit 240 milions de pessetes en l'adquisició d'instruments i equips de fabricació. Aquesta companyia participa en el projecte europeu **Didames** (Race) i **Cimplify** (Esprit) a més d'haver obtingut diverses homologacions i acords tecnològics amb empreses multinacionals.

Opal Films

En l'última Junta d'accionistes d'**Òpal Films** s'ha decidit concentrar l'activitat en la producció cinematogràfica i televisiva alhora que establir una nova estructura empresarial que comportarà, entre altres, una reducció de la plantilla i de despeses generals per tal de fer l'empresa més competitiva i amb millors resultats econòmics. Actualment Opal Films està muntant i sonoritzant la seva darrera producció *Lucrècia* i té previst iniciar el rodatge de la pel.lícula de Paul Leduc *Latino Bar*. Per tal de poder assumir els projectes sense excessives despeses financeres, Òpal Films està ampliant el seu capital social de 55 a 100 milions de pessetes

Inversió estrangera

La inversió estrangera a Catalunya del passat mes de maig va ser de 12.845 milions de pessetes, la qual cosa soposa el 12'66% de la inversió a tot l'estat. Els països que han invertit més durant aquest mes de maig són Països Baixos (3.659 milions), USA (2.032), França (1.883) i la REA (1.571). Del total de la inversió estrangera, 12.082 milions procedeixen de països de l'OCDE, 124 milions de paradisos fiscals (Gibraltar, Panamà, Illes Caiman), i 637 de la resta de països.

Contractes temporals, baixa productivitat

El descens de l'ocupació estable i la creació de llocs de treball supeditada a formes de contractació temporal són les principals característiques del mercat de treball, segons un estudi elaborat pel Gabinet Tècnic de Comissions Obreres. La repercussió d'aquesta conjuntura ha estat, segons reconeix la pròpia Direcció General de Previsió i Cojuntura del Ministeri d'Economia i Hisenda, "l'afavoriment de la contractació de treballadors menys qualificats amb productivitat inferior als assalariats més veterans".

La comparació d'aquesta situació amb la realitat europea acreix la deficient situació de l'estat espanyol, ja que mentre a la península el 30% de l'ocupació respon a contractes temporals, la mitjana de la CEE és tan sols del 9%. Fins i tot els estats menys desenvolupats de l'àrea comunitària presenten millors percentatges: Grècia (10%) i Portugal (13%).

Els paràmetres europeus serveixen per a desmentir l'argument que menors costos laborals i major precarietat de l'ocupació possibiliten una millor posició competitiva. Així, la RFA, amb costos salarials molt superiors i amb el menor percentatge d'ocupació temporal del total de la CEE (sols el 4%), ocupa el primer lloc d'Europa en productivitat, innovació tecnològica i competitivitat mundial.

En termes sectorials, és la construcció, amb més del 50% dels contractes formalitzats de manera temporal, on més precarització de l'ocupació es detecta, amb una traducció directa en l'accidentabilitat laboral. Li segueixen, per ordre d'importància, el sector agrari (49%), l'industrial (23%) i serveis (24%). *Albert Vicent*

El sector de la construcció és el més afectat per la precarització de l'ocupació.

Fabià Estapé

EL PRONÒSTIC

Moratòria nuclear, rebuts electritzats

Les prediccions que vaig fer en EL TEMPS, arran del tancament de la central nuclear de Vandellòs I s'han complert al peu de la lletra. En primer lloc, es va minimitzar la importància de la central en assenyalar el Ministeri d'Indústria que la producció seria reemplaçada còmodament per una major explotació d'una central convencional. Però quedava pel mig la repercussió del tancament de Vandellós I i, en segon lloc, la influència sobre l'elaboració –per al pròxim mes d'octubre– del nou Pla Energètic Nacional –PEN– que hauria d'afrontar la política del govern sobre l'estructura de la producció d'energia elèctrica. Entre les qüestions candents figurava la definició de la política oficial respecte a les centrals nuclears, que en són 10 i continuen proporcionant el 40% de la producció nacional d'energia elèctrica.

En el cas que ens ocupa, l'assumpte és més curiós perquè no es tracta d'*aprovar* la construcció de noves centrals nuclears, sinó d'autoritzar l'entrada en vigor de les ja construïdes i reservades en la inactivitat per l'aplicació d'un dels principis del PSOE en la campanya electoral d'octubre de 1982. Aquestes eren les centrals de Lemoiz, Valdecaballeros i Trillo II. La central basca aviat va quedar fora de discussió ja abans de 1982 perquè ETA l'havia declarat "objectiu militar" i això es va posar de relleu amb l'assassinat de l'enginyer Ryan. La central de Valdecaballeros, que es propietat d'Hidroelèctrica i de Sevillana, ha comptat amb l'oposició dels grups ecologistes i del pronunciament rotund del diputat Francisco Fernández Marugán, que és alhora membre de l'Executiva Federal del PSOE. El president de la Junta de Extremadura no ha dubtat a respondre a les peticions de les empreses propietàries que primer parlen d'autoritzar Lemoiz... Tot se suma perquè l'anomenada *moratòria nuclear* continuï endavant. I així ha estat. El Ministre d'Indústria, Claudio Aranzadi, ha venut la bona nova.

A partir de 1994-95 i per espai de deu anys, l'estat espanyol ha firmat amb Electricité de France un contracte de subministrament d'energia elèctrica per un valor conjunt de mig bilió de pessetes. S'ha arrodonit la notícia en afegir que amb això ens estalviarem la importació de 30 milions de tones de petroli. També s'ha donat idea de la magnitud de l'operació i s'ha assenyalat que equival a la producció d'una central nuclear (!). Mentrestant 600.000 milions de pessetes (Lemoiz i Valdecaballeros) van filtrant-se a través del rebut de la llum. Per al futur immediat i coneguent les tendències de la balança comercial, pot dir-se que hem fet el negoci de *Roberto el de las cabras*.

OPINIÓ

¿Què farem amb la supercaixa?

Ara que ja tenim en marxa la fusió de la Caixa de Pensions i de la Caixa de Barcelona, ens podem preguntar què és el que farem amb la segona caixa europea i una de les primeres entitats financeres de l'estat.

Les possibilitats són dues. La primera és la que indica la Generalitat de Catalunya en aprovar l'acord de fusió. S'aprova, diu, atès que l'entitat que resulti de la fusió podrà constituir un instrument sòlid al servei del sector financer català en conjunt.

La segona és que la nova Caixa de Barcelona i de Pensions perdi catalanitat, a través d'una forta expansió per la resta de l'estat i del mateniment o de l'increment dels serveis centrals a Madrid.

La primera és la proposta del nacionalisme català i la segona la de nacionalisme espanyol. Quan el diari *El País*, que tan bé representa el segon, li recomana que fugi de plantejaments polítco-ideològics, li està dient que canviï l'òptica catalana per l'espanyola. En aquest país, que es diu oficialment Espanya, quan es demana que les motivacions professionals passin al davant de les sentimentals, s'està fent nacionalisme espanyol, perquè les entitats financeres no són angèliques. Els tecnòcrates són, més que mai, els manats dels polítics espanyols, partidaris del centralisme madrileny.

Per això convé recordar que la fusió de les dues caixes no ha estat una decisió dels tècnics, obligada per les circumstàncies del mercat i seguint les orientacions de l'economia mundial. Res d'això. Ha estat conseqüència d'unes decisions personals. No era ni necessària ni inevitable per a cap de les dues parts. Serà positiva o negativa, pot agradar o desagradar, però no és correcte presentar-la com una imposició dels tècnics, ni considerar-la com una exigència del mercat financer. Una altra cosa és vestir-la com una exigència del mercat financer i una altra vestir-la tècnicament com una feina a l'abast de qualsevol professional de les finances, ben qualificat.

Tornem al futur de la supercaixa. Si la Generalitat de Catalunya compleix amb la seva obligació, és difícil que se li escapi la caixa. Si no és per deixadesa o per badar. L'Estatut d'Autonomia li dóna poders per a imposar –no demanar– la consciència nacional, l'arrel catalana de la nova entitat.

Però no val a badar. Perquè no sembla ser aquesta l'actitud dels màxims responsables de la Caixa de Pensions, que són els veritables vencedors de l'operació de fusió. En els darrers anys han anat traspassant serveis centrals a Madrid i volen jugar a fons l'expansió pel territori de l'estat, al marge dels Països Catalans. Si ho fan així i tenen èxit, els òrgans de representació dels impositors, que són els qui tenen més pes a l'assemblea general, aniran quedant en mans de persones no catalanes.

Posem un exemple. Si arriba un moment en què els dipòsits no catalans superen els dipòsits captats a Catalunya, País Valencià i les Illes, l'assemblea de la nova caixa estarà controlada per no catalans. Això no pot passar mai en un banc, ja que allí el qui disposa és qui té la majoria de les accions. El Banc de Santander, posem per cas, deu tenir només l'1% dels dipòsits a Cantàbria, però mana la família Botín, que té la clau de les accions. En una caixa, el control depèn en bona part dels imposants.

És per aquesta raó que el gran error dels responsables de la Caixa de Pensions va ser no fer-se càrrec de Banca Catalana el 1982. Al marge de fer un gran negoci, haurien tingut a la seva disposició l'instrument adequat –un banc– per anar fora dels Països Catalans i a l'estranger.

Un element d'inquietud és el canvi experimentat per l'informe mensual de la Caixa de Pensions, escrit en català i publicat mensualment pel seu servei d'estudis. Ha desaparegut la informació estadística i econòmica catalana, substituïda per l'espanyola. ¿És que la Caixa de Barcelona i de Pensions pensa convertir-se en una entitat financera espanyola domiciliada a Barcelona? L'experiència històrica ens diu que un híbrid d'aquesta mena no és possible. O ho és a l'estil dels bancs bascos o del Santander, que tenen la major part dels serveis centrals a la capital de l'estat. Si no han deixat a Catalana de Gas fer una xarxa de canalització de gas per l'estat, ¿com han de permetre que una de les primeres entitats financeres estigui a Barcelona i controlada per interessos catalans?

Com conec el tarannà poc nacionalista dels principals responsables de la Caixa de Pensions, em temo que la seva política en front de la Generalitat serà la dels fets consumats, com ha estat fins ara. No oblidem que, a més a més de crear una supercaixa s'ha creat un super-Vilarasau i un super-Samarach.

Frances Cabana i Vancells

Amb un parell

Àngels Barceló

Ha arribat a Madrid. Ho ha fet envoltat de discreció, com amb timidesa i penediment. Va marxar convençut que havia comès el robatori perfecte. S'havia endut 320 milions de pessetes del furgó blindat que conduïa. No va disparar un tret, no va ferir a ningú però va cometre un seguit de ingenuïtats que li van costar la detenció al Brasil, just quan començava a patejar-se els diners del robatori.

Els que el coneixen diuen que "Dioni" és tot un cavaller, simpàtic i amable. Un home molt preocupat pel seu aspecte físic. Aquest punt va ser potser el que el va portar a la perdició. Passejar-se amb una perruca rossa crida l'atenció, encara que ho facis pel cor de Rio de Janeiro. Ho va intentar tot per canviar el seu físic que, com ell mateix confirma, no és gaire agraciat. Es va operar d'estrabisme, es va fer una trasplantament de cabell i, finalment és va comprar una col.lecció de perruques. No va aconseguir passar desapercebut. I és una llàstima. Una llàstima, perquè quan vam conèixer el seu robatori, per a molts es va convertir en el nostre heroi.

Com diu la cançó del Joaquín Sabina, gairebé tots hem pensat en algun moment de les nostres vides en donar un cop com el del Dioni: fugir amb molts diners i un país calid, curiosament molta gent pensa en Brasil –dones, platges i *caipirinhas*–. Però a gairebé tothom li falta tenir el que, segons Sabina, té Dioni: "un parell".

Es curiosa la identificació que sentim els ciutadans d'*a peu* amb el Dioni encara que, en el fons sigui un delinqüent. La seva tornada a Espanya, estradit del Brasil, no ha tingut l'expectació que va tenir el robatori. I és que en el fons tots hem quedat decebuts. Com quan el bo de la pel.lícula cau del cavall o li peguen un colp de puny.

En Biel i la literatura

Josep Ma. Fonalleras

Hi ha senyors que es dediquen a ensenyar la seva foto en els suplements de llibres i hi ha senyors que escriuen. Hi ha senyors que es prenen aquesta activitat (la literatura) com si fos un joc de sobretaula i hi ha senyors que més aviat es pensen que es tracta d'una religió (amb els vots i la disciplina que fan al cas). Hi ha senyors que perboquen construccions sense sentit o fan arqueologia submarina i hi ha senyors que sempre estan prenent i investigant aspectes nous d'un món que a penes intueixen. Ja ho va dir en Ramon Barnils en aquestes mateixes planes fa uns dies, però no me'n vull estar de repetir-ho: el senyor Biel Mesquida pertany al segon grup. Ell mateix ho ha dit, arran de la presentació del seu últim llibre: "Considero que sóc un aprenent de poeta que novel.la un llenguatge essencialment poètic".

Biel Mesquida ha reeditat (de la mà de Xavier Folch) la seva mítica *L'adolescent de sal*, una obra plural diversa, dispersa, un clàssic, tal com diu Blai Bonet. Però no ha volgut donar la impressió d'un escriptor acabat (¿quanta gent es pensava que Mesquida era només una relíquia?) i, per això mateix, al costat de la novel.la que el 73 va guanyar el Bertrana ens ha sorprès (i enganyat) amb una col.lecció de contes que du un títol "joycià" enigmàtic, suggestiu (perquè suggereix i incita) i calidoscòpic (perquè engloba totes les lectures, totes les variants possibles).

¿Per què dic que ens ha enganyat el senyor Mesquida? En realitat, ens ha enganyat per partida doble. Ha fet un llibre on triomfa allò que podríem anomena "narrativitat" (allunyant-se, doncs, dels experiments formals) –i aquí enganya el lector que confiava en la història–, i al mateix temps, ha escrit una monumental reflexió sobre la literatura, un exercici endogàmic, intens, no gens fàcil, perspicaç –i aquí ha fet una finta als benestants que només s'alimenten de la ficció sense trampa.

La literatura (mirada esbiaxada) és "la terrible dificultat d'estilitzar, millor dit, de fixar –en viu contra la mort– un fragment de temps". Aquesta és la lliçó (una de les lliçons) d'un senyor tan magmàtic i incandescent com el Xènius que du sempre a la maleta i que funciona com a ressort de la màquina que escriu. Biel, Mesquida, em trec es capell.

CONTRAPUNT

Joan F. Mira

Teologia albanesa

Queda Albània, companys, queda l'exemple d'un poble petit però orgullós, unit com una roca entorn del seu Partit, un poble que entre tanta claudicació es manté i es mantindrà ferm en el camí escollit. Un raig de llum, un foc encès i una esperança. Quan totes les "camarilles" podrides del pseudo-socialisme cauen víctimes de la pròpia corrupció, Albània és més que mai l'exemple a seguir. Més que mai.

Ja sé que els pseudo-intel.lectuals cínics, els oportunistes i els escèptics de tota mena somriuran potser en sentir el nom d'un país petit, és veritat, per la seua extensió territorial i nombre d'habitants. Però realment grandiós i, diria, gairebé titànic per l'exemple que avui ofereix al món en termes d'una societat revolucionària avançada on, gràcies al manteniment, contra vents i tempestes, d'una línia ideològica justa i correcta, els drets individuals, econòmics, socials i polítics del poble treballador han assolit cotes de llibertat i democràcia mai no vistes entre nosaltres. Una societat definitivament neta de les tares, desviacions i pràctiques revisionistes comunes a tots els règims que reivindiquen encara, o reivindicaven fa molt poc, l'herència gloriosa del materialisme científic per tal d'imposar noves i abominables formes d'opressió sobre les masses, estendre els seus tentacles voraços a països veïns, repartir-se el planeta amb els gàngsters de les multinacionals, ofegar per tots els mitjans el raig de llum de l'única revolució victoriosa i seguir el camí que condueix inevitablement a l'estimball per on han caigut, cauen i cauran sempre aquells que ignoren les lliçons i advertències de la Història.

Fins ara, el social-imperialisme, que no havia pogut mai aconseguir l'adhesió d' Albània i el seu Partit als seus plans d'eliminació sistemàtica de la via revolucionària marxista-leninista, havia denigrat sistemàticament totes les conquistes d'aquest poble exemplar. El món capitalista, pel seu costat, es limitava a ignorar i menysprear allò que no podia arribar a comprendre: poble en pau, en progrés, unit com una pinya entorn del seu partit i del seu líder suprem, avançant sense desmai i superant tots els obstacles.

Però, de sobte, tot l'arsenal de la propaganda burgesa internacional s'ha concentrat al servei d'un objectiu: desqualificar el règim socialista d'Albània, denigrar el Partit dels Treballadors d'Albània (PTA), obrir les comportes de tota la immundícia i la intoxicació contra aquest petit estat. El cinisme burgès, l'anticomunisme més obscurantista domina avui l'escena internacional, i la sola existència de la petita Albània socialista constitucix una espina molesta, un fet irritant per als reaccionaris.

I tots aquests atacs salvatges, amb el pretext de la irrupció d'un cert nombre de ciutadans albanesos en les ambaixades d'alguns països europeus, es produeixen justament quan el poble i el seu Partit estan a punt de fer un salt endavant, un salt qualitatiu en el perfeccionament del socialisme, de cara a un futur de més progrés, més igualtat i més autèntica democràcia. El món està pendent d'aquest experiment únic. El seu èxit serà la demostració que el socialisme sense trampes ni enganys, el de Marx i Engels, Lenin i Stalin, és un ideal possible, i que quan fracassa és per culpa de la traïció d'uns líders corromputs i d'esquena al poble treballador.

Es natural, per tant, que ens enfrontem en una nova lluita de classes contra les forces reaccionàries internes i externes, que pretenen impedir i sabotejar aquest desenrotllament. Per això, no ens hem d'inquietar per les banderes i consignes que branden. Això no ens ha de sorprendre. Igual que no ens ha de sorprendre la revitalització dels gamberros, dels demagogs, dels individus servils, o bé dels especuladors de cafè que no han deixat ni deixaran d'aparèixer com els bolets després de la pluja. La demagògia política i la manipulació de l'opinió pública representen avui els mitjans preferits de la lluita contra els ideals socialistes, contra la democràcia de les masses i el verdader patriotisme.

En fi, tot això. Si vostés han arribat fins ací, vol dir que tenen molta paciència, o no tenien res millor per fer. I ara una advertència: dels sis paràgrafs anteriors, n'hi ha que són de producció pròpia (meua), i n'hi ha que són traduccions literals de diversos autors: a) De Juan Goytisolo, en una de les escenes més tristament còmiques de *Paisajes después de la batalla*. b) De l'editorialista de *Vanguardia Obrera. Órgano del Comité Central del Partido Comunista de España (Marxista-Leninista)*. c) Del *camarada* Ramiz Alia, en el seu discurs davant del ple del CC del PTA, Tirana, 7 de juliol de 1990. No dire quins són de qui.

I és que la teologia és una de les disciplines més fèrtils i més fàcils d'assimilar. Tant, que es pot manifestar com a novel.la, com a article periodístic, com a discurs polític, o com a broma d'una vesprada de juliol que fa un ponent que no es pot aguantar.

EKUS y mire por encima del hombro.

Pegaso gira a su favor.

Sin rival, sintiendo la satisfacción que produce conducir el único 6 cilindros del mercado, con toda la potencia de su motor TURBO.

Máquina perfecta que ha sabido combinar el auténtico confort de turismo con elevadas prestaciones y la robustez necesaria para soportar grandes capacidades de carga. Rindiendo al máximo y con un mantenimiento mínimo, como corresponde a un vehículo de esta categoria.

Con todas las cualidades propias de la gama Pegaso Ekus, que le permitirán sentirse orgulloso y mirar por encima del hombro.

PEGASO

SOLANA

Financem benestar.

PARCS TECNOLOGICS

TRANSPORTS URBANS

ESCOLES I
CENTRES CULTURALS

DEPÒSITS D'AIGUA
I DEPURADORES

RECOLLIDA DEL FEM

ADQUISICIÓ
PATRIMONI MUNICIPAL

POLISPORTIUS

EXTINCIÓ I PREVENCIÓ
D'INCENDIS

MERCATS I
ESCORXADORS

CASES CONSISTORIALS

INFORMATITZACIÓ
LOCAL

PAVIMENTACIÓ
I CLAVEGUERAM

ENLLUMENAT PUBLIC

RESTAURACIÓ PATRIMONI
HISTÒRICO-ARTÍSTIC

PARCS, JARDINS
I MEDI AMBIENT

El carrer, l'enllumenat, la flota d'autobusos, l'escola, la nova font, l'escorxador, els camions del fem, l'ambulatori, el polisportiu, el mercat, el depòsit d'aigua, el parc... Allò que necessite el seu carrer, el seu barri, la seua ciutat... El BCL li ho finança amb un interès i un termini excepcional. Som la banca pública. El banc especialitzat en Ajuntaments, Diputacions i Comunitats Autònomes. Demane-li al BCL allò que els seus veïns necessiten per a sentir-se en el carrer com en la seva casa.

Banco de Crédito Local.
La Nova Banca Pública

c/. Guillem de Castro, 46. 46007 VALÈNCIA. Tels. (96) 332 00 61 i 332 00 67
Avgda. Diagonal, 622 . 08021 BARCELONA . Tels. (93) 201 10 58 i 202 04 88